

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'—1931

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 111

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

Τριγύρω στο κρεβάτι μου, χιλιόποδες αράχνες,
στριφογυρνοῦνε οἱ ἔννοιες.

Καὶ μὲς στῆς αὐλῆς τῆς σιωπῆς τῆς τρομαγμένες ἄχνες,
ἀπ' τῆς ἀγρύπνιας τῆς δειλῆς ψυχῆς μου τῆς κερένιες,
τριγύρω στο κρεβάτι μου στριφογυρνοῦνε οἱ ἔννοιες.

Παλιές ἀγάπες, τωρινές χλωμάδες ἀπ' τῆ ζήλεια,
λείψανα ἀργὰ θανάτων,
μπόρες καημῶν, σθηστὲς χαρὲς, τρομάρες γεραμιάτων,
ξεχάσματ' ἀλησιμόνητα, κι' ἄλλα μαράζια χίλια,
περνοῦν κι' ἀργοπαλεύουνε μὲ βράχνες φαντασιμάτων.

Καὶ μάταια χώνω στο ὄλοασπρο σεντόνι τὸ κεφάλι
— παιδιάτικο παιχνίδι! —

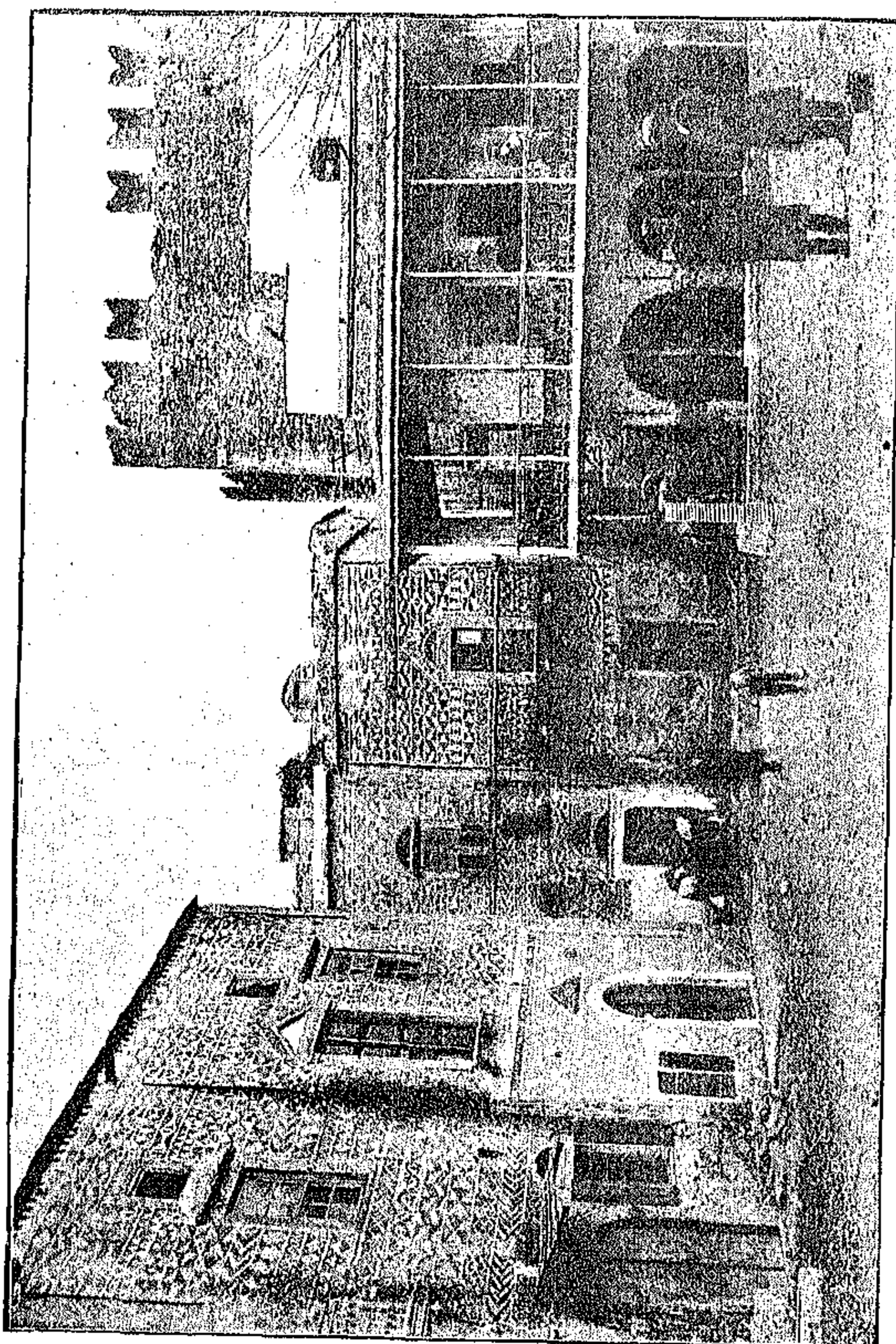
μάταια τυφλώνω τὰ κλειστά τὰ μάτια· μάταια πάλι
τ' ἀνοίγω ὀλάγρια μ' ἀστραπὲς ἀπὸ στριμμένο φίδι·
οἱ ἔννοιες μωρμηκιάζουνε στ' ὀρθό μου τὸ κεφάλι.

Διώχνω τὴ μιὰ μὲ τοῦ μυαλοῦ τὴ σιδερένια κρίση,
καὶ χάνεται καὶ πάει...

Καὶ νά! ἄλλο τέρας τῆς νυχτιᾶς, πῶχει παιδιὰ μελίτσι,
πέρα φιλή καὶ πλάϊ,
κινᾶ, θεριεύει καὶ νικᾶ τὴν κουρασμένη κρίση.

Κι' οὔτε τῆς Πίστης προσευχὴ κι' οὔτε Ἐπιστήμης γνώση
ἀπὸ σοφὰ βιβλία,
καὶ ξόρκια καὶ μαγόλογα κ' ἡ ὀρφεϊκὴ ἁρμονία
τοῦ τραγουδιοῦ, καὶ τοῦ χεριοῦ ἡ γροθιά, νὰ ξεσκαβώση
μπορεῖ με ἀπ' τὴν ἀλύπητη προμηθεϊκὴ ἀγωνία.

Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΙΟΥ, φωτογραφία Γ. ΤΣΙΜΑ

ΑΠΟ ΤΟ «ΧΙΑΚΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ»

Κάποτε ὁ ὕπνος, ἀδερφὸς καλόγνωμος τοῦ Χάρου,
μοῦ ἔρχεται ἀχνὴ βοήθεια.

Μὰ ξάφνου ὁ ἀκοίμητος Βραχνάς, μὲ ὄφι θεριοῦ, κουρσάρου,
μπόγια, γοργόνας, πηγαδιοῦ καὶ Σίπυλου στὰ στήθεια,
τὶς σιφουνιάζει γύρω μου, τρισπεινασμένα πλήθεια.

Καὶ τότε ἐπάνω ἀπ' τὶς πληγὲς ψηλῆς ζωῆς σὲ σάπιο σῶμα,
ἀγριες οἱ ρίχνονται στὶς πορφυρὲς τοὺς βούλες,
καὶ πίνουν τὸ αἷμα μου, ρουφοῦν κ' ὄλο ρουφοῦν ἀκόμα...

— "ὦ, Ἥλιε, ζύπνα! φώτισε ψυχὲς καὶ καρμαρούλες,
ἢ βάστα, νύχτ' ἀτέλειωτη, νᾶβγη ἢ ψυχὴ ἀπ' τὸ σῶμα!..

MIX. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

Η ΜΑΥΡΟΜΥΤΑ

Ὁ μπάτσος ἔλαβε, ἐδῶ καὶ λίγες μέρες,
τὶς τιμὲς τῆς ποιήσεως. Ἡ ὑπόθεση εἶναι πολὺ
γνωστὴ, σχολιάστηκε ἀρκετὰ ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες
καὶ πρόκειται νὰ φτάσῃ ὡς τὰ δικαστήρια.

Μὲ λίγα λόγια, γιὰ ὅσους δὲν ἔχουν πληρο-
ροφηθῆ τὴν ἱστορία τοῦ δοξασμένου τούτου
μπάτσου, τὰ πράγματα ἔγιναν ὡς ἑξῆς:
Ἐνας γνωστότατος ποιητὴς βραβεύθηκε σ' ἓνα
δραματικὸ διαγωνισμό. Ἐνας ἄλλος ποιη-
τὴς, ἐπίσης γνωστότατος, ποὺ ἔτυχε νὰ μὴ
βραβευθῆ στὸν ἴδιο διαγωνισμό, χαρακτήρι-
σε, σὲ κάποιον περιοδικό, τὴ βράβευση τοῦ
πρώτου ὡς «ματσαράγκα». Ὁ πρῶτος ποιη-
τὴς τότε, θυμωμένος ἀπὸ τὸ πείραγμα, στὴν
πρῶτη του συνάντηση μὲ τὸ δεύτερο, σήκω-
σε τὸ χέρι του καὶ τὸν μπάτσισε. Καὶ ὁ δεύ-
τερας ἐμήγυσε τὸν πρῶτο στὸν Ἐισαγγελέα,
«ἐπὶ ἀδίκῃ ἐπιθέσει». Σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστο-
ρία, ἐννοεῖται, οἱ Μοῦσες δὲν ἀνακατώθηκαν
καθόλου. Καθισμένες μόνο παράμερα, τρα-
βοῦσαν τὰ μαλλιά τους.

Ὁ μπάτσος, ὡς ὄπλο, δὲν μπορεῖ παρὰ
νὰ εἶναι περήφανος γιὰ τὴν ἀνέλπιστη αὐτὴ
τιμὴ, ποὺ τοῦγινε. Πράγματι ἀνέλπιστη. Για-
τί, νὰ ἔχη κανεὶς στὸ χέρι του τὸ τρομερώ-
τερο καὶ τὸ ἐνδοξότερο ὄπλο ποὺ ὑπῆρξε
ποτὲ στὸν κόσμον, καὶ νὰ καταδέχεται νὰ κα-
ταφεύγῃ στὰ ἀνάξια ὄπλα τῶν κοινῶν ἀνθρώ-
πων, εἶναι, τὸ ὀλιγώτερο, ἀνέλπιστο. Καὶ θυ-

μᾶμαι, σχετικὰ, τὴν ἀπάντηση, ποὺ μοῦδω-
κε κάποτε ἓνας ἀγράμματος ἀνθρώπος, δταν
τοῦκανα τὴν παρατήρηση γιὰ ἓναν μπάτσο,
ποὺ εἶχε δώσει σὲ κάποιον μικρὸ ρεπορτερά-
κο, ὕστερ' ἀπὸ κάποιον δημοσίευμα στὴν ἐφη-
μερίδα του.

— Γιατί νὰ τὸ μπατσίσης τὸ παιδί; τοῦ
εἶπα. "Ἄν σὲ πείραξε στὴν ἐφημερίδα του,
ἂν νομίζης, πῶς σὲ ἀδίκησε, μποροῦσες ν' ἀ-
παντήσης κ' ἐσύ, καὶ νὰ βρῆς τὸ δίκιο σου.

— Ἄν κρατοῦσα κ' ἐγώ, ἀφεντικὸ, τὴ
μαυρομύτα στὰ χέρια μου — μοῦ εἶπε — δὲ
θὰ τὸν μπάτσιζα. Θὰ τὸν ἔσφαζα μὲ τὸ μπαμ-
πάκι. Ἄλλὰ τί νὰ σοῦ κάνω; Ἐγὼ δὲν κρα-
τῶ, βλέπεις, τὴ μαυρομύτα.

Λοιπόν, καὶ οἱ δύο συμπαθέστατοι καὶ ἀγα-
πητοὶ συνάδελφοι κρατοῦσαν τὴ «μαυρομύτα»
στὰ χέρια τους. Καὶ μποροῦσαν νὰ σφάξουν
ὁ ἓνας τὸν ἄλλον «μὲ τὸ μπαμπάκι». Ἐπιπρό-
μησαν ὅμως, ἀπ' τὴ «μαυρομύτα» ποὺ σφά-
ζει, τὸν κοινότατο μπάτσο, ποὺ δὲν καταφέρ-
νει οὔτε νὰ ματώσῃ. Ἴδου ἓνα πρᾶγμα, ποὺ
δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ καταλάβῃ ποτὲ ὁ Ἄρ-
χιλόχος. Στὰ χέρια του ἡ «μαυρομύτα» εἶ-
χε γίνῃ τρομερὸ φονικὸ ὄπλο. Καὶ εἶναι γνω-
στό, ἀπ' τὴν παράδοση, ὅτι οἱ στίχοι του
εἶχαν φέρει σὲ πολλοὺς τὸ θάνατο, ὅπως δὲ
θὰ τὸν ἔφεραν ἴσως βέλη βαμμένα στὸ δυ-
νατώτερο δηλητήριο. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἄρ-
χιλόχου δὲν εἶναι μοναδικό. Ἡ «μαυρομύτα»

στὰ χέρια ἐπιδέξιων πολεμιστῶν, στάθηκε
πάντοτε ἓνα ἀπὸ τὰ τρομερώτερα ὄπλα. Γὰ
τραύματα ὄλων τῶν ἄλλων ὄπλων εἶναι ἐπι-
δεκτικὰ γιὰ τρεῖς. Γὰ τραύματα τῆς «μαυ-
ρομύτας» εἶναι ἀγιάτρευτα. Κι' ἂν γιὰ τρευ-
θοῦν, κάποτε, τὰ σημάδια ποὺ ἀφήνουν, δὲ
σβήθουν ποτέ. Ἐπάρχουν ἀνθρώποι, ποὺ καὶ
μετὰ τὸ θάνατό τους ἀκόμα, ἔξακολουθοῦν
νὰ μένουν παραμορφωμένοι ἀπὸ τέτοια τραύ-
ματα.

Ἐἶδατε τί μοῦ εἶπε ὁ ἀγράμματος ἀνθρώπος;
— Ἄν κρατοῦσα κ' ἐγώ τὴ μαυρομύτα
στὰ χέρια μου, δὲ θὰ τὸν μπάτσιζα. Θὰ τὸν
ἔσφαζα μὲ τὸ μπαμπάκι.

Νὰ σφάξῃ κανένας μὲ τὸ μπαμπάκι. Αὐ-
τὴ εἶναι ἡ μεγάλη ἡδονή, ἡ τρανὴ ἐκδίκη-
ση καὶ τὸ ἐξαιρετικὸ χάρισμα, ποὺ δόθηκε
στοὺς ἐκλεκτοὺς τῶν Μουσῶν. Ὁ ποιητὴς,
ποὺ ἐμπάτσισε τὸν ἄλλον ποιητὴ, ἐπερι-
φρόνησε τὸ χάρισμα τῶν Μουσῶν. Αὐτὸ δὲ
θὰ τοῦ τὸ συχωρέσουν ποτὲ οἱ Παρθένες τοῦ
Ἐλικῶνος. Ἐκτὸς ἂν τὸκανε ἀπὸ εὐσπλα-
χνία πρὸς τὸν ἀντίπαλό του. Ἄν προτίμησε,
δηλαδή, νὰ τὸν μπατσίση, παρὰ νὰ τὸν σφά-

ξῆ. Ἄλλα τόση καλοσύνη καὶ τόση ἐπιείκεια
ἀπὸ ἓναν ποιητὴ καταπτάει ἀπίστευτη.

Ἴσως καὶ μιὰ ἄλλη ὑπόθεση νὰ χωρῆ,
ἀκόμα. Ὁ ἀλησμόνητος Μητσάκης, ὅσες φο-
ρὲς διάβαζε ἓνα ἀθλοποιήματα, ρωτοῦσε:

— Μήπως γνωρίζετε, παρακαλῶ, ποῦ κα-
τοικεῖ ὁ ποιητὴς;

— Ἴ τὴ θέλετε τὴν κατοικία του; τὸν
ρωτοῦσαν.

Κ' ἐκεῖνος ἔπαντοῦσε, σαλεύοντας στὸν
ἄερα τὴ μαγκούρα του:

— Γιὰ νὰ πάμε νὰ τὸν ραβδίσομε.

Ὁ Μητσάκης, ὅμως, ζητοῦσε νὰ ραβδίση
τοὺς ἀθλοποιητὰς, ἐνῶ ὁ ποιητὴς ποὺ
μπατσίσηκε δὲν ἀνήκει στὴν κατηγορία
αὐτὴ. Ἐπομένως οὔτε αὐτὴ τὴ δικαιολογία
μπορεῖ νὰ ἐπικαλεσθῆ ὁ ποιητὴς, ποὺ τὸν
μπάτσισε. Ἀπλούστατα ἀγνόησε τὴν τρομε-
ρὴ δύναμη τοῦ ὄπλου, ποὺ τοῦ ἐμπιστεύθη-
καν αἱ Μοῦσες, καὶ τὴ θεία ἡδονὴ τοῦ νὰ
σφάξῃ κανεὶς μὲ τὸ μπαμπάκι.

Ἄς προσέξῃ μήπως τὸν ἐκδικηθῆ ἡ
«μαυρομύτα», γιὰ τὴν προσβολὴ ποὺ τῆς
ἔκανε.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΗΛΙΟΣ

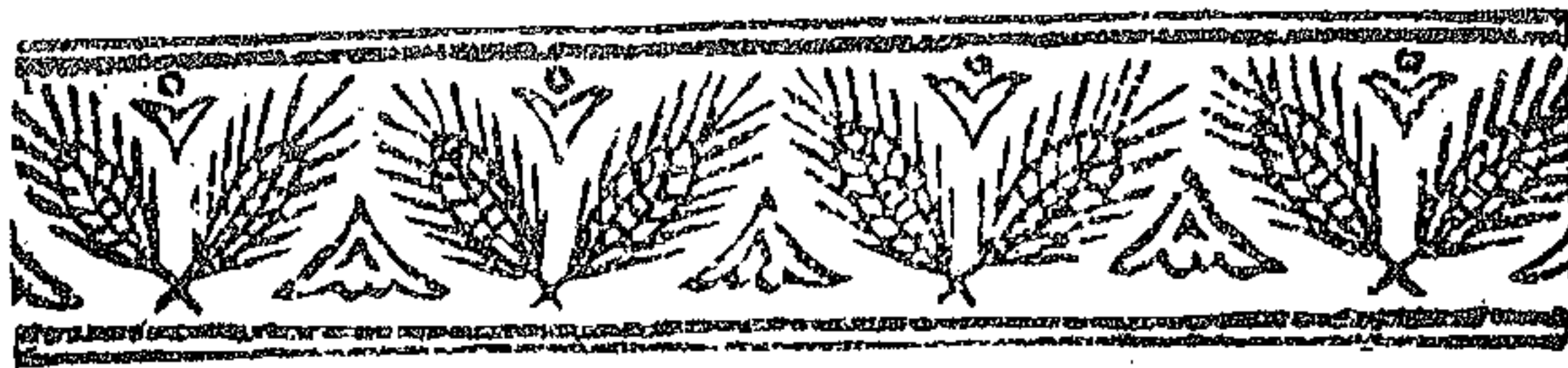
Στοῦ βράχου τὴ ρωγμὴ τὸ ὄκνὸ σκουλήκι
ποιὸς σπρώχνει; Ποιὸς κινεῖ καὶ τ' ἀλαφρὰ
τῶν μελισσῶν φτερὰ γύρω στὰ ρεῖκη;
Τὰ πέταλα τῶν ρόδων ποιὸς σκορπᾷ;

Καὶ μέσ' στῆς θάλασσας τὰ κρύφια βύθη
στὰ φτερωτὰ ψαράκια σπαρταρᾷ,
στοῦ ζώου τὶς φλέβες, στοῦ θνητοῦ τὰ στήθη,
σὰ μιὰ φουρτούνα σπάει καὶ λαχταρᾷ!

Τὰ γοργόφτερα ἄλογα τοῦ ἀνέμου
ποιὸς οἴστρος τὰ κεντᾷ καὶ χλιμντροῦν; . .
σάλπιγγα κοσμοσειστρα ἀχάει πολέμου
καὶ Θάλασσα Οὐρανὸς καὶ Γῆ βογγοῦν! . .

Κι' ἄσματῆλάτης ὁ Θεὸς ὄλο κυλάει
πρὸς τὴν ἄσωση στρατὰ τῶν Καιρῶν.
Τοῦ κόσμου τὸ μυστήριον κυνηγᾷ
στὴ γαληνὴ ἐρημιὰ τῶν Οὐρανῶν!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΘΕΜΕΛΙΣ

3

Ὁ Γλαῦνος στὴ Γαλάτεια.

Μακαρισμένη εἶναι ἡ στεριά καὶ τὰ χωράφια δίχως κίντυνα. Δὲν ἔχουνε ἀδικο οἱ Ἀθηναῖοι, ποὺ λένε τὴ γῆ παντοδότηρα. Δίνει, ἀλήθεια, στὸν ἄνθρωπο ἀμέτρητα δῶρα, γιὰ νὰ ζῆ καὶ νὰ μὴν πεθαίνη τῆς πείνας. Ἡ θάλασσα ὅμως εἶναι δύσκολη καὶ τὰ ταξίδια ὄλο λαχτάρεις. Πιστεψέ με πὼς μιῶ σωστά, γιατί εἶμαι παθὸς καὶ ξέρω. Μιά μέρα, ποὺ πῆγα νὰ πουλήσω ψάρια στὴν Ἀθήνα, ἄκουσα στὴν Ποικίλῃ Στῶά ἕναν ἀπὸ κείνους τοὺς ξυπόλυτους, ποὺ εἶναι χλωμοὶ σὰ λείφανα καὶ ποὺ μαζεύονται ἐκεῖ πέρα ὄλη τὴν ὥρα, νὰ λὲν κάποιον στιχάκι, ποὺ κατηγοροῦσε τοὺς θαλασσινοὺς γιὰ τὴν τρελλή τὴν τόλμη τους. Καθὼς ἔλεγε, ἦτανε τὰ λόγια κάποιου Ἄρατου, κάποιου σοφοῦ, ποὺ ἤξερε νὰ διαβάζῃ τ' ἀστρά. Δὲν ξέρω τώρα καλὰ καλὰ τὸ στιχάκι, μὰ, κατὰ ποὺ θυμοῦμαι, κάτι τέτοιο ἔλεγε: «Ἐνὰ λιανὸ μονάχα ξύλο μᾶς συγκρατᾷ ἀπὸ τὴν ἄβυσσο». Γιατί λοιπὸν ἐμεῖς, καλὴ μου γυναῖκα, νὰ μὴ βάλουμε γνώση καὶ νὰ μὴ φύγουμε μακριὰ ἀπὸ τοῦ Χάρου τὰ λημέρια; Ἐχουμε παιδιὰ, ποὺ, ἂν δὲν μπορούμε, μιὰ κ' εἶμαστε τόσο φτωχοὶ, νὰ τοὺς ὑπόσχεθοῦμε μεγάλα πράματα γιὰ τὸ μέλλον τους, πρέπει τοῦλάχιστο νὰ τὰ κάνουμε εὐτυχισμένα, μακραίνοντάς τα ἀπὸ τὰ κίντυνα τῆς τρικυμιάς καὶ τῶν βυθῶν. Μὴ θαρρῆς· σιγὰ σιγὰ θὰ συνηθίσουνε κι' αὐτὰ νὰ ζοῦνε, δουλεύοντας τὴ γῆ, καὶ θάκολληθῆσούν ἕναν ἡσυχὸ κι' ἀσφαλισμένο βίον.

4

Ὁ Κυμόθοος στὴν Τριτωνίδα

Ὅση διαφορὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα θάλασσας καὶ γῆς, ἄλλη τόση χωρίζει ἐμᾶς, ποὺ δουλεύουμε στὴ θάλασσα, ἀπὸ κείνους ποὺ ζοῦνε στὶς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά. Αὐτοί, εἴτε κάνουνε δουλειὲς δημόσιες μέσα στὰ τεῖχη, εἴτε καλλιεργοῦνε τὸ χωράφι τους καὶ περιμένουνε τὴ σοδειὰ τους γιὰ νὰ ζήσουνε. Ὅμως γιὰ μᾶς ποὺ ζοῦμε μὲς στὸ νερό, ἡ στεριά εἶναι σὰ θάνατος. Μοιάζουμε μὲ τὰ ψάρια, ποὺ δὲν μπορούνε, ν' ἀνασάνουνε στὸν ἀέρα. Τὶ τρέλλα σ' ἐπίασε λοιπὸν, γυναῖκα μου, νὰ παρατᾷς τὸ ἀχρογιάλι καὶ τίς λινές σου τίς κλωστές, γιὰ νὰ πηγαίνης

ΑΛΚΙΦΡΩΝ

ΑΛΙΕΥΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1

Ὁ Εὐδῖος στὸ Φιλόσκαφο

Ἐπὶ τέλους ἡ θάλασσα κάλμαρε σήμερα γιὰ καλὰ. Τρία μερβόνηχτα βᾶσταξε ἡ τρικυμία. Ἀπὸ τοὺς κάθους πέρα μανιασμένα χουμούσανε οἱ βοριάδες πάνω στὴ θάλασσα. Τὸ ταραγμένο νερὸ μαύριζε κι' ὁ ἀφρός του ἀπλωνότανε ὄλοῦθε, ἐνῶ τὰ κύματα κυλούσανε στὸ πέλαγος, τῶνα πίσω ἀπὸ τᾶλλο, καὶ πότε θρυμματιάζανε μὲ βόγγο πάνω στὰ βράχια, πότε φουσκώνανε καὶ σπάζανε, προτοῦ φτάσουνε στὴ στεριά. Ἐμεῖς μέναμε μὲ σταυρωμένα χέρια. Ἦμαστε ἀπατραθηγμένοι στὶς καλύδες τῆς ἀχρογιαλιάς. Ἐκεῖ, ἀφοῦ μαζέψαμε ὅσα πελεκουδία εἶχανε παρατήσει οἱ ναυπηγοὶ ἀπὸ τίς βαλανιδιές, ποὺ κόψανε τίς προάλλες, ἀνάψαμε φωτιά, γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε ἀπὸ τὸ κρύο. Αὐτὴ εἶναι ἡ τέταρτη μέρα, θαρρῶ, σωστὴ ἀλκυονίδα, κατὰ ποὺ φανερώνει ὁ ἑξάστερος οὐρανός. Κ' ἦρθε γιὰ νὰ μᾶς φέρῃ ἄσωτο πλοῦτος κι' ἀγαθὰ. Μόλις πρόβαλε ὁ ἥλιος καὶ ἡ πρώτη ἀχτίνα του ἀστράψε στὸ πέλαγος, ρίξαμε στὴ θάλασσα μὲ σπουδὴ τὴν φαρόδρακα, ποὺ εἶχαμε τραθηγμένη στὴν ἀμμουδιά, πήραμε τὰ δίχτυα μας καὶ στρωθήκαμε στὴ δουλειά. Δὲν ξανοιχτήκαμε πολὺ ἀπὸ τὴ στεριά καὶ νὰ, ἐνᾶ ἀμέτρητο πλῆθος ψάρια. Πόσα πιάσαμε, ἀλήθεια! Τὰ δίχτυα ἦτανε τόσο φορτωμένα, ποὺ παρὰ λίγο νὰ μᾶς βουλιάζανε τοὺς φελλοὺς μὲς στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας. Ἀμέσως ἦρθαν οἱ ψωνιστάδες μὲ κάτι κοντάρια στὸν ὦμο, ποὺ κρεμότανε στὴν κάθε ἀκρη τους κι' ἀπὸ ἕνα κοφίνι. Μᾶς μετρήσανε τὸ χρῆμα κ' ὕστερα κινήσανε ἀπ' τὸ Φάληρο γιὰ τὴν πόλη. Ὅλους αὐτοὺς, ποὺ λές, τοὺς φορτώσαμε ψάρια. Μὰ ἦτανε τόσα πολλὰ, ποὺ περισσέψανε κ' ἕνα

σωρὸ μικρότερα, ποὺ τὰ πήγαμε στὶς γυναῖκες μας καὶ στὰ παιδιὰ μας. Μ' αὐτὰ θὰ περάσουμε ὄχι μονάχα μιὰ, μὰ κάμποσες ἀκόμα μέρες, ἂν λάχῃ καὶ πιάσῃ πάλι ἡ θάλασσα.

2

Ὁ Γαληναῖος στὸν Κύρωνα

Τοῦ κάκου! Χαμένοι πᾶνε ὄλοι οἱ κόποι μας, καλὴ μου Κύρωνα. Τὴ μέρα μᾶς φήνει τὸ καμῖνι τοῦ ἡλίου, καὶ τὴ νύχτα ψάχνουμε μὲ τὰ πυροφάνια τὸ βυθὸ τῆς θάλασσας. Κι' ὅμως δὲν κάνουμε τίποτ' ἄλλο μ' ὄλα ἐτοῦτα, παρὰ, κατὰ ποὺ λέει κ' ἡ παροιμία, ν' ἀδειάζουμε τὰ λαγῆνια μας στῶν Δαναῖδων τὸ πιθάρι. Τσακίζομαστε δίχως λόγο καὶ δίχως τελειωμό. Τὴ στιγμὴ, ποὺ ἐμεῖς δὲ γεμίζουμε τὴν κοιλιὰ μας οὔτε μὲ κολητσιάνους, οὔτε μὲ πεταλίδες, ποὺ λέει ὁ λόγος, ὁ ἀφέντης μᾶς παίρνει καὶ τὰ ψάρια καὶ τὰ λεφτά. Καὶ σὰ νὰ μὴν τόνε φτάνουνε ὄλα ἐτοῦτα, βάζει κάθε λίγο καὶ λιγάκι καὶ μᾶς ψάχνουνε τὴν τράτα. Τὶς προάλλες τοῦ στείλαμε ἀπὸ τὴ Μουνυχία τὸ νέο τὸν Ἐρμονα — τὸν ξέρεις, βέβαια — γιὰ νὰ τοῦ πᾶῃ τὰ ψάρια του. Κι' αὐτὸς τὸν πρόσταξε νὰ μᾶς πῆ νὰ πᾶμε νὰ τοῦ φέρουμε σφουγγάρια καὶ μαλλὶ τῆς θάλασσας, ἀπὸ κείνο ποὺ φυτρώνει, καὶ καμαρώνει δὲ λίγο γι' αὐτὸ, στὴ Λήμνο. Τότε κι' ὁ Ἐρμονας τρόμαξε καί, προτοῦ μᾶς δώσῃ τὴν παραγγελιά του, ἀμόλησε στὴ στιγμὴ τὸ κοφίνι του μ' ὄλα τὰ ψάρια κ' ἐμᾶς ὄλους παράτησε σύξυλους μέσα σὲ τούτην ἐδῶ τὴν τράτα. Μπήκε σὲ μιὰ βάρκα μὲ κουπιὰ καὶ πῆγε κ' ἔσμιξε μὲ κάτι θαλασσινοὺς ἀπὸ τὴ Ρόδο. Κ' ἔτσι, ποὺ λές, κι' ὁ ἀφέντης ἔχασε ἕναν καλὸ σκλάβο κ' ἐμεῖς ἕναν πιστό μας σύντροφο.

5

Ὁ Ναυβάτης στὸ Ρόδιο

Θαρρεῖς πὼς μοναχὰ τοῦ λόγου σου εἶσαι πλοῦσιος, ἐπειδὴ μαθὲς μοῦ ξελογιάζεις καὶ μοῦ παίρνεις τοὺς μεροδουλευτάδες μου, δολώνοντάς τους μὲ τὸ αὐγάτισμα τοῦ μισθοῦ τους. Καὶ δὲν εἶναι παράξενο. Τελευταῖα, ποὺ τραβοῦσε τὰ δίχτυα σου, ἀνάσυρες ἀπ' τῆς θάλασσας τὸ βυθὸ ἕνα σωρὸ χρυσὰ δαρεικὰ νομίσματα, ἴσως ἀπομεινάρια τῆς θαλασσομαχίας, ποὺ ἔγινε στὴ Σαλαμίνα. Κάποιο περσικὸ καράβι θὰ βούλιαξε, βέβαια, μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους κι' ὄλους τοὺς θησαυροὺς τὸν καιρὸ ποὺ ὁ Θεμιστοκλῆς, τοῦ Νεοκλῆ τὸ τέκνο, ἔστησε, στὰ χρόνια τὰ προγονικά μας, τὸ μεγάλο του τὸ τράπαιο ἐνάντια τῶν Μήδων. Ὅσοσο πρέπει νὰ ξέρης πὼς κ' ἐγὼ εἶμαι εὐτυχισμένος μὲ τὴ μετρημένη τὴ ζωὴ, ποὺ κερδίζω, δουλεύοντας καθημερινὰ, μονάχος, μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια. Ἐσύ, βέβαια, πλουταίνεις ὀλοένα. Κοίταξε ὅμως νὰ πλουταίνης δίκαια· κι' ἀκόμα, κοίτα νὰ σοῦ ἐμπνέῃ ὁ πλοῦτος σου ὄχι ἄνομα, μὰ καλὰ κ' εὐγενικὰ ἔργα!

6

Ἡ Πανόστη στὸν Εὐθύβολο

Σὰ μ' ἐπαιρνες γυναῖκα σου, Εὐθύβουλε, δὲν ἤμουνα καμμιὰ τοῦ δρόμου ἢ καμμιὰ περιφρονημένη, μόνο βαστούσα κι' ἀπὸ πατέρα τίμιο κι' ἀπὸ μάννα καλὴ. Ὁ Σιωθένης ἀπὸ τὴ Στεριά ἦτανε πατέρας μου, καὶ μάννα μου ἡ Δαμοφίλη. Αὐτοὶ θελήσανε νὰ μὲ δώσουνε σὲ σένα, κι' ὅς ἤμουνε μοναχοκόρη, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βγοῦνε ἀπὸ τὸ γάμο μας γνήσια παιδιὰ. Ὅμως ἐσύ, γιὰ νὰ μὴν περιορί-

ζης καθόλου τὰ μάτια σου και για νά κυνηγᾶς κάθε τῆς Ἀφροδίτης ἡδονή, ἀτίμασες και μένα και τὰ παιδιὰ μας, τῆ Γαλήνη και τὸ Θαλασσίωνα, και μιλέχτηκες με κείνη τὴν παστρικά, πού ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἑρμιόνη στὸν Πειραιᾶ, λές για κακὴ τύχη τῶν ἐρωτοχυπημένων. Μαζὶ τῆς γλεντοκοποῦνε ἔλα τὰ θαλασσινὰ παληκαρόπουλα και τὸ καθένα τῆς πηγαίνει κι' ἀπὸ ἓνα δῶρο. Κι' αὐτὴ τὰ δέχεται και τὰ καταβροχθίζει ἔλα, σὰ νάναι ἡ ἴδια ἡ Χάρυδδη. Μὰ ἐσὺ ξεπερνᾶς στὰ δῶρα σου τὴν μπόρεσή σου σὰν ψαρὰς κι' οὔτε τῆς πηγαίνεις, οὔτε ἕες ποτὲ νὰ τῆ φιλέψης τίποτα γρέτσες ἢ μπαρμπούνια, μόνο, σὰ γεροντότερος πού εἶσαι, και σὰν παντρεμένος ἀπὸ καιρὸ και σὰν πατέρας παιδιῶν, πού μεγαλώσανε πιὰ, θέλοντας νὰ παραμερίσῃς τοὺς ἀντεραστὲς σου, τῆς χαρίζεις μπόλιες μιλησιακὲς και φορέματα σικελικὰ και χρυσάφι μέσα σ' ἔλα τ' ἄλλα. Ἡ πάψε τὰ μεγαλοπιάσματα, τίς παραλυσιές και τίς γυναικοδουλειές ἐτοῦτες, ἢ μάθε πὺς γυρίζω πίσω στοῦ πατέρα μου τὸ σπιτί! Αὐτὸς και μένα, βέβαια, δὲ θ' ἀφήσῃ ἀβοήθητη, μὰ και σένα θὰ πάῃ στὰ δικαστήρια για τὸ καλομεταχειρισμα πού μου κάνεις.

7

Ἄ Θαλάσσιος στὸν Πόντιο

Σοῦστεῖλα μιὰ γλώσσα, ἓνα καλκάνι, μιὰ σφυρίδα και τριανταπέντε μεγάλους κοχλιούς, και σὺ στείλε μου τώρα δυὸ κουπιὰ, γιατί τὰ δικὰ μου σπάσανε. Δῶρα, πού κάνουνε ἀναμεταξύ τους οἱ φίλοι, δὲν πρέπει νὰ μένουνε δίχως ἀντίδωρο. Ἐκεῖνος, πού γυρεύει κάτι λεύτερα και θαρρετὰ, φανερίωνει με τοῦτο πὺς ἔλα τὰ περνᾶει για κοινὸ χτῆμα κι' ἀκόμα ὅτι πιστεύει πὺς καθετὶ πού εἶναι δικό του ἀπαρθενεύει και στοὺς φίλους του, και καθετὶ, πού εἶναι τῶν φίλων του, πὺς εἶναι και δικό του.

8

Ἄ Εὐκόλυμβος στὴ Γλαύκη

Ὅσοι διατάζουνε κ' εὐκολα δὲν ἀποφασίζουνε, ἀκοῦνε πάντα μ' εὐχαρίστηση τῶν φίλων τους τῆ γνώμη. Πολλὲς φορές, ἀλήθεια, ἐμπιστεύθηκα στίς αὖρες τοὺς διαταγμούς μου, γιατί δὲν εἶχα ποτὲ τὸ θάρρος νὰ σοῦ μιλήσω γι' αὐτοὺς, καλὴ μου γυναίκα. Μὰ

τώρα θὰ σ' ἀνοίξω τὴν καρδιά μου και θὰ σὲ παρακαλέσω, ἀφοῦ τὰ λογαριάσῃς ἔλα, νὰ μοῦ δώσης μιὰ καλὴ συμβουλή. Ἄκουσε λοιπὸν πρῶτα-πρῶτα πὺς ἔχουνε τὰ πράγματα, για νὰ μπορέσης νὰ κρίνης. Καθὼς ξέρεις, τὰ οικονομικά μας δὲν πᾶνε καθόλου καλὰ κι' ὁ βίος εἶναι πολὺ δύσκολος. Ἄπ' τῆ θάλασσα δὲ βγαίνει πιὰ ψωμί κ' ἡ φελούκα ἐτούτη, πού βλέπεις, με τὰ κουπιὰ και με τοὺς τόσους κουπηλάτες, εἶναι πλεούμενο ἀπ' τὸν Κώρυκο κι' ἔλο τὸ πλήρωμά του κουρσάροι ἀπ' τὴν Ἀττάλεια. Αὐτοὶ λοιπὸν, πού λές, θένε νὰ με κάνουνε σὺντροφο στὸ ἀπόκοτο παιχνίδι τους, τάζοντάς μου λεφτὰ με οὐρά. Κι' ὅσο για τὸ χρυσάφι, πού μου τάζουνε, και για τὸ ρουχικό, τί νὰ σοῦ πῶ; μένω μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα. Ὡστόσο δὲ μοῦ βαστᾶ ἡ καρδιά νὰ γίνω και φονιάς και νὰ λερῶσω μέσα στὸ αἷμα τὰ χέρια μου, πού ἀπ' τὰ παιδιάστικα χρόνια μου ὡς τὰ σήμερα μοῦ τὰ φύλαξε ἡ θάλασσα καθάρια ἀπὸ τὸ ἐγκλημα. Μὰ ἔλα τώρα πάλι, πού εἶναι πρᾶμα δύσκολο κι' ἀδάσταχτο, νὰ ζῆ κανένας μέσα σὲ μίαν ἀδιάκοπη φτώχεια; Στὰ χέρια σου λοιπὸν νὰ διαλέξῃς ποιὸ εἶναι προτιμότερο ἀπ' τὰ δυὸ. Ὅποιαν ἀπόφαση και νὰ πάρῃς, γυναίκα μου, νὰ ξέρῃς πὺς θὰ σ' ἀκολουθήσω. Συχνὰ τῶν φίλων ἢ συμβουλὴ μᾶς λυτρώνει ἀπὸ τὴν ἀμφισβολία.

9

Ἄ Αἰγιαλάς στὸ Στρουθίωνα

Στραβὰ κι' ἀπόστραβα. Ὅλα μοῦ ἐρχόνται ἐνάντια, κατὰ πού λέει κ' ἡ παροιμία για τὸ Μαντρόβουλο⁽¹⁾. Μαύρη παρηγοριά, φίλε μου, νᾶσαι ἀναγκασμένος νὰ πουλᾶς τὴν πραιμῆτεια σου για πεντέξῃ ψωροδεκάρες και νὰ πρέπη κι' ἔλας νὰ ζῆς μ' αὐτὰ τὰ λίγα. Εἶναι καιρὸς πιὰ νὰ με βοηθήσης. Στρουθίωνα, και νᾶσαι βέβαιος πὺς θὰ σ' εὐχαριστήσω κ' ἐγὼ ἀπὸ μέρος μου, ὅσο μοῦ τὸ ἐπιτρέπει ἡ θάλασσα και ἡ ψαρική μου. Θᾶθελα, ξέρεις, νὰ μεσολαβήσης για μένα σὲ καναδυὸ ἀπὸ τοὺς πλούσιους συμπο-

(1) Μαντρόβουλο λέγανε κάποιο ἀπὸ τὴ Σάμο, πού βρῆκε ἓνα μεγάλο θησαυρὸ κι' ἀφιέρωσε τὴν ἴερα τὸν πρῶτο χρόνο ἓνα μαλαματένιο πρόβατο, τὸ δεύτερο ἓνα ἀσημένιο και τὸν τρίτο ἓνα χάλκινο. Ἀπὸ δῶ κ' ἡ ἀρχαία παροιμία: «ἐπὶ Μανδροβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα», δηλαδὴ: «κάθε χρόνο και χειρότερα». Σ. τ. Μ.

λίτες μας, στὸν Ἑρασικλέα, στὸ Σφήττιο ἢ στὸ Φιλόστρατο ἀπὸ τὸ Χολαργό. Θᾶχα μεγάλο ὄφελος ἀν τοὺς ἔκανα ταχτικὸς πελάτες μου και τοὺς πήγαινα ψάρια με τὸ κοφίνι. Θαρρῶ, πὺς ἔξω ἀπὸ τὸ χρῆμα, θὰ σοῦ δίνουνε νὰ μοῦ φέρῃς και κανένα δῶρο, ὅσες φορές γιορτάζουνε τὴν πολιτεία τὰ Διονύσια ἢ τ' Ἀπατούρια. Κ' ἔπειτα θὰ με γλυτώσουνε, πιστεύω, κι' ἀπ' τὰ καταραμένα χέρια τῶν ἀγορανόμων, πού, για ν' αὐγατίσουνε τὰ κέρδη τους, βρίζουνε πατόκορφα τοὺς ἡσυχους πολίτες. Ὅχι λόγια μονάχα, μὰ ἔργα χεροπιαστὰ φανερίωσανε ὡς τὰ τώρα, πὺς ἐσεῖς οἱ ὁμοτράπεζοι τῶν πλουσιόπαιδων και τῶν παραλήθων, πολλά, σὰ θέτε, μπορεῖτε νὰ καταφέρετε.

10

Ἄ Κέφαλος στὸν Πόντιο

Καθὼς βλέπεις, ἡ θάλασσα ἄρχισε πάλι νὰ ταραζέται, ὁ οὐρανὸς σκοτείνιασε και μαῦρα ὄλουθε σὺννεφα ἀπλωθήκανε. Οἱ ἀνεμοὶ χτυποῦνται μανιασμένα κι' ἀπὸ ὦρα σὲ ὦρα φοδερίζουνε ν' ἀγαστατώσουνε τὸ πέλαγος. Ἀκόμα και τὰ δελφίνια προμηγᾶνε τὴν τρικυμία, πού ζυγώνει, και καθὼς γλιστρᾶνε ἀνάλαφρα πάνω στὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας, πηδᾶνε ξάφνου ψηλὰ στὸν ἀέρα. Κατὰ πού λένε αὐτοὶ, πού νογᾶνε ἀπὸ ἀστρονομία, σὲ λίγο θὰ φανῆ στὸν οὐρανὸ ὁ Ταῦρος. Ἄνθρωποι, πού φυλάγουνται προσεχτικὰ ἀπ' τὰ κίντυνα, τῆ γλυτώνουνε τίς πιὸ πολλές φορές σὲ μέρη ἀσφαλισμένα. Εἶναι ἕως κι' ἄλλοι, πού, μιὰ και παρὰδῶσανε πάνω στὴν ἀπελπισία τους στὴ θάλασσα τὸν ἑαυτὸ τους, μονάχα στὴν Τύχη πιὰ ἐμπιστεύονται τὸ διάκι τους. Γι' αὐτὸ ἀκοῦμε συχνὰ νὰ λένε πὺς ἄλλους στὸν κάδο τοῦ Μαλιὰ κι' ἄλλους στῆς Σικελίας τὸ στενὸ κι' ἄλλους τέλος στὸ Λιβυκὸ τὸ πέλαγος τοὺς ἄρπαξε τὸ μανιασμένο κύμα και τοὺς ἔρριξε στὴ στεριά ἢ τοὺς πήγε στὸ φοῦντο! Τοῦ Καφηρέα ὁ κάδος, σὰν κἀνὴ φουρτούνα, δὲν εἶναι καθόλου πιὸ καλὸς για τὰ καράβια και για τοῦτο, μόλις πέση ἡ θάλασσα και ξαστερῶση ὁ οὐρανὸς, θὰ πλωρίσουμε κ' ἐμεῖς κατὰ τοῦ Καφηρέα τὰ βράχια. Ἴσως βροῦμε τίποτε ἀπομεινάρια ἀπὸ κανένα ναυάγιο ἢ κάποιο ξεβρασμένο κουφάρι πνιγμένου ναύτη, νὰ τὸ μαζέψουμε και νὰ τὸ θάψουμε.

Ποτὲ δὲ μέινανε ἀπλήρωτες οἱ πράξεις οἱ ἀγαθὲς· μπορεῖ μονάχα νάργη καμμιά φορὰ τῆς ἀμοιβῆς ἢ ὦρα. Μὰ δὲν εἶναι τὸ κέρδος μόνο, πού περιμένεις· ἡ ἱκανοποίηση τῆς συνείδησης εἶναι μεγάλο τῆς καρδιάς τοῦ ἀνθρώπου μπάλασμα, και μάλιστα σὰν κἀνὴ τὸ καλὸ σὲ συντοπίτες του.

11

Ἄ Γλαυκίππη στὴ Χαρόπη

Ἄ, μάννα, ἔχασα πιὰ τὸ λογικὸ μου κι' οὔτε μπορῶ νὰ παντρευτῶ, καθὼς τ' ἀποφάσισε τελευταῖα ὁ πατέρας, τὸ παληκάρι ἀπὸ τῆ Μήθυμνα. τὸ γιὸ τοῦ κυβερνήτη, ἀπ' τῆ στιγμή πού εἶδα κείνον τὸν ἔφηβο ἀπ' τὴν πόλη, πού κρατοῦσε τὰ ἱερὰ κλήματα, τότε πού μ' ἀφησες νὰ πάω στὴν Ἀθήνα για τὰ Ὀσχοφῆρια. Εἶναι ὁμορφος, ὁμορφος και γλυκύτατος, μαγνούλα μου, και τὰ μαλλιά του εἶναι κι' ἀπὸ τ' ἀδρὸ κρουστότερα και τὸ χαμόγελό του κι' ἀπ' τῆς γαληνεμένης θάλασσας πιὸ χαριτωμένο και βαθυγάλαζα τὰ μάτια του σὰν τὸ γιάλο, σὰ λάμπη στίς πρῶτες τοῦ ἡλίου ἀχτίδες. Κι' ἔλο τὸ πρόσωπό του—ὦ, θᾶλεγεες πὺς οἱ Χάρες παρήσανε τὸν Ὀρχομενὸ και χορεύουνε στὰ μάγουλά του, ἀφοῦ πρῶτα λουστήκανε στῆς Ἀργαφίας κρήνης τὸ νερό. Και τὰ δυὸ του χεῖλια εἶναι τριαντάφυλλα, πού τὰ κλεψε ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης τοὺς κόρφους και τώρα ἀνοίξουνε στὸ στόμα του. Ἡ ἐτοῦτον θὰ παντρευτῶ, ἢ θὰ μιμηθῶ τῆ Σαπφῶ ἀπὸ τῆ Λέσβο και θὰ πέσω, ὄχι ἀπ' τὰ βράχια τῆς Λευκάδας, μ' ἀπὸ τὰ πειραϊκὰ μουράγια, στὸ μανιασμένο μέσα κύμα.

12

Ἄ Χαρόπη στὴ Γλαυκίππη

Ἐρελλάθηκες, ἀλήθεια κι' ἀπ' ἀλήθεια, κόρη μου, και δὲν ξέρεις τί κάνεις. Ἐλλέβορο⁽¹⁾ χρειάζεσαι και μάλιστα ὄχι ἀπὸ τὸ συνηθισμένο, μ' ἀπὸ κείνον, πού φέρνουνε ἀπ' τὴν Ἀντικύρα τῆς Φωκίδας, ἀφοῦ ἔχασες ὀλότελα τὴν κοριτοίστικη ντροπὴ σου και, καθὼς φαίνεται, δὲν κοκκινίζει πιὰ τὸ πρόσωπό σου. Ἐλα στὰ σύγκαλά σου, ἡσυχάσε και βγάλε ἀπ' τὸ μυαλό σου τῆ συφο-

(1) Ἐλλέβορο λέγανε οἱ ἀρχαῖοι ἓνα βοτάνι, πού γιάτρευε τὴ φρενοπάθεια. Σ. τ. Μ.

ριασμένη ἐτούτη σκέψη, γιατί ἂν μάθῃ, κακομοίρα, τίποτα ὁ πατέρας σου, χωρὶς νὰ τὸ πολυσκεφτῇ ἢ νὰ δειλιάσῃ, ἢ ἀσὲ πετάξῃ στὸ γιαιλό, γιὰ νὰ σὲ φᾶνε τὰ θηρία τῆς θάλασσας.

13

Ὁ Ἐυαγγος στὸ Φιλόθηρο

Ἦτανε ἡ μέρα τους κ' εἶχανε πέσει ἀμέτρητα φάρια. Εἶχα ἀπλωμένο τὸ δίχτυ μου κ' ἀπορούσα, μὴν ξέροντας τί νὰ κάνω. Θαρροῦσα πὼς θάτανε σπουδαία ἡ ἀπόφασή μου, ἀπόφαση Σίσιου, ποὺ λέγε, ἂν πήγαινα στὸ Χρέμητα τὸ δανειστὴ καί, βάζοντας ἀμανάτι τῆ βάρκα μου, τοῦπαιρνα τέσσαρα χρυσά, γιὰ ν' ἀγοράσω μὲ τοῦτα ἕνα καινούργιο δίχτυ. Ἰὸπα καὶ τόκανα στὴ στιγμή. Μὰ ὁ Χρέμης, τὸ σκελεθρωμένο κείνο γερόντιο μὲ τὰ συμαζεμένα φρύδια, ποὺ ἔδον τὸν κόσμο τὸν καιτὰ μ' ἀγριεμένο βλέμμα, ἴσως ἐπειδὴ τοῦ καλάρεσε τὸ πλεούμενο, ἔδιωξε ἀμέσως τὸ βαρὺ καὶ σκοτεινὸ τοῦ ὕψος, ἡμέρωσε τὴν ὄψη του κ' ἀρχισε νὰ μοῦ χαμογελά καὶ νὰ μοῦ λέη ναι σὲ ὅ,τι τοῦλεγα. Ἦτανε φανερό πὼς δὲν εἶχε καλὸ στὸ νοῦ του, γιὰ νὰ ἡμερώσῃ ἔτσι, μὲ τὸ πρῶτο, τῆ σκυθρωπῆ τὴν ὄψη του, καὶ τὸ βλεπα πὼς ἡ καλωσύνη τοῦ ἦτανε ὑπουλη. Καὶ νὰ, ποὺ δὲ γελάστηκα. Σὰν πέρασε ὁ καιρὸς κ' ἦρθε νὰ μοῦ ζητήσῃ νὰ τοῦ μετρήσω, δίχως ὥρας ἀναβολῆ, μαζί μὲ τὸ κεφάλαιο καὶ τοὺς τόκους, τότε, ποὺ λές, ξαναεἶδα τὸ Χρέμητα, ἀπ' τῶν Φλυέων τῆ γενιά, καθὼς τὸν ἤξερα πρῶτα τὸ Χρέμητα, ποὺ μισεῖ ἔδον τὸν κόσμο καὶ κάθεται μπροστὰ στὴ Διομητρίδα πύλη, κρατώντας ἕνα στραβὸ ραβδί στὸ χέρι του. Ἦτανε ὁ φίλος ἔτοιμος νὰ βάλῃ χέρι στὴ βάρκα μου. Ἰότε κατάλαβα σὲ τί δύσκολη δουλειὰ μπλέχτηκα. Ἰρέχω μιά καὶ δυὸ στὸ σπῆτι μου, βγάζω ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς γυναίκας μου τὴ μαλαματένια τὴν ἀλυσίδα, ποὺ τῆς εἶχα ἀγοράσει γιὰ στολίδι σ' ἄλλες, καλύτερες μέρες, καὶ τὴν πηγαίνω ἀμέσως γιὰ ξεπούλημα στὸν τραπεζίτη τὸν Πασίωνα. Μὲ τὰ χρήματα ἐτούτα τοῦ πλήρωσα καὶ τὸ χρέος καὶ τοὺς τόκους κ' ὠρκίστηκα στὸν ἑαυτὸ μου, νὰ πεθάνω καλύτερα τῆς πείνας, ποὺ λέει ὁ λόγος, παρὰ νὰ ξαναπέσω σὲ χέρια τοκογλόφων τῆς πολιτείας. Προτιμότερο, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ πεθάνῃ κανένας τίμιος, παρὰ

νὰ ζῆ δεμένος χεροπόδαρος ἀπὸ ἕναν τέτοιο γέρο μασκαρά.

14

Ὁ Θυνναῖος στὸ Σκόπελο

Ἄκουσες, καλέ μου Σκόπελε, τὸ τρομερῶτατο ἐτοῦτο νέο; Οἱ Ἀθηναῖοι σκοπεύουνε νὰ στείλουνε τὸ στόλο τους μακριὰ. Θένε, μαθές, νὰ θαλασσομαχήσουνε. Ἡ «Πάραλος» καὶ ἡ «Σαλαμινία», τὰ γληγορώτερα καράβια, λύσανε κιόλας τὶς πριμάτσες τους, βγήκανε στ' ἀνοιχτὰ καὶ βάλανε τὶς βάρδιες, ποὺ θὰ μηγύσουνε πότε καὶ κατὰ ποῦ θὰ κινήσουνε γιὰ πόλεμο. Ἐχουνε τώρα ἀνάγκη ἀπὸ πολλοὺς κουπηλάτες, ποὺ νὰ μποροῦνε ν' ἀντέχουνε καὶ στὸν ἀνεμο καὶ στὴ φουρτούνα. Ἦ πρέπει, λοιπόν, νὰ κάνουμε, φίλε μου; Νὰ φύγουμε ἢ νὰ μείνουμε; Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, τὸ Φάληρο καὶ τὸ Σούνιο ὡς καὶ στοῦ Γεραιστοῦ ἀκόμα τὰ γειτονικά χωριά στρατολογοῦνε ἔδους τοὺς ἐργάτες τῆς θάλασσας. Ἦως θὰ μπορέσουμε ὅμως ἐμεῖς, ποὺ δὲν ξέρουμε οὔτε τῆς ἀγορᾶς τὶς λογομαχίες, νὰ μποῦμε στὴ γραμμὴ καὶ νὰ πολεμήσουμε μ' ἀρματωμένους ἀντρες; Μὰ φορὰ, λοιπόν, ποὺ πρέπει νὰ διαλέξω ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ, ἢ νὰ φύγω, μαθές, ἀφήνοντας γυναίκα καὶ παιδιὰ, ἢ νὰ πᾶω νὰ βάλω τὸ κορμί μου σημάδι στὰ σπαθιά καὶ στὴν ὀργὴ τῆς θάλασσας, βρῖσκω κ' ἐγὼ πὼς εἶναι προτιμότερο νὰ φύγω. Ἄν μείνω, δὲν ἔχω νὰ περιμένω τίποτα καλὸ.

15

Ὁ Ναυσίβιος στὸν Πρωμναῖο

Δὲν ἤξερα, μὰ τὴν ἀλήθεια, πόσο τρυφερὰ στὸν ἔρωτα καὶ πόσο διψασμένα γιὰ πόθο εἶναι τῆς Ἀθήνας τὰ πλουσιόπαιδα. Ὡστόσο τελευταῖα ποὺ ὁ Πάμφιλος κ' οἱ φίλοι του νοικιάσανε τὴ βάρκα μου καὶ μοῦ γυρέψανε, μὰ κ' ἡ θάλασσα ἦτανε λάδι, νὰ κάνουμε μιά βόλτα καὶ νὰ μὲ βοηθήσουνε γιὰ κέφι τους στὸ ψάρεμα, ἔμαθα πόσες ἡδονὲς μποροῦνε καὶ βρῖσκουνε ὄχι μονάχα στὴ στεριά, μὰ καὶ στὴ θάλασσα. Οἱ ξύλινοι πάγκοι τῆς ψαρόθαρκας δὲν τοῦρχόντανε τοῦ Πάμφιλου καλὰ κ' ἔστρωσε πάνω κάτι ξενικά χαλιά κ' ἄλλα σκεπάσματα, γιὰ νὰ πλαγιασῇ — δὲν μποροῦσε, λέει, νὰ πέσῃ, σὰν ἐμᾶς τοὺς ἄλλους, πάνω στὸν πάγκο, γιατί τὸ σανίδι τοῦ φαινότανε σκληρότερο κ' ἀπὸ πέτρα. Ἰστερα

εἶπε κ' ἀπλώσαμε τὸ πανί τῆς βάρκας γιὰ τέσσα, γιατί δὲν ἄντεχε στοῦ ἡλίου τὶς καφετῆρες ἀχτίνες. Κι' ὅμως ὄχι μονάχα ἐμεῖς, ποὺ κάνουμε τούτη τὴ δουλειὰ, μὰ κ' ὄλοι οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι, ποὺ δὲν ἔχουνε πλοῦτη κ' ἀγαθὰ, τὸ δέχονται μ' εὐχαρίστηση τὸ λιοπύρι. Γι' αὐτοὺς ἡ θάλασσα κ' ἡ παγωνιά εἶναι τὸ ἴδιο πράμα. Ὡστόσο ὁ Πάμφιλος δὲ διασκέδαζε μονάχος ἢ μὲ τῶν φίλων τὴ συντροφιά, μὰ εἶχε μαζί του κ' ἕνα σωρὸ ὄμορφες κοπέλλες, ποὺ ξέρανε ὄλες μουσική. Ἰὴ μιά τὴ λέγανε Κρουμάτιον κ' ἐπαιζε φλογέρα. Ἰὴν ἄλλη τὴ λέγανε Ἐρατὴ κ' ἐπαιζε ἄρπα. Μιά ἄλλη, ποὺ τὴ λέγανε Ἐδεπίδα, βαροῦσε τὰ κύματα. Ἡ βάρκα μου ἔλη ἀντιλαλοῦσε μουσικὴ κ' ὄλο τὸ πέλαγος τραγούδια καὶ χαρὰ ἦτανε γεμάτο. Μὰ ἐγὼ δὲν ἐνοιωθα καμμιά εὐχαρίστηση μὲ ὄλα ἐτούτα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συντεχνίτες μου μὲ γλωσσοτρώγανε κ' ἀπ' ὄλους περισσότερο ὁ πικρόχολος ὁ Γλαυκίας, ποὺ μοῦ εἶνε κ' ἀπὸ Τελχίνα (1) πιδὸ συχαμερὸς γιὰ τὸ κακὸ του μάτι. Ὡστόσο ἡ καλὴ πληρωμὴ καὶ τὸ πολὺ τὸ ἀσήμι μὲ χαροποιήσανε καὶ τώρα στέργω τὰ θαλασσινὰ τὰ γλέντια καὶ δὲ βλέπω τὴν ὄρα νάρθη νὰ μοῦ νοικιάσῃ κάλι τὸ πλεούμενο κανένας νέος μερακλῆς καὶ κουβαρντὰς σὰν καὶ τὸν Πάμφιλο.

16

Ὁ Αὐχένιος στὸν Ἀρμένιο

Ἄν μπορῆς νὰ μὲ βοηθήσῃς, ἔλα, κάνε το δίχως ἀναβολὲς καὶ μὴν πῆς σὲ κανένα λέξη γιὰ ὄσα θὰ σοῦ ἐμπιστευτῶ. Ἄν ὅμως δὲν εἶσαι σὲ θέση νὰ μοῦ φανῆς χρήσιμος, κράτα τὸ στόμα σου κλειστὸ σὰν τοὺς Ἀρεοπαγίτες. Θέλω, ξέρεις, νὰ σοῦ ἱστορήσω ἄκρες μέσες τὰ δικά μου. Ὁ ἔρωτας, ποὺ μὲ κυρλεψε, δὲ μ' ἀφήνει ν' ἀκολουθήσω τὴ φωνὴ τῆς φρόνησῃς καὶ τὸ πάθος μοῦ κλονίζει κάθε λογικὴ σκέψη κ' ἀπόφασή μου. Πότε καὶ πὼς χώθηκε μὲ τόση βία στὴν καρδιά ἐνός ἀτυχτοῦ ψαρά, ποὺ καλὰ καλὰ δὲν τὰ καταφέρει νὰ βγάλῃ τὸ καρδέλι του, οὔτε καὶ γὼ ὁ ἴδιος μπορῶ νὰ καταλάβω. Ἐνα μονάχα ξέρω, πὼς ὁ ἔρωτας θρονιάστηκε γιὰ καλὰ μέσα μου καὶ πὼς μὲ κάνει νὰ ξερο-

(1) Τελχίνες ἦτανε οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ρόδου, βάσκανοι, κακοῦργοι καὶ λυμεῶνες, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση. Ἀπὸ ὄω καὶ ἡ γνωστὴ ρῆση: Τελχίν τις ἡ δαίμων. Σ. τ. Μ.

ψήνουμε σὰν κανένα πλοῦσιο παληκαρόπουλο, ποὺ εἶναι τὸ αἷμα του πάνω στὴ βράση του. Ἐγὼ, ποὺ ἕναν καιρὸ κοροΐδευα τοὺς ἀδουλοὺς σκλάβους τῆς ἀγάπης, νὰ με τώρα πιασμένος γιὰ καλὰ στὰ δίχτυα τῆς, μὲ μιά μονάχα σκέψη στὸ μυαλό μου, πότε νὰ παντρευτῶ, καὶ μιὰν ἀδιάκοπη ἔγνοια, τὸν Ἰμέναιο, τῆς Ἐρψιχόρης τὸ παιδί. Ἡ κόρη ποὺ ἀγαπῶ, εἶναι ἀπὸ τὶς ξένες, ποὺ ἦρθανε γιὰ κακὴ μου τύχη, κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πὼς, ἀπὸ τὴν Ἐρμιόνη στὸν Πειραιᾶ. Πραῖκα νὰ τῆς δώσω δὲν ἔχω, βέβαια. Ὡστόσο σὰ δειξῶ πόσο καλὸς θαλασσινὸς εἶμαι, πιστεύω νὰ γίνω ἀξίος σύντροφός της, ἐξὸν πιά ἂν ὁ πατέρας της εἶναι κανένας γέρο τρελλὸς κ' ἔχει στὸ νοῦ του ἄλλα.

17

Ὁ Ἐγκύμων στὸν Ἀλιχτυπο

Ἦς προάλλες εἶδα στὴν παραλία τοῦ Σούνιου ἕνα παλιὸ καὶ κατατρυπημένο δίχτυ καὶ ρώτησα: τάχα τίνοσ νᾶναι καὶ γιατί νὰ βρῖσκειται κει πέρα, μὰ ποῦ δὲν εἶναι ἀπ' τὸ πολὺ τὸ βάρος μόνο ποὺ ξεσκίστηκε, μὰ κ' ἀπ' τὸ χρόνο τὸν πολὺ ποὺ πέρασε; Ἰότε, ποὺ λές, μ' ἀποκριθῆκανε πὼς ἦτανε δικό σου ἐδῶ καὶ τέσσαρα χρόνια καὶ πὼς σοῦ μπλέχτηκε μιά μέρα σ' ἕναν ὑφαλο καὶ στὸ κομμάτιασε μιά πέτρα τοῦ στὰ δυὸ. Ἐπειδὴς ἀπὸ κείνη τὴ μέρα οὔτε νὰ τὸ βολέψῃς θέλησες, οὔτε καὶ νὰ τὸ πάρῃς, τ' ἀφήσανε στὴ θέση του, ἔτσι καθὼς ἦτανε, καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς γειτόνους δὲ βουλήθηκε νὰ τ' ἀγγίξῃ, λογιάζοντας, μαθές, πὼς εἶναι ξένο χτήμα. Ὡστόσο, μὰ φορὰ ποὺ οὔτε οἱ γειτόνοι, οὔτε καὶ σὺ ὁ ἴδιος, ποὺ ἕναν καιρὸ σοῦ ἀπαρθένευε, προβάλετε καμμιά ἀξίωση, φυσικὸ πὼς εἶναι πιά καὶ σὲ κείνους καὶ σὲ σένα ξένο. Σοῦ γυρεύω, λοιπόν, νὰ μοῦ δώσης κάτι, ποὺ ἀπὸ τὸ χρόνο κ' ἀπὸ τὴ φθορὰ δὲν εἶναι πιά δικό σου. Πιστεύω νὰ μοῦ κάνης πρόθυμα τὸ δῶρο ἐτοῦτο, ἀφοῦ δὲν ἔχεις τίποτα νὰ ζημιωθῆς μὲ τὸ νὰ δώσης κάτι, ποὺ τὸ πέταξες καὶ τάφησες νὰ ρημαδιάσῃ. Ἐχε γειά.

18

Ὁ Ἀλιχτυπος στὸν Ἐγκύμονα

Μιά παροιμία λέει πὼς φθονερὸ καὶ βάσκανο εἶναι πάντα τοῦ γειτόνου μας τὸ μάτι. Γιατί, λοιπόν, σκοτίζεσαι μὲ τὰ δικά μου; Καὶ πὼς μπορεῖς νὰ πιστεῦγῃς πὼς εἶναι

χτήμα σου θ, τι εγώ, πού είμαι αφέντης του, νομίζω πώς αξίζει την διάφορα μου; Κράτα μακρὰ τὰ χέρια σου και πιδ πολύ την ὀρεξή σου την ἀχόρταγη! Και κοίτα νὰ μὴν ἀφήνης την ἐπιθυμία σου, ν' ἀποχτήσης ξένα πράματα, νὰ σὲ σπρώχνη νὰ γυρεύης ἀπ' τὸν ἄλλο χάρες παράλογες.

19

Ὁ Ἐγνύμων στὸν Ἀλίχτυπο

Δὲ σοῦ γύρεψα νὰ μοῦ δώσης κάτι, πού ἔχεις, μὰ κάτι πού δὲν ἔχεις. Ἀφοῦ ὅμως δὲ θὲς νὰ δώσης στὸν ἄλλον οὔτε κείνα πού δὲν ἔχεις, τότε κράτα κι' αὐτά, πού δὲν εἶναι δικὰ σου.

20

Ὁ Εὐσάγηνος στὸ Λιμέναρχο

Θέλει ἢ δὲ θέλει κρέμασμα ὁ βαρδιάνος μας ἀπὸ τὴ Λέσβο; Βλέποντας στὶς περισσότερες μεριές τῆ θάλασσα σκοτεινὴ καὶ λίγο ταραγμένη, μᾶς ξεσήκωσε, φωνάζοντάς μας πὼς πέρασε κοπάδια τόννοι καὶ παλαμίδες. Κ' ἐμεῖς πού τὸν πιστέψαμε, ρίξαμε τὰ δίχτυα μας καὶ ζώσαμε μ' αὐτὰ τὸν κόρπον ὅλο. Σὲ λίγο, πού ἀρχίσαμε νὰ τὰ τραβᾶμε ὄξω, νοιώσαμε, ἀλήθεια, πὼς τὸ βάρος τους εἶναι μεγάλο, πιδ μεγάλο ἀπὸ τὸ συνηθισμένο βάρος, πού ἔχει ἓνα δίχτυ φορτωμένο ψάρια. Γεμάτοι ἐλπίδες, τρέξαμε τότε καὶ φωνάξαμε κάμποσους γειτόνους καὶ τοὺς τάξαμε ἴσο μερτικό, ἂν μᾶς βοηθοῦσαν νὰ τραβήξουμε ὄξω τὰ δίχτυα καὶ μᾶς ξεκουράζανε μιὰ στάλα. Τέλος ἀργά, κατὰ τὸ σούρουπο, ὕστερ' ἀπὸ πολὺν κόπο καὶ δουλειά, τραβήξαμε ἔξω στὴ στεριά μιὰ θεόρατη καμήλα μουχλιασμένη καὶ γεμάτη σκουλήκια. Ἱστορώντας σου ἐτοῦτο τὸ ψάρεμά μου, δὲν τὸ κάνω γιὰ νὰ γελάσης, μὰ γιὰ νὰ μπορέσης νὰ καταλάβης μὲ ποιὲς καὶ πόσες καταδρομὲς μὲ πολεμᾶει τὸ δύστυχον ἢ τύχη.

21

Ὁ Εὐπλοος στὸ Θαλασσεῖον

Ἄν ἡ χαρὰ σου δὲ σὲ τύφλωσε, σίγουρα ὀχάσασες τὸ λογικό σου. Ἄκουσα πὼς ἀγαπᾶς μιὰ νέα, τραγουδίστρια, καὶ πὼς πηγαίνεις, κακομοίρη, καὶ τὴ βλέπεις γιὰ τὴ δυστυχία σου, παρατώντας οὕτω τὰ δίχτυα σου καὶ τὴν καθημερινὴ δουλειά σου. Αὐτὰ ὅλα μοῦ τάπε ὁ γείτονάς μας ὁ Σωσίας, ἄνθρωπος

ντόμπρος, ἂν ἀκουσες, αὐτὸς ὁ ἴδιος πού φτιάχνει ἀπὸ τοὺς ἀθερινούς καὶ τὰ μικρόψαρα, πού πιάνονται στὰ δίχτυα του, κείνη τὴν ξακουστὴ καὶ νόστιμη κακαβιά. Ὁ Σωσίας, πού λές, εἶναι ἄνθρωπος, πού ἀγαπᾶ εὐκρινὰ τὴν ἀλήθεια καὶ ποτὲ στὴ ζωὴ του δὲν ἀμάρτησε λέγοντας ψέμα. Πές μου, λοιπόν, πότε ἔμαθες τοῦ λόγου σου τῆς μουσικῆς τὴ διατονικὴ καὶ χρωματικὴ τέχνη καὶ τίς ἀρμονίες τῆς; Γιατί αὐτὸς ὁ ἴδιος μὲ βεβαίωσε πὼς εἶσαι τρελλὸς ὄχι μονάχα μὲ τὴν ἑμορφιά τῆς νέας, μὰ καὶ μὲ τὴ μουσικὴ τῆς. Ἔλα στὰ συγκαλά σου, φίλε μου, καὶ πάψε νὰ ξεδεύης τὰ λεφτά σου σ' αὐτὲς τίς δουλειές, μὴν τύχη καὶ ναυαγήσης μ' ἀδειανὸ πουγγὶ στὴ στεριά ἀντὶς στὴ θάλασσα καὶ γίνῃ γιὰ σένα τὸ καταγώγιο τῆς τραγουδίστρας κόρφος Καλυδώνιος ἢ πέλαγος Ἰουρηνικό, κι' αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ μουσουργίνα σου μιὰ Σκύλλα. Τότε ὅμως, πού λές, δὲ θάχης τὴν Κραταιίδα, γιὰ νὰ τὴν παρακαλέσης νὰ σταματήσῃ τὴν ὀργὴ τῆς κόρης τῆς, ἂν τύχη καὶ σοῦ ριχτῇ γιὰ δευτέρη φορά (!).

22

Ὁ Θαλασσεῖος στὸν Εὐπλοο

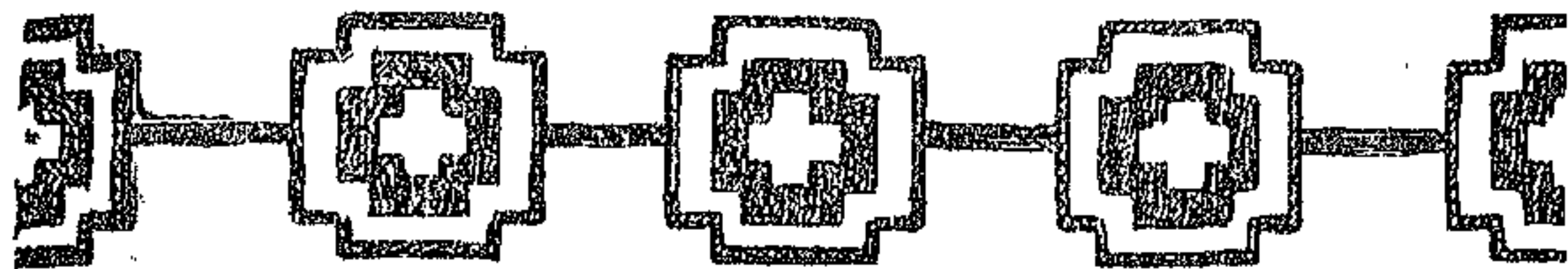
Τοῦ κάκου πασχίζεις νὰ μ' ἀλλάξης γνώμη, καλέ μου Εὐπλοο. Δὲ μούναι βολετὸ νὰ παρατήσω αὐτὴ τὴ νέα, γιατί ἀκολουθῶ τὴν αὐστηρὴ προσταγὴ τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἀρματωμένος μὲ φωτιὲς καὶ τόξα. Κι ἔπειτα, πού λές, ὁ Ἐρωτας γιὰ μᾶς τοὺς θαλασσινοὺς εἶναι σὰ συγγενῆς. Θαλασσινὴ, μαθὲς, ἦτανε κ' ἡ θεά, πού γέννησε τὸ τέκνο ἐτοῦτο. Ἀπὸ τῆ μάνα του, λοιπόν, ὁ Ἐρωτας εἶναι δικός μας. Καὶ μιὰ φορά, πού μοῦ λάδωσε τὴν καρδιά, λογιάζω πὼς εἶναι σὺν τῆς θάλασσας καὶ τῆς ἀγαπημένης μου ἢ συντροφιά κι' ἀκόμα πὼς, ἀγαπώντας τη, κρατῶ στὰ χέρια μου τὴν Πανόπη ἢ τὴ Γαλάτεια. τίς πιδ πεντάμορφες νεράιδες τοῦ γιαιλοῦ.

Μεταφραστὴς ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

(!) Κραταιὴς ἦτανε ἡ μάνα τῆς Σκύλλας. Κατὰ πού λέει ὁ Ὀμηρος, ἡ Ἀθηνᾶ πρόβατε τὸν Ὀδυσσεᾶ νὰ τὴν παρακαλέσῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀχόρταγη τὴν κόρη τῆς καὶ νὰ μὴν ὀρμησῇ γιὰ δευτέρη φορά καὶ τάρπαξῃ κι' ἄλλους ἀκριβοὺς συντρόφους ἀπὸ τὸ καράδι του:

ἀλλὰ μᾶλα σφοδρῶς ἔλααν, βωστρεῖν δὲ Κράταιν, μητέρα Σκύλλης, ἢ μιν τέκε πῆμα βροτοῖσιν ἢ μιν ἔπειτ' ἀποπαύσει ἐς ὕστερον ὀρμηθῆναι.

Ὀδύσεια, Μ 122 - 125

Η ΜΗΛΙΑ ΚΑΙ Ο ΤΣΑΝΤΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

«Μηλιάαα!»

Ἀκούστηκε ἡ φωνὴ ὄλο τὸ λόφο, κι' ἀκόμη ὡς κάτου στὸ ἀκρογιάλι.

Προχώρησε ἡ Μαρία, παραμερίζοντας τὰ ἀνθισμένα ρεῖκια — δὲν εἶχε πάρει τὸ μονοπάτι — καὶ κοντοστάθηκε στὴν ἀκρὴ τῆς βουνοπλαγιάς.

«Μηλιάαα!»

Βαρὺς ὁ ὕπνος, τὸ ἀπομεσήμερο ἐκεῖνο τοῦ θερτῆ, σ' ὄλη τὴ φύση. Βαρεῖες οἱ ἀχτίδες, ὡς καὶ τὸ κύμα πού ἀργοκυλοῦσε, βαρὺ καὶ κείνο.

Μόνον λαφριές, ἢ χρυσοφτέρωτες μέλισσες, πού ρουφούσανε μὲ ἀνυπαμονησία τὸ μέλι ἀπὸ τὰ λουλούδια.

Τὸ κορίτσι ἔβαλε στὸ στόμα μιὰ σφυρίκτρα πού κρατοῦσε.

Ἀκούστηκε τὸ σφύριγμα, λεπτὸ, μελωδικό, σὺν νὰ κελαῖδοῦσε ἓνα πουλάκι μὲ ἀσημένιο λαρύγγι, ἔπειτα δυνάμωσε, ὡς πού βούτζε τρελλά, καὶ μὲ μιᾶς ἐκόπηκε.

«Ἀλή! -» ἔκραξε τὸ κορίτσι.

Ἀπάντησε ἓνα γαύγισμα χαρούμενο, κι' ἀκούστηκε μὲς στοὺς βᾶτους ἓνας θόρυβος ἀπὸ σπασμένα κλαριά κι' ἓνα λαχάνιασμα.

Πετάχτηκε τὸ σκυλί, μέσα ἀπὸ ἓνα θάμνο, κι' ὄρμησε στὴ Μαρία.

«Καλῶς τὸ σκυλί μου, καλῶς το. Κύτταξέ με, Ἀλή, μάγαπᾶς;»

Καστανὰ τὰ μάτια τοῦ κοριτσιοῦ, καστανὰ καὶ τοῦ σκύλου.

Ἐλάμπανε καὶ τὰ τέσσερα, καθὼς ἐχάιδευε μὲ τὸ χέρι τῆς τὸ πλούσιο μακρὸ τρίχωμα τοῦ Ἀλή.

«Ποῦ εἶναι ἡ Μηλιά;»

Γαύγισε λίγο ὁ σκύλος καὶ ξανάφυγε.

Τὸν ἀκολούθησε ἡ Μαρία τρέχοντας ἔτρεχε τόσο λαφρεῖα, πηδοῦσε μὲ τόση εὐλυγισία, πού σχεδὸν τὸν ἐφθανε.

Τὸ γαλάζιο φέρεμά της — ἀπὸ χοντρὸ ὑφασμα — ἦτανε πολὺ κοντό, ὡς τὰ γόνατα,

καὶ δὲν τὴν ἐμπόδιζε καθόλου στὸ τρέξιμο. Ἦχε ζωσμένο στὴ μέση μένα λουρί.

Τὰ μαλλιά της ἦτανε κομμένα, κι ὅπως ἔτρεχε, πετοῦσανε ἀφήνοντας τ' αὐτὰ ξεσκεπα, κι' ἔπερνε τὸ πρόσωπο ἓνα ὕψος ἀγοριστικο.

Μὰ καὶ ἡ ἔκφραση, αὐτὴ τὴ στιγμή, τοῦ κοριτσιοῦ ἦτανε ἀπὸ ἀγόρι.

Τὰ φρύδια, ὅπως ἔσμιγαν, ἔκαναν μιὰ μικρὴ ρυτίδα στὴ μέση ἀπὸ τὸ μέτωπο, τὸ βλέμμα ξάστερο, τὸ στόμα κλεισμένο, σφιχτό, ἀποφασιστικό. Ἀπὸ μικρὴ ἡ Μαρία εἶχε παρέα ἀγόρια μᾶζι τους ἐμεγάλωσε, κι' ὡς τόσο, οἱ κινήσεις τῆς δὲν εἶχανε τίποτα τὸ ἀνδρικό, πού ταιριάζει τόσο ἀσχημα σὲ γυναίκα.

Ἐκατεβήκανε τρέχοντας τὴ βουνοπλαγιά, ὡς πού σταμάτησε ὁ σκύλος καὶ γαύγισε.

Ἐκεῖ κοντά, ἦτανε χτισμένη μιὰ καλύβα, μιὰ κατοικία, ὅπως λένε στὰ χωριά μας, τὰ καλαμόσπιτα, πού χρειάζονται σᾶλλους γιὰ σπῆτι, καὶ σᾶλλους γιὰ στᾶβλο.

Ὀρμησε ὁ σκύλος μέσα ἀμέσως ἔπειτα βγήκε στὸ κατόφλι μιὰ μελαχροινὴ ὀμορφὴ χωριατοπούλα.

— Ἡ ἀφεντιά σου εἶσαι, σινιορίνα μου; καλῶς ὄρισες! ἀκουσα τὸν Ἀλή, πού ἀλυχοῦσε, μὰ ἔλεγα μὴν ἦτανε κανένας ἀγολόγος, ἢ ὁ πραγματευτῆς.

— Σὲ γύρευα, Μηλιά, στὸ βουνό, σᾶκραζα, ὡς πού σφύριξα καὶ μάκουσε τὸ σκυλί μου. Ἔλα, Μηλιά, πάμε! Ἔχεις δεμένους τίς ἀγελάδες σου; καὶ οὔτε κάλτσα γιὰ νὰ πλέξης; μὰ τί κάνεις σήμερα;

— Μὴν τὰ ρωτᾶς; ἔχω τὸν ξάδερφό μου ἐδῶ τὸ Νίκο, εἶναι ξαπλωμένος στὴν ξεχυτῆ; δὲν μπορῶ νὰ μείνω μοναχὴ, γιὰ τὸν Ἰσάντο.

— Τὸ παλιόπαιδο! σὲ ξατρέχει πάντα;

— Ὅχι ἂν μὲ ξατρέχῃ νὰ ρωτᾶς, ἀλλὰ

τί μου κάνει, τί λέει γιὰ μένα, τί γράμματα ἐρωτικά μου στέρνει, τί μου μνησάει. Δὲν εἶναι νιός, δὲν εἶναι γέροντας στὸ χωριό, πού νά περάσει ἀπὸ σπίτι μου καὶ νά μὴ μου πῆ ἕνα λόγο ἀπὸ τὸν Τσάντο. Αὐτὰ εἶναι τὰ βέβαια μου, σινιορίνα μου· καλὰ ἦρθες, γιὰ νά μιλήσω καὶ νά ξεσκάσω. Στάσου νά πῶ τοῦ Νίκου, πῶς φεύγουμε μαζὶ, καὶ νά λύσω τίς ἀγελάδες μου.

Ἐτρεξε ἡ Μηλιά, κάτι φώναξε στὸν ξάδελφό της, ξέδεσε τίς τέσσερις ἀγελάδες καὶ γύρισε στὴν καλύβα.

— Πᾶμε τώρα, σινιορίνα μου!

Οἱ ἀγελάδες ἐπῆραν τὸ μονοπάτι, ἡ μία πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, κιὰρχίσανε ν' ἀνεβαίνουσε σιγά. Ὅταν σταματοῦσε καμμία, γιὰ νά βοσκῆσιν στίς ἄκρες τὸ λιγοστὸ χορτάρι, γάυγιζε ὁ σκύλος καὶ ξανάφευγε μὲ τὸ ἀργὸ τῆς βῆμα.

Ἡ χωριατοπούλα εἶχε πιάσει τὸ χέρι τῆς Μαρίας κ' ἀνεβαίνανε μαζὶ τὸ μονοπάτι.

Ἦτανε φίλες ἀπὸ καιρὸ, γειτόνευαν τὰ κτήματά τους, καὶ σχεδὸν κάθε μεσημέρι συναντιόταν στὸ βουνό, ὅπου ἔπερνε ἡ Μηλιά τίς ἀγελάδες νά βοσκῆσουν.

Ἡ ζέστη εἶχε γίνει πινηχτερή, κ' ἡ Μηλιά ἔβγαλε τὸ μαντήλι τῆς· εἶχε σγουρά, καστανά μαλλιά πού σκεπάζανε ὄλο τὸ μέτωπό της, καστανά μαλλιά καὶ κατακόκκινα μάγουλα.

Φοροῦσε κι' αὐτὴ ἕνα γαλάζιο φόρεμα, πιδ μακρὸ ὅμως καὶ μὲ μανίκα.

Καμμιὰ ἀπὸ τίς δύο δὲν εἶχε κάλτσες· ἡ μιὰ πέδιλα καὶ ἡ ἄλλη μαῦρα χοντρά ὑποδήματα μὲ καρφιά στὴ σόλα.

Ὅταν ἐφτάσανε στὴν κορφὴ, ἦτανε κ' οἱ δύο ξαναμμένες.

Οἱ ἀγελάδες ὡς τόσο εἶχανε ἀρχίσει νά κατεβαίνουσε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, πρὸς τὴ θάλασσα, καὶ σκορπίσανε γιὰ νά βοσκῆσουνε.

Σὲ λίγο φτάσανε τὰ κορίτσια καὶ καθήσανε σὲ μιὰ ριζαλιά.

Ἦτανε κ' οἱ δύο στὰ εἴκοσι χρόνια τους, νόστιμες, μελαχροινές, μὰ μ' ἐντελῶς διαφορετικὸν τύπο.

Ἡ Μηλιά, — τὸ παχουλὸ, γερὸ, ὁμορφο κορίτσι, πού ἀρέσει ὄλους, μὲ τὰ ζωηρὰ μάτια καὶ τὰσπρα δόντια.

Ἡ Μαρία, — πιδ λεπτή, λιγώτερο κόκκινη, δὲ φάνταζε καθόλου, καὶ θάρρεζε σὲ λίγους, σὲ ξεδιαλεμένους. Τὰ ἴσια λεπτὰ μαλλιά της

δὲ στόλιζαν καθόλου τὸ κεφάλι της, μόνον τὰ μάτια της, μεγάλα καὶ φωτεινά, ἔκαναν ἐντύπωση.

— Ἐέρεις τί μου μῆνυσε χτές; εἶπε ἡ Μηλιά· ὅ,τι κι' ἂν κάμω, καὶ καλογριὰ νά πάω σὲ μοναστήρι, θὰ μὲ κάμῃ γυναίκα του. Ἐγὼ εἶπα στὴν ἴδια γυναίκα, πού μου φερε τὸ μῆνυμα, πῶς καλύτερα νά ξέρω τὸ θάνατό μου κοντὰ μου, παρὰ τὸν Τσάντο ἄντρα. Αὐτὸς μου στέρνει πίσω τῆ γριά μαυτὰ τὰ λόγια:

« — Νά μὴν ἔχη ἡ Μηλιά τόσα λόγια, γιατί πάνε χαμένα. Ἐγὼ ἐτοιμάζομαι νά τὴν κλέψω μέρα μεσημέρι, καὶ στὰ μάτια ἑλόνων».

— Παλληκαράς...

— Δὲ λέγεται, σινιορίνα μου, αὐτὸς παλληκαράς· ἕνα παλληκάρι, ὅταν ἀκούσῃ τὸ «ὄχι» ἀπὸ τὸ κορίτσι, δὲν τὸ πειράζει ἄλλο.

— Καὶ τώρα; Θάσαι πάντα μαζὶ μὲ τὸ Νίκο; Ἐγὼ, στὴ θέση σου, δὲ θὰ φυλαγόμενα. Δέκα χρόνων εἶσαι; Τί θὰ σοῦ κάμῃ, ἂν σέβῃ μοναχὴ; Ὁ Ἄλῃς πάντα κοντὰ σου ἄς ποῦμε πῶς τὸν χτυπάει· δὲν ἔχετε στὴν καλύβα ἕνα ὄπλο, ἐκεῖνο πού βαροῦσε ὁ ἀδερφός σου τὰ κουνάδια; ἐσὺ ξέρεις κυνήγι. Ὅταν ἔρθῃ λοιπὸν ὁ Τσάντος, πᾶρ' το κοντὰ σου· κι' ὅταν τὸ δῆ, σ' τὸ λέω ἐγὼ, θὰ φύγῃ στὴ στιγμὴ. Αὐτὸς τώρα, Μηλιά μου, θὰ γελᾷ μὲ σένα, πού πῆρες χωροφύλακα τὸ Νίκο. Δεῖξε του πῶς δὲν τὸν φοβάσαι.

Δὲν ἀποκρίθηκε ἡ Μηλιά, κ' ἔμεινε κεί ἡ κουβέντα.

Ἡ Μαρία κοίταζε τὴ θάλασσα κάτω, μὲ τίς ἀμμουδιές της πού χρύσιωναν. Πόση ὄρεξη θὰ εἶχε νά πάῃ στὸ νερό, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νάφήσῃ τὴ φίλη της μοναχὴ.

Ἀκούστηκε μὲ μιὰς ἕνα ροβόλισμα, ὄρυθος ἀπὸ πέτρες πού κυλᾶνε καὶ τὸ τρέξιμο ἀλόγου. Ἐνας καθαλάρης κατέβαινε τὴ βουνοπλαγιά καὶ μὲ τὸ λεύθερο χέρι του ἔδερνε ἀκόμη τᾶλογο.

Πέρασε κοντὰ στὰ κορίτσια σὰ σίφουνας καὶ λίγα βήματα ἔπειτα, σταμάτησε τᾶλογο καὶ τὸ γύρισε πίσω.

Τότε φάνηκε τὸ πρόσωπό του.

Ἦτανε νέος, μὲ ὠραία χαρακτηριστικά καὶ παλληκαρίσιον ἀέρα, φοροῦσε ποκάμισο χωρὶς σακκάκι καὶ ἦτανε ξυπόλητος.

Μὲ τὰ δόντια του κρατοῦσε ἕνα κόκκινο γαρούφαλο. Ὅταν ἀντίκρυσσε τὴ Μαρία, ἔχα-

σε λίγο τὸ ἀντάρτικο ὄφρος του, καὶ ζάρωσε τὸ μέτωπό του.

Ἡ Μηλιά φοβήθηκε, μὲλις ἀναγνώρισε τὸν Τσάντο, μὰ ἔπειτα εἶπε «... στάσου νά τὸν βρῶ...»

— Μὴν κουνήσῃς! ἀπάντησε σιγὰ ἡ Μαρία, πού ἔμενε μισοξαπλωμένη, κοιτάζοντας κατὰματα τὸν καθαλάρη.

Ἐκεῖνος κατέβηκε σὲ λίγο τὰ μάτια καὶ πῆρε τὸ γαρούφαλο ἀπὸ τὸ στόμα.

Σηκώθηκε τότε ἡ Μαρία, ἀκούμπησε τὴν πλάτη της στὴν ἐλιά, καὶ ξανάρχισε νά τὸν κοιτάξῃ. Ὁ Τσάντος σήκωσε τὸ κεφάλι, τὴν εἶδε, γιὰ μιὰ στιγμὴ μόνον, καὶ τράβηξε ἀπὸ τὸμα τὰ λουριά· τᾶλογο ξαφνισμένον ἔφυγε τρέχοντας.

— Ἀπόψε, νά γυρίσῃς μόνη στὸ χωριό, καὶ νά σταματήσῃς σ' ἕνα-δύο γνωστά σου σπίτια, γιὰ νά σὲ δοῦνε ὄλοι πῶς εἶσαι μοναχὴ.

— Ἀὐτὸ δὲ θὰ ξανάρθῃ αὐριο;

— Βέβαια πού θὰ ξανάρθῃ, μὴ τοῦ δείξῃς ὅμως πῶς τὸν φοβάσαι, γιατί χάθηκες.

Μὲ τὸ ἡλιοβασιλεμα, ἐβγήκε ὁ Τσάντος ἀπὸ τὸ χωριό, καὶ πῆγε στὸ σπίτι μιὰς του θειᾶς γιὰ νά παραμονέψῃ τὴ Μηλιά, πού θὰ γύριζε ἀπὸ τὰ κτήματα.

Σὲ λίγο, γνώρισε τὸ κίτρινο μαντήλι της καὶ τὴν ὁμορφὴ κορμοστασιά της, μὲς στὰ χωράφια, πού θόλωνε ἡ γαλανὴ ὀμίχλη τοῦ δειλινού.

Ἄφησε τὸ μονοπάτι ἡ χωριατοπούλα, κοντὰ στὸ καμῖνι τοῦ Λευκαδίτη, καὶ πῆρε τὸ δημόσιον δρόμο. Πῆγαινε μὲ ἀργὸ βῆμα, ἀντὶ νά τρέχῃ ὅπως τᾶλλα βράδια, καὶ σταματοῦσε μὲ κάθε γνωστὴ τοῦ χωριοῦ, νά πῆ λίγα λόγια καὶ νά γελάσῃ.

Αὐτὴ ἡ μεγάλη της ξεγνοιασιά θύμωσε τὸν Τσάντο· συλλογιζόταν τώρα πῶς ἔχασε τὴν εὐκαιρίαν νά τῆς μιλήσῃ τὸ μεσημέρι, κ' ἔπειτα θυμῆθηκε τὸ Νίκο πού πῆρε γιὰ συντροφιά: τί εἶχε γίνει ἐκεῖνος, καὶ γύριζε μοναχὴ ἡ Μηλιά;

Μαυτὲς τίς σκέψεις καὶ μᾶλλες πολλὰς γύρισε ὁ Τσάντος στὸ χωριό.

Κοντὰ στὴν ταβέρναν τοῦ Ἀντάρτη, εἶδε δύο ξαδέλφους τῆς Μηλιάς πού σήκωναν νερό ἀπὸ τὸ μεγάλο πηγάδι· περιμέναν λίγο νά διαβῇ κ' εἶπε ἡ μία:

Παίνεμα καὶ περηφάνεια τοῦ χωριοῦ ἡ ἀφοβὴ Μηλιά μας.

— Χά! χά! γέλασε ἡ ἄλλη, αὐτὴ δὲ φοβᾶται κανέναν, ὄχι!...

Ὁ Τσάντος ἔσκαζε ἀπὸ τὸ θυμὸ του· ἂν ἦτανε ἄντρας πού τὸν κοροῖδευαν, θὰ τοὺς ἔσπαζε στὸ ξύλο, μὰ μὲ ἀδύνατα πλάσματα ποῖς τὰ βάζει; καὶ τράβηξε ἴσια, στὴν ταβέρναν τοῦ Παναγιῆ.

— Καλῶς τὸ παλληκάρι, πούθε διαβῇ, τὰ κάνει στάχτες, ἐφρωνετύγχε ἕνα παιδί· κάθησε νά σὲ κερᾶσω.

— Ἐσὺ θὰ κερᾶσῃς ἡ ἐγὼ; ρώτησε ὁ Τσάντος, ἀποφασισμένον τώρα νά πῆ ὅ,τι ὅ,τι γιὰ νάκοστομῶσῃ τὸν κόσμον.

— Ἐγὼ, ξανάπε, βέβαια, πού εἶμαι γαμπρός!

Κοιταχτήκανε ὄλοι στὴν ταβέρναν, θάτανε καμμιὰ δεκαριά.

Ἄλλο κι' αὐτὸ τώρα. Μισὴ ὥρα πρῶτα, διάβηκε ἡ Μηλιά τοῦ Σάββα, καμαρωτῆ, σὰ νά μὴ λογάριαζε τίς φοβέρες του—γιατί τὰ λόγια μαθεύτηκαν ὄλο τὸ χωριό—κ' αὐτὸς κερνοῦσε σὰ γαμπρός.

— Τὰ τελειώσαμε κρυφά, ἀρχισε νά λέῃ ὁ Τσάντος, πάνου στὴν κατοικίαν τὸ μεσημέρι, κἔπειτα ἐπῆραμε μαζὶ τὰ ζᾶ στὴ βοσκῆ, καὶ ἐκεῖ ἦρθε ἡ ἀρχοντοπούλα, μᾶς ἐχαίρετησε «... πολὺχρονοι καὶ καλὸ στεφάνι» καὶ μᾶς ἐσήκωσε φωτογραφία.

Ἐμείνανε ὄλοι βουβαί.

Τοὺς πῆγε ὁ νοῦς στὸν ξάδερφο, πού ἔλειψε ἀπὸ τὸ χωριό, γιὰ νά μὴν ἀφήσῃ τὴν ξαδέλφη του μοναχὴ.

Τὸ κατάλαβε ὁ Τσάντος καὶ πρόλαβε.

— Πιστέφατε πού τὴ φυλάει ὁ Νίκος; μὰ ἦτανε γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου· αὐτὸς ἐπῆγε στὴ χώρα γιὰ τὰ στεφανοχάρτια.

Ἐκύτταξε ὄλους γύρω του ὁ Τσάντος καὶ γέλασε· ἔπειτα σήκωσε τὸ ποτήρι, ἤπιε μονορούφι τὸ κρασί καὶ φώναξε:

« — Καὶ στὰ δικά σας, ὄσοι δὲ βάλατε ἀκόμη ἀρραβῶνα!»

Δὲν ἀργήσανε αὐτὰ τὰ λόγια νά πάνε σταυτιά τῆς Μηλιάς. Πάνου στὸ θυμὸ της, πῆρε τὴν ἀπόφασή της, ὅπως κι' ὁ Τσάντος, λίγη ὥρα πρῶτα, πῆρε τὴ δική του.

« — Μάνα, εἶπε, ἐδῶ εἶναι δουλειὰ ἀπὸ τιμῆ. Εἶμαι ὀρφανή, τᾶδέρφια στρατιῶτες, δὲν ἔχω παρὰ τὸ δικό μου χέρι. Βγάλε ἀπόψε ἀπὸ τὸν κομὸ τὸ ρεβόλθερο τοῦ Σπύρου, κ' ἐγνοια σου!»

Είπ' ηγε κ' ἔκραξε τὸ Νίκο, ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ, καὶ τοῦπε νὰ βρῆ τὸν Τσάντο, «τὸ φεύγῃ καὶ τὸ συκοφάντῃ», καὶ νὰ τοῦ κἀν αὐτὸ τὸ μήνυμα ἀπὸ μέρος της: «νὰ πάρῃ τὰ μέτρα του, μὴ βρεθῆ στὸ δρόμο της, γιατί θὰ τὸν ἀφήσῃ στὸ τόκο ἀπὸ ρεβοληριά».

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα, ἡ Μηλιά, ἔπερνε τὸ ρεβόλθερο στὴν πλατεῖα τσέπη τῆς ποδιάς της, καὶ πήγαινε στὴ δουλειά.

Κανένας στὸ χωριὸ δὲν ἔδρηκε νὰ πῆ τίποτα· ὅλα τὰ δίκια ἦτανε δικά της.

Ὁ ψευτοπαληκκράς ὅμως ἐκρυβόταν, κ' ἡ Μηλιά ὄλο ξεθάρρευε περιστότερο.

Ἐθυμιόταν συχνὰ τὰ λόγια τῆς σινιορίνας της (νὰ μὴ τοῦ δείξῃ πὼς τὸν φοβάται) καὶ ἀποζητοῦσε τίς κουσέντες της, πού τῆς ἔδιναν θάρρος. Μὰ ἡ Μαρία εἶχε πάει στὴ χώρα, γιὰ νὰ ἐτοιμαστῆ γιὰ ταξίδι, καὶ δὲν τὴν εἶχε δὴ πιά.

Ἐνα βραδάκι, τὴν ὥρα πού κλειοῦσε ἡ χωριατοπούλα τίς ἀγελάδες, εἶδε, πίσω ἀπὸ μίαν ριζολιά, τὸν Τσάντο πού τὴν παραμόνευε· μὰ ἔκαμε ὅτι δὲν κατάλαβε.

Ἀποτέλειωσε τίς δουλειές της, ἐτράβηξε τὴ θύρα τῆς καλύβας, τὴ στερέωσε ἀπόξω μὲνα σχοινί, καὶ κίνησε νὰ φύγῃ.

Ἀπὸ τὴν πρώτη στροφή πού ἔπερνε τὸ μανοπάτι, γύρω ἀπὸ τὸ χτήμα τῆς ἀρχοντοπούλας, εἶδε, λίγο μακρότερα, τὸν Τσάντο, σταματημένο καὶ μὲ σταυρωμένα τὰ μπράτσα.

Ἡ Μηλιά δὲ δείλιασε καθόλου· ἕνα μῆνα τώρα ἔπερμινε αὐτὴ τὴ στιγμὴ· ἔθαλε τὸ χέρι στὴν τσέπη — τὸ ὄπλο ἦτανε γεμισμένο — τὸ ἔβγαλε καὶ, σημαδεύοντας, ἐτράβηξε τρεῖς κατεδατές.

Ἀκουστήκανε οἱ τρεῖς χτύποι, ξάστεροι, στὴν ἡσυχία τοῦ βραδιοῦ.

Λίγος καπνὸς ἐθόλωσε τὴ λαφρεῖα ἀτμοσφαῖρα τοῦ δειλινοῦ, κ' ὅταν διαλύθηκε, ἡ χωριατοπούλα εἶδε τὸ μονοπάτι ἔρημο.

Τῆς ἀνέβηκε ὄλο τὸ αἷμα στὸ κεφάλι, κ' ἔτρεχε νὰ δῆ στὴ θέσῃ πού ἔμενε πρῶτα ὁ Τσάντος· μὲς στὴν ταραχὴ της, ἀκουσε μακρότερα τὴ φωνὴ του.

«— Ἄν ἐγλύτωσα ἀπὸ τὸ χέρι σου, ἐσὺ δὲ θὰ γλυτώσῃς ἀπὸ μένα. Παίρνω ὄρκο!»

Κιαυτὴ ἡ φοβέρα τὴν πάγωσε περισσότερο, ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού τραβώντας τὸ λύκο, ἀκουσε νὰ φεύγουνε σφυρίζοντας οἱ τρεῖς σφαῖρες.

Ἀλήθεια εἶπε ὁ Τσάντος· ἡ Μηλιά δὲ θὰ γλύτωνε ἀπ' αὐτόν.

Ἦτανε πάντα στὸ δρόμο της — δὲν ξαναπῆρε ρεβόλθερο, — πότε στὴ βροχὴ, πότε στὰ χωράφια, στὴν ἐκκλησία, στὰ πανηγύρια.

Ἐκλείστηκε γι' αὐτὸν σπῆτι της, τὸ χεῖμώνα, καὶ δὲν πήγαινε οὔτε στὸ πηγάδι γιὰ νερό.

Μὰ ὁ Τσάντος ἔπερμινε, καὶ φύλαε, λυσασμένος, πεισματωμένος.

Ἐσταματοῦσε ὅποιον νέο περνοῦσε ἀπὸ τὸ σπῆτι της, ἄλλους ἔδερνε κ' ἄλλους ἐφοβέριζε· σιγὰ σιγὰ, δὲν ἀφηγε καὶ τίς γειτόνισες νὰ πηγαίνουνε.

Εἶχε χαλάσει τρεῖς προξενιές, πού ἔσταν τῆς Μηλιάς, μίαν ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ χωριὸ, καὶ δύο ἀπὸ ἄλλο.

Εἶδανε κ' ἀποείδανε οἱ συγγενεῖς της, καὶ μίαν μέρα, ὁ θεῖος της, ὁ πατέρας τοῦ Νίκου, ἔκραξε τὸν Τσάντο, γιὰ νὰ τὸν βρῆ καὶ νὰ τὸν μαζώξῃ, κ' αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε πὼς εἶχε βάλει στὸ νοῦ του νὰ τὴν πάρῃ.

— Κάτσε στραβὰ καὶ κρῖνε ἴσια, τοῦπε ἔπειτα, ἐγὼ ἔχω τὰ περισσότερα χτήματα στὸ χωριὸ, εἶμαι νέος, δουλευτής, ποιὸν καλύτερον θὰ πάρῃ ἀπὸ μένα;

Τοῦδωσε δίκιο ὁ θεῖος, καὶ τοῦταξε μάλιστα νὰ μεσιτέψῃ κ' αὐτός.

Ἔτσι, ἡ ἄτυχη Μηλιά δὲν εἶχε ἡσυχία οὔτε μὲ τοὺς δικούς της. Ἀρχίσανε νὰ τῆς παινεύουνε τὸν Τσάντο, νὰ τὴ συμβουλεύουνε νὰ τὸν πάρῃ, γιὰ νὰ ἡσυχάσουνε, καὶ γιὰ νὰ πάψῃ νὰ μιλῇ τὸ χωριὸ πού δὲν εἶχε ἄλλη κουσέντα ἀπὸ τὴ δική τους.

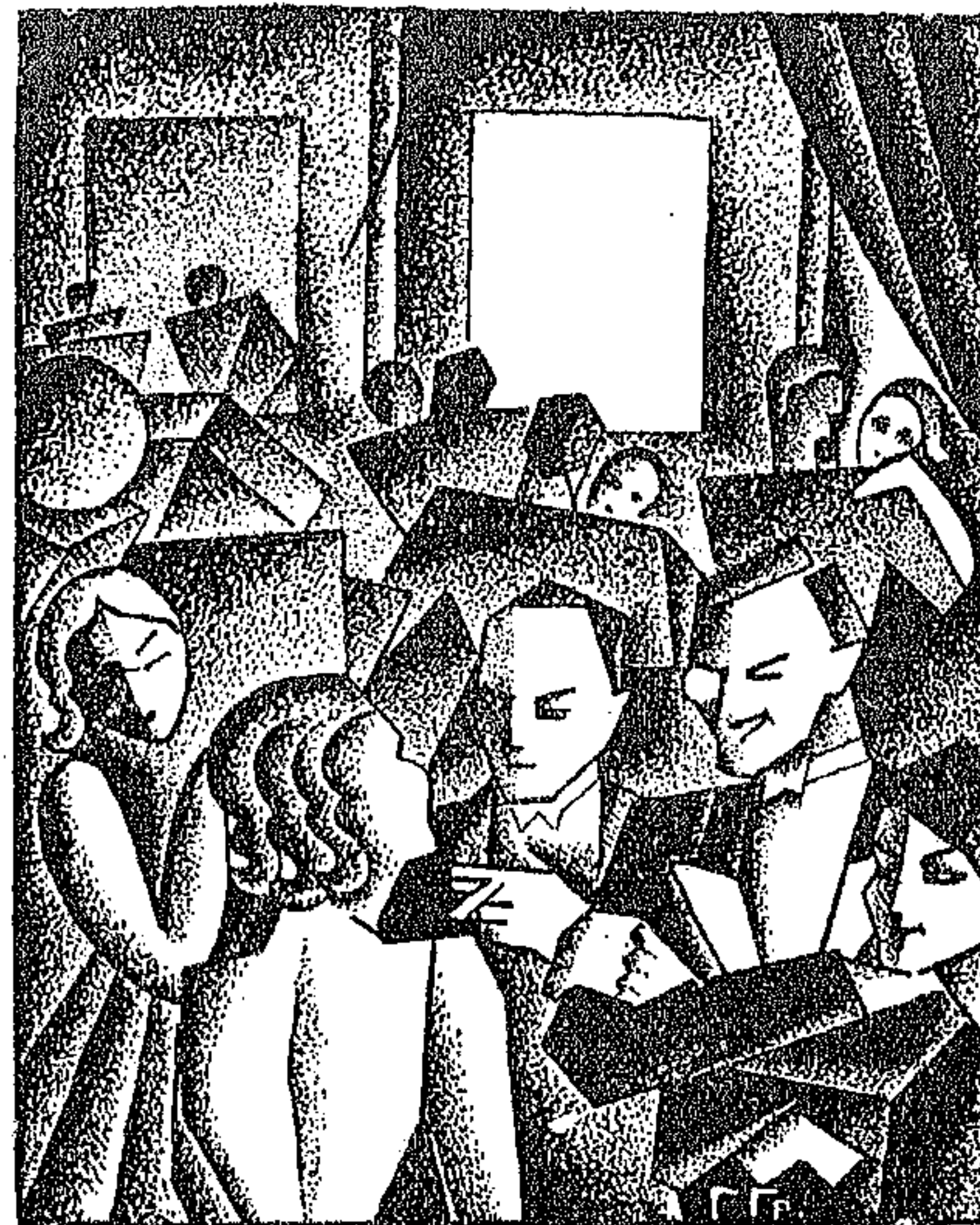
Μαυτὴ τὴ ζωὴ, ἡ χωριατοπούλα εἶχε χάσει τὰ ζωηρά της χρώματα, εἶχε ἀδυνατίσει τόσο, πού ἦτανε σχεδὸν ἀγνώριστη.

Δὲν πήγαινε πουθενά, καὶ στὸ σπῆτι πού ἔμενε, δὲν ἔκανε ἄλλο παρὰ νὰ κλαίῃ.

Ὁ καιρὸς περνοῦσε, μὰ ὁ Τσάντος δὲν ἄλλαζε γνώμη. Ἐνα πρωτὶ, ἡ γριά-Σάββα ἔπιασε μὲ γλυκὰ λόγια τὴν κοπέλλα της, τῆς εἶπε πὼς, ἂν πεθάνῃ αὐτὴ — ἦτανε γριά τώρα — θάμενε πεντάρφανη καὶ μοναχὴ, κ' ἕνα σωρὸ τέτοια, ὡς πού τὴν κατάφερε κ' ἀποφάσισε νὰ μνησούνε τοῦ Τσάντου πὼς τὸν πέρνει.

Ὅταν μαθεύτηκε στὸ χωριὸ τὸ νέο, ἄλλοι τοὺς παινέσανε, κ' ἄλλοι εἶπανε πὼς οἱ δικοὶ της τὴ βάλανε στὸν τάφο.

Τὸ στεφάνωμα ἔγινε ἕνα μῆνα ὕστερα;

ΓΕΡ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

«ΟΙ ΚΑΘΩΣ ΠΡΕΠΕΙ!»

[Ἀπὸ ἐξώφυλλο τοῦ νέου βιβλίου τοῦ κ. Χρόνη Γ. Σαφίδη].

καὶ πῆγε ἡ νύφη νὰ μείνῃ στὸ σπῆτι τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητριάς τοῦ γαμπροῦ.

Στὴν ἀρχὴ, δὲν ἀκούστηκε τίποτα· ἔπειτα ἔλέγανε πὼς γινόνταν μεγάλα μαλώματα μὲ τὴ μητριά, καὶ στὸ χωριὸ οἱ γριές καταριόντανε τὴν ὥρα, πού βρέθηκε νάχη μητριά ὁ γαμπρός, καὶ νὰ κἀνῃ στὴ γυναῖκα πού πῆρε μὲ τέτοιο ἔρωτα, κακὴ ζωὴ.

Ἡ Μηλιά δὲν ἔβγαине ποτὲ ἀπὸ τὸ σπῆτι, κ' ἡ μάνα της, γιὰ νὰ τὴ βλέπῃ, πήγαινε στοῦ γαμπροῦ. Ὅταν τὴ ρωτοῦσανε, ἔλεγε πὼς δὲν τὴν ἀφηγε ὁ Τσάντος νὰ βγαίνῃ γιατί τὴ ζήλευε. Κάποιο πρωτὶ, πού ἦτανε ἡ Μηλιά στὸ περιβόλι κ' ἄπλωνε ροῦχα, πέρασε μίαν παλιά της φίλη, τὴν εἶδε καὶ τῆς μίλησε.

Ὅταν γύρισε στὸ χωριὸ, ἡ φιλενάδα δὲν

εἶχε ἄλλο νὰ πῆ, παρὰ γιὰ τὰ σημάδια πούχε ἡ Μηλιά, ὡς καὶ στὸ πρόσωπο, ἀπὸ τὸ ξύλο. Τάκουσε, πρῶτος καὶ καλύτερος, ὁ θεῖος κ' ἔτρεξε νὰ τὴ βρῆ.

Ἦτανε καθισμένη στὸ φρέσκο κ' ἔπλεκε.

— Ἐσὺ, τοῦ ἀπάντησε ἡ ἀνεψιά του· σὲ ὅσα τῆς εἶπε, νὰ καθήσῃς στὴν ἄκρα σου! Σοῦ πῆραμε γνώμη; κ' ἂν τὰ περνᾶω αὐτὰ, εἶναι γιὰ τὴ δικὴ σου χάρη.

— Καὶ νὰ σὲ δέρνῃ ἡ παλιόγρια;

— Ποιὰ παλιόγρια, μωρὲ μπάρμπα! Σέρεις ποιὸς μὲ δέρνει; μάθε το λοιπόν, ὁ Τσάντος ὁ ἴδιος! Πλερώνω, λέει, τὰ πεισματα πού τοῦκανα· κ' ἔχει δίκιο, καλὰ μοῦ κἀνει· εἶναι σωστὸς ἄντρας αὐτός· ἡ πού εἶναι κανένας χαμένος;

Κ' ή Μηλιά, κατακκόχνη, θυμωμένη, σαν να της είχανε προσβάλει το Τσάντο της, γύρισε τις πλάτες και μπήκε στο σπίτι.

Από κείνη την ημέρα, το πήρε γραμμή, κι' όταν κάποιος της έφερνε με τρόπο κου-

θέντα για την κακή ζωή που περνούσε, αυτή παινιότανε για τον άντρα που πήρε.

"Έτσι δεν έμεινε κανείς να μη μάθη την αλήθεια" κι' ο Τσάντος καμάρωνε στην ταβέρνα πώς έκανε την Μηλιά όπως ήθελε.

(Κέρκυρα)

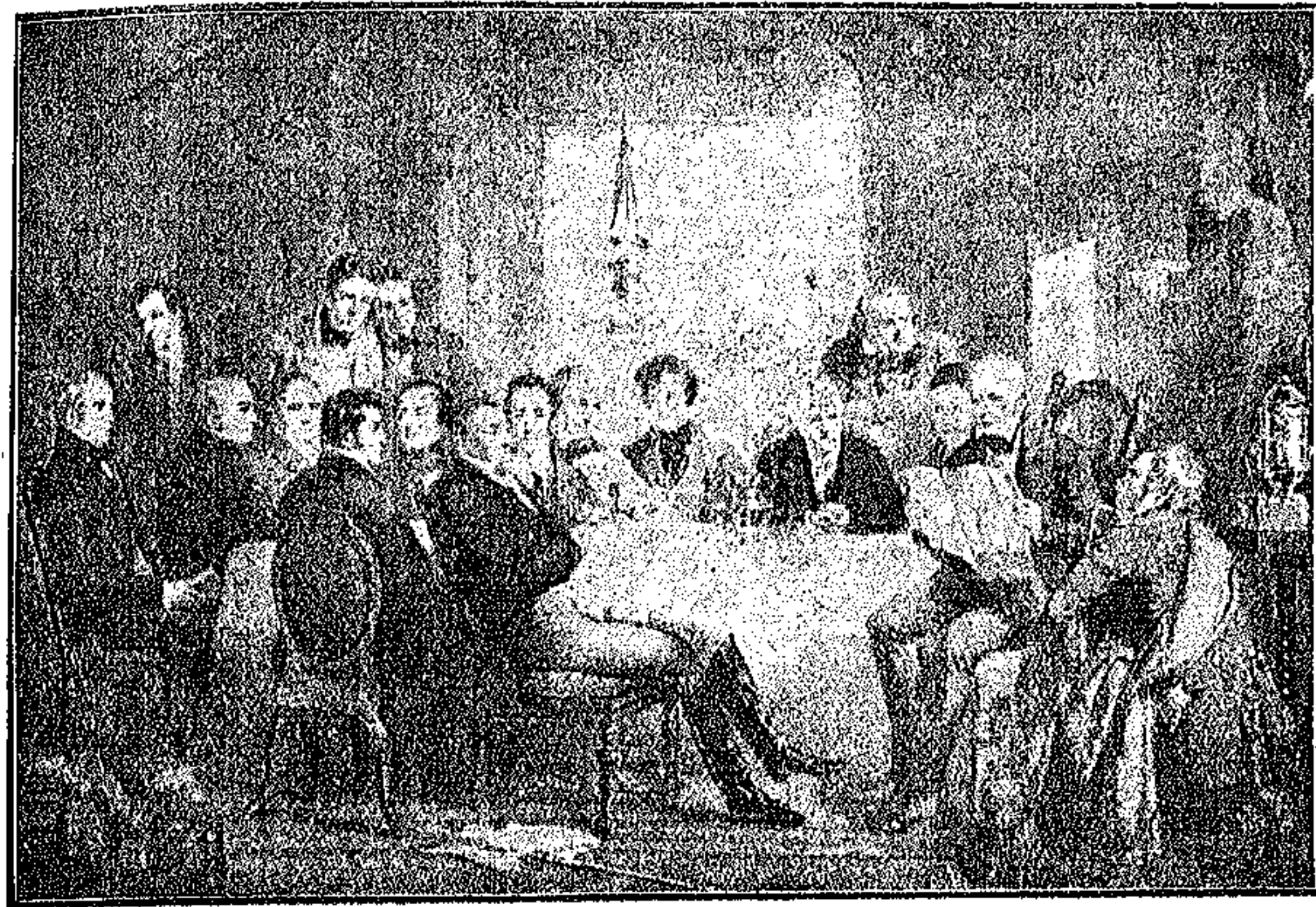
Σ. Ι. Α.

Η ΕΝΣΑΡΚΩΣΗ ΤΟΥ ΘΡΥΛΟΥ "Η ΖΩΗ ΤΟΥ SIR WALTER SCOTT"

Εντωμεταξύ οι πιστωτές του, πληροφορηθέντες πώς ο Σκωτ παραπαλεί, του υποβάλλουν ένα ψήφισμα, με το οποίο εκδηλώνουν την ευγνωμοσύνη τους και τον παρακαλούν να διακόψει την καταστρεπτική εργασία του, αφού, άλλωστε, με τον καιρό, το copyright των δημοσιευθέντων έργων του αρκεί για να καλύψει το υπόλοιπο του χρέους. Αλλά εκείνος νομίζει πώς το ψήφισμα αυτό συντάχθηκε υπό την πρέση των συγγενών του που προσπαθούν με κάθε τρόπο να τον κάνουν να αναπαυθεί, και με την αυστηρή κι' άκαμπτη αντίληψή του περί τιμής, φωνάζει πως, αν δεν έξοφλήσει έντελώς το χρέος του, το όνομά του, που το κράτησε άσπιλο σ' όλη του τη ζωή, θ' ατιμασθεί. Αυτό το τελευταίο σημείο, με κάθε μέρα που περνά, γίνεται πραγματική ψύχωση. Είναι το έλατήριο που επιβάλλει στο ανάπηρο σώμα του, στο άπαυδισμένο πνεύμα του, τη συνέχιση του αγώνος. Με τον καινούργιο χρόνο (1830) έχει έτοιμα τα Γράμματα περί της Δαιμονολογίας και Μαγείας. Αλλά το Φεβρουάριο του έρχεται ελαφρή παραλυσία σ' όλο το δεξιά πλευρό του σώματός του που τον καθιλώνει στο κρεβάτι. Εν τούτοις παλεύει ακόμα. Είναι αλήθεια μεγαλειώδης ή επίμονη αυτού του ανθρώπου, κι' αν όχι για τίποτ' άλλο, ή ανθρωπότητα θα έπρεπε να τον θυμάται σαν ένα δεύτερο Αριστέδη. Γράφει πυρετωδώς μίαν εισαγωγή στη γενική έκδοση των ποιημάτων του, συνεχίζει τα Παραμύθια του Παππού και τροφοδοτεί ανελλιπώς τις στήλες της Επιθεωρήσεως του Έδιμβούργου, της Τοιμηναίας Επιθεωρήσεως και του Annual Register.

(*) Συνέχεια από το προηγούμενο και τέλος.

Αλλά τώρα πια αρχίζει ή άγωνία. Το Νοέμβριο, έπειτα τον Απρίλιο του 1831, του έρχονται ήμειπληγίες. Οι γιατροί είναι άπιστοίδοξοι. Στο γαλάζιο άφελή κι' έκφραστικά μάτια του, στα χλωμά και συνεσπασμένα από άνυπομονησία χείλη του, στο πλατύ μέτωπο που το στεφανώνουν τάσπρα μαλλιά, ο θάνατος έχει κιάλας άποτυπώσει τη σφραγίδα του. Το μόνο μέτρο, που μπορεί ίσως να παρατείνει τη ζωή του, είναι ή άνάπαυση, ένα ταξίδι σε θερμότερα κλίματα. Η Κυβέρνηση, μόλις πληροφορείται τη γνώμη των γιατρών, προσφέρει άμέσως ένα πλοίο για αυτό το ταξίδι, κι' ο συγγραφέας του Waverley επιβιβάζεται για τη Μεσόγειο. Η άλλαγή του έχει δώσει κάποια δύναμη και το φθινόπωρο κατορθώνει να στείλη στην Αγγλία δυο μυθιστορήματα ακόμα, "Ο επικίνδυνος Πύργος" κι' "Ο κόμης Ροβέρτος, μαζί με διάφορα άρθρα. Αλλά ή προσπάθεια αυτή τον εξάντλησε έντελώς. Η κατάσταση του, σιγά, μαρτυρικά, χειροτερεύει. Την άνοιξη του 1832, αισθάνεται πώς ο θάνατος δεν μπορεί πια να είναι μακριά. Εύτυχώς οι συγγενείς του κατόρθωσαν να τον πείσουν πώς το χρέος του έξοφλήθηκε έντελώς, και τώρα πια δεν έχει παρά μίαν επιθυμία, να ξαναγυρίσει στην αγαπημένη του πατρίδα, στον πύργο του Abbotsford, κοντά στον ποταμό Tweed, όπου μικρός περιπλανήθηκε μόνος, όπου ή παιδική του ψυχή για πρώτη φορά συγκινήθηκε στο μεσαιωνικό δράμα, όπου έζησε όλη του τη ζωή σαν άληθινός Ιππότης. Η επιθυμία του εκπληρώνεται και, στις 11 Ιουλίου, στηριζόμενος στο μπράτσο ενός δικού του, βλέπει από μέσα απ' τ' άμάξι που τον φέρνει πίσω, το επιβλητικό Abbotsford με τους κομπούς

Μία φιλολογική βραδυά στο Abbotsford, υπό το ζωγράφο THOMAS FAED

πυργίσκους, τις μεγαλοπρεπείς επάλξεις και τα έραλδικά έμβλήματα των σκωτικών φύλων που λάμπουν στη δύση του ήλιου. Η συγκίνησή του είναι τόσο μεγάλη, που κλαίει σαν παιδί. Τον φέρνουν άναίσθητο στο κρεβάτι του. Έχει βυθισθεί σε μίαν άτέλειωτη νάρκη, από την οποία μόνο κάπου-κάπου ξυπνά. Την 21 Σεπτεμβρίου όμως ή κατάσταση του γίνεται άπελπιστική. Όσο έχει διατηρήσει τη διαύγεια του πνεύματος.

— Αγαπητέ μου Τζών, λέγει στο γαμπρό του, να είσαι σ' όλη σου τη ζωή τίμιος, χρηστός, εύσεβής. Δεν θα έχης άλλη παρηγοριά, όταν φθάσης στην κατάσταση που βρίσκομαι τώρα.

Έπειτα από λίγα λεπτά παρέδωσε το πνεύμα.

Ο θάνατός του διαδόθηκε άστραπιαία σ' όλη την Αγγλία, κι' όταν, πέντε μέρες άργότερα, γίνηκε ή κηδεία του στη μονή του Dryburgh, οι κορυφές της έπιστήμης, των γραμμάτων, και της πολιτικής τον προέψαψαν ως την τελευταία του κατοικία.

Έτσι έζησε και πέθανε ένας από τους

συγγραφείς που αγάπησε περισσότερο το κοινό. Ένα γράμμα του Constable σ' αυτό το σημείο είναι χαρακτηριστικό: «Όταν ρώτησα το Λόρδο Holland, γράφει, ποιά ήταν ή γνώμη του για το βιβλίο σας, ανέκραξε: — Η γνώμη μου! Μά, φίλε μου, κανείς δεν κοιμήθηκε χθές το βράδυ σπύτι, έκτός απ' την ποδιά μου!» Η άπέραντη μνήμη του βοήθησε το μεγάλο τάλάντο σκηνοθεσίας που είχε. Ήταν ανεξάντλητη πηγή άνεκδότων, πληροφοριών, λεπτομερειών, που του επέτρεψαν να στηρίξει σε στερεές βάσεις τις πλατειές ιστορικές ένοocations του. Το κυριώτερο ελάττωμά του είναι ή ταχυγραφία, ιδίως για το μέρος εκείνο του έργου του που ακολουθεί το Waverley. Τα τελευταία μυθιστορήματά του μάλιστα ούτε τα ξαναδιάβασε. Γι' αυτό οι άσάφεις, οι άνακολουθίες, ή άκαταστασία μειώνουν την προσπάθειά του. Αλλά αυτά γίνονται άσήμαντα όταν σκεφθώ κανείς την κολοσσιαία εδεργετική επίδραση, την ώθηση στην ιστορική έρευνα και την άδοξη τέρψη που χάρισε σ' όλη την ανθρωπότητα για δόκληρες γενεές. Αμεμπτα κι' εύ-

γενικά τὰ ἔργα του δίνουν τὴν ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ ἀνδρός. Σὲ καμμιά ἄλλη ἴσως περίστασι δὲν ἐφαρμύζονται καλύτερα τὰ λόγια τοῦ Ἰππόλυτου Ταίν: «Τὰ προϊόντα τοῦ πνεύματος δὲν ἔχουν μόνο τὸ πνεῦμα γιὰ πατέρα. Ὁλόκληρος ὁ ἀνθρώπος συντελεῖ στὴν παραγωγή τους. Ὁ χαρακτήρας του, ἡ ἐκπαίδευσή του καὶ ὁ βίος του, τὸ παρελθόν καὶ τὸ παρόν, τὰ πάθη καὶ οἱ δυνάμεις του, οἱ ἀρετὲς καὶ τὰ ἐλαττώματά του, ὅλα τὰ μέρη τῆς ψυχῆς του καὶ ὅλη ἡ δράση του ἀφήνουν τὰ ἴχνη τους σὲ ὅ,τι σκέπτεται καὶ ὅ,τι γράφει». Νομίζει κανεὶς πῶς εἶχε ὑπ' ὄψιν του τὸν Οὐάλτερ Σκώτ, ὅταν ἔγραφε αὐτὲς τίς γραμμές. Γιὰς πειθῆναι, δουλευτῆς εὐσυνείδητος, ἀφοσιωμένος σύζυγος, φιλόστοργος πατέρας, πρότυπο ἀρετῆς, ἀφῆσε στὰ ἔργα του βαθειὰ χαραγμένα τὰ ἴχνη τῶν πεποιθήσεών του. Ἴσως αὐτὲς νὰ ἐξασκήσανε καταστροφικὴ ἐπιρροή στὶς περιπέτειες τῆς ζωῆς του. Ἐξ ἄλλου ἀπέκλεισαν ἀπὸ τὸ ἔργο του πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ ἐκεῖνα πού θὰ τὸ ἔκαναν βιώσιμο. Περιγράφει τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον, ἀφήνοντας κατὰ μέρος τίς ψυχολογικὲς περιπλοκὲς. Κι' αὐτὸ, ὅταν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν του τίς συνθήκες τῆς δημιουργίας του, ἦταν ἀναπόφευκτη συνέπεια. Γιατί πῶς αὐτὸς ὁ φανατικὸς διαμαρτυρούμενος, ὁ καλὸς σύζυγος, ὁ χρηστὸς πολίτης, νὰ τολμήσῃ ν' ἀποκαλύψῃ στοὺς ἀπλοὺς ἀναγνώστὰς του τὸ περιεχόμενον τῆς βάρβαρης καὶ πρωτόγονης μεσαιωνικῆς ψυχῆς, πού ὁ ἴδιος μόλις μπορεῖ νὰ ψηλαφήσῃ; Τὰ μεγάλα μυστικιστικὰ ὄνειρα, οἱ γιγαντώδεις τόλμες, τὰ ὄργια τοῦ αἵματος καὶ τῆς σαρκὸς εἶναι ἀδύνατα νὰ γίνουν ἀντιληπτά ἀπὸ τὸν ἀφελῆ αὐτὸ Σκώτο gentleman. Ὁ Walter Scott, κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν φράση ἑνὸς κριτικοῦ, παραμένει στὸ κατώφλι τῆς ψυχῆς, στὸ προαύλιον τῆς ἱστορίας. Ὁ μεσαιωνικὸς τῶν μυθιστορημάτων του εἶναι εὐχάριστος καὶ σεμνός, ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ἐκφράσεως, τὴν ἀχαλίνωτη φιληθονία, τὴν κτηνώδη ἀγριότητα τῶν ἡθῶν του. Ὅλοι οἱ ἥρωες του, ἀπὸ τὸν Ivanhoe ὡς τὸν Mortimer τῶν Πουριτανῶν τῆς Σκωτίας, εἶναι λαμπροὶ καὶ εὐσεβεῖς νέοι, μὲ γενναῖα ἰδανικά, πού θὰ φέρουν στὸ τέλος τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδιάς τους μπρὸς στὸν ἱερέα γιὰ νὰ εὐλογῆσῃ τὴν ἔνωσή τους. Πόσο ἀπέχουν ἀπὸ τοὺς φιληθόνους τρελλοὺς, ἀπὸ τὰ ἡρωϊ-

κὰ κτήνη τῆς Ἀναγεννήσεως εἶν' εὐκολο νὰ ἐξακριβώσῃ, ὄχι μόνο ὁ ἱστοριοδίφης, ἀλλὰ καὶ ὁποῖος ἔχει κάποια ἰδέα τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐκτεταμένο ἔργο του δὲν ἔχει βάθος, στερημένο καθὼς εἶναι ἀπὸ τὴν γυμνὴ ἀλήθεια, τὸν ὠμὸ ρεαλισμὸ πού χαρακτηρίζουν τὴν ἐποχὴ πού περιγράφει. Τὸ πᾶν εἶναι θεαματικότητά, γραφικότητα, ἐξωτερικὸ, κι' ἔτσι, ἕκατὸ χρόνια ἔπειτα ἀπ' τὸ θάνατό του, ἔχει σχεδὸν ὀλότελα λησμονηθῆ.

Ἐν τούτοις κανεὶς ἄλλου μεσουράνημα δὲν ὑπῆρξε πῶς λαμπρό, καμμιά δόξα δὲν ἔφθασε τῆ δικῆ του, καὶ ἡ ἐπιρροή του στὸν κόσμον τῆς διανοήσεως ὑπῆρξε σημαντικώτατη. Μυθιστορήματα, ἱστορικὰ ἔργα, ἠθογραφίες πολλαπλασιασθήκανε κάτω ἀπ' τὴν ζωόγονη πνοή του, χωρὶς ν' ἀναφέρω τὸ πλῆθος τῶν μελοδραματικῶν ἔργων πού ἔδωσαν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθοῦν. Συνολικὰ, ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες μορφές τοῦ τελευταίου αἰῶνος. Ἀπέκτησε ἀπειρες ἱστορικὲς καὶ ἀρχαιολογικὲς γνώσεις καὶ μπόρεσε νὰ τίς χρησιμοποιήσῃ κατὰ τὸν καλύτερον τρόπο. Ἀπεθανάτισε μὲ ἀκρίβεια καὶ χιούμορ ὄλους τοὺς λαϊκοὺς τύπους τῆς πατρίδας του. Ἐδωσε γοητευτικὲς περιγραφὰς τῆς περασμένης ζωῆς. Στὸν ἰδιωτικὸν βίον του ὑπῆρξε ἀμεμπτος. Γιὰ τὴν οἰκογένειά του ἀφοσιωμένος καὶ φιλόστοργος. Ἡ ἡρωϊκὴ του ἀπόφασις ν' ἀποπληρώσῃ τὸ κολοσσαιο χρέος του ἔμεινε μοναδική. Ἴσως, ἂν ἔγραφε λιγώτερα, μὲ περισσότερη προσοχή, τὸ ἔργο του θὰ ἦταν μακροβιότερον. Ἀλλ' ὁ ἴδιος εἶχε μιὰ περίεργη ἀντίληψιν σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, πού τὴν διέτύπωσε στὸ διάλογον μ' ἕνα φανταστικὸ πρόσωπον πού προτάσσεται στὶς *Περιπέτειες τοῦ Νίγελ*:

«— Λοιπὸν, θὰ θυσιάσετε τὴ μελλοντικὴ δόξα, γιὰ τὴ δημοτικότητα τῆς στιγμῆς; ῥωτᾷ ὁ Clutterbuck.

— *Meiora spero*, ἀποκρίνεται ἐκεῖνος. Ὁ ἴδιος ὁ Ὁράτιος δὲν περίμενε νὰ ἐπιζήσῃ σ' ὅλα του τὰ ἔργα καὶ ἐγὼ ἐλπίζω νὰ ζήσω μέσα σὲ μερικὰ ἀπ' τὰ δικά μου, non omnis moriar. Εἶναι μιὰ παρηγοριὰ νὰ σκεφθῆ κανεὶς πῶς οἱ καλύτεροι συγγραφεῖς ὄλων τῶν καιρῶν ὑπῆρξαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ παλυγραφώτεροι. Καὶ συνέβη πολλές φορὲς ἐκεῖνους πού ὑποδεχθήκανε εὐμενέστερα οἱ σύγχρονοὶ τους, νὰ ἐξακολουθήσουν ν' ἀρέ-

σουν καὶ στοὺς μεταγενεστέρους. Ἐγὼ ἄλλωστε δὲν ἔχω τόση κακὴ ἰδέα γιὰ τὴν παρούσα γενεά, ὥστε νὰ σκέπτομαι ἕτι μιὰ

μελλοντικὴ ἀπάρνησις θὰ εἶναι ἡ ἀναγκαία συνέπεια τῆς εὐνοίας μὲ τὴν ὁποία τώρα με περιβάλλει».

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Σ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

Ο ΦΕΥΓΙΟΣ (*)

ΚΥΠΡΙΩΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟΝ Κ. Σ. ΦΡΑΓΚΟΥΛΙΔΗΝ

Κατεβαίνεις, κατεβαίνεις, κατεβαίνεις, σχεδὸν κάθετα, ὄλο βορειοανατολικά, καὶ φτάνεις στὴ χαμηλότερη καὶ πῶς μακροσημένη γειτονιά τοῦ χωριοῦ, τὸν Πουμῆ, χωμένη μέσα στὰ περιβόλια. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζει ἡ ἀπέραντη ἔκτασι τῶν περιβολίων.

Ἀπ' τὸν Πουμῆ, παίρνεις τὰ ἀνατολικά καὶ ὄλο κατεβαίνεις, κατεβαίνεις, κατεβαίνεις καὶ φτάνεις στὸν ποταμὸ. Ἀπὸ κεῖ πᾶ ἀνεβαίνεις καὶ φτάνεις σ' ἕνα ἴσωμα. Προχωρεῖς, προχωρεῖς καὶ φτάνεις στὸ δεῦτερον ποταμὸ. Ἀνεβαίνεις πάλι καὶ φτάνεις στὸν Κομποτῆ, μιὰ τοποθεσία ἀπὸ περιβόλια, πού βρίσκεται σκαρφαλωμένη στὸ δασωμένο βουνό, πάνω ἀπὸ τὸ ὁποῖο, ψηλά-ψηλά, ἀνατέλλει ὁ ἥλιος.

Ἀπ' ἐκεῖ βλέπεις ἀπέναντι στὴ δυτικὴ γυμνὴ θάλασσιν, ψηλά-ψηλά, καὶ μακρὰ μακρὰ, σκαρφαλωμένο τὸ χωριό, λὲς καὶ φτάνει τὸν οὐρανό. Καὶ τὰ σπιτὰ ξεπροβάλλουν ἀνάμεσα ἀπὸ πυκνόφυτα περιβόλια. Κι' ὅσα εἶναι χαμηλότερα οὔτε κἂν φαίνονται. Ἀλλὰ καὶ ἀλάκρο τὸ νότιον καὶ νοτιοανατολικὸν τμήμα τοῦ χωριοῦ εἶναι ὀλότελα χωμένο πῶς ἀπ' ἕνα σιδεντριασμένο λόφο.

Σὲ κείνη τὴν ἀπόμειρη γειτονιά, στὸν Πουμῆ, πού εἶναι τόσο χαμηλή, ὥστε πνίγεσαι σὰν βρῖσκεσαι σὲ αὐτήν, εἶχε τὸ σπιτάκι τῆς ἡ Χαρικλοῦ, ἡ μικρότερη ἀδερφή τῶν Φιλιππιδάων. Ἐκεῖ μέσα ἀνάθρεφε μὲ πίκρες καὶ καημοὺς τὰ ἔξι τῆς παιδιά, πού τὸ μεγαλύτερον, ὁ Κώστας, ἦταν δώδεκα χρόνων, καὶ τὸ μικρότερον, ἕνα κοριτσάκι, μόλις γεννηθῆκε.

Ἀπ' ὅλα τ' ἀδέρφια, αὐτὴ στάθηκε ἡ πῶς ἀτυχῆ. Ὁ πατέρας τους εἶχε ἀρκετὴ κτηματικὴ περιουσία—περιβόλια καὶ ἀμπέλια—μὰ τί νὰ σοῦ κάνουν! Γενῆκαν ἔξι μερίδια. Ἄν μὲ δαῦτα μπορούσε μιὰ οἰκογένεια νὰ θεωρηθῆ πλοῦσια, ὅμως ἔξι ἀλάκρες οἰκογένειες δὲ μπορούσαν πᾶ νὰ τίς θρέψουν. Οἱ τρεῖς ὅμως ἀδερφοὶ προκόψανε—μ' ὄλο πού οἱ δυὸ μικρότεροι, ὁ Δημήτρης καὶ ὁ Λοῖζος, ἦσαν τόσο κακοκέφαλοι στὰ μικράτα τους—καὶ σχημάτισαν κάποια περιουσία στὸ ἐμπόριον. Κι' ἂν δὲν ἦσαν οἱ πλουσιώτεροι τοῦ χωριοῦ, ἦσαν πάντως στὴ δεῦτερη σειρά.

Τὴν Ἀντίσα πάλι τὴν παντρεύανε μὲ τὸ Γεώργιον τὸ Δράκο, πού, ἂν καὶ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, ἦταν ἕνα φτωχὸ παιδί ἀπὸ φτωχὴν φραμίλια, ὡς τόσο πρόκοψε τόσο, πού θεωροῦνταν σὰν ἀπ' τοὺς πλουσιώτερον τοῦ χωριοῦ. Ἡ Χαρικλοῦ ὅμως στάθηκε ἀτυχῆ. Ναι μὲν πῆρε καὶ αὐτὴ ἕνα φτωχὸ καὶ καλὸ παιδί, μὰ τοῦτος ὁ δαίμονας στάθηκε ἀχαίρευτος καὶ δὲν πρόκοψε. Ἄν οἱ ἄλλοι χωριανοὶ δύναντο μιὰ βόλτα στὰ χωριὰ τῆς Πάφου γιὰ ἐμπόριον—μαλλιῶν, τομαριῶν, σιταριῶν καὶ τὰ τέτοια—καὶ γυρίζανε σὲ τρεῖς μῆνες μὲ πενήντα λίρες κέρδος, αὐτὸς γύριζε μὲ δέκα.

Ἔτσι λοιπὸν ψευτοπερνούσανε. Ὡστόσο τὰ βγαῖζαν πέρα, γιὰ τὴ Χαρικλοῦ ἦταν ἐργατικὴ γυναίκα. Κατόρθωσε μὲ χλιους κόπους καὶ μὲ βάσανα νὰ ξεχερσώσῃ κάτι χέρσα ἀκροπέριβόλια, πού οἱ ἄλλοι τᾶχαν πεταμένα, καὶ νὰ τὰ φυτέψῃ μπαζέλια, κουνιά καὶ φασόλια, πού τὰ πουλοῦσε στοὺς ξένους πού παραθέρριζαν.

Ἐκεῖ ἀπάνω, ἔξδν ἀπ' τὰ φασόλια, τὰ κολοκύθια καὶ τίς πατάτες, τ' ἄλλα χορτα-

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον.

ρικά είν' άγνωστα. Κι' αυτό γιατί λαχανόκηποι δέν υπάρχουν, μά όλα τὰ περβόλια, μ' όλη τους τήν τεράστια έκταση, είναι κατάγεμα μόνο και μόνο από καρποφόρα δέντρα. Τώρα όμως με τους ξένους, άρχισαν νά φυτεύουν μερικοί και λίγα κουνιά και μπιζέλια, γιατί τους έκανε καλό νά βλέπουν νά φέρουν αυτά τὰ πράματα άπ' τὰ γειτονικά χωριά. Σιγά σιγά, δημιουργήθηκαν και μερικοί λαχανόκηποι.

Στά παλιά τὰ χρόνια, άλλάκερος ό Κομποτής ήταν τοῦ γέρο-Φιλίππα, τοῦ παπποῦ τῶν Φιλίππιδαιών. Αὐτός τόν μοίρασε στά δυό παιδιά του: τὸ Λούκα και τὸ Λευτέρη. Ὁ Λούκας δέν έκανε παιδιά, κι' άφησε άλλάκερο τὸ μερίδιο του σέ μιὰ άναθρεφτή του. Ὁ Λευτέρης τὸ δικό του μερίδιο τὸ μοίρασε σέ τέσσερα, ένα για τὸ κάθε άγόρι του. Στά δυό κορίτσια δώσανε χτήματα άλλου, άπ' τὰ δικά τῆς μητέρας τους.

Ὡς τόσο, τὸ μερίδιο τοῦ Μιχάλη τοῦ χαμένου έμενε. Κι' όσο ζούσε ἡ γριά, τὸ κρατοῦσε για λογαριασμό της. Κι' άμα πέθαινε πάλι, ως τὸ μοιραζόντουσαν τὰ παιδιά μεταξύ τους. Ὁ Θεός ν' άναπάψη τήν ψυχή τοῦ Μιχάλη!

Τὸ μερίδιο τοῦ Μιχάλη ήταν τὸ άκρινότερο. Ἀπ' εκεί και πέρα, άνηφόριζε ἡ ράχη τοῦ βουνοῦ, σχεδόν κάθετα. Τὸ περιβόλι αὐτὸ κοβόταν σέ δυό μέρη άνισα, άπ' τ' αὐλάκι, πού ξεκινώντας άπ' τὸν ποταμό, έζωνε ένα γύρο όλη τῆ ράχη και πότιζε τὰ περιβόλια πούσαν σκαρφαλωμένα στα κράσπεδά της. Ὅσο μέρος λοιπόν — κάπου τὰ τρία τέταρτα — έπιανε τὸ νερό, ήταν κατάφυτο άπό δέντρα, όπως δά και τ' άλλα περιβόλια: τὸ άλλο όμως κομμάτι, τὸ ένα τέταρτο, πού δέν τόπιανε τὸ νερό, τ' άφισαν χέρσο. Ὡστόσο μπορούσαν, σάν ἤθελαν, νά τὸ καλλιεργήσουν, γιατί άπ' τὸ πλαϊνὸ ξεραύλακο πού κατέβαινε άπ' τὸ βουνό, έβγαίνε λίγο νερό, πού μπορούσαν νά τὸ περιμαζέψουν χτίζοντας μιὰ μικρὴ δεξαμενή. Είχε όμως άνάγκη ἡ γριά νά ξεχερσώνη περβόλια, ύστερ' άπό τόσα παιδιά και τόσα άγγόνια πού είχε; Ἐπειτα, δέν ήταν κι' αὐτὸ τὸ μόνο περιβόλι πού είχε — μερίδιο τοῦ Μιχάλη — ήταν κι' άλλα δυό, κάπου άλλου, και τέσσερ' άμπέλια άκόμη. Οὔτε είχε άλλωστε άνάγκη άπό περ-

βόλια κι' άμπέλια — όλα τὰ εισοδήματα τὰ μοιραζόντουσαν τὰ παιδιά της και τ' άγγόνια της, μά για γυναίκα όγδοντάρα, τί θέλει νά φάη! — μά, μά και βρεθήκανε κληρονομιά τοῦ μακαρίτη... ως τὰ κρατοῦσε, κι' άπὲ σάν πέθαινε, ως τὰ μοιραζόντουσαν τὰ παιδιά μεταξύ τους, όπως μοιράζονται τώρα τὰ εισοδήματα.

Λοιπόν, έπειδὴ ἡ Χαρικλοῦ ήταν φτωγή, γιατί ὁ άντρας της φάνηκε άπ' τήν άρχή άχάιρευτος, λέει μιὰ μέρα ὁ Μελέτης στὴ μάννα του:

«Δὲ δίνουμε στὴ Χαρικλοῦ κείνο τὸ κομμάτι τὸ χέρσο στὸν Κομποτή, νά τὸ ξεχερσώσει, νά φυτέψῃ τίποτε;»

«Ἄκου λέει! Νά τῆς τὸ δώσουμε! Τὴν εὐχή μου νάχῃς, γιέ μου!»

Τῆς τὸ δώσανε λοιπόν, κι' αὐτὴ με δάκρυα μακίριζε τὸ χαμένον άδερφό της. Δέν ήτανε δά και λίγο! Ἄνηφόριζε εἰκοσι τόσα μέτρα τὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, κι' άν πῆς σέ πλάτος, ήταν άλλο τόσο και περισσότερο. Ἐνα ξερότοιχο ἤθελε μονάχα στὴ μέση, πού θά τὸ χώριζε σέ δυό μέρη λιγότερο πλαγιαστά, μ' έλαφριά άπόκλιση.

Τὸ περιβόλι ξεχερσώθηκε, χτίστηκε κι' ὁ ξερότοιχος στὴ μέση, χτίστηκε και μιὰ ώραλα δεξαμενὴ ψηλά ψηλά στὸ πλαϊνὸ χαντάκι, πού μάζευε τὸ νερὸ για τὸ πότισμα. Σ' όλη τὴν άκρη τοῦ περιβολιοῦ και σ' όλη τὴν άκρη τοῦ ξερότοιχου, φυτέψανε δέντρα: κερασιές, άχλαδιές, ροδακινιές και τὰ τέτοια. Τὸ ὑπόλοιπο τὸ φυτέψανε φασόλια, κουνιά, μπιζέλια, ως και άγκινάρες άκόμα. Και κάθε καλοκαίρι, με τους ξένους, έβγάζαν αρκετὰ λεφτουδάκια άπό δαῦτο.

Μά ἡ χαρὰ κι' ἡ άγαλλίαση όλου τοῦ σπιτιοῦ ήταν τὰ μικρὰ δεντράκια. Πρώτη φορά τους συνέβαινε νά φυτέψουν τόσα δέντρα μαζί, κι' ἡ χαρὰ τους ήταν ἡ χαρὰ ἡ πρωτόγνωρη, ἡ χαρὰ τοῦ καινούργιου. Ὅσα περιβόλια είχε πάρει ἡ Χαρικλοῦ άπ' τους γονιούς της κι' ὁ άντρας της άπ' τους δικούς του, ήταν φυτεμένα πέρα-πέρα με δέντρα λές νατοχρονίτικα. Μ' αὐτὸ τὸ περιβόλι ήταν δημιουργημά τους, ήταν τὸ καμῖρι τους, ἡ χαρὰ τους, τὸ «περβολοῦδι» τους. Ἐτσι τόξεραν, έτσι τόνομαίτιζαν. Και τὰ δεντράκια, με τί στοργὴ πού τ' άνάσταναν! Σάν παιδιά τους!

Κι' όσο μεγάλωναν τὰ παιδιά, τὸ περι-

βολάκι άποχτοῦσε καινούργιους φίλους, πού θερούσε. Τώρα τὸ καθέν' άπό δαῦτα είχε τὸ δεντράκι του. Ὁ Κώστας ὁ μεγαλύτερος — 12 χρονῶν — είχε μιὰ κερασούλα, πού άπό πέρσου πιά άρχισε νά κάνη καρπό. Ἡ Σουσάννα — 10 χρονῶν — είχε μιὰ νεραντζούλα πού άκόμα καρπὸ δέν έκανε. Ἡ Ἄννίτσα — 7 χρονῶν — είχε κι' αὐτὴ μιὰ κερασούλα. Τὸ Νικολί — 5 χρονῶν — είχε κι' αὐτὸ μιὰ κερασούλα. Ὡς και στὸ Λεφτερί, πούταν τριῶν χρονῶν, τοῦ δώσανε κι' αὐτονοῦ μιὰ μικροσκοπικὴ καρυδίτσα, βλαστημένη άπό καρῦδι. Και νά τῶβλεπες πῶς τὴν πότιζε, τὴν πότιζε, τὴν πότιζε, νά τὴ σκάση κάθε φορά πού πηγαίνανε στὸ «περβολοῦδι», πότε για τσάπισμα, πότε για σπορά, πότε για μάζεμα λαχανικῶν. Και με τίς άναθρες φωνούλες πού έβγαζε, ἤθελε νά τους δώσει νά καταλάβουν πῶς βιαζότανε νά μεγαλώση ἡ καρυδοῦλα, νά τοῦ κάνη καρῦδια νά φάη. Γι' αὐτὸ τὴν πότιζε, τὴν πότιζε, τὴν πότιζε, για νά μεγαλώση γρήγορα. Και δὲ ζήλευε πού τὰ μεγαλύτερά του άδέρφια είχαν πού μεγάλα δεντράκια άπό δαῦτον! Ἦταν μονάχα περιήφανος πού ἡ Φανίτσα — πούταν άκόμη στα σπάργανα — δέν είχε κι' αὐτὴ τὸ δεντρί της. Και πῶς τὴν κοροῖδευε, πῶς τὴν κοροῖδευε!.. Σάν θά μεγάλωνε ἡ καρυδοῦλα κι' έκανε καρῦδια, δὲ θά τῆς έδινε αὐτηνῆς νά φάη!

* *

Τὰ λαχανικά ἤθελαν πότισμα. Ἦταν κι' ὁ Κλεάνθης, ὁ άντρας τῆς Χαρικλοῦς, στὸ χωριό, ήταν και Κυριακή, ἡμέρα χαρὰ Θεοῦ, κι' έτσι, μετὰ τὴ λειτουργία, πῆραν τὰ παιδιά τὸ ψωμί και τὸ προσφάγι, και τραβήξανε για τὸ «περβολοῦδι». Τὰ περβόλια ήταν λές ζωντανά, κείνη τὴν ἡμέρα. Ἦσαν όλα γεμάτα κόσμο, άκουες φωνές άπ' έδῶ, φωνές άπ' εκεί, γέλια άπ' τὴ μιὰ, τραγούδια άπ' τὴν άλλη, ως και τσιρίσματα κάποιου παιδιοῦ πού τόδεχνε ἡ μάννα του. Οἱ κερασιές φορτωμένες καταπράσινα κεράσια καμάρωναν. Ὡς και τὰ ποτάμια κελάρυζαν άλλιοτίτικα σήμερα, πού χαρωπά, πού περιήφανα. Ἦταν Κυριακή κι' έμπα τοῦ Ἰουνίου.

Τὸ άντρογυνο πότιζε τὰ λαχανικά και τὰ δέντρα, ένῶ τὰ παιδιά σιάζανε μικρὰ

αὐλακάκια και ποτίζανε καθένα τὸ δεντρί του. Μόνο ἡ Σουσάννα καθόταν άπόμερα και νανούριζε τὸ μωρό, πού ξεφώνιζε οὐά, οὐά» και οὔτε σάπαινε, οὔτε ἤξερες τί έχει, για νά βρῆς τὴ θεραπεία του.

Ξαφνικά, ἡ Ἄννίτσα έβγαλε ένα ξεφωνητὸ χαρῶς. Χοροπηδοῦσε και χτυποῦσε τὰ χεράκια της. «Ἐλάτε νά δῆτε, έλάτε νά δῆτε!» φώναζε. Τ' άλλα παιδιά έτρεξαν. Ὡς κι' ἡ Σουσάννα άκόμα πῆρε τὸ μωρό στὴν άγκαλιά της, πού όλοένα ξεφώνιζε, κι' έτρεξε κι' αὐτὴ. Ἄνάμεσα στα πυκνά φύλλα τῆς κερασούλας της, ἡ Ἄννίτσα άνακάλυψε ένα κεράσι: ένα μεγάλο καταπράσινο κεράσι. Μά νά, πού ἡ Ἄννίτσα βγάξει και δεύτερο ξεφωνητὸ και τρίτο! Ἄνακάλυψε κι' άλλα δυό κεράσια. Ἄρχισε τότε νά ψάχνη προσεκτικά τὰ φύλλα, μ' αὐτὰ ήταν όλα!

Ὡστόσο ἡ χαρὰ της καθόλου δὲ μικρανε. Ἐτρεξε στὸ μπαμπά και στὴ μαμά της, νά τους φέρῃ τὸ χαρούμενο μαντάτο.

Ὁ Κώστας έμεινε άδιάφορος. Ἡ κερασιά ἡ δική του ήταν γεμάτη. Μά άλλα παιδιά σταθήκανε περιλυπα. Ψάξανε κι' αὐτὰ τὰ δεντριά τους μά δέν βρήκανε τίποτε.

«Ἐ... έμέ... ένα... θά... ά κάνη τοῦ χρόνου!» έκανε τὸ Νικολί κι' έμπηξε τὰ κλάματα.

Ἡ Ἄννίτσα γύριζε και χοροπηδοῦσε όλοένα ξεφρονίζοντας γύρω άπ' τὴν κερασούλα της, ένῶ τὸ Λεφτερί έρριχνε μιὰ έρωτηματικὴ ματιὰ στὴν καρυδοῦλα του, σά νά τὴ ρωτοῦσε: «Πότε θά μοῦ κάνης καρῦδια;»

Ἡ Σουσάννα ήταν μεγάλη και δέν τὴν έμελε και τόσο. Ὡστόσο άπό μέσα της πικραίνόταν πού δὲ διάλεξε κι' αὐτὴ μιὰ κερασούλα — ήτανε δά τόσες και τόσες στὸ περβολοῦδι, φορτωμένες καρπὸ — μοναχά πῆγε και διάλεξε αὐτὴ τὴν παλιονεραντζιά, πούταν δυό φορές στὸ μπῶι άπ' τὴν κερασούλα τῆς Ἄννίτσας κι' όμως καρπὸ δέν έκανε άκόμα.

Στὸ έμπα τοῦ φράχτη, φάνηκε ὁ γέρος ὁ Χατζῆ-Λούκας ὁ θεῖός τῆς Χαρικλοῦς. Τὰ παιδιά τρέξαν κοντά του χαρούμενα. Κάτι θά τους φέρῃ. Και πράγματι βγάξει άπ' τὸν κόρφο του ένα κόκκινο μαντήλι, πού κάτι είχε μέσα δεμένο με προσοχή, και τὸ κρατεῖ ψηλά στὸν άέρα, σά νά ρωτοῦσε τὰ

παιδιά νὰ τοῦ ποῦν τί εἶχε μέσα, κυττώντας τὰ θροισβετικά μὲ χιμύγελο.

Τὰ παιδιά χοροπηδούσανε, ξεφωνίζοντας χαρούμενα κίτω ἀπ' τὸ μαντήλι· μὰ δὲν ἤξεραν τί ἦτανε. Πάντα, κίτι καλὸ θὰ ἦταν, γιατί τὰ εἶχε πιά συνειδημένα ὁ θεὸς τους ὁ Χατζῆ-Λούκας. Τὸ μαντήλι ξετυλίχτηκε μὲ προσοχή. Καὶ μέσα πρόβαλαν πέντε μεγάλα κεράσια, μεγάλα σὰν καρύδια σχεδόν, καὶ μαυροκόκκινα σὰν αἷμα, ἀπ' αὐτὰ πού μόνο σιὸ περβόλι τοῦ γέρω Χατζῆ-Λούκα μποροῦν νὰ βρεθοῦν. Τὰ παιδιά ἀλάλιξαν, βουτώντας τὸ καθένα ἀπὸ ἓνα, κ' ἔτρεξαν ἀπὸ μπιμπὰ καὶ στή μαμά νὰ τοὺς τὰ δείξουν, γοητευμένα. Ὁ γέρω Χατζῆ-Λούκας προχώρησε σιγά, ἀκουμπώντας σιὸ ραβδί του, μὲ ὕψος ἱκανοποιημένο.

— Ὡρα καλή σας! Ποτίζετε;

— Τί νὰ κάνουμε, θειὲ Χατζῆ!

Κ' ὕστερα ἀπὸ μικρὴ σιωπὴ, σκύψιμο καὶ ξανάσχημα:

— Ἐψηθῆκαν καλὰ τὰ κεράσια σου;

— Ἔ! κείνη κεὶ ἡ μικρὴ ἡ γαλλικουδά ἔψησε πεντέξη!

Κ' ἡ κουβέντα ἐξακολούθησε γιὰ τὸ περβόλι του, πού ἦταν ἀπέναντι — τὸ χαντάκι τὸ χώριζε ἀπ' τὰ περβόλια τῶν Φιλιππιδάων, — γιὰ τίς κεραιές του τίς γαλλικές, πού μόνο αὐτὸς εἶχε τέτοιες — τίς μπόλιασε ὁ ἴδιος καὶ τὸν καρπὸ τους τὸν πρόσεχε σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ, — γιὰ τὴ γριά του τὴ Χατζίνα, καὶ τελευταῖο καὶ καλύτερο γιὰ τὸ ζήτημα πού τοὺς ἐνδιέφερε τὸ πιδὸ πολύ, τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μιχάλη. Καὶ πράγματι· κείνες τίς μέρες τὸν περιμένανε. Ἀῦριο, μεθαῦριο, ὅπου καὶ νάιναι θάρθη. Στὸ σπίτι τοῦ Χρήστου, τοῦ μεγάλου γιοῦ τοῦ Μελέτη, πού ἦταν εὐρύχωρο καὶ καινούργιο, τοῦ ἐτοιμάσανε μέρος γιὰ νὰ μείνη.

— Δὲν ἔγραφε τοῦ Μελέτη πὼς θέλει ν' ἀναθρέψη κανένα συγγενοπαίδι μας, πού δὲν ἔχει παιδιά; Νὰ τὸν βάλουμε νὰ πάρη κανένα ἀπ' τὰ δικά σου!

— Ἔρω γώ; Αἶνω γώ τὸ παιδί μου νὰ πάη στήν ξενιτιά!

— Ἄκου, λόγια πού λέει! Τρελλὴ εἶσαι; Τί, δοῦλον θὰ τὸν στείλης; Παιδί τοῦ ἀδελφοῦ σου θὰ εἶναι. Θὰ πάη ἔξω, νὰ μάθη γράμματα, νὰ γίνῃ ἄνθρωπος. Θάχη

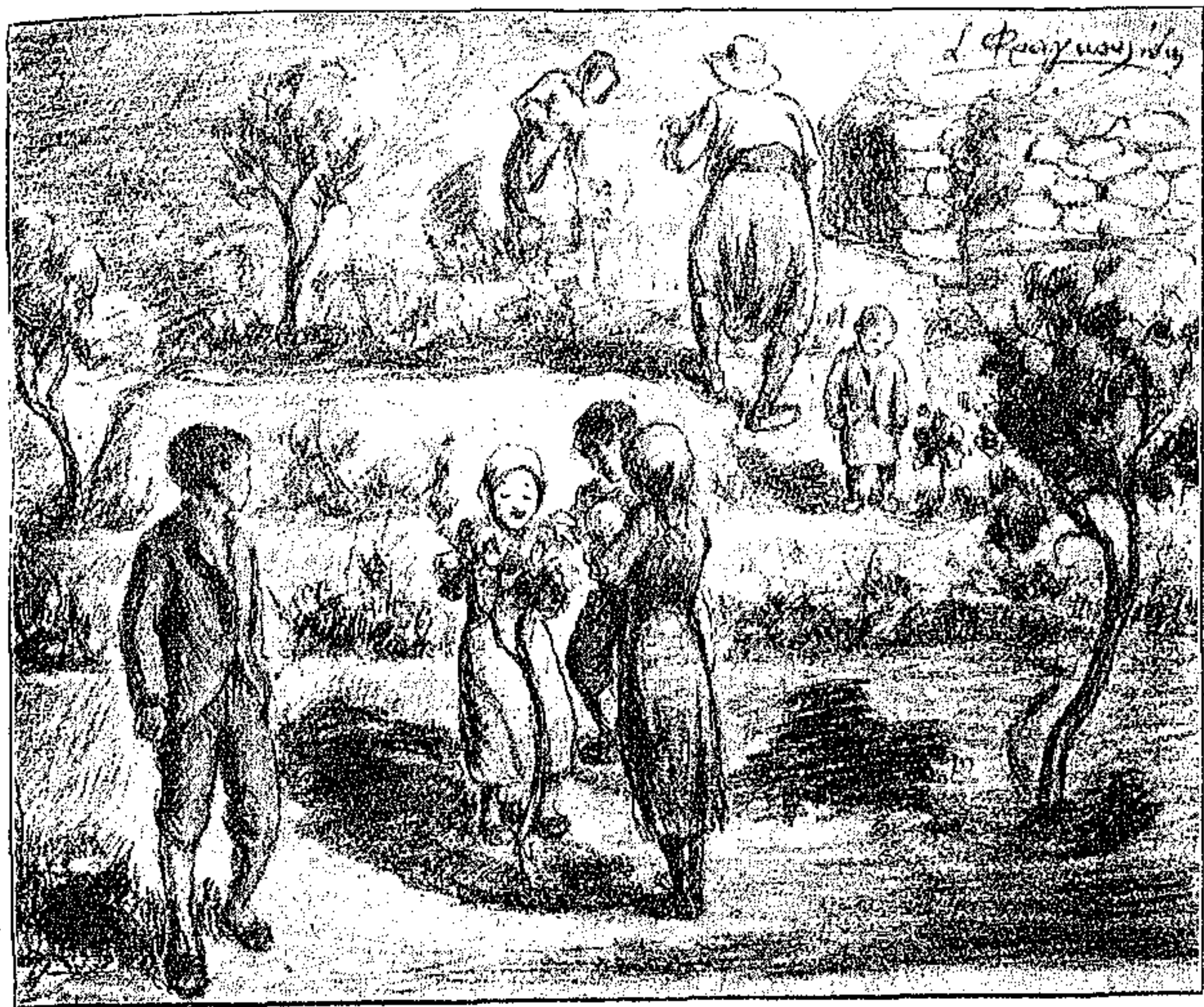
καὶ λεφτὰ ὁ Μιχάλης. Δόστου τὸ Λεφτερί. "Ἄμα μεγαλώση, θὰ σὰς βοηθᾷ καὶ σὰς! — Ἔρω γώ; "Ἄσ' τον νάρθη πρώτα καὶ βλέπουμε!..

Καὶ ξανάσκηψε στή δουλειά της μὲ μιὰ φωτεινὴ ἀχτίδα περισσότερη στήν ψυχὴ της.

Ἦρθε τηλεγράφημα ἀπ' τὸ Μιχάλη, τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς, πὼς παρουσίασε μὲ τὸ «Μπουλά» τῆς γραμμῆς. Ὁ Μελέτης κατέβηκε ἀμέσως στή Λεμεσό. Ὡστόσο δὲν μποροῦσαν νὰ ὑπολογίσουν ποιὰν ἀριβῶς ἡμέρα καὶ ὥρα θάρταναν σιὸ χωριό. Οἱ γυναῖκες ἦσαν σχεδόν ὅλες σκορπισμένες σιὰ περβόλια, στ' ἀμπέλια καὶ σις ἄλλες τους δουλειές, μὲ τὴν ἀγωνία νὰ τίς σφίγγη πὼς θάρθη ὁ Μιχάλης, ὁ ἀδερφὸς ἐτουῶν, ὁ θεὸς ἐκειῶν, καὶ δὲ θὰ βρισκόντουσαν σιὸ σπίτι νὰ τὸν ὑποδεχτοῦν. Οἱ ἄντρες ὡστόσο βρισκόντουσαν σχεδόν ὅλοι σιὸ χωριὸ καὶ θὰ τὸν ὑποδεχόντουσαν. Ἐπειτα, ἦσαν καὶ τὰ παιδιά, πού παίζοντας σιτὸν ἀμαξόδρομο, κυττούσαν κόλις προσεχτικά τ' αὐτοκίνητα πού ἐρχόντουσαν, κ' ἄμα ἔβλεπαν πὼς ἐρχονται αὐτοί, θὰ τρέχουν ὅλοι σιὰ περβόλια, σις μανάδες τους καὶ σις ἀδερφάδες τους, νὰ τοὺς «πάρουν τὸ μαντήλι».

Τὴν ἀγωνία, Θεέ μου! Σ' αὐτοὺς πού τὸν θυμόντουσαν, ἦταν ἓνας πόθος βαθύς, πού κυριαρχοῦσε, μιὰ στοργὴ πού, βγαίνοντας ἀπ' τὰ κατάβαστά τους, γεννοῦσε μιὰ ἀμετρη συγκίνηση. Στους ἄλλους, πού δὲ τὸν θυμόντουσαν, ὅπως αἱ ἀδερφές του, πού ἦσαν μικρὲς σὰν χάθηκε, ἢ ἦσαν ἀγέννητοι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, σιὰ αἰσθήματα πού γεννοῦσαν τὴ δυνατὴ αὐτὴ συγκίνηση, κυριαρχοῦσε ἓνα εἶδος περιέργειας, συγκεκριμένης μὲ τρόμο.

Ἡ λαχτάρα ὀλονῶνε μόνο μὲ τὴ λαχτάρα τοῦ ἐτοιμοθάνατου κατάδικου μποροῦσε νὰ συγκριθῆ. Ἐκεῖ πού περπιτοῦσαν, τοὺς πιανόταν ξαφνικὰ ἡ καρδιὰ καὶ χροιαζόταν νὰ πάρουν βιθειὰ ἀνάσα, γιὰ νὰ συνεφέρουν. Κι' ὅλοι πάσκιζαν νὰ φαντασθοῦν τὴ φυσιογνωμία του, νὰ μαντήσουν τὰ αἰσθήματά του. Κι' ἀθέλητα, αὐτόματα, σὰν νὰ φαινόταν ἀπαραίτητο νὰ χώνη ἡ ὕλη τὴν οὐρά της σιὰ κάθε λογῆς αἰσθήματα, σκεφτόντουσαν κάποτε:

«Ἐλάτε νὰ δῆτε, ἐλάτε νὰ δῆτε! φώναξε ἡ Ἀννίτα.»

«Ἐκανε περιουσία; Ἐκανε χαίρι;»

Κ' ἡ Χαρικλοῦ, πού ἦταν φτωχεῖα:

«Θὰ μὰς δώση δυὸ-τρεις λίρες;»

Κι' ὅσες εἶχαν παιδιά:

«Θὰ φέρη τίποτε σιὰ παιδιά;»

Μὰ τίς σκέψεις αὐτὲς γρήγορα τίς διώχνανε.

Ἡ Χαρικλοῦ ὡστόσο δὲν μποροῦσε νὰ διώξη ἀπ' τὸ μυαλό της μιὰ σκέψη:

«Νὰ πάρη κανένα παιδί νὰ τὰναθρέψῃ!»

Τὴν ξαλάφρωμα πού θὰ τῆς ἦταν! Θὰ ἦταν ἡ σωτηρία ἐκ Θεοῦ. Θὰ τῆς ἔδινε τότε καὶ λεφτὰ καὶ θὰ τῆς ἔστελνε ταχτικά κ' ἀπὸ τὰ πέρα. Ἔ βέβαια, ἀφοῦ ἦταν ἡ μητέρα τοῦ παιδιοῦ του! Καὶ σὰ μάλωνε τὸ Λεφτερί — αὐτὸ τὸ παιδί ξεχώριζε,

γιατί σίγουρα ἀγόρι θὰ ἤθελε νὰ πάρη — θὰ γινόταν πλούσιο, θὰ τῆς ἔστελε ταχτικά κάθε μῆνα δυὸ λίρες, τρεῖς λίρες, πέντε λίρες... Τὴν ξαλάφρωμα! Ἄς εἶναι! Τὸ πᾶν εἶναι νὰ ἐξασφαλίσῃ κανεὶς καλὰ γηρατιά κ' ἄς βασανίζεται ἀλάκρη τὴ ζωὴ του.

Μάταια προσπαθοῦσε νὰ διώξη ἀπ' τὸ μυαλό της αὐτὲς τίς σκέψεις, ἐνῶ ἔκοβε ἓνα ἓνα τὰ χλωροκούκια καὶ τάρριχνε στήν ποδιά της. Τί εἶναι ὁ κόσμος, νὰ μὴ μπορῆ νὰ κάμη κανεὶς μιὰ ἀγνή σκέψη χωρὶς ὑστεροβουλία! Μὰ ἡ ὑστεροβουλία τῆς καμμένης τῆς Χαρικλοῦς ἦταν ἀθέλητη, ἦταν αὐτόματη, δὲν ἦτανε κἄν ὑστεροβουλία. Ἐπειτα, αὐτὲς τίς ιδέες ἄλλοι τῆς τίς βάλανε σιὸ μυαλό.

Λ'.

Τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ, ὁ Μιχάλης ἔφτασε στὸ χωριό. Ἡ συγκίνησή του ἦταν ἀληθινή. Σχεδὸν ἐδάκρυσε. Τριαντακέντε χρόνια μακριὰ ἀπὸ τοὺς δικούς του, μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό του! . . . Καὶ νὰ τὸν περνοῦν γιὰ πεθαμένο! Σὰν ξετύλιγμα κινηματογραφικῆς ταινίας περᾶσανε γοργὰ ἀπ' τὸ μυαλό του ὅλες οἱ θύμησες τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, σὰν πάτησε γιὰ πρώτη φορὰ, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, τὸ ἱερὸ χῶμα τοῦ χωριοῦ του.

Ἀνάμεσα στὴ γυναῖκα του καὶ στὸ Μελέτη, κατέβαινε σιγὰ τὸ μονοπάτι πού ὄδηγοῦσε στὸ σπίτι τοῦ Χρήστου ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ. Ἦταν βουβός. Ἡ συγκίνηση τὸν ἔκανε σκυθρωπὸ. Οὔτε ἄκουε κι' οὔτε ἀπαντοῦσε, σὰν τὸν ρωτοῦσε ὁ Μελέτης τίποτε. Φανταζόταν ὅλους τοὺς συγγενεῖς του καὶ τὴ γριὰ μητέρα του μαζεμένους στὸ σπίτι τοῦ Χρήστου, νὰ τὸν περιμένουν μ' ἀγωνία. Καὶ μόλις τὸν ἀντίκριζαν, νὰ πέφτουν ὅλοι στὴν ἀγκαλιά του μὲ κλάματα καὶ νὰ τὸν φιλοῦν, ὅλοι, ὅλοι, κι' ἦσαν πολλοί, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Μελέτη: ἀνήψια καὶ παρανήψια πού οὔτε τὸν ἤξεραν οὔτε τᾶξερε!

Ἡ γυναῖκα του σιωποῦσε κι' αὐτὴ. Αὐτὴ δὲν καταλάβαινε τίποτε, δὲν ἔννοιωθε τίποτε. Βρισκόταν ἔξω ἀπ' τὸν κύκλο τῆς γενικῆς χαρᾶς καὶ τῆς συγκίνησης. Ἦταν μιὰ ξένη, μιὰ παρελθούσα. Μὰ οὔτε τὸ καταλάβαινε. Ἦταν γυναῖκα ἀνεπτυγμένη, μορφωμένη, ἀναθρεμμένη στὴν ἀγκαλιά τῆς πόλης, κι' ὅλος αὐτὸς ὁ συρφετός, οἱ χωριάτες, ὅλο αὐτὸ τὸ ἀτελεσμένο συγγενολοῖ τοῦ ἀντρός της πού θὰ συναντοῦσε σὲ λίγο, τῆς ἦταν ἐντελῶς ἀδιάφορο. Κι' οὔτε ὑποπτεύονταν κἄν πὼς ὁ Θεὸς ἔδωσε καὶ στοὺς χωριάτες, στὸ «συρφετό», αἰσθημάτων μὰ καὶ νὰ τὸ υποπτεύονταν, τῆς ἦταν τὸ ἴδιο ἀδιάφορο.

Τὸν ὑποδεχθῆκαν ὅλοι στὸ κατώφλι τῆς αὐλῆς. Πῶ! πῶ! πλήθος! Κι' ὅλο αὐτὸ τὸ πλήθος, ἄντρες, γυναῖκες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, στὸ ἀντίκρισμα τοῦ μπῆξαν ὅλοι μονομιάς τὰ κλάματα, χυθῆκαν ἀπάνω του, τὸν ἀγκάλιαζαν καὶ τὸν φιλοῦσαν ἀπὸ δῶ, ἀπ' ἐκεῖ, ἕνας τὸν ἄφηνε, ἄλλος τὸν ἔπιανε μὲ κλάματα, μὲ ξεφωνητὰ χαρᾶς, μὲ πνιγ-

μένα τρυφερόλογα. "Ὅλα τὰ δεχόταν σατισμένος, παραδομένος, καὶ βρούση τὰ δάκρυα νὰ κυλῶν ἀπὸ τὰ μάτια του.

Μὲ ἀλαλαγμοὺς τὸν ἀνεβάσανε ἀπάνω. Ἡ γριὰ μάννα του, καθισμένη σὲ μιὰ πολυθρόνα, κουλουριασμένη καλύτερα, σκεβρωμένη ἀπ' τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, εἶχε τὸ κεφάλι σκυρτό, καὶ τὸ κάτω χεῖλι τῆς ἔτρεμε.

Ὁ Μιχάλης ρίχτηκε μὲ μιᾶς στὰ πόδια τῆς μάννας του. «Μαννούλα μου, μαννούλα μου» ἔλεγε κι' ὀλόλυξε σὰ μωρὸ παιδί. Ἡ μάννα του ἀπόθεσε τὰ σκεβρωμένα χέρια στὸ κεφάλι του κι' οὔτε νὰ κλάψῃ, οὔτε νὰ μιλῆσῃ εἶχε δύναμη. Μὰ τὰ μάτια της, κεῖνα τὰ μικροσκοπικὰ ματάκια τὰ χωμένα βαθειὰ στὶς κόγχες, μὲ τὴν ἀπλανῆ τους ἔκφραση, τᾶλεγαν ὅλα, ἔκλαιγαν ἐσωτερικὰ, μιλοῦσαν, γελοῦσαν.

* * *

"Ὅλοι ἦσαν εὐτυχημένοι, ὅλοι ἦσαν χαρούμενοι—ἔξω ἀπ' τὴν κοκῶνα—Ἐλένη, τὴ γυναῖκα τοῦ Μιχάλη, πού λές κι' εἶχε ὑποστῆ ἐχθρική ἐπιδρομὴ. Μὲ κατεβασμένα μούτρα, πολέμαγε νὰ γλυτώσῃ ἀπ' τὰ ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ φιλιὰ ὅλου κείνου τοῦ «ὄχλου» πού τῆς ἔφερνε ἀηδία, κι' ὅλο τὸ βράδυ, κορδωμένη, δὲ μίλαγε σὲ κανένα. Στὶς ἐρωτήσεις ἀπαντοῦσε μὲ μονόλεξα καὶ νωρίς-νωρίς, μόλις σχεδὸν σηκωθῆκαγε ἀπ' τὸ τραπέζι— πού λές κι' ἦταν τραπέζι γάμου, — «ἔξέφρασε τὴν ἐπιθυμία» νὰ πᾶ νὰ κοιμηθῆ. Ἡ συντροφιά διαλύθηκε. Πῆγε ὁ καθένας σπίτι του, μὲ μιὰ ὑπέροχη γοητεία στὴν ψυχὴ του, μὲ κείνο τὸ αἶσθημα πού συνδέει τὸ παρόν, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον μ' ἕνα σύνδεσμο εὐτυχίας. Καὶ βέβαια: αὔριο τὸ πρωῖ, θὰ ξυπνοῦσαν εὐτυχημένοι, καὶ τᾶλλο πρωῖ, καὶ τᾶλλο, καὶ τᾶλλο, ὥσπου ὁ λογισμὸς βυθιζόταν στὰ βάθη τοῦ μέλλοντος.

Τὰ παιδιά δὲν εἶχαν κλείσει μάτι ὅλη τὴ νύχτα. Εἶχαν δῆ καὶ μεγάλα μπαούλα, καὶ σεντοῦκες θεόρατες, πού ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα διαλογίζόντουσαν τί ἄραγε νὰ εἶχανε μέσα! Θὰ ἦτανε βέβαια γεμάτες γλυκὰ κι' ἄλλα ὠραῖα πράγματα, πού θὰ τοὺς ἔφερε ὁ θεὸς ἀπ' τὰ «πέρα». Τὸ λογικὸ τῶν παιδιῶν δὲν εἶναι βέβαια ἀνεπτυγμένο γιὰ νὰ σχηματίσῃ ἀκριβεῖς συλ-

λογισμοὺς, μὰ ἀδιόρατα καὶ συγκεχυμένα σκεφτόντουσαν πὼς, ἀφοῦ οἱ μπαμπάδες τους, κι' οἱ θεῖοι τους, μὲ τὸ νὰ λείψουν δυὸ τρεῖς μέρες στὴ Λεμεσό ἢ στὴ Χώρα, τοὺς φέρνανε τόσα πράματα, αὐτὸς ὁ καινούργιος θεὸς τους, πού πρώτη φορὰ ἔρχεται στὸ χωριὸ καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ «πέρα», θᾶπρεπε νὰ τοὺς εἶχε φέρει πράματα, πού οὔτε νὰ τὰ φανταστοῦν δὲ μποροῦσαν.

Ὡστόσο, κοντὰ στ' ἄλλα, στὰ πολλά, σὲ κείνα πού δὲ μποροῦσε νὰ συλλάβῃ τὸ μυαλό τους, εἶχαν καὶ τίς πεζές τους προτιμήσεις: μιὰ μπαλάσκα ὁ ἕνας, τετράδια ὁ ἄλλος μὲ χρωματιστὲς φινιούρες στὸ ἔξωφυλλο, μολύβια χρωματιστά, μιὰ μπάλα, ἕνα φρουμπῶλ, καὶ ζαχαρωτὰ πού εἶναι σὰν ψάρια, σὰ ρολόγια, κι' ἄλλα, κι' ἄλλα! . . .

Πρωῖ πρωῖ, ἄρχισαν νὰ κουβαλιοῦνται στὸ σπίτι ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, ὅλοι οἱ συγγενεῖς μὲ τὰ «καγίσια» των, τὰ δῶρα των, λογιῶν λογιῶν φραγώσιμα. "Ὅ,τι καλύτερο εἶχαν στὸ σπίτι. Αὐτοὶ κοιμώντουσαν ἴσαμε τίς δέκα. Εὐπνησαγ χασμουριώντας. Ἡ κοκῶνα Ἐλένη ἔβινε τὰ μούτρα της καὶ κῦτταξε μ' ἐχθρικό βλέμμα τὸ συγγενολοῖ πού τοὺς κατέβηκε πάλι, πρωῖ πρωῖ. Ὡστόσο ὁ Μιχάλης ἦταν εὐχαριστημένος.

Τὸν καμάρωναν ὅλοι. Τώρα τὸν ἔβλεπαν καλὰ, τώρα ποῦκανε μέρα. Ἦτανε σωστὸς «χωραῖτης»! Τίποτε τὸ χωριάτικο δὲν εἶχε ἀπάνω του. Ἡ φυσιογνωμία του μάλιστα ἦτανε πολὺ εὐγενικιά. Τὸ πρόσωπό του χωρὶς ρυτίδες, τὸ δέσμα ἄσπρο καὶ ἀπαλό, τὸ μουστάκι—πού μόλις ἄρχισε νὰ γίνεται ψαρὸ—ψαλιδισμένο, δόντια χρυσᾶ, μαλλιά κατὰμαυρα σχεδόν, καλοχτενισμένα, χέρια μαλακά. Ποῦ ἢ σκληρὴ φυσιογνωμία τῶν ἀδελφῶν του, τὸ βαθιὰ αὐλακωμένο πρόσωπο μὲ τὸ μπακιρένιο χρῶμα ἀπὸ τὴν κάψα τοῦ ἡλίου, τὸ σκληρὸ δέσμα σὰν πετρί βωδίσιο, τὰ ψαρὰ ψιλοκομμένα μαλλιά καὶ τὰ κατεβασμένα μουστάκια, τὰ ροζιασμένα χέρια! Ὁ Μιχάλης ἦταν ὠραῖος!

Ἡ μάννα του δὲ χόρταινε νὰ τὸν βλέπῃ. Τοῦ φώναζε νὰ καθῆσῃ κοντὰ της, πότε μισοντυμένος, πότε μισοξυρισμένος, πότε μισοχτενισμένος, κάθε λίγο καὶ λιγάκι, καὶ τὸν ἔβλεπε, τὸν ἔβλεπε, τὸν ἔβλεπε καὶ δὲν ἔβγαζε μιλιὰ. Σὰ νᾶλεγε μέσα της: «Νὰ τὸν δῶ καλὰ, Θεέ μου, νὰ τὸν χορτάσω καὶ πάρῃ μου τὴν ψυχὴ!»

— Δές με καλὰ, μάννα, δές με καλὰ νὰ μὲ συνειθίσῃς, τῆς ἔκανε αὐτὸς γελώντας, καὶ πήγαινε ν' ἀποτελειώσῃ τὴν ἀρχισμένη δουλειά του: ν' ἀποτελειώσῃ τὸ ξύρισμα, τὸ χτένισμα, τὸ δέσιμο τῆς γραβάτας.

(Ἀκολουθεῖ) ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΚΥΠΡΟΛΕΩΝ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΣΥΣΤΑΣΗ

Κι' ὅταν θὰ σοῦρθῃ τὸ μικρὸ τὸ μύνημα,
μάννα μου, σπῆξε τὴν καρδιά σου'
κρύψου ἀπ' τὸν κόσμον τὸν ἀδιάφορο,
νὰ μὴν ἰδῇ τὰ δάκρυά σου!

Πέτρα, μολύβι ἂν εἶν' ὁ πόνος σου,
ν' ἀλαφρωθῆς κλάψε μονάχη.
Ἀπὸ τὸν ἄδη ποῖδς ἐγύρισε
ποτέ; Κρυμμένα κάπου τᾶχει

τὰ κοκκαλόκλειδά του ὁ Χάροντας,
— μὲ κοριτσιῶν μαλλιά δέμενα
ξανθὰ καὶ μὲ τὰ φιλντισόδοντα
μικρῶν παιδιῶν κεντημένα.—

Κρύψου ἀπ' τὸν κόσμον τὸν ἀδιάφορο,
λαύρα κι' ἂν εἶν' ἡ σφοδρά σου,
καὶ σπῆξ' τὴ γέρικη καρδούλα σου,
μάννα μου, ὡς νᾶρθῃ κι' ἡ σειρά σου! . .

ΧΑΡΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΤΟ ΤΑΜΑ

ΚΕΦΑΛΩΝΙΤΙΚΗ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

Παρόμοια διαλοχρονιά, βωρέ γυιέ μου, δὲ μεταστάθηκε γιὰ τὸν καπητὰ Γεράσιμο τὸ Σπαβέντιο! Ὅλα τὰ πράματα τοῦ τᾶφρε ἀνάσβολα σὲ στεριά καὶ σὲ θάλασσα. Ἀφρωσιτάει ἡ γυναίκα του - μὲ τὸ συμπάθειο — ἀπὸ κουστεπαισιὸ καὶ κρεββατώνεται ὄλον τὸ χειμῶνα — πλέρωσε, Γεράσιμε, τὸ ἔμπια-ἔβγα τοῦν ἁγιογδύτινε τοῦ γιατρῶνε, νὰν τὴ κάμης καλά γιὰ νὰ σοῦ μαρτυρεῖν τὴ ζήση. Πέφτει καὶ τσακάνει τὸ ποδάρι τοῦ ἡ Νιου-ριὰ, ἡ φοράδα του σὰ νὰ ποῦμε—πλέρωσε, Γεράσιμε, τοῦν Κουγιανέους νὰν τοῦ τὸ φκιά-σουνε, γιὰ νὰ σ' ἄλωνίξει στοὶ κλωτσιὲς μὲ δαῦτο, δταν μπαίνουνε οἱ διαόλοι μέσα τῆ, καὶ χασομέρα γιὰ λδου τῆς ἕνα καλοκαῖρι δλόκληρο ἀπὸ τὸν τρῦγο! Νιὰ στερεὴ δροπίδα τῶμενε ἀκόμα· νὰ βρῆ κᾶνα φόρτωμα γιὰ τὴν Παναγία τὴ Μπακαρέλω — τὸ τρε-χαντηράκι του λογάτε— καὶ νὰ κάμη κᾶνα ταξειδάκι, ἔτσι, ἴσια γιὰ νὰ βγάλη τὰ ζημιὲς τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ μισοῦ καλοκαιριοῦ. Μόνε! πέρασε καὶ τὸ ρέατο καλοκαῖρι, μπῆ-κε καὶ τὸ χινόπωρο κ' ὁ καπητὰ Σπαβέν-τος ἔρενε ἀπὰ στοὶ καθῆμλες τοῦ καρφενὲ τοῦ μῶλου περιμένοντας τὸ φόρτωμα. Καὶ τὰ μύβολα πηγαῖνε στὸ διάολο.

— Φτιού! διὰ! ἔπαρέ σε διάολε, κ' ἔσὲ καὶ τὰ ἔργατά σου — σκύλιαζε κάθε λίγο — γλέπεις κοσπέτο κεσῖα φέτος, γλέπεις!.. Καὶ τηράζοντας τὸ τρεχαντηράκι του, ποῦ ἀραμῆνο πτὸ μῶλο, σκαμπανέβαζε χλιβερά-χλιβερά—σὰ νὰ χλιβότανε κ' ἐκεῖνο γιὰ τὴ διαολεμένη τύχη τ' ἀφεντός του — τῶλεε, σὰ νῆθελε νὰν τὸ παρηγορήσῃ, μὰ τὸ πολισύ-τερο γιὰ νὰ δώσῃ κουράγιο στὸ νεανιό του!

— Ἐγνοια σου, κυρά μου, καὶ θ' ἀφήσῃ κανιὰ βολὰ ὁ διάολος νὰ βρέξῃ καὶ γιὰ μᾶς ὁ Θεός!..

Κι' ἔδε ἔτσι πέρασε ὁ Γεράσιμος, δίχως μύβολο στὴ μπουζουνάρα. Ὅτις ἔδε κ' ἐπὶ ποῦ βορτειζάριζε στὸ μῶλο, κατασκελετι-σμένος, νὰ σου καὶ τότε σταμιταίνει ὁ σιὸρ Γρηγοράκης ὁ ἐπίτροπος:

— Γειά σου, καπητὰ Γεράσιμε, τί μαρ-τάτα;

— Ἀσ'τα, Γρηγοράκη μου, κανιὰ ψυχρά κ' ἀνάσβολα...

— Γιατί, βωρέ;

— Γιατί; ἄκου λέει, γιατί! μὰ μ' ἀφήσανε οἱ ἀφρώστειες νὰ γδῶ μύβολο στὴ θεόρημη τὴ μπουζουνάρα μου; μὰ μ' ἀφῆσε ὁ διάολος νὰ λύσω κάβσο καὶ ν' ἀβαράρω ἀπὸ τούτονε τὸ διαολόμωλο γιὰ νὰ γδῶ θεοῦ πρόσωπο;

— Ὅστε ἔτσι, τὸ λοιπός, βροσκοσεὶ δίχως δουλειά, ὠραῖα! ἴσι-ἴσια ἔχω κᾶτι λάδι καὶ κᾶτι κατσάμπες γιὰ τὴν Πάτρα, κ' ἂ θὲς νὰν τοὶ μαρκαῖς...

— Βωρέ, τί λές, Γρηγοράκη μου, ἂ θέλω; ὦ γιέ! καὶ ρωτᾶς; φέρ' τοὶ δελέγκου... Ἐγὼ ὡς τόσο πᾶ νὰ μάσω τὸ τσοῦρο μου καὶ νὰ διπλαρώσω τὸ πλεούμενο... Ἀ θέλω, ἄκου λέει, ἂ θέλω! Ἀλήθεια, πόσο κομμάτια εἶναι;

— Μὰ κανιὰ δεκαπενταριά μαλάθες οἱ κατσάμπες καὶ πέντ' ἔξη βαρέλια τὸ λάδι. Ἀλήθεια, δὲ σὲ συμφώνησα...

— Ἐ, δὲ θὰν τὰ χαλάσουμε πόσο δίνεις;

— Τόσο.

— Ἐ τέλος πάντω, ἕς εἶναι· συμφωνοὶ γλέ-πεις, μὲ βροσκοεὶ καὶ σὲ μεγάλη χρεία...

— Λοιπός, σὲ μισὴ ὠρα ἔφτιασα...

Ἀρκήνησε τὰ σταυροκοπήματα ὁ καπητὰ Γεράσιμος.

— Φκαριστῶ σε, ἄη μου Νικόλα, μωρ' τῶλεα ὁ ψημένος πῶς δὲ θὰ μ' ἀμπαντο-νάριζες ποιές...

Καὶ χαρούμενος σατάρησε στὸ τρεχαν-τηράκι του. Κι' ἐκεῖ χοροπήδησε κᾶτου ἀπὸ τὰ ποδάρια τ' ἀφεντός του, σὰν τὸ ἄτι, π' ἀκούοντας τ' ἀφεντικό του ἀπὰ στοὶ πλάτες του, τσινάει χαρούμενο, γιατί καταλαβαίνει πῶς ὀγλήγορα θ' ἀφήσῃ τὸ σταῦλο ποῦ τὸ κράτιας τόσον καιρὸ κλεισμένο.

Ἐ τέλος πάντω, νὰ μὴν τὰ πολυλογᾶμε, σὲ νὰ ὦρα τὸ τρεχαντηράκι, φορτωμένο, ἦιάν ἔκοιμο νὰ κάμη παλιά, ὄντις ὁ Νικολῆς ὁ Μπιομπός, ποῦ μοναχός του ἦτανε ὄλο-ὄλο τὸ τσοῦρο τοῦ καπητὰ Γεράσιμου, γυρίζει καὶ τοῦ λέει:

— Καπητὰ Γεράσιμε, ξέρεις... ὁ καιρὸς δὲ μοῦ παρασπνᾶρει ἴσιμε τ' ἀπογοιματά-κα, θὰν τὸ πάρη σορόκο... Δὲ γλέπεις τὸ Μεγάλο Βουνὸ ποῦ μαζώνει σῦννεφα; ἄσε καὶ φεύγουμε αὔριο!

— Τί λές, βωρέ, τὸ θεό σου! - μούγκρισε ὁ καπητὰ Γεράσιμος - νὰ φύγουμε αὔριο;.. Βωρέ, μὲ ρωτᾶς ἐμένανε πῶς περῖμενα τὸ σήμερο;.. ἄκου λέει, αὔριο!.. Φτιὸν διαλ' ἔπαρέ σε, διάολε! Σκιάζεσαι, βωρέ;..

— Ὅσπε, μὰ...

— Τί μὰ καὶ ξεμιά, δεούτελο; ἡ βουβάσου καὶ κατάπιε τὸν ἀγκλέουρα, ἡ μελιδιάσου κ' ἔβγα ὄξου· σκιαδάρηδες δὲ μεῦ χρειά-ζονται!

— Καλό, καπητὰ Γεράσιμε, μὴ θυμῶνεις!

— Καλάθια καὶ κοφίνια νὰ γένη... Τσί-μα λούστρο, βωρέ, τὸ τουρνετό... τεζά-ρησε καλά τὸ φλόκο... ἔτσι... φρομάρισε καλά τὴ μαῖστρα, βωρέεε, βόδι, θὰ μᾶς τὴν πάρη ὁ ἀγέρας, βωρέεε... Φτιού! διὰλε παρ' τὸ τσοῦρο ποῦ μπακαῖρισα!..

Ὅλα ἐφκειὰ δηλαδὴ τὰ φώναζε γιὰ τὸ Νικολῆ, γιατί, ὅπως εἶπαμε, ἐφκειὰ ἦταν ὄλο-ὄλο τὸ τσοῦρο του, ἀλλὰ ἔτσι τὰ φώναζε, γιὰ μεγαλεῖο. Ἐτσι λοιπός, νὰ μὴν τὰ πολυλογᾶμε, ἀφοῦ δλα τοιμιστήκανε, ἔλυσε ὁ Μπιομπός τὸν κάβσο, κ' ὁ καπητὰ Γεράσιμος, φουχωνόντας τὴ λαγουνδέρα, τε-ζάρισε τὴ σκότια τοῦ μαῖστρας καὶ στὸ μου-μέντο, μ' ἕνα μαριόλιμο γέροσιμο, ἡ «Πανα-γία ἡ Μπακαρέλω», χαρούμενη σὰν τὸ πουλί ποῦ ξέφυγε ἀπὸ τὸ κλουβί του, γλύστησε ἀπὰ στὸ κῦμα, βάνοντας πλώρη γιὰ τὴν Πάτρα.

— Αἴντε, μαριόλα μου, πέταε, κατρεγα-ράτα, νὰ ξεμουδιάσουμε καὶ λιγάκι... Φτιὸν διαλ' ἔπαρέ σε, διάολε!.. ὄλο καὶ μουρμού-

ριζε ὁ καπητὰ Σπαβέντος. Μὰ ἐφτούνη ἡ βλαστήμια του ἦτανε τὸ ξεχύλιωμα τοῦ χαρᾶς, ποῦ τοῦ γιόμοζε τὸ πέιο γιὰ τ' ἀνόρπισιο ταξειδί... .

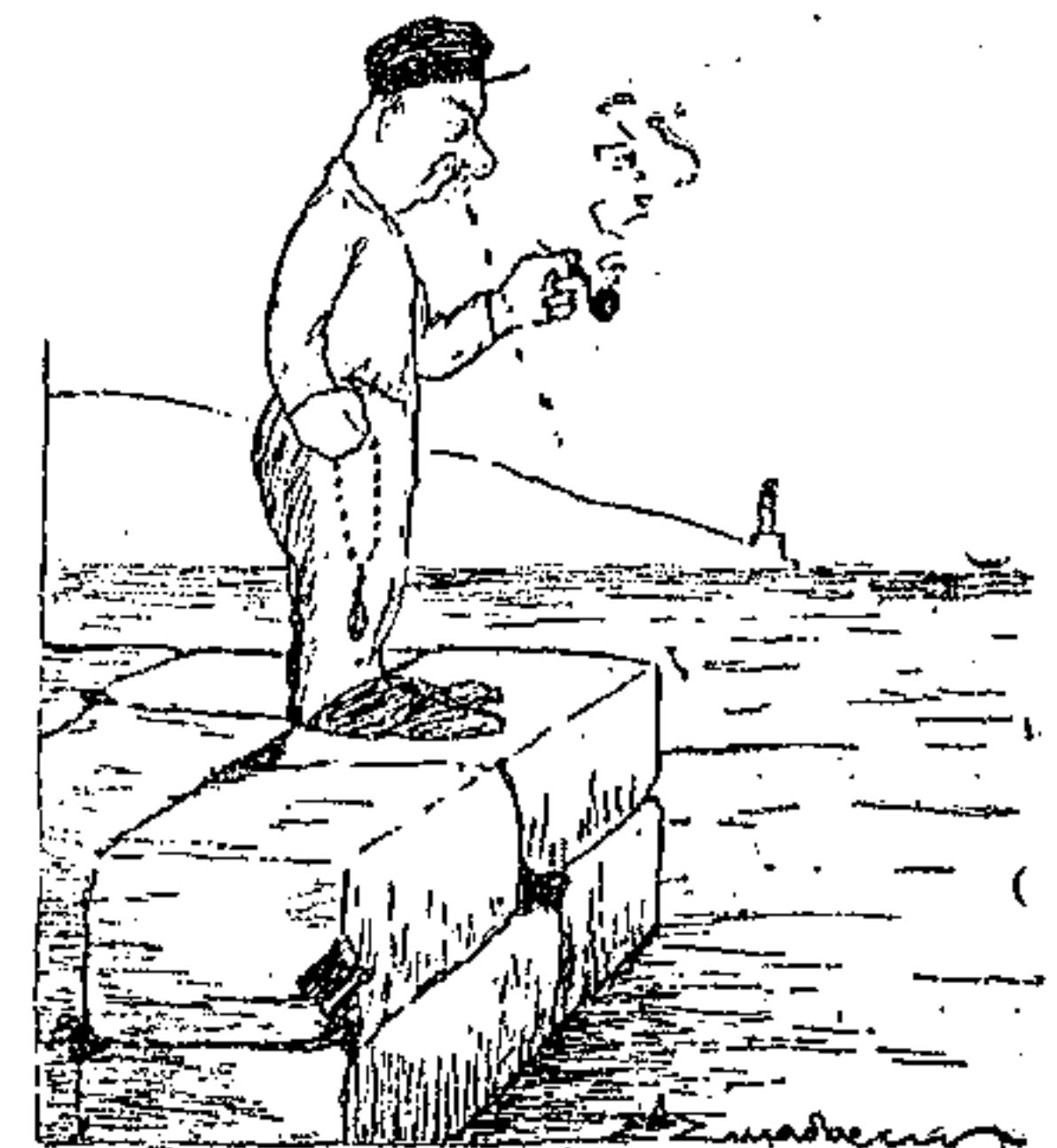
II

Ἰοιαμε τοὶ Ὁξειές, λοιπός, τὸ ταξειδί μὲ τὴ βοήθεια τ' ἄη Νικολός, πῆαινα πρῖμα. Μὰ μόλις τόμον καβειζάριζε τὸν κάβσο, ἄλ-λαξε, βωρέ γιέ μου, ὁ καιρός, ἔτσι μομεν-τάρια.

Ὁ ἀθρανὸς μάζωξε, δελέγκου δελέγκου, κᾶτι ἀθεώρατα σῦννεφα κ' ἐτύλιξε μέσα σὲ δαῦτα τὸν ψημένονε τὸν ἥλιο, ποῦ ἴσια καὶ κατάφευγε νὰ χύνη ἕνα μουντὸ κ' ἀφρω-σιάτικο φῶς ἀπὰ στὸ μαυρομελανιασμένο πέλυο... Κ' ἡ στογγλόνα ἀγρίεψε κ' ἐκείνη κ' ἀρκήνησε νὰ στέρνη κᾶτι θεοκυματᾶρες κατὰ τὸ τρεχαντηράκι τοῦ καπητὰ Σπαβέν-του, ποῦ τοῦ κόψανε ὄλη τὴ φόρα καὶ τὸ κάνανε νὰ σαρτοκοπή σὰν ἄλαλο. Νὰ σου μὲς στὴν ὠρα κ' ἡ διαλοσοροκάδα, ξαμολάει κᾶτι σφιλάδες σὰν κατραπαμιὲς κατὰ τὰ πανιά τοῦ «Παναγίας τοῦ Μπακαρέλως», ποῦ ἐκείνη ἡ θεόρημη, ξαλαφιασμένη ἀπὸ φτιόνο τὸ κάζο, ἔγειρε τρομαχτικὰ ἀπὸ τὴ ζεοβιά κουπαστή, γιὰ νὰ φυλαχτῆ ἀπὸ χειρότερες.

Ὁ καπητὰ Γεράσιμος σὰ νὰν τὰ χρειά-στηκε.

— Βωρέ Νικολῆ, βωρέεε, φώναξε, ποῦσαι, βωρέ σκυλί;

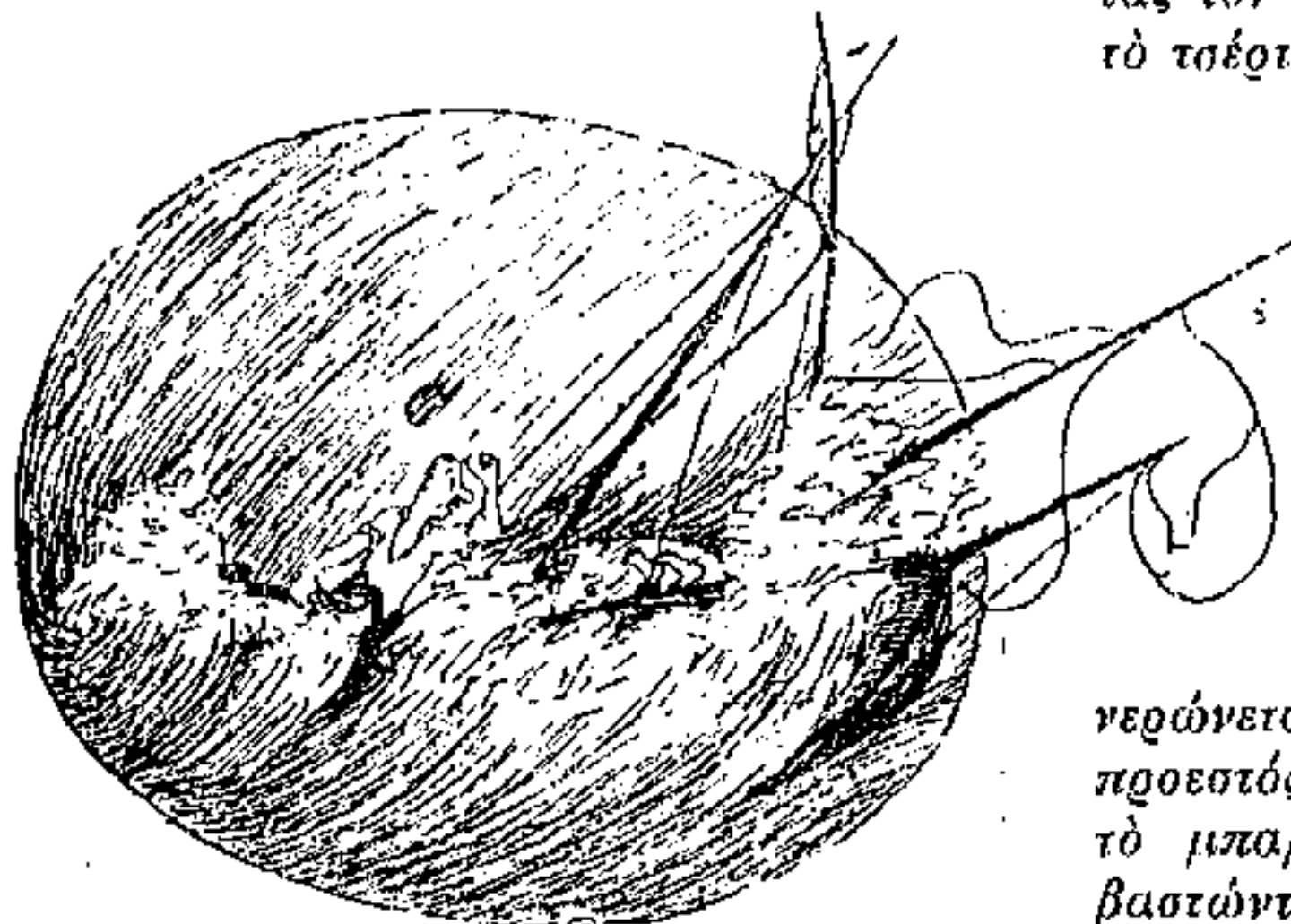

— Δέ... δέ... σ' τάμα, ὁ ψημένος, καπηλιὰ Γεράσιμο; ἐκλαύνησε μπροδεδεμένα μπροδεδεμένα ὁ Νικόλας.

— Σκασμός, τὸ θεό σου! Μελιδιάσου, βωρέ, καὶ μάζωξε δελέγκου τὸ τουργκέτο καὶ τὸ φλόκο μὴ μπατάρουμε, βωρέ!... ἔτσι... σοκάρισε καὶ τὴ μαίστρα, κακὸ χρὸ' νάχης, σκιαζάρι, πὺν κατουρήθηκες ἀπάνου σου...

Τώρα τὸ τρεχαντηράκι, μὲ μαζεμένο τὸ φλόκο καὶ τὸ τουργκέτο, καὶ μὲ τὴ μαίστρα σοκαρισμένη, παραδέχθη ἀπὸ τὸ θολωμένο κῦμα σὰν παλιοτσάχαλο.

— Φτιού σου, τύχη κερατιέρα!... σκύλιαζε ὁ καπηλιὰ Γεράσιμος, σφιγγόντας σιαὶ ἀπαλάμες του τὴ λαγουδέρα καὶ πολεμώντας νὰ βασιτήξῃ τὸ πλεύσιμο του σιτῆ ρότα

του. Μόνε! ἀπὸ τὴν ὥρα πιάνει κι' ἓνα διαολοχάλαζο, πὺν μὲς σιτῆ θολοῦρα του ἔκρουσε καὶ τὴ σιεριὰ ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ καπηλιὰ Γεράσιμου.

— Ὅρσε τώρα νὰ πορευτῆς σιτὰ σιτραβά... φτιού, διαλ' ἔπαρέ σε, διά...

Δὲν πρόφτασε ν' ἀποπῆ τὴ βλαστήμια του, καὶ νὰ σου μιὰ θεοκυματάρα, πλάις... ξέπλυσε πρῶμα πλώρα τὴν κουβέρτα τοῦ «Μπακαρέλως».

— Ἄη μου Νικόλα, καὶ βόχτα!... σταυροκοπήθηκε ὁ καπηλιὰ Γεράσιμος.

Μὰ σιτὸ μομέντο, δεῦτερο κῦμα πουλιὸ φόρτε σιάει ἀπὸ τὸ τρεχαντηρί. . . κοσααάν, πάει σιτὸ διάλο τὸ τουργκέτο.

— Βάο' τὸ χέρι σου, ἄη μου Νικόλα, καὶ γλύτρωσέ με, κι' ἄμα γυρίσω μὲ τὸ καλὸ

σιτὴν Κεφαλλονιά, νὰ σοῦ φέρω σιτὸ μοναστηρι σου τὴ φοράδα μου... ἐτάχτηκε μὲ καινούρια σταυροκοπήματα ὁ καπηλιὰ Γεράσιμος. Καὶ— θάρμα, βωρέ παιδί μου!— σιτὸ μομέντο, ἔτσι μὲ τὸν ἄη Γεράσιμο, κόπηκε τὸ χαλίζι, φάνηκε ἡ σιεριὰ κι' ὁ καπηλιὰ Σπασέντος, ἀλλάζοντας τὴ ρότα, πόδισε ὀπίσω ἀπὸ τοὶ Ὁξείες. Ἴσια κι' ἐπρόκαμε· γιατί σὲ λίγο ξαναπιάνει ἓνα μπουρζίνι... Παταγία βόχτα! σίγουρα, ἢ βρωκότανε ἀκόμα ὀξω σιτὸ πέλαιο τὸ πλεύσιμο, οὔτε σκληθῆρα δὲ θάμεινε ἀπὸ θυτί.

Δίχως λοιπὸ νὰν τὰ πολυλογᾶμε, μόλις μπουρζιτάρισε, ξανάνοιξε ὁ καπηλιὰ Γεράσιμος τὴ πατιὰ τοῦ «Μπακαρέλως» σιτὸ πρῶμο ἀγεράκι, ἔφτασε σιτὴν Πάτρα, ξεφόρτωσε καὶ ξαναγύρισε σιτὴν Κεφαλλονιά, δοξάζοντας τὸν ἄη Νικόλα πὺν τὸν ἐγλύτρωσε ἀπὸ τὸ τσέριτο πνίξιμο.

III

Περάσανε κάμποσες μέρες ἀπὸ τότενες κι' ὁ καπηλιὰ Γεράσιμος ὄχι μονάχα δὲν ἐπῆε τὴ φοράδα πὺν τάχτηκε σιτὸ μοναστηρι τ' ἄη Νικόλας, παρὴ οὔτε λιανοκέρι δὲν ἐπῆε ν' ἀνάψη σιτὴ χάρη του. Ὅντις νιὰ τύχτα, τοῦ φανερώνεται σιτὸν ὕπνο του ἓνας δεσπότης προσετός, μὲ μαλλιά καὶ γένια ἄσπρα σὰν τὸ μπαμπάκι, ντυμένος σιτὰ δλόχρυσσα καὶ βασιτώντας νιὰ πατερίτσα ὄλο μπριλάντι καὶ μάλαμα.

— Γεράσιμο, τοῦ λέει, εἰμ' ὁ ἄη Νικόλας! Φειδοφαώθηκε ὁ Γεράσιμος· τήραξε καλὰ καλὰ τὸν ἄγιο κι' ἄμα πέφτοντας τὰ μπροῦμητα, ἀρκίνησε μὲ στρωτὲς μετάνοιες νὰ φκαριστᾷ τὸ σωτήρα του.

— Ποῦ νὰ σ' τὰ μερετάρω, ἀφέντη μου, Ἄη μου Νικόλα, προσιάτη μου, πὺν ἄ δὲν ἔβανες τ' ἄγιο χεράκι σου, θάχα πάει γιὰ μούσουλα, ὁ θεόρημος... Προσκυνῶ καὶ δοξάζω τὴ χάρη σου, πού...

— Καλὸ-καλὸ, τὸν ἀντίσκοψε ὁ ἄη Νικόλας, φιάγουνε οἱ σταυροὶ κι' οἱ μετάνοιες· καλὰ εἶν' κι' αὐτὰ, δὲ σοῦ λέω, μὰ καλύτερα νὰ πᾶς νὰ ξεπλερώσης τὸ τάμα σου! Τὸ μοναστηρι μου εἶναι φτωχὸ, γλέπει, ἔσεις οἱ θαλασσινοὶ μόνο σιτὴ χρεὶα σας μὲ θυμώστενε κι' ἄμα μόλις τὴ σκαπουλάρετε, κάνετε

τὸν ἄλαλο καὶ μοῦ τρώτε τὰ τάματα. Ἄς εἶναι, τήραξε, κακομοίρη μου, νὰ πᾶς δελέγκου σιτὸ μοναστηρι μου τὴ φοράδα πὺν τάχτηκες! Ὁ ἡγούμενός μου ὁ παπα-Φουμῆς, εἶναι γέρος ἄνθρωπος καὶ κάθε πὺν ἔχει χρεὶα νὰ πᾶη σιτὴ χώρα, εἶναι ἀναγκασμένος νὰ πηγαίη μὲ τὰ ποδάρια, γιατί οὔτε μὸβουλα περισσευούμενα ἔχει γιὰ νὰ πλερώσῃ ἀγῶνι, οὔτε πὺν βρέθηκε κανένας ἀπὸ οἱς τοσὺν θεομπαίχτες τοσὺν καπητιανέους νὰ χαρίσῃ, ἔτσι γιὰ ἓνα μέρετο, κἀνα βασταοῦρι—μὲ τὸ συμπάθειο—γιὰ τοὶ χρεῖτες τοῦ μοναστηριοῦ... Τέλος πάντω, ἐγὼ πᾶω τώρα, γιατί ἔχω κι' ἄλλα θελήματα· ἔχε λοιπὸς τὰ μέντε σου: ἢ πῆαινε τὴ φοράδα σιτὸ μοναστηρι, ἢ μὴν ξαναπατήσης τὸ ποδάρι σου σιτὸ πέλαιο, γιατί θὰ σὲ στείλω γιὰ μεζὲ σιτὰ σουλόψαρα... νέτα-σκέτα!...

Ἔτσι εἶπε ὁ ἄγιος κι' ἔφνε ἀγριεμένος. Ἐύνησε ὁ καπηλιὰ Γεράσιμος ὄλο συλλοή:

— Βωρέ! τι ἔπαθα ὁ θεόρημος! μὲ μίας δεούτελο σιτὰθηκα καὶ τάχτηκα τὴ φοράδα; Φτιὸν διαλ' ἔπαρέ σε, διάολε!... Καὶ τώρα;... Ἄκου λέει, φτωχὸς ἄνθρωπος καὶ νὰ δώσω τὸ ζῶ μου σιτὸ θεομπαίχτη τὸν παπα Φουμῆ, γιὰ νὰ πηγαίη καβάλα σιτὴ χώρα... ἄμπὰ μπὰ, δὲ γίνεται... Μὰ ἔλα πάλε πὺν σὲ φοβερίζει κι' ἔφκειὸς ὁ βλοημένος ὁ ἄγιος... Βωρέ, δὲ βαρύνεται τὸ κάτον-κάτου τσιτῆ γραφῆς, ἄν κάτσω νὰ κἀνω τ' ὄ,τι γλέπω σιτὸν ὕπνο μου, ἀντίλο μαστέλο!...

Μὲς σιτὴν ὥρα, μπῆκε κ' ἡ Γερασιμάκαινα— ἡ γυναῖκα του μὲ τὸ συμπάθειο— φέρνοντας τὸ κολασιὸ τοῦ ἀντρός τση· ἀπῆλθε σιτὴ σκουτέλα μὲ τὸν καφέ ἀπὸ σιτὸ μάγκο καὶ γλέποντας τὸ Γεράσιμο ἔτσι σολοισμένονε, τὸν ἀρώτησε:

— Τι ἔχεις, βωρέ, κ' εἶσ' ἔτσι πευσάδος;

— Ἄς τα, πὺν νὰ σιτὰ λέω...

— Τι, βωρέ;

— Νά, βωρέ γυναῖκα, τὸς καὶ τὸς μοῦ σῆθηκε, τὸς καὶ τὸς εἶδα σιτὸν ὕπνο μου καὶ πᾶω νὰ κρεπάρω.

— Βωρέ, φαρμασῶνε, ἀλάδωτε, γκεζοῦνι, καὶ δὲ θὲς νὰ πᾶς τὸ τάμα σιτὸν ἄγιο;... Μπὰ πὺν ἀστραπὴ νὰ σὲ κἀψη! Βωρέ, μπροσὰ σιτὴ ζωὴ πὺν σοῦ γλύτρωσε ὁ ἀφέντης, συλλοῖζεσαι τὴ φοράδα;... Μήστητέ μου, Κύριέ μου!— κι' ἔσταυροκοπήθηκε ἡ Γερασιμάκαινα— ἔπειτα, βωρέ, μὲ μίας θεόμουρολοσ σιτὰθηκες κι' ἀντὶς νὰ ταχτῆς τίποτσι

φτηνότερο, πῆες καὶ τάχτηκες τὴ φοράδα; — Ὄστε ἔτσι μ' ὀρμηγεύεις κι' εἰσὺ, μπροε γυναῖκα, νὰ τὴν πᾶω σιτὸ μοναστηρι;

— Παρὴ;

— Ἐγὼ λέω νὰ πᾶω σιτὸν ἴδιονε τὸν παπα Φουμῆ, νὰ γδοῦμε μὴ βολεύεται ἄλλοιῶς τὸ πράμμα· κι' ὄ,τι μ' ὀρμηγέψη θὰ κἀμω.

Κι' ἀφοῦ κολάτισε, τράβηξε γιὰ τὸ μοναστηρι.

— Προσκυνῶ σε, γούμενε!

— Τὸ θεό, καπηλιὰ Γεράσιμο! πῶς ἀπὸ δῶθες;

— Μοῦ συμβαίνει ἓνα σπειτακολόζο πράμα, γούμενέ μου, κ' ἦστα νὰ σ' ὀρμηγευτῶ. Νά, τὸς καὶ τὸς...

Καὶ τοῦ δηγήθηκε τὸ κάζο του. Ὁ παπα Φουμῆς, τόμου ἄκουσε τὴν κουβέρτα τοῦ Γεράσιμου, πῆαξε μισουράνια ἀπὸ τὴ χαρά του:

— Βωρέ! ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μοῦ πέφτει ἐφτούνη ἢ φοράδα, σκέφτηκε, κοπέτο! θὰ θαραπαῶ καβάλα τώρα σιτὰ γεράματα...

Καὶ χαϊδεύοντας σοβαρὰ σοβαρὰ τὰ γέγεια του:

— Γερασιμάκη μου, τοῦ λέει, δὲ γίνεται ἄλλοιῶς τὸ ξέρω πῶς εἶσαι φτωχὸς ἄθροπος καὶ τὸ πόσο σὲ λυπᾶμαι ἓνας θεὸς τὸ ξέρει μὰ τὸ πράμα δὲ βολεύεται: ἦπρεπε νὰν τὸ σκεφτῆς καλὰ, μπριχοῦ ταχτῆς· τώρα τάχτηκες; πάει! πρέπει νὰ φέρῃς τὴ φοράδα, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τ' ὄνειρο πὺνγδες!...

— Ὄστε δὲ γίνεται τίποτσι;

Σ. Σμαδάρας

— "Ὅτε ἔτσι μ' ὀρμηγεύεις νὰ κάμω; καλὸ τὸ λοιπὸς . . . προσκυνῶ σε.

— Τὸ Θεό, Γεράσιμέ μου, ἄει σὶτὸ καλὸ καὶ σὶτὴν ἐδχὴ τοῦ "Ἁγίου! . . . Καὶ κάμε ἕπο-
μοιή, τὶ νὰ γίνῃ: θὰ ζημιώσης τὴν τσέπη σου, μὰ θ' ἀβαντιάσης τὴν ψυχὴ σου! . . .
(Καὶ τὴ μπουζουτιά μου, σκέφτηκε ψιμο-
γελώντας ποτηρὰ ὁ παπὰ Φουμῆς).

— Μόρε, κάνε ὄρεξη! . . . μουρμούρισε φεύγοντας ὁ καπητὰ Γεράσιμος . . .

— "Ἐ λοιπὸς; τὸν ἀρώτησε ἡ Γερασιμά-
καινα, ὄντις ἔφτυσε σπύρι.

— Πάει ἡ φοράδα, γυνάικα, τὸ πράμα δὲ βουλεύεται, τὸς καὶ τὸς μ' ὀρμηγεύε ὁ παπὰ Φουμῆς Στροῦσε τὴ λοιπὸς γιὰ νὰ πᾶ' νὰ τὴν πουλήσω. "Α! ἄκου δῶ! κρέμασε καὶ τὸν κόκορο ἀπὸ τὸ σαμάρι τοῦ φοραδός.

— Καὶ γιατί;

— Γιὰ τ' ἀντί . . . θὰν τότε πουλήσω.

— Βωρέ, τὸν Κοκίνη θὰ πουλήσης; μουρ-
λάθηκες, θεόρημέ μου, τὶ θὰ γίνουνε αἰ κό-
τες χωρὶς ἐδαύτορε;

— Θὰ μελιδιαστῆς, βωρή, νὰ κάμης ὅ,τι σ' ὀρμηγεύω, ἢ νὰ σοῦ μπᾶσω κανιὰ παπο-
ριὰ διαόλους χάραμα-χάραμα; . . . Φτοῦ διαλ' ἔπαρέ σε, διάολε!

Τὶ νὰ κάμη ἡ βουλιασμένη ἡ Γερασιμά-
καινα, ἔπιασε τὸν Κοκίνη καὶ τὸν ἔδεσε ἀπὸ
τὸ σαμάρι τοῦ φοραδός. Καὶ δίχως νὰν τὰ
πολυλογᾶμε, καβαλλέκωσε ὁ καπητὰ Σπαβέν-
τος καὶ τῆρα βία τραβήξε γιὰ τ' Ἀργοστόλι.

Σὰν ἔφτυσε σὶτὸ φόρο, ἀρκίνησε τὸ νε-
γότσιο:

— Πόσο τὴ φοράδα;

— Ἔρεις, πουλιέται μαζί μὲ τὸν κόκορο.

— Ἄς εἶναι καὶ μὲ τὸν κόκορο . . .

— "Ἐ λοιπὸς, δῶσε ἔξη τάλαρα γιὰ τὴ φο-
ράδα καὶ τρεῖς χιλιάδες δραχμῆς γιὰ τὸν κό-
κορο!

— Βωρέ, ἔλα σὶτὰ μέντε σου, μουρλὸς εἶ-
σαι, ἢ κογιονάρεις; Μὴ θές νὰ πῆς τρεῖς χι-
λιάδες γιὰ τὴ φοράδα κι' ἔξη τάλαρα τὸν
κόκορο;

— "Ὡ γιέ! σκαμπάζεις, παιδί μου, ἀπὸ
ρωμέικα; ἔξη τάλαρα πουλῶ τὴ φοράδα,
τρεῖς χιλιάδες τὸν κόκορο . . . Φτοῦ, διαλ'
ἔπαρέ σε διάολε!

— Καλό, βωρέ κουμπάρε, μὴν ἀτζιωνεῖς
καὶ τόμου θέλεις ἔτσι, τ' ἀγοράζω κι' ἔτσι
γιὰ μένανε τὸ ἴδιο κάνει. Νά, παρ' ταὶ μπαν-
κουτσέτουλες καὶ δὲς μου τὰ ζωντανά!

Τσέπωσε τὰ τάλαρα ὁ Γεράσιμος καὶ τῆρα
βία γιὰ τὸ μοναστήρι:

— Προσκυνῶ σε, γούμενε.

— Τὸ Θεό, Γερασιμάκη μου: ἔ τι μαν-
τάτα; πούλησες τὴ φοράδα;

— Ναῖσκα: ὄφρα καὶ τὰ μύθολα.

Τὰ μάτια τοῦ παπὰ-Φουμῆ γουρλώσανε
ἀλαμραγα.

— "Ὁραῖα, σκέφτηκε, κιλὰ σὲ κανόνισα
παλαβο-Γεράσιμε . . . "Α φέρ' τα λοιπὸς,
βλοημένε: πόσα εἶναι;

— Ἐξη τάλαρα, γούμενέ μου, ἔνταρε!

— Ἐλα, ἄσε τοὶ μπουρλές, χὰ χὰ χὰ! —
ἐγέλασε ὁ παπὰ-Φουμῆς, κέρνοντας σ' ἄ-
σεια τὰ λόγια τοῦ Γεράσιμου.

— Μὰ τὸν ἄη Νικόλα, τόσο τὴν πουλήσα.

— Μὴν κάνεις ψεύτικον ὄρκο, βλοημένε
μου, κ' εἶν' ἄμαρτία!

"Ἄφωσε ὁ Γεράσιμος.

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, παπὰ Φουμή, τοῦ
λέει, ἐγὼ δὲν ἤρῃα ἐδώπερα γιὰ νὰ μπουρ-
λάρω. Ἐξη τάλαρα πουλήσα τὴ φοράδα: θές,
παρ' τα: δὲ θές, μὴ σῶσης καὶ τὰ πάρης.

"Ἐγινε θεριὸ τῶρα κι' ὁ παπὰ Φουμῆς:

— "Ἄκου δῶ, βωρέ θεομπαίχτη, τοῦ λέει
ἡ θεόμουρλος σιάνθηκες καὶ σοῦ πήρανε τὸ
ζῶ γιὰ ἔξη τάλαρα. ἢ τὴν πούλησες πολιό-
τερο καὶ πολεμᾶς νὰ μὲ κογιονάρης καὶ νὰ
φᾶς τὰ ρέστα. Παρ' τὰ τάλαρά σου κι' ἄει
σὶτὸ διάολο γιὰ τὰ λιγώτερα— μ' ἐκόλασες
μπονώρα-μπονώρα, φαρμασσῶνε— κι' ὁ ἄ-
φέντης ὁ ἄη Νικόλας ἄς σοῦ τὸ πλερώση.

Καὶ τραβῶντας τὰ γένεια τοῦ ἀπὸ τὸ κακό
τον, βρόντησε τὴν πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ
κατὰμουτρα σὶτὸ Γεράσιμο.

Γουρίζε τότερες ὁ καπητὰ Σπαβέντος κατὰ
τὴν ἐκκλησιὰ τ' Ἀη Νικόλας:

— "Ἀη μου Νικόλα, προσιάτη μου— λέει—
ἐγὼ τ' ὅ,τι σοῦ τάχτηκα σ' ὄφρα κατὰ πᾶς
μ' ὀρμηγεύε ὁ γούμενός σου. Τῶρα, τόμου
ἐκεῖνος δὲν ξέρει νὰ τηράξῃ τὸ νιτερέι σου
καὶ δὲ θέλει νὰ δεχτῆ τὸ τάμα μου, κάμε
καλὰ μὲ δαύτορε καὶ μὴ μ' ἀγγελοκρούξεις
σὶτὸν ἕπνο μου!

Καὶ κατορημένος ἀπὸ τὴ χαρὰ του, γιὰ
τὴ διαολιὰ ποῦ σκάρωσε σὶτὸν ἄγιο καὶ σὶτὸ
γούμενὸ του, τσέπωσε πάλε τὰ ἔξη τάλαρα
καὶ κατηφόρησε γιὰ τὸ χωριό.

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

(Τὰ στίχοι τοῦ ἴδιου)

GOETHE

ΗΣΥΧΑΣΜΟΣ

Τὸ πάθος φέρνει βάσανα. Ποῖος θὰ τὴ γαληνέψη
τὴν πονεμένη μου καρδιά, ποῦχει τὰ πάντα χάσει;
Κ' οἱ ὄρες, ποῦ τόσο γρήγορα πετάξανε, ποῦ νᾶναι;
Μάταια τ' ὠραῖο τὸ διάλεξες. Ἀκόμα ταραγμένο
βαθειὰ μένει τὸ πνεῦμα σου κ' ἡ πράξη σιγχυσμένη.
Ὁ κόσμος πῶς ὁ ὑπέρτερος ξεφεύγει ἀπ' τὴν αἰσθησῆσι!

Ἐψώθη τότε ἡ μουσικὴ μὲ τὰ φτερά τοῦ ἀγγέλου,
καὶ μὲ ἤχους ἤχοι πλέκονται μυριάδες, γιὰ νὰ εἰσδύσουν
μὲς στὴν ἀνθρώπινη καρδιά καὶ νὰ τὴν πλημμυρίσουν
μὲ τὸ βαθύτατο αἰσθημα μιᾶς ὁμορφιάς αἰώνιας.
Τὰ μάτια τότε ὑγραίνονται καὶ σ' ἔκσταση ὑπερτάτη
τῶν θείων ἤχων φαίνεται ἡ ἀξία καὶ τῶν διακρῶν.

Κι ἀλάφρωμένη ἔτσι ἡ καρδιά τὸ βλέπει, πῶς ἀκόμα
ζεῖ καὶ χτυπᾷ, καὶ νὰ χτυπᾷ θέλει γιὰ νὰ μπορέσῃ
νὰ δώσῃ, γιὰ τὸ εὐχαριστῶ, τὸν ἑαυτὸ της ὄλο,
ἔτσι σὰν ἀντιχάρισμα σὶτὸ πολὺ πλούσιο δῶρο.
Κ' ἔνωσε τότε (νᾶτανε γιὰ πάντα νὰ κρατήσῃ!)
διπλὴ εὐτυχία κι ἀπὸ τὴ μουσικὴ κι ἀπ' τὴν ἀγάπη.

Μ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΛΥΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 25 ΕΤΗ

ΜΙΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΣ

Είναι ἀληθές ὅτι ἡ λυρική ποίησις διέρχεται κρίσιν. Ἡ σκληρὰ πραγματικότητα τοῦ πολέμου μᾶς εἶχε ἀπορροφήσει τόσον, ὥστε κάθε ἀνειροπόλημα μᾶς ἦτο πλέον ἀδύνατον. Ἐπῆρξαν ὅμως καὶ ἐγενεῖς ψυχῆς πὸν ἐπέζησαν τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων, πὸν ἡ πίστις των πρὸς τὴν θεότητα τοῦ ὠραίου διετηρήθη ἀκμαία. Ἐν' ἀπὸ τὰ σπάνια παραδείγματα τῆς ψυχικῆς ἀντοχῆς εἶναι ὁ Ριχάρδος Δέμελ.

Ὅταν ὁ Γερμανὸς αὐτὸς ποιητὴς ἀντίκρουσε, οὐ μὴ κατασκαμμένη ἀπὸ τὴς ὀβίδες γαλλικῆς πεδιάδα, μὴν ἀνδιωμένη μηλιά, ἐλυτρώθη ἀπ' ὄλας τὰς μελαγχολικὰς σκέψεις καὶ ἔγραψε τ' ὠραιότερό του τραγοῦδι. Τοῦ τραγοῦδι τοῦ αὐτοῦ, πὸν ἐπιγράφεται «Κορώνα», παραθέτω μὴ πρόχειρη μετάφραση.

Ὁ ἥλιε, πίνω ἀπὸ τὴ ρημαγμένη χώρα
στέκεται ἀκόμα ὀλόγη κι' ὀλόγη μὴ μιλιά.
Φορεῖ, προσφυλαγμένη ἀπὸ τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων,
κορώνα τῆς τῆς Ὀμορφιά.
Μὲ σπρώχνει ἢ νὰ σ' ἀγκαλιάσω, δέντρο,
μ' ἄγρια νύχια, καὶ νὰ κλάρω,
νὰ κλάρω γιὰ τὴν Ὀμορφιά;
Στὰ γόνατα νὰ πέσω θέλω
καὶ νὰ παρακαλέσω τὸ θεὸ
νὰ καταστρέψῃ ὅλον τὸν κόσμον,
ἂν οἱ ἄνθρωποι δὲ σ' ἀγαποῦνε μιά,
ὦ Κορώνα Ὀμορφιά!

Πόσο ἀνθρώπινοι εἶναι οἱ παραπάνω στίχοι! Ἀπεικονίζουν μὴ ψυχικὴν κατὰστασιν πὸν καὶ ἡμεῖς πολλὰς φορὰς τὴν ἐξήσαμε.

Ἡ ρεαλιστικὴ ὅμως εἰκόνα τοῦ πολέμου δὲν ἐξαλείφεται εὐκόλα. Τὰ γεγονότα του εἶναι ἀκόμη νωπότερα. Τὰ ἀνειροπολήματα δύσκολα.

* *

Στὴν Δύσιν ὅμως ἡ κρίσις αὐτὴ βρῆκεται οὐ βρεῖται. Ἡ λυρική ποίησις ἀρχίζει νὰ παίρνῃ ἐκεῖ τὴν θέσιν πὸν τῆς πρέπει. Μία ἀπόδειξις διὰ τὸ ἐνδιαφέρον πὸν δείχνουν οἱ Ἑυρωπαῖοι γιὰ τὴν λυρική ποίησιν, εἶναι καὶ ἡ ἐσχάτως ἐκδοθεῖσα γερμανικὴ ἀνθολογία. Εἰς τὴν ἀνθολογίαν αὐτὴν παρέχονται δείγματα τῆς λυρικῆς παραγωγῆς τῆς Ἑυ-

ρώπης κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν.

Αἱ διάφοροι ἐθνικότητες κατανέμονται εἰς ἐξ ὀμάδας, τὰς ἐξῆς: Ρωμαϊκὴν, Σλαβικὴν, Βαλτικὴν, Γερμανικὴν, Ἀνώνυμον ξεχωριστὴν καὶ Οὐγγροφωνικὴν. Εἰς τὴν πρώτῃν ὀμάδα περιλαμβάνονται οἱ ρωμαϊκῆς καταγωγῆς λαοί: Γάλλοι, Ἴταλοί, Ἴσπανοί, Πορτογάλλοι, Ρουμάνοι. Ὁ ποιητὴς Ἰωσήφ Κάλμερ, πὸν προλογίζει τὴν ἐκδοσιν καὶ ἔχει φροντίσει καὶ τὰς περισσότερας μεταφράσεις, βλέπει μίαν ἐνότητα εἰς τὴν ποιησὶν τῶν λατινικῶν λαῶν. Χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς ποιήσεως αὐτῆς εἶναι ἡ σκέψις καὶ ἡ τελειότης τῆς φόρμας.

Εἰς τὴν ὀμάδα τῶν Σλαβῶν ὑπάγονται οἱ Σλοβάκοι, Βέδοι, Ρῶσοι, Πολωνοί, Τσεχοσλοβάκοι, Σέρβοι καὶ Βούλγαροι. Τοὺς λαοὺς αὐτοὺς τοὺς χαρακτηρίζει τὸ αἶσθημα.

Ἡ Βαλτικὴ ὀμάς περιλαμβάνει τοὺς λαοὺς τῆς ὀμωνύμου γλωσσικῆς οἰκογενείας, Λεττονούς, Λιθουανούς καὶ λοιπούς. Ἐδῶ εὐρίσκωμεν γερμανικὰς καὶ ρωσικὰς ἐπιρροὰς. Εἰς τὴν Γερμανικὴν ὀμάδα ὑπάγονται οἱ Γερμανοί, Ὀλλανδοί, οἱ Σκανδιναβικοὶ λαοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ὀμάδος αὐτῆς, ἂν μπορεῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ κανεὶς τόσο σύντομα, εἶναι ἡ ἀπασχόλησις μὲ βαθύτερα ψυχικὰ προβλήματα.

Εἰς τὴν πέμπτην ὀμάδα ὑπῆχθησαν οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι τῆς Ἑυρώπης, πὸν δὲν ταιριάζουν σὲ κανένα ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς μεγάλους φυλετογλωσσικοὺς ὀμίλους. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ Ἰρλανδοί, οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες.

Τέλος εἰς τὴν Οὐγγροφιλανδικὴν ὀμάδα, ὑπῆχθησαν οἱ Φίνες καὶ οἱ Τοῦρκοι. Ἀξιόλογος Τουρκικὴ ποίησις χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ περασμένου αἰῶνος.

Ὡς χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως κατὰ τὰ εἰκοσιπέντε τελευταῖα ἔτη, παρέχονται στίχοι τῶν κυρίων Σ. Σκίπη, Ρώμου Φιλύρα, Ὀμήρου Μπεκέ, Κ. Οὐράνη καὶ Α. Σικελιανοῦ. Αἱ μεταφράσεις μποροῦν μ' ἐπιείκειαν νὰ χαρακτηρι-

σθοῦν ὡς ὑποφεροτά. Τὸ παρατιθέμενον τραγοῦδι τοῦ κ. Ὀμήρου Μπεκέ «Ὁ Τριβουλέτος» ξεχωρίζει ὄχι μόνον στέκεται ἴσως ὑψηλότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν Ἑλλήτων συναδέλφων του πὸν ἀντιπροσωπεύονται στὴ συλλογὴ, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐν ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς Ἀνθολογίας, πὸν ἔχει συναθροίσει τὸ ἀπάνθισμα τῆς Ἑυρωπαϊκῆς λυρικῆς ποιήσεως κατὰ τὰ τελευταῖα εἰκοσιπέντε ἔτη. Τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ «Τριβουλέτου» φαίνεται ὅτι τὸ ἐπρόσβλεψαν οἱ Ἑυρωπαῖοι περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς. Τὸ ἴδιο τραγοῦδι τὸ διάβασα κάποτε μεταφρασμένο καὶ εἶνα γαλλικὸ περιοδικό.

Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Dr. Zehn und Dr. Diemann (Βιέννη, Λειψία), πὸν ἔχει ἐπιμεληθῆ τὴν ἀνωτέρω ἀνθολογίαν, ὑπόσχεται τὴν ἐκδοσιν ἄλλων τεσσάρων τόμων, ἐκ τῶν ὀποίων ὁ ἕνας θ' ἀφιερωθῆ ὀλόκληρος εἰς τὴν γερμανικὴν λυρικὴν ποιησὶν τῶν τελευταίων εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἕνας ἄλλος εἰς τὴν ποιησὶν τῶν τεσσάρων ἄλλων ἡπείρων, καὶ οἱ δύο τελευταῖοι θὰ περιλάβουν δείγματα ἀπὸ τὴν πρόξαν ὀλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου.

Ὁ ποιητὴς Ἰωσήφ Κάλμερ, κρίναν εἰς τὸν πρόλογόν του τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου πὸν ἀνέλαβε, παραθέτει ἕνα γαλλικὸ τρα-

γοῦδι εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ εἰς τρεῖς διαφόρους μεταφράσεις, ἀπὸ τρεῖς γνωστοὺς Γερμανοὺς ποιητὰς. Θὰ δυσκολευθῆ κανένας, ἐνῶ στὴν ἐξωτερικὴν φόρμα διαφέρουν ἄρκετά, νὰ ὀνομάσῃ μὴ ὀποια δῆποτε καλύτεραν τῶν ἄλλων δύο. Τόσον αἱ μεταφράσεις, ὅσον καὶ τὸ πρωτότυπον, εἶναι πλουσιώτατα εἰς λυρισμόν, εἶναι ὑπέροχα. Τὸ πᾶν ἐξαγοῦται λοιπὸν ἀπὸ τὸν μεταφραστήν. Αἱ μεταφράσεις ἀπὸ τὰ Γαλλικά, Ἀγγλικά, Ἴταλικά, Ἰσπανικά καὶ ἴσως καὶ τὰ Ρωσικά, πὸν ἔγιναν ὄχι μόνον ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μεταφραστὰς πὸν ἦσαν συγχρόνως καὶ ποιηταί, εἶναι πολὺ καλά. Ὁ Βαλερύ, π. χ., πὸν εἶναι ἄλλωστε δυσκολώτατος, ἀποδίδεται θαυμάσια. Αἱ μεταφράσεις ὅμως ποιημάτων μικροτέρων λαῶν, καὶ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πνευματικὴν κίνησιν, σχεδὸν ἀγνώστων εἰς τὴν Ἑυρώπην, ὑστεροῦν.

Ὅπως δῆποτε ἡ Ἀνθολογία αὐτὴ εἶνα ἀπαραίτητος σὶόν κανένα, πὸν θέλει νὰ ἴδῃ πῶς τραγοῦδοῦν τὸν πόνο τους, τὴ χαρὰ τους, πῶς τέλος ἐκδηλώνουν τὰ πάθη τους οἱ διάφοροι λαοὶ τῆς Ἑυρώπης, καὶ πρέπει νὰ τὴν προτιμήσῃ, ἐπειδὴ δίδει μὴ ζωντανὴ εἰκόνα, ἀπὸ μὴ ξηρὴ καὶ ἀνιαρὴ ἀφήγησις μᾶς «Ἱστορίας τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Λογοτεχνίας».

Δ. Γ. ΤΣΟΥΓΚΟΣ
δρ. φιλοσοφίας

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ

— ΜΙΑ ΠΑΛΙΑ ΖΑΚΥΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ — (*)

Πῆγε ἀμέσως νὰ ρωτήσῃ τὸν κουμέσο του τί κοὐντὰ να (ποινὴ) εἶχε τὸ ἐγκλημα τῆς Ἐλενας καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ γιὰ νὰ τὴ σώσῃ.

— Θάνατο, δυστυχισμένε, θάνατο!.. τοῦ εἶπε ὀρθῶς κοφτὰ ὁ Πελεκάσης. Καὶ δὲν μπορεῖς νὰ κάμῃς τίποτα, γιὰτὶ ὁ νόμος εἶναι ρητὸς καὶ ταῦτος ὁ Πρεθεδοῦρος, πὸν μᾶς ἔτυχε τώρα, δὲν παίρνει παράδες γιὰ νὰ σκεπάσῃ ἐγκλήματα.

— Ὅλο μου τὸ εἶναι θὰ τοῦ εἶδινα ἀνμουχάνε τὴν ἐσπλαχνία, ψιθύρισε ὁ Τζῶρτζης...

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

— Τὸ ξέρω, καὶμένε μου, τὸ ξέρω... γιὰ τὴ γυναῖκα του κανέναν... Μὰ τί νὰ σοῦ πῶ; Ἄσε πάλι νὰ ἴδοῦμε.

— Νὰ βάλουμε κανέναν ἄνθρωπο νὰ τοῦ πῆ δύο λόγια;

— Ἄν εἶχες κανένα, πὸν νὰ τὸν μπορῆ... .

— Ἐχω τὸν κόντε Κανίση. Εἶναι γέτονας μας καὶ μᾶς ἀγαπάει πολὺ.

— Ἄ, μπράβο!.. ὁ Κανίσης εἶναι καλός. Σῦρε νὰ τὸν παρακαλέσῃς κι' ἔλα πάλι νὰ μοῦ πῆς!

Ὁ Τζῶρτζης, πρὶν νὰ πάῃ στοῦ Κανίση, πέρασε ἀπὸ τὸ σπίτι του, γιὰ νὰ τὰ πῆ τῆς γριᾶς Λουγαρίνας.

Ἄν ἦταν τρόπος, θὰ τῆς τᾶκρυθε. Ἄλλὰ πῶς νὰ δικαιολογηθῆ, ποῦ γύριζε ἀπὸ τὸ Κάστρο χωρὶς τὴν Ἑλενα; Καὶ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια.

Ἐσάστισε ἡ γριὰ Λουγαρίνα, ἐφρίξε, καὶ τὸ παλιὸ μίσος ποῦ εἶχε γιὰ τὴν νύφη τῆς ξύπνησε ἐλάκερο.

— Μπά, τὴ σκύλλα, τί πῆγε νὰ κάμη! φώναξε. Πάει, μᾶς ἐσθῆσε, μᾶς ἐβούλιαξε... Ἄμ' καλὰ τὸλεγα ἐγὼ πῶς αὐτὴ ἡ δαιμονισμένη θὰ μᾶς ἔχανε ἀπὸ τὸν κόσμον. . . Νὰ τώρα, νά! . . ἡ γυναῖκα τοῦ Ἰζώρτζη τοῦ Λουγαρη στὴ φυλακὴ, καὶ σὲ λίγο στὴ φούρκα, στὴν κρεμάλα! . .

Ἡ ἀπελπισία ὅμως τοῦ Ἰζώρτζη, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ σκληρὰ λόγια τῆς μάννας του, ἦταν τόση, ὥστε τὴν ἔκαμε σὲ λίγο νὰ μαλακώσῃ καὶ νὰρχίσῃ νὰ τὸν παρηγορῆ.

— Μὴν κάνεις ἔτσι, παιδί μου, καὶ δὲν ἐχάθηκε ὁ κόσμος. . . Κάτι μπορεῖ νὰ γίνῃ. . . Πήγαινε στὸ χωριό, πιάσε τοὺς δικούς τοῦ Κωσταντῆ, τάξε τους λεφτά! . . καὶ μπορεῖ νὰ πάρουν πίσω τὴν καταγγελία.

— Τώρα; εἶναι ἀργά, μάννα. . . Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρω πρὶν τὸ κάμουν. Ὁ Πρεβεδοῦρος ὅμως, ποῦ μᾶς ἐδειξε τόση καλοσύνη. . . Λέω νὰ βάλω τὸν Κανίση νὰ τοῦ μιλήσῃ. . .

— Καλὸς κι' ὁ Κανίσης, μὰ πρῶτα πρέπει νὰ πᾶς στὸ χωριό! Ἄκου ποῦ σοῦ λέω! Τίποτα δὲ θὰ σοῦ κάμη ὁ Πρεβεδοῦρος, ἀν ἐπιμένουν γιὰ ἐκδίκηση οἱ Ξηδαχτυλαῖοι. Ἄν μαλακώσουν ὅμως αὐτοὶ, ἀν γυρέψουν οἱ ἴδιοι νὰ συχωρεθῆ, τότες, λέω, θὰ μπορέσῃ κι' ὁ Πρεβεδοῦρος νὰ κλείσῃ τὰ μάτια. . . Δὲν εἶναι δύσκολο. . . φτωχοὶ χωριάτες. . . τάξε τους λεφτά. . . θὰ μερώσουν.

Δὲν ἦταν ἀσχημὴ ἡ ἰδέα τῆς γριᾶς. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, πρωὶ πρωὶ ὁ Ἰζώρτζης ἐπῆγε στὸ Γαϊτάνι.

* *

Ἄλλὰ παραξενεύτηκε πολὺ, ὅταν εἶδε, ἀπὸ μακριά, ἀπέξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Ματαράγκα, ἓνα πλήθος μεγάλο. . . Ὅλο σχεδὸν τὸ χωριό, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ἦταν μαζεμένο ἐκεῖ.

Κι' ὅταν ἐπλησίαζε ὁ Ἰζώρτζης, κατάλαβε κάτι φοβερό.

Τὸ σπίτι κατὰκλειστο κι' οἱ Ματαράγκαῖοι μέσα, μπλοκαρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἐξαγριωμέ-

νους χωριάτες, ποῦ ἐφοβέριζαν νὰ βάλουν φωτιά. . . Ἐπὶ κεφαλῆς ὁ Ἀναστάσης ὁ Ξηδαχτυλος κι' ἡ ξαδέρφη του ἡ Οὐρανία σὰ μαινάδα.

Μὲ ὄλες τίς συμβουλές καὶ τίς φοβέρες τοῦ σιὸρ Ροσόλυμου, τὸ μυστικὸ τοῦ τάφου δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Ἡ Οὐρανία τὸ εἶπε κρυφὰ τοῦ Ἀναστάση. Κι' ὁ Ἀναστάσης τὸ φώναξε σ' ὄλο τὸ χωριό. Τὸ χωριὸ ἐγίνε ἀνω-κάτω. Κι' ὅταν ὁ Ἀναστάσης ὄρμησε, στὸ θυμὸ του νὰ πάρῃ τὴν πρώτη ἐκδίκηση ἀπὸ τὸ Ματαραγκέικο, τὸν ἀκολούθησαν ὄλοι.

Ἐδύχως ποῦ ὁ Ἀλέξης, τὸ κοπέλλι τοῦ Ματαράγκα, ἄκουσε τὴν ἱστορία ἀπὸ πρὶν κι' ἔτρεξε νὰ εἰδοποιήσῃ τὰ φεντικά. Μόλις ἐπρόφτασαν, ὁ γέρος κι' ἡ γριὰ, νὰμπαρῶσουν τὸ σπίτι καὶ νὰ κλειστοῦν μέσα, κι' ὁ Ἀλέξης μαζί τους. Δυὸ ἀγροφύλακες, ποῦ ἄκουσαν τὴν ταραχὴν κι' ἔτρεξαν νὰ ἐμποδίσουν, πιάστηκαν ἀπὸ τοὺς στασιαστὲς κι' ἐδέθησαν σὲ δυὸ δέντρα.

Οἱ πέτρες ἔπεφταν βροχῆ ἀπάνω στὸ πολιορκημένο σπίτι, κι' οἱ πρὸ ἀγανακτισμένοι ἐμάζευαν καλαμιές καὶ ξερόκλαδα, γιὰ νὰ βάλουν φωτιά. . .

— Θὰ τοὺς κάψουμε σὰν τὰ ποντίκια! . . φώναζαν.

Γιατὶ δὲν εἶχαν καμμιά ἀμφιβολία, πῶς κι' ὁ γέρος κι' ἡ γριὰ ἦταν συνένοχοι τῆς Ἑλενας. Τὸ σχέδιο τοῦ Ἀναστάση, ἀμα βεβαιώθηκε πιά τὸ φριχτὸ κακούργημα, ἦταν νὰ ξεκάνῃ πρῶτα τοὺς γέρους κι' ὕστερα νὰ μπῆ στὴ χώρα ἀρματωμένος μ' ὄλα τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ καὶ νὰ πατήσῃ τὸ Λουγαρέικο.

Ὁ Παῦλος ὁ Ματαράγκας εἶχε ἀποφασίσει πιά τὴ ζωὴ του καὶ, χαμένος γιὰ χαμένος, ἦταν ἔτοιμος νὰ πεταχτῆ μὲ τὸ ἀρκοῦμ ποῦ ἔχει καὶ νὰ χτυπήσῃ. Κι' ὁ Ἀλέξης τὸ ἴδιο. Θὰ σκότωναν τοῦλάχιστο δυὸ-τρεις, πρὶν καοῦν ζωντανοί. Ἡ γριὰ ὅμως τοὺς ἐμπόδιζε.

— Ἄμα τοὺς ἐρεθίσουμε, ἔλεγε, δὲν ἔχουμε γλυτωμό. Μ' ἂν τοὺς ἀφήσουμε ἔτσι, μπορεῖ καὶ νὰ ἡσυχάσουν.

Σὰν νὰ περίμενε κανένα θαῦμα ἡ γριὰ Ματαράγκαινα. Καὶ τὸ θαῦμα ἤρθε: Ἦταν ὁ Ἰζώρτζης.

Δὲν ἐφοβήθηκε, δὲν ἐκρύφτηκε ἀπ' τὸ ἐξαγριωμένο πλήθος. Ἀπεναντίας ἀνέβηκε σ' ἓναν ὄχτο, γιὰ νὰ τὸν ἰδοῦν ὄλοι, καὶ φώναζε:

— Ἐ. . . τί κάνετε κεῖ, βρὲ παιδιά;

Ἐγύρισαν κατὰ τὴ φωνὴν κι' ἐγνώρισαν τὸ γαμπρὸ τοῦ Παύλου. Ἄφησαν τότε τὸ σπίτι καὶ τὸν περικύκλωσαν.

— Τὴ γυναῖκα σου νὰ ρωτήσῃς, ποῦ ξέρει καὶ καρφώνει πεθαμένους! . . τοῦ εἶπε πρῶτος ὁ Ἀναστάσης. Ἐσὺ βέβαια δὲν ξέρεις τίποτα. Ἔτσιτοιοι ὅμως οἱ γέροι, οἱ παλιόγεροι. . . μαζί τὸ κάνανε μὲ τὴν Ἑλενα. . .

— Μά, ὄχι, ὄχι φώναξε μ' ὄλη του τὴ δύναμη ὁ Ἰζώρτζης. Ἄν εἰσαστε χριστιανοί, πιστέψτε με! Ὅσο δὲν ἤξερα ἐγὼ τίποτα, ἄλλο τόσο δὲν ξέρανε κι' οἱ γέροι. Ἐκείνη ἡ καταραμένη, ἐκείνη ἡ δαιμονισμένη τὸκαμε μοναχὴ τῆς. Κι' ἐκείνη μόνο ἀξίζει νὰ παιδευθῆ. Παιδιά, ἀφήστε ἡσυχούς τοὺς δυσισχυμένους τοὺς γέρους! Δὲ φταίνει τίποτα. Ἡ Ἑλενα φταίνει κι' ἡ Ἑλενα θὰ παιδευθῆ. Καὶ ξέρετε, παιδιά, ποῦ βρῖσκεται τώρα ἡ Ἑλενα;

— Ποῦ ἀλλοῦ παρὰ στὸ σπίτι σου; εἶπε ἡ Οὐρανία.

— Ὅχι! . . φώναξε ὁ Ἰζώρτζης. Βρῖσκεται στὸ Κάστρο τῆς χώρας, κλεισμένη στὴ φυλακὴ. Χτὲς τὸ μεσημέρι, τὴν πιάσανε, καὶ τοῦτο ἴσια-ἴσια ἐρχόμουν νὰ πῶ τώρα στοὺς κακόμοιρους τοὺς γονέους τῆς. Νά, μὰ τοῦτο τὸ σταυρό! Ἀφήστε τους, παιδιά! Πηγαίνετε στὰ σπίτια σας, στὴ δουλειά σας! Καὶ τὴν ἐκδίκησης σας θὰ τὴ λάβετε ἀπ' τὴ Δικαιοσύνη, ἀπὸ τὸ νόμο.

Ἡ εἴδηση πῶς φυλακίστηκε ἡ Ἑλενα ἔπεσε σὰ νερὸ στὴ φωτιά. Τὸ πλήθος κατευνάστηκε ἀμέσως. Κι' ὁ Ἰζώρτζης μιλοῦσε μὲ τόση πεποίθηση κι' ἔδειχνε τόση ἀποστροφή πρὸς τὸ ἔγκλημα τῆς γυναίκας του—μποροῦσε νὰ μὴν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια;—ὥστε κι' ὁ ἴδιος ὁ Ἀναστάσης ἔαρματώθηκε.

— Καλὰ τὸ λοιπὸν, εἶπε στὸ τέλος. Ἄς περιμένουμε τὴ Δικαιοσύνη!

Τὸ πλήθος τὸν ἀκολούθησε καὶ σκορπίστηκε. Κι' ὁ Ἰζώρτζης ἔλυσε τοὺς ἀγροφυλάκους κι' ἔτρεξε στὸ σπίτι τοῦ πεθεροῦ του.

Ὁ Ἀλέξης, ποῦ τὸν εἶχε ἰδεῖ στὸν ὄχτο, τοῦ ἀνοιξε πρὶν χτυπήσῃ.

Βρῆκε μέσα δυὸ γέρους πτώματα ἀπὸ τὸ φόβο τους. Ἄμα πέρασε πιά ὁ μεγάλος κίνδυνος, ἡ Ματαράγκαινα λιγοθύμησε. Κι' ὁ Ματαράγκας, μὲ τὸ ἀρκοῦμ ποῦ ἔχει στὰ χέρια, ἦταν πεσμένος σ' ἓνα σκαμνί, βουδὸς καὶ κίτρινος.

— Κουράγιο, πατέρα! τοῦ φώναξε ὁ Ἰζώρτζης, καὶ μεῖς ἐγλυτώσαμε. Τὴν Ἑλενα μόνο νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ τὴ γλυτώσουμε, τὴν κακομοῖρα. . .

Συνῆλθε μὲ τὰ πολλὰ κι' ἡ Ματαράγκαινα, γιὰ ν' ἀκούσῃ τὴ φοβερὴ νοδιτά: Ἡ Ἑλενα στὴ φυλακὴ τοῦ Κάστρου, γιὰ κακούργημα ἀποδειγμένο καὶ μολογημένο, ποῦ ὁ νόμος τὸ τιμωροῦσε μὲ θάνατο! . .

Ἡ γριὰ εἶχε ὄλη τὴν καλὴ διάθεση νὰ ξαναλιγοθυμήσῃ, ἀλλὰ ὁ Ἰζώρτζης δὲν τὴν ἄφησε.

— Ἄστε τα τώρα οὐλα! . . φώναξε. Οὔτε γιὰ θρήνους ἔχουμε καιρὸ, οὔτε γιὰ λιγοθυμίες, οὔτε γιὰ μάταιες μετάνοιες. Γλήγορα νὰ μαζώξετε τὰ πράγματά σας, ὅσα μπορεῖτε, νὰ κλείσετε τὸ σπίτι καὶ νὰ φύγετε! Δὲν μπορεῖτε νὰ μείνετε ἄλλο στὸ χωριό. Κινδυνεύετε κάθε στιγμή. Θὰ σᾶς πάρω μαζί μου στὴ χώρα, νὰ κάτσετε ὅσο νὰ ἡσυχάσουν τὰ πράγματα καὶ νὰ ἰδοῦμε τί θαπογίνῃ, Ἐμπρός, Ἀλέξη! Ἐτοίμαζε τὸ κάρρο! . .

Τοὺς κακόμοιρους τοὺς γέρους τοὺς εἶχε πιάσει πανικός. Ἄν ἡμέρωσε μιὰ στιγμή ὁ Ἀναστάσης, δὲ μποροῦσε νὰ γριέψῃ πάλι αὐριο; Καὶ θάχαν πάντα τὸν Ἰζώρτζη νὰ τοὺς σώζῃ; . . Θέλοντας καὶ μὴ, ἀποφάσισαν νὰφήσουν τὸ χωριό, κι' ἀρχισαν νὰ μαζεῦουν τὰ καλύτερὰ τους πράγματα, γιὰ νὰ τὰ φορτώσῃ ὁ Ἀλέξης στὸ κάρρο.

Ὁ Ἰζώρτζης, ἀφοῦ εἶδε τὴν ἀπόφασή τους κι' ἡσύχασε, πῆγε νὰ βρῆ τὸν Ἀναστάση.

Ἐξέυε κι' αὐτὸς τὸ κάρρο του, στὴν αὐλή, γιὰ νὰ πάῃ στὴ δουλειά του, ποῦ τὴν εἶχε ἀφήσει γιὰ τὴν ἐκδίκηση.

— Θέλω κάτι νὰ σοῦ πῶ, τοῦ εἶπε μυστικά ὁ Ἰζώρτζης.

— Τί νὰ μοῦ πῆς, κακόρκε (!) καὶ σὺ; . . ἀποκρίθηκε δυνατὰ ὁ καρρολόγος. Ἐξέρω, ξέρω τί θὰ μοῦ πῆς. Μὰ ἔλα στὴ θέση μου κι' ἔπειτα πές μου! Τί θάκανες ἐσὺ, ἀν εἶχες ἓναν ἀδερφὸ πεθαμένο κι' ἀν πήγαινε μιὰ γυναῖκα νὰ τοῦ κάμη τέτοιο κακό; . . Τὸ ξέρεις ποῦ τᾶκουσαν γυναῖκες στὸ χωριὸ καὶ πήγαν νὰ βουρλιστοῦν; Μὰ δὲν ἐματακούστηκε τέτοιο πρᾶμμα! . .

— Ἐχεις δίκιο, εἶπε ὁ Ἰζώρτζης, ὅτι νὰ πῆς, μὰ ἔλα καὶ σὺ στὴ δική μου θέση!

(!) Κακόρκε=κακόμοιρε.

Μιά γυναίκα εἶχα κι' ἐγὼ ὁ κακομοίρης στὸν κόσμο. Μιά ἀγάπη, μιὰ ἐλπίδα, καὶ τώρα μοῦ εἶναι στὴ φυλακὴ. . . Κι' αὐριο μπορεῖ νὰ μοῦ τὴ σκοτώσουν, ἀν δὲν πεθάνη κιόλας ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς. Φαντάσου πὼς εἶναι καὶ φορτωμένη τριῶ μηνῶ. Γυναίκα μου καὶ παιδί μου τὰ χάνω μαζί.

— Τὶ νὰ σοῦ κάμω ἐγὼ, κύρ Τζώρτζη; Πές τα τοῦ Θεοῦ ποῦ μᾶς ὀρίζει. Γυναίκα σου ναί, μὰ ποιὸς τῆς εἶπε νὰ πάη, νὰ κάμῃ; . .

— Δὲ φταίει, Ἀναστάση, δὲ φταίει! . . φώναξε ὁ Τζώρτζης. Μιά καλιογυναίκα. μιὰ μάισσα τοῦ διαβλοῦ, τὴν ἔβαλε ἀπάνου. Ἀλαφροῦσκιωτη, βλέπεις, ἔβλεπε τὸ φάντασμα τοῦ συχωρεμένου κ' ἦταν δυστυχημένη. Δὲ μπορούσε νὰ ζήσει. . . Ἐπεσε μὲ τὰ θεοτικά, δὲν ἔκαμε τίποτα. Ἐπειτα πῆγε στὴ Μάισσα. Ἀναστάση, καὶ σὺ στὴ θέση τῆς τὸ ἴδιο θάκανες. . . Ἀν ἐκινδύνευες νὰ πεθάνης, δὲ θάκανες ὅ,τι-ὅ,τι γιὰ νὰ ζήσης;

— Πετῆς! . . τέτοιο πράμμα ποτὲς! ἀποκρίθηκε ὁ Ἀναστάσης. Μόνο μιὰ γυναίκα ἀπὸ μιὰ δαιμονισμένη φαμίλια, σὰν ἐτούτη ἐδῶ, μπορούσε νὰ κάμῃ τέτοιο πράμμα. . . Ἄσ' τα τώρα. . . Ἀφοῦ εἶναι στὰ χέρια τῆς ἐξουσίας, ἐμένα δὲ μοῦ πέφτει λόγος. . . Πήγαινε στὸ καλὸ, χριστιανέ! Σὲ λυπᾶμαι. Κι' ἀν δὲν πειραχτοῦν ἐδῶ οἱ γέροι, θάβναι γιὰ ἀγάπη σου. Ὅμως, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, καὶ τῆς γριάς τῆς ἐμεριτάρικε τώρα νὰ εἶναι στὰ σίδερα. Κάνεις δὲ μοῦ τὸ βγαίνει πὼς ἀπὸ κείνη ἔγινε οὐλο τὸ κακὸ. Γειά σου! Φεύγα τώρα, ἔχω δουλειά! Ὅ,τι θέλει ὁ Θεὸς καὶ ὁ Πρεβεδοῦρος θὰ γίνῃ! . .

Ἀλλὰ ὁ Τζώρτζης δὲν ἔφευγε.

— Μὰ καλὰ. . . τί θέλεις ἀπὸ μένα; τὸν ρώτησε ὁ Ἀναστάσης. Μιὰ βολὰ ποῦ ἡ γυναίκα σου εἶναι στὴ φυλακὴ, μπορῶ ἐγὼ νὰ τὴ βγάλω;

— Ἐχεις δίκιο, ἀποκρίθηκε ὁ Τζώρτζης. Ἄς μὴν ποῦμε τίποτ' ἄλλο! Ἔτσι ἦταν τῆς τύχης μου.

Κι' ἐκαμώθηκε πὼς κοιτάζει τὸ κάρρο, ποῦ ἐξακολούθησε νὰ ζεύῃ ὁ Ἀναστάσης σιωπηλός.

— Ἐπάλιωσε τὸ κάρρο σου, εἶπε σὲ λίγο.

— Κάνει ὅμως τὴ δουλειά του, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀναστάσης.

— Ἐ, ὅπως νὰ πῆς, ἀν ἦταν καινούργιο, θὰ τὴν ἔκανε καλύτερα, ἔ;

— Ἐ, βέβαια. . . Μὰ ποῦ νὰ τὸ βρῶ;

— Πόσο θὰ στοίχιζε ἓνα καινούργιο;

— Ὁ μάστορ-Διονύσιος θὰ μοῦκανε ἓνα, ἔτσι μαϊντζέβελο⁽¹⁾ γιὰ δέκα ρεάλια.

— Σοῦ τὰ δανειζῶ, Ἀναστάση. Εἶσαι καλὸς δουλευτῆς ἐσὺ καὶ σοῦ ἀξίζει. Σοῦ τὰ δανειζῶ, ἀν θέλῃς, καὶ χωρὶς τόκο.

Ὁ Ἀναστάσης δὲν κατάλαβε ἀμέσως κι' ἀποκρίθηκε ἀπλά:

— Ἡ καλοσύνη σου. . . Ἐ, ἄσε νὰ ἴδοῦμε πάρα μπρός! Δὲ θέλω νὰ βάλω χρέγια στὸ κεφάλι μου. . .

— Καὶ τάλογό σου, βλέπω, δὲν εἶναι σόι, ξανάπε ὁ Τζώρτζης. Ἀν τὸ πούλαγες, νὰγοράσης κανένα ἄλλο, καλὸ. . . καὶ νὰ δώσης τὰ ρέστα. . . Ὡς πόσα ρέστα θὰ ἔδινες;

— Ἰα-ἰα ποῦ ὁ ξάδερφός μου ὁ Πανάγαρης θέλει νὰ κάνουμε τράμπα. Νὰ τοῦ δώσω ἐγὼ τ' ἄλογο μου, ποῦ τὸ θέλει γιὰ τὸ κάρριο⁽²⁾, νὰ τοῦ δώσω κι' εἴκοσι ρεάλια, καὶ νὰ πάρω τὸ δικό του, ποῦ εἶναι ρατίτα.

— Ἐγὼ νὰ σοῦ δανεισῶ τὰ εἴκοσι ρεάλια, Ἀναστάση. . .

Ὁ Ἀναστάσης τώρα μπῆκε. Ἐκαμε ὅμως τὸν κουτό.

— Ἐ, ἄσε νὰ ἴδοῦμε! εἶπε πάλι. Πάρα μπρός. . . Φοδᾶμαι ἐγὼ τὰ χρέγια. . .

— Μὰ κατὰ τὸ δανειστή. . .

Σώπασαν. Τὸ κάρρο ἦταν ἔτοιμο. Κι' ὁ Ἀναστάσης ξεκρεμοῦσε ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ ψαρή του τὸ σακκί μὲ τὴ βρώμη γιὰ νὰ ξεκινήσῃ.

Ὁ Τζώρτζης ἔκανε τώρα πὼς κοιτάζει τὸ σπίτι.

— Κοντεύει νὰ σοῦ ρημάξῃ, καημένε Ἀναστάση, εἶπε δὲν τὸ φτιάγῃς; Ἐπειτα εἶναι καὶ μικρό. . . Αὐριο παντρεύεσαι, κάνεις παιδιὰ, δὲ σὲ χωράει. . .

— Τὰ ξέρω ἐφταῦνα, ψιθύρισε ὁ Ἀναστάσης. μὰ. . . δὲν ἔχω λεφτὰ.

Ὁ Τζώρτζης στάθηκε μπροστὰ του καὶ τοῦ εἶπε καθαρά:

— Ἄκου, Ἀναστάση. Ἐγὼ σὲ δανειζῶ ὅσα θές. Νὰ κάμῃς καινούργιο κάρρο, νὰ πάρῃς τάλογο τοῦ ξαδέρφου σου καὶ νὰ φτιάγῃς τὸ σπίτι σου. Χωρὶς τόκο καὶ χωρὶς χαρτί. Μὲ τὸ λόγο μοναχὰ καὶ νὰ μοῦ τὰ δώσης ὅποτε θές. Μὰ εἶσαι ἀξίος καὶ σὺ νὰ μοῦ κάμῃς μιὰ χάρη;

(1) Μαϊντζέβελο—κομπό, πολυτελές.

(2) Κάρριο—μαγκανοπήγαδο.

— Σὰν τί;

— Νὰ συχωρέσης τὴν Ἐλενα.

— Γουστῶζος εἶσαι! . . Ἐγὼ νὰ συχωρέσω τὴν Ἐλενα, τὸ μοῦ⁽¹⁾ τὴν ἔχει ἡ ἐξουσία στὴ φυλακὴ;

— Ναί, ναί, ἐσὺ. Ἐέρω τί σοῦ λέω. Ὅσο νὰ θέλουν οἱ δικαστάδες νὰ κλείσουν τὰ μάτια τους, θὰ φοβοῦνται ἐσᾶς, τοὺς δικούς. Ἀμα ὅμως ἐσὺ, ὁ ἀδερφός του, πᾶς στὸν κουμπέσσο τὸ Λιναρδῆ, καὶ τότε βάλῃς νὰ σοῦ κάμῃ μιὰ ἀναφορά στὸ δικαστήριον, ἢ στὸν Πρεβεδοῦρο, ποῦ νὰ λέῃ πὼς δὲ θέλεις νὰ παιδεύτῃ ἡ Ἐλενα. . .

— Θὰ μοῦ δώσης ὅσα ρεάλια σοῦ γυρέψω—συμπλήρωσε ὁ Ἀναστάσης. Ἔτσι;

— Ναί, ναί, ἔχεις τὸ λόγο μου! Καὶ δὲ θὰ τὸ μάθῃ ποτὲ κανένας. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔβαλα ἀνθρώπο νὰ σοῦ μιλήσῃ, πκρὰ ἤρθα ὁ ἴδιος. . .

Ὁ Ἀναστάσης σήκωσε τὸ κεφάλι του χλωμὸς ἀπὸ ἀγανάχτηση.

— Κάνεις πολὺ μεγάλο φάλο,⁽²⁾ κύρ Τζώρτζη! . . Δὲν εἶμαι ἀπὸ κείνους ποῦ ἀγοράζονται μὲ ρεάλια. . . Δὲ θὰ κάμω ποτὲ ἐγὼ τέτοιο ἀδικο τοῦ ἀδερφοῦ μου, γιὰ λεφτὰ. . . Ὅ,τι μοῦ λέει ἡ συνείδησή μου, ἐκείνο πάντα κάνω· ἀλλοιώτικα δὲ θάμουναι κι' ἓνας φτωχὸς καρρολόγος, ποῦ δὲν ἔχει νὰ φτιάσῃ τὸ κάρρο του καὶ νὰ μπαλώσῃ τὸ σπίτι του. Ἐρὸ ψωμί θὰ φάω, κύρ Τζώρτζη, μὰ θὰ τὸ φάω μὲ τὴν τιμὴ μου. Φτάνει, ἰα μ' ἐδῶ καὶ δεῖξέ μου τὴν πλάτη! Ἄλλο λόγο δὲν ἀκούω, γιὰτὶ θάγριέψω. . .

— Καλὰ, βρὲ ἀδερφέ, δὲ σ' ἔβρισα. . . ἀφοῦ δὲ θέλῃς, ἀντίο. . .

Κι' ὁ Τζώρτζης ἔκρινε φρόνιμο νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν αὐλὴ καὶ νὰ τοῦ δίνη.

— Δὲ μ' ἔβρισες; τοῦ φώναξε, καθὼς ξεκινούσε βροντερὰ μὲ τὸ κάρρο ὁ Ἀναστάσης καὶ τί ἄλλη χειρότερη βριασιὰ ἤθελα; . . Ἐ, ἐμεῖς οἱ χωριάτες δὲ σᾶς μοιάζουμε, καὶ νὰ τὸ ξέρῃς. . . Ἐδεκεῖ τὴν θέλω, τὴν κακούργα! . . Καὶ δὲ θάνασάνω, ἀν δὲν τὴν ἴδῶ στὰ χέρια τοῦ μπόγια! . .

Μιλιά ὁ Τζώρτζης. Ἐτρεχε, δίνοντας τόπο στὴν ὀργή. Κι' οὔτε τοῦ πέρασε πιά ἡ νὰ μιλήσῃ γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσιν στὸν καρρολόγο. Ἦταν δυνατὸ νὰ ἔρθῃ σὲ λογα

(1) Τὸ μοῦ—ἀφοῦ, μιὰ φορὰ ποῦ. . .

(2) Φάλο—λάθος.

ριασμό, ἀνθρώπος ποῦ νόμιζε πὼς θ' ἀδικούσε τὸν πεθαμένο ἀδερφό του, ἀν συχωρούσε τὴ γυναίκα ποῦ κάρφωσε τὸ πτώμα του;

* *

«Ἰδές, ἰδές, τί κουταμάρα δέρνει τὸ δυστυχημένο τὸν κόσμο! . . συλλογιζόταν. Ἀπὸ μιὰ κουταμάρα τῆς ἡ γυναίκα μου βρίσκεται τώρα στὴ φυλακὴ» κι' ἀπὸ μιὰ κουταμάρα τοῦ Ἀναστάση δὲ μπορῶ ἐγὼ νὰ τὴ βγάλω. Ἀμὴ οἱ δικαστάδες; . . Ποιὸς τελοσπάντων θὰ πείσῃ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πὼς ὅ,τι ἔκαμε δὲν εἶναι τίποτα; Οὔτε ἔκλεψε, οὔτε σκότωσε, οὔτε κοντραμπάντο ἔδγαλε, οὔτε τὸν Πρεβεδοῦρο ἔβρισε. Καὶ ὅμως νά. . . Στὰ σίδερα ἐκίνη, στὰ σίδερα καὶ μεῖς ὄλοι τριγύρω τῆς. Νὰ χαθῆς, παλιόκοσμε! . .»

Ἐφτασε στὸ σπίτι τοῦ πεθεροῦ του καὶ τοὺς βρῆκε νὰ μαζεῦουν ἀκόμη τὰ πράμματα.

— Φτάνει, τοὺς εἶπε· δὲν ἔχουμε καιρὸ. Πρέπει νὰ φύγουμε ἀμέσως. . . Ἐδῶ δὲν εἶναι σίγουρος κανένας μας κι' ἐκεῖ πέρα κινδυνεύει τὸ κεφάλι τῆς Ἐλενας. Ἄς τρέξουμε. . .

Βιάστηκαν νὰ ποτελειώσουν τὸ φόρτωμα, κλείδωσαν τὸ σπίτι, καθαλλίκεψαν τρία ζᾶ, ἄφησαν τὸν Ἀλέξη νὰ ὀδηγήσῃ τὸ κάρρο, καὶ ξεκίνησαν γιὰ τὴ χώρα.

Τὸ Ματαραγκέικο ἦταν, καθὼς εἶπαμε, ἀπέξω ἀπ' τὸ χωριό, κ' οἱ χωριάτες δὲν τὸ πῆραν εἶδηση πὼς θὰ ἔφευγαν. Αὐτὸ, τρεῖς μοναχὰ, ποῦ τοὺς ἀπάντησαν στὸ δρόμο, τοὺς χαιρέτισαν κοροϊδευτικά:

— Καλὸ καταβόδιο! . .

Κι' ἓνας τοὺς φώναξε:

— Τίποτα δὲ θὰ κάμετε. . . Ὁ μπόγιας θὰ ἐκδικηθῇ τὸ χωριό! . .

Στὴ στροφή τοῦ δρόμου, ὁ γέρο-Ματαράγκας γύρισε νὰ ἴδῃ γιὰ τελευταία φορὰ.

Εἶδε τὸ σπίτι του κατὰκλειστο, μὲ τὴν κληματαριά τοῦ ἐφτάκοιλου μισογκρεμισμένη ἀπὸ τίς πετρίες, εἶδε τὸν ἀλογόμυλο βουβὸ κι' ἔρημο, εἶδε τὸ κάρρο ποῦ ἔσερνε ὁ Ἀλέξης, φορτωμένο μὲ τὰ λίγα πράμματα ποῦ πρόφτασε νὰ σώσῃ, καὶ τὰ μάτια του βούρκωσαν.

— Τὶ μοῦ ἐμελλε, φώναξε, τί μοῦ ἐμελλε, τώρα στὰ γεράματα! . . Ἄς τῆρη ἀπὸ τὸ Θεό, ὅποιος εἶναι ἡ αἰτία.

ΙΗ'.

Μάταια ὄλα.

Στὸ σπίτι τοῦ Λούγαρη, στὴ χώρα, στριμώχτηκαν τώρα ὄλοι οἱ Ματαραγκατοὶ, μὲ τὰ ζᾶ τους καὶ τὰ κοπέλλια τους. Αὐτὴ ἦταν ἡ μεγαλύτερη «σουφορά» γιὰ τὴ γριά Λουγαρίνα. Ἀλλὰ τί μπορούσε νὰ κάμη;

Ὁ Τζώρτζης δὲν ἦταν ὁ νοικοκύρης;

Κι' ἀφοῦ τελείωσε ἡ προσωρινὴ ἐγκατάσταση, ὁ ἀντρας τῆς Ἑλενας ἐπῆγε νὰ βρῆ τὸ φίλο του τὸν Κέκο, τὸν καρραιοῖερη τοῦ κόντε Κανίση, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ τοῦ διευκολόνῃ μιὰ συνάντηση μὲ τὸν ἀφέντη του.

— Μιράδο, ἔκαμε ὁ Κέκος. Ἰὼρ' ἀμέσως ὁ σιδρ Κόντες ἐτοιμάζεται γιὰ περίπατο· εἶναι ἡ καλύτερη ὥρα.

Καὶ πῆρε τὸν Τζώρτζη καὶ τὸν ἀνέβασε στὰ ἀρχοντικὰ, ἀπὸ τὴν πορτοῦλα τῆς αὐλῆς.

Τὸν ἀφῆσε νὰ περιμένῃ σὲ μιὰ μεγάλη σάλα, ποὺ γύρο-γύρο εἶχε ὄλο πολυθρόνες, καὶ στὴ μέσῃ ἓνα τηλεσκόπιο στημένο σὲ ψηλὸ τρίποδο, κι' αὐτὸς χτύπησε διακριτικὰ μιὰ πόρτα, μὲ παραστάτες ἀπὸ ξύλο χρυσομένο, τὴν ἀνοίξε καὶ μπῆκε.

Σὲ λίγο βγήκε πάλι κι' εἶπε τοῦ Τζώρτζη:

— Κόπιασε· ὁ σιδρ Κόντες σὲ περιμένει.

Ὁ Τζώρτζης πέρασε ἓνα σαλόνι μικρότερο, γεμάτο βιβλία νι' ἐργαλεῖα ναυτικά, καὶ μπῆκε σ' ἓν' ἄλλο, ὅπου ὁ Κανίσης ἀποτελεῖνε τὴν τουαλέττα του. Ἐνας καμαριέρης τὸν παράστεκε. Ἀλλ' ἄμα εἶδε τὸν Τζώρτζη, ὁ Κόντες ἐγενεψε στὸν ὑπηρέτη νὰ φύγῃ.

— Προσκυνῶ, ἀφέντη Κόντε μου!.. εἶπε ὁ Τζώρτζης σκυφτός, ἀλλὰ μὲ θάρρος κι' ὄχι χωρὶς κάποια ἀξιοπρέπεια.

— Καλῶς τὸ Τζώρτζη, εἶπε μὲ ἀγαθότητα ὁ Κόντες. Ἰσια-ἰσια ποὺ ἤθελα νὰ σοῦ μνησῶ νὰ ἐρθῆς, γιὰτὶ ἄκουσα πὼς κάτι σοῦ στάθηκε... παράξενο πράγμα. Δὲ μοῦ λές, ἀλήθεια, τί εἶναι αὐτὴ ἡ ἱστορία;

Ἡ καλοσύνη καὶ ἡ προθυμία τοῦ Κόντε δὲν ἐσάστισε τὸν Τζώρτζη. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴν κάθε κόντες ἦταν ὁ προστάτης τῆς γειτονίας του. Κι' ὅπως εἶχε τοὺς σέμπρους του καὶ τοὺς δούλους, ἔτσι εἶχε καὶ τοὺς γειτόνους του.

— Μὰ γι' αὐτὸ ἦρθα κι' ἐγὼ, ἀφέντη μου, ἀρχισε ὁ Τζώρτζης, ὀρθίως πάντα, ἀλλὰ ὄχι πιά σκυφτός.

Κι' ἐνῶ ὁ Κόντε Κανίσης, ἓνας ἀλγθινὰ ὁμορφάνθρωπος, ἔσιαζε τὴν ἀσπρη περρούκα του, καθισμένος μπροστὰ σ' ἓνα βενέτικο καθρέφτη, ὁ Τζώρτζης, μὲ λίγα λόγια, διακριτικὰ, τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία.

Ὁ Κανίσης ἐνδιαφέρθηκε τόσο πολὺ, ὥστε σὲ λίγο ξέχασε καὶ τὴν τουαλέττα του καὶ τὸν περίπατό του.

— Διάολε! εἶπε· κι' ἀλήθεια ἐρώτησες καὶ σοῦ εἶπαν πὼς αὐτὸ ποῦ ἔκαμε ἡ γυναίκα σου ὁ νόμος τὸ παιδεύει...;

— Μὲ θάνατο, ἀφέντη Κόντε μου, μὲ θάνατο!

— Δὲν τῶξερα· λέω τὴν ἀμαρτία μου πὼς δὲν τῶξερα. Τόσο χρόνων ἄνθρωπος, δὲν τὸ ματάκουσα... Ὡστε ἡ δουλειὰ εἶναι σέρια...

— Πολύ. Χάνω τὴ γυναίκα μου καὶ τὸ παιδί μου, ἔτσι... γιὰ τὸ τίποτα!

— Ἄ, ὄσο γιὰ τὸ παιδί σου, δὲν τὸ πιστεύω. Κι' ἂν εἶναι νὰ τῆς κάμουν κακό, θὰ τὴν ἀφήσουν πρῶτα νὰ γεννήσῃ. Ἔτσι λέει ὁ νόμος. Αὐτὸ τὸ ξέρω.

Ὁ Τζώρτζης ἐφριξε. Αὐτὸς θὰ προτιμοῦσε νὰ χαθῆ τὸ παιδί, παρὰ ἡ Ἑλενα.

— Μικρὴ παρηγόρια, Κόντε μου, εἶπε. Ὅσο ἔχω ἐγὼ τὴ γυναίκα μου, δὲν ἔχω δέκα παιδιά.

— Ἰὸ ξέρω, τὸ ξέρω... κι' ἄκουσα μάλιστα πὼς εἶναι πολὺ ὁμορφῆ. Μὰ τί νὰ σοῦ κάμω, ἀφοῦ πῆγε ἡ εὐλογημένη νὰκούση μιὰ Μάϊσσα; Κακοχρονάχη ἡ παληόγρια. Αὐτὴ τὰ φταίει! Καλὰ κάμανε καὶ τὴν πιάσανε. Τῆς πρέπει νὰ τὴν κάψουν ζωντανή.

— Μπᾶ; ἔπιασαν καὶ τὴ Μάϊσσα; ρώτησε ὁ Τζώρτζης ποὺ δὲν τῶξερε.

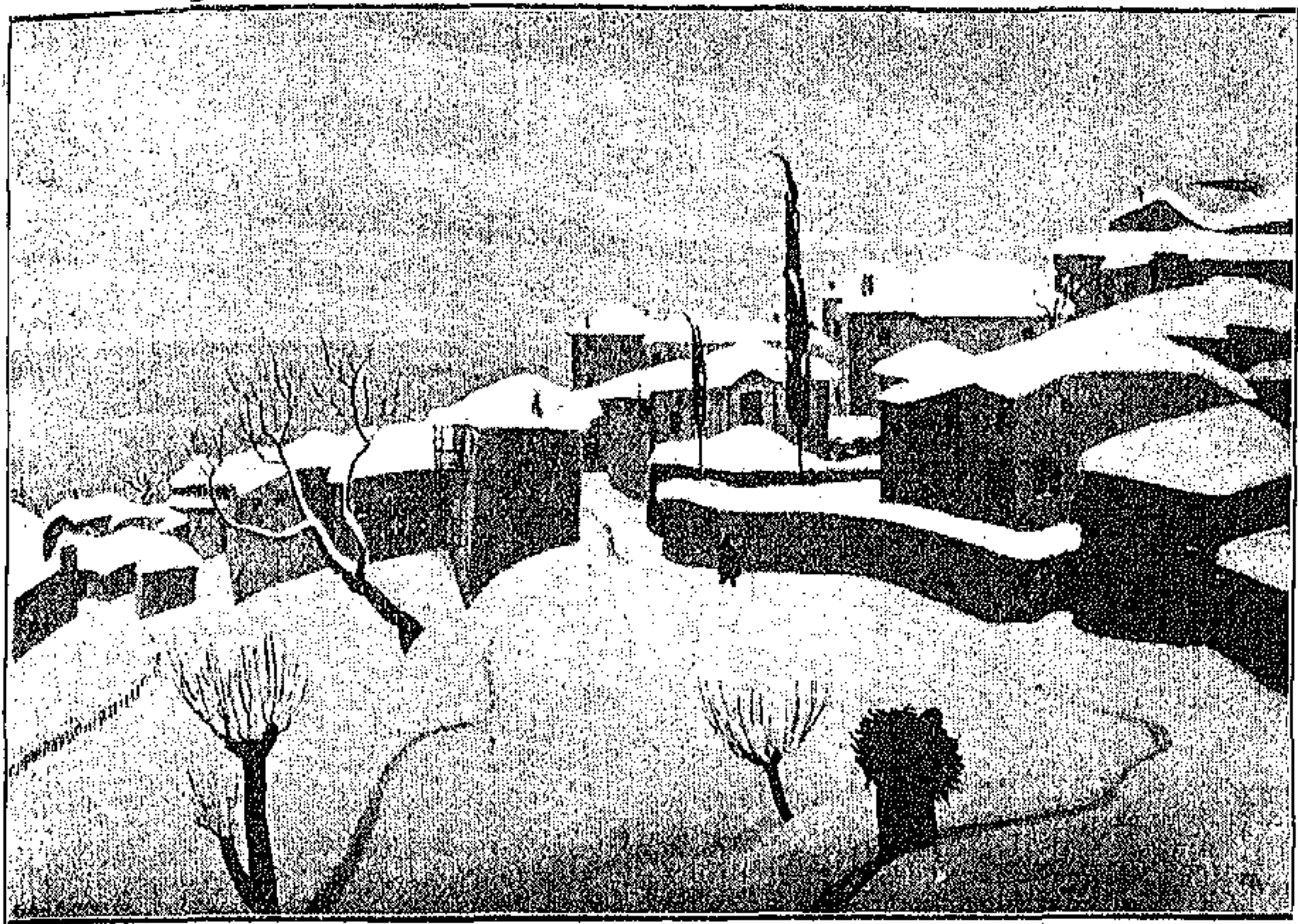
— Ναι, ἔτσι ἄκουσα. Γιὰ νὰ τὴ ρωτήσουν μοναχά; γιὰ νὰ τὴ βάλουν στὴ φυλακή;.. δὲ ξέρω, νὰ σὲ χαρῶ.

— Τώρα, ἀφέντη κόντε μου, ποὺ τὰ ξέρεις ὄλα... θὰ μοῦ κάμῃς τὴ χάρη νὰ πᾶς στὸν Πρεβεδοῦρο νὰ τοῦ πῆς δύο λόγια;..

— Θὰ πάω, ἔκαμε ὁ Κανίσης· μπορῶ νὰ μὴν πάω, γιὰ τὸ γείτονά μου, γιὰ τὸ γιὸ τοῦ φίλου μου; Γιὰτὶ ὁ συχωρεμένος ὁ πατέρας σου, ξέρεις, ἦταν δικός μου ἄνθρωπος.

— Τὸ ξέρω, ἀφέντη μου... Μὰ μήπως κι' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄνθρωπος δικός σου!

— Ναι, ναι, θὰ πάω. Καὶ μάλιστα ἀπόψε. Μὰ τί νὰ σοῦ πῶ; Δὲν πιστεύω νὰ κάμω τίποτα. Νὰ γλυτώναμε κάνε τὸ κεφάλι...

Α. ΓΙΟΛΛΑΣΗΣ

ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΟ (Θεσσαλία)

— Πῶς; ὁ Πρεβεδοῦρος τὸν Κόντε Κανίση δὲ θάκούσῃ;..

— Ναι, ὅ,τι ἄλλο νὰ ἦταν, ναι. Μὰ γιὰ τέτοια δουλειὰ... Ἐξέρεις, εἰν' ἓνα πράγμα ποὺ χτυπάει τὴ θρησκεία, ποὺ κάμει τὸν ἀπλὸ ἄνθρωπο νὰ γαναχτῆ... Ἰὸ ξέρεις πὼς εἶδα σήμερα ἀγαναχτισμένους κι' ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ δική μας τὴν τάξη; Φαντάσου λοιπὸν τοὺς ἀγγράμματους... Θὰ γίνῃ ρεμπελιὸ στὴ Ζάκυνθο, ἂν δὲν παιδευτῆ ἡ γυναίκα σου κατὰ τὸ νόμο. Γι' αὐτὸ, σοῦ λέω, εἶναι δύσκολο. Ὁ Πρεβεδοῦρος θὰ φοβᾶται. Καὶ ξέρεις, ὁ σιδρ Μπέμπος εἰν' ἓνας ἄνθρωπος ποὺ γυρεύει πρῶτα-πρῶτα τὴν ἡσυχία του. Δὲ θέλει σκοτοῦρες. Ἄς εἶναι πάλι... δὲν ξέρω. Φιναλμέντε, θὰ ἴδοῦμε. Πήγαινε τώρα στὸ καλὸ, κι' ἔλα αὔριο τὴν αὐγὴ, νὰ σοῦ πῶ. Νὰ γλυτώσουμε κάνε τὸ κεφάλι...

* *

Ἀπὸ τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Κανίση, ὁ Τζώρτζης πῆγε κι' ἐκλείστηκε στὸ σπίτι του ὡς τὴν ἄλλη αὐγὴ. Γιὰτὶ εἶχε γίνῃ μεγάλο σούσουρο στὴ χώρα, καὶ ὅποιον ἔβλεπε στὸ

-δρόμο, τὸν σταματοῦσε γιὰ νὰ τοῦ γυρέψῃ πληροφορίες. Αὐτὸ τὸν στενοχωροῦσε πολὺ. Ἔπειτα κι' ἐν' ἄλλο: ἀλήθεια τοῦ εἶχε πῆ ὁ Κανίσης: τὸ κάρφωμα τοῦ πεθαμένου εἶχε κάμει πολὺ κακὴ ἐντύπωση στὸ λαό. Καί, μολονότι δὲν ἦταν παρὰ ὁ ἀντρας ἐκείνης ποὺ τὸ εἶχε κάμει, πολλοὶ τὸν ἀγριοκοίταζαν σὰ νὰ ἦταν ὁ ἴδιος ὁ «νεκροφθόρος».

«Πῶς μὲ κοιτᾶνε ἔτσι τὸῦτοι δῶ; συλλογιζόταν, σὰ νὰ ἔχω κίτρινη κορδέλλα στὸ καπέλλο!» (1)

Καὶ ὅσο προσπαθοῦσε, μοναχός του, νὰ κοιμηθῆ, δὲ μπόρεσε νὰ μὴ συλλογιστῆ μὲ πίκρα:

«Ὡστόσο δὲν εἶναι τῆς τύχης μου νὰ χαρῶ ἐγὼ αὐτὴ τὴ γυναίκα... Πότε μοῦ τὴν ἀρπάξουν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου τὰ φαντάσματα, πότε ὁ νόμος. Ἄλλο φάντασμα κι' αὐτὸς... Νὰ μοῦ τὴν ἀρπαξῆ καν ἓνας ἄνθρωπος, μάλιστα, νὰ τὴ διαφεντέψω, νὰ τὸν σκοτώσω. Μὰ τώρα τί νὰ κάμω; τί;.. Μὲ

(1) Ἐκείνη τὴν ἐποχὴν, γιὰ νὰ διακρίνωνται οἱ Ἰερατοὶ, ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ φοροῦν καπέλλο μὲ κίτρινη κορδέλλα.

ποιόν νὰ τὰ βάλω; μὲ τὸν Ἀναστάση μήπως τὸν Ξηδάχτυλο;

Ὁ κόντε Κανίσης, σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξύ, εἶχε κάμει καλὰ τὸ χρέος του—μήπως εἶχε κι' ἄλλη δουλειὰ ἢ ἄλλη διασκέδαση;—καὶ τὴν αὐγὴ, ἔταν ξαναπῆγε ὁ Ἰζώρτζης νὰ τὸν ἰδῆ, ἤξερε νὰ τοῦ πῆ πολλά.

Μόνο ποὺ δὲν ἦταν καθόλου καθηουσιαστικά.

Ὁ ἐκλαμπρότατος Πρεβεδοῦρος ἦταν, ἢ ἔκανε κι' αὐτὸς τὸν ἀγαναχτισμένο. Καὶ δὲν ἤθελε νὰκούση τίποτα γιὰ τὴν τρελλὴ γυναίκα ποὺ πῆγε νὰ κάμη τέτοιο «ξαφνικὸ» καὶ... νὰ τοῦ χαλάσῃ τὴν ἡσυχία του. Γι' αὐτὸ ἦταν προπάντων ὁ θυμὸς του. Ἀπὸ τὸν κάπο τῶν ἀγροφυλάκων εἶχε μάθει τίς ταραχὲς ποὺ ἔγιναν στὸ Γαϊτάνι χτὲς κι' ἀνησύχησε φοβερὰ. Ἴσως σὲ λίγο θὰ γινόνταν τὰ ἴδια καὶ στὴ χώρα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ δείξῃ τὴ μεγαλύτερη αὐστηρότητα καὶ νὰ βάλῃ γρήγορα τὴ δίκη μπροστά. Κι' ὅ,τι πιά θὰποφάσιζε τὸ δικαστήριον.

Ἀφοῦ τοῦ ἐξήγησε ὅλ' αὐτὰ, ὁ κόντε Κανίσης χαμήλωσε τὴ φωνή του καὶ πρόθεσε.

— Ἄς εἶναι ὅμως, τοῦ μίλησα κι' ἐγὼ ὅπως ἔπρεπε καὶ στὸ τέλος τὸν ἐμαλάκωσα. Ἦν ἔκαμα λοιπὸν νὰ μοῦ ὑποσχεθῆ πὼς τὸ δικαστήριον δὲ θὰ καταδικάσῃ σὲ θάνατον τὴ γυναίκα σου· κι' ἂν τὴν καταδικάσῃ, θὰ εἶναι ἔτσι, γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου.

— Γιὰ νὰ πεθάνῃ, παναπῆ, στὴ φυλακὴ; εἶπε ὁ Ἰζώρτζης, κουνώντας τὸ κεφάλι.

— Ἐ, ποῦ ξέρεις!.. ἀποκρίθηκε ὁ κόντε Κανίσης. Νὰ γλυτώσῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ μπόγια εἶναι τὸ ζήτημα. Ἐπειτα, ἀργότερα, ἄμα λησμονηθῆ ἡ ἱστορία... ἄμα ἡσυχάσῃ ὁ κόσμος... ποῦ ξέρεις τί γίνεται...

— Θὰ μπορῶ κάμε νὰ πηγαίνω νὰ τὴ βλέπω στὴ φυλακὴ;

— Γιὰ τὴν ὥρα, ὄχι... ὡς ποὺ νὰ γίνῃ ἡ δίκη, δὲ μπορεῖ νὰ τὴν ἰδῆ κανένας, παρὰ ὁ ἀβοκάτος ποὺ θὰ τὴν ὑπερασπιστῆ. Κι' ὁ σιδρ Μπέμπος, ὅσο νὰ θέλῃ, δὲ μπορεῖ νὰ κάμη τίποτα.

Ἔτσι ὁ Ἰζώρτζης ἐγύρισε νὰ κλειστῆ στὸ σπίτι του ἀπελπισμένος. Ἀφοῦ κοτζά-Κανίσης δὲ μποροῦσε νὰ κταφέρῃ τὸν Πρεβεδοῦρο, ποῖος ἄλλος θὰ ἦταν ἀρκετός; Μήπως ὁ κατεργάρης ἐκεῖνος ὁ Βλασόπουλος;..

Κι' ὁ κακόμοιρος ὁ Ἰζώρτζης ἀποφάσισε νὰ μὴν κάμη ἄλλο διάδημα. Ὅλα μάταια θὰ ἦταν. Μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ κανεὶς μὲ τὴν τύχη του;.. Κι' ἡ τύχη τοῦ Ἰζώρτζη ἦταν νὰ χάσῃ τὴ χρυσομαλλοῦσα του—τελείωσε!..

Τὸ ἀπμεσήμερον, ὁ ἀνθρωπος ποὺ εἶχε στὴ σαράγια, πετάχτηκε μιά στιγμὴ ὁ ἴδιος στὸ σπίτι καὶ τοῦ εἶπε:

— Σιδρ Ἰζώρτζη, δὲν εἶναι δουλειὰ τούτη δὴ... Ἀπὸ τὴν αὐγὴ, ὅλο ἔρχονται καὶ μὲ ρωτᾶνε. Τὸ μαγαζὶ εἶναι γεμάτο κόσμον, καὶ μέσα κι' ἀπόξω. Δὲ μπορῶ νὰ τοὺς κάμω καλά. Πολλοὶ εἶναι θυμωμένοι καὶ βρίζουν. Καὶ δυὸ-τρεις, δημοκόποι, λαοπλάνοι, μιλοῦν δυνατὰ κι' ἐξερθερίζουν τὸν κόσμον. Φοβάμαι μὴ κάμουνε καμμιά γιούργια στὸ στέρι. Ἦ νὰ κάμω;

— Ὅχι, τὸ μεσημέρι ὁ κόσμος λιγότεφε. Κι' ἄφησα ἐκεῖ ἕνα γείτονν νὰ φυλάῃ κι' ἔτρεξα νὰ σ' τὰ πῶ.

— Καλὰ ἔκαμες. Ἦ ὥρα νὰ τρέξῃς πίσω νὰ κλείσῃς τὴ σαράγια, νὰ μοῦ φέρῃς τὰ κλειδιά καὶ νὰ πᾶς στὸ σπιτάκι σου!

Ἔτσι, ἡ σαράγια τοῦ Ἰζώρτζη, γιὰ τὸ ἀσκανδάλιστον, κλειστῆκε ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα.

(Ἀκολουθεῖ)

Τὸ δευτερευθίμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ροésie pure — «Ἔστὲν» καὶ Αἰσθητισμός

Φίλε κ. Ξενόπουλε,

Μιά παρατήρηση ἀκόμη καὶ μιά διαμαρτυρία, ποὺ τίς προκάλεσαν τὰ σημειώματά μου. Ἡ πρώτη τοῦ ἀγαπητοῦ μου Γέλλου Ἄγρα καὶ ἡ δευτέρη τοῦ κ. Ἀνθία. Ἄς ἀπαντήσω αὐτὴ τὴ φορὰ, γιὰ νὰ μὴ πιστευθῆ ὅτι εἶναι ὑπεκφυγὴ καὶ ποὺ δὲν ὀφείλεται παρὰ σέ... ποιητικὲς ὀκνηρίες, στὴν ἀναμελιὰ ἢ καὶ σὲ ἀτλ κακὴ συνήθεια ἴσως.

Ὁ φίλτατος Ἄγρας σχολιάζοντας τὰ ὅσα ἔγραψα γιὰ τὴν Ροésie Pure ἐξ ἀφορμῆς τῆς «Στροφῆς» τοῦ κ. Σεφέρη, «φρασεύει» ἀνάμεσα σ' ἄλλα καὶ μιά διήθεν ἀντίφραση μεταξὺ ἐκείνων ποὺ γράφω σήμερον γιὰ τὴν ροésie pure καὶ ὅσων μὲ τὸν φίλον κ. Λευκοπαρίδην ἔγραψα πέρους στὴν «Ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ Ὁραιότερα Ἑλληνικὰ Λυρικὰ Ποιήματα». Σήμερον, λέγει, παίρνω στάση ἐπιφυλακτικὴ, στάση κατακριτικὴ σχεδόν, ἀπέναντι τῆς ροésie pure, ἐνῶ πέρους, ταυτίζοντας τὴν μὲ τὸν λυρισμὸ, τὴν θεωροῦσα—καὶ θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ—(μὲ τὸ ξεδιάλεγμα τῶν ποιημάτων τῆς Ἀνθολογίας), σὴν τὴν μόνη ἀληθινὴ ποίησιν. Ἀντίφραση λοιπόν.

Ὅχι, ἄς βεβαιωθῆ ὁ ἀγαπητός μου Ἄγρας ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντίφραση (ποὺ καὶ ἂν ὑπῆρχε, δὲ θὰ μ' ἐμελλε—μόνο οἱ νεκροὶ δὲν ἀλλάζουν) ἀνάμεσα σὲ ὅ,τι ἔλεγα πέρους καὶ σὲ ὅ,τι ἔγραψα ἐφέτος· καὶ δὲν ὑπάρχει, γιὰτὶ μὲ τὸν ὄρον «ἄδολος λυρισμὸς» δὲν ἐννοοῦσαμε, ὁ φίλος κ. Λευκοπαρίδης κ' ἐγὼ, τὴν ροésie pure (ἄλλοιῶς, γιὰ συντομία καὶ ἀπλοῦστευση, δὲν θὰ εἶχαμε κανένα λόγον νὰ μὴ μεταχειρισθῆμε μιά φόρμουλα τόσο γνωστὴ καὶ τόσο... τῆς μόδας), ἀλλὰ μιά ποίησιν ἀντιρρητορικὴ, ἀντιρασιαλιστικὴ, τέτοια ποὺ πιστεύω καὶ διακηρύττω πὼς εἶναι ἡ ποίησιν, ἔδοξ' καὶ ὀκτώδεκα χρόνια, πολὺ πρὶν ἀπ' τίς θεωρίαις τοῦ Μπερμόν (Περσίδ. «Οἱ Νέοι», ἔτος 1919), μιά ποίησιν ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχῃ κοινὰ, ἀρκετὰ ἴσως κοινὰ, στοιχεῖα μὲ τὴν ροésie pure, μὰ ποὺ δὲν εἶναι ὡστόσο τὸ ἴδιο πρᾶγμα, δὲν εἶναι ροésie pure ὅπως τὴν ἐννοοῦν ὁ Βαλερὺ καὶ ὁ Μπερμόν.

Δὲν πέφτω ἄρα σὲ καμμιά ἀντίφραση, διατυπώνοντας ὅσες ἐπιφυλάξεις διατύπωσα γιὰ τὴν Ροésie pure. Ὅσο γιὰ τὸ ἂν σὲ μιά καθαρὰ λεξιοκρατικὴ ποίησιν (Un système pur des ornements et des chances du langage — Les meilleures réussites dans cette langue — Valéry — La fille de Minos et de Pasiphaë), ὁ καλύτερος γαλλικὸς στίχος — Μπερμόν) μπορεῖ νὰ κρύβεται κάποια φιλοσοφία καὶ νὰ ὑποδηλώνεται μιά στάση ἀπέναντι στὴ ζωὴ, αὐτὸ ποτὲ δὲν σκέφτηκα νὰ τὸ ἀμφισβητήσω. Ὅχι μόνο ὁ λεξιοκρατικὸς ποιητὴς, μὰ κ' ἕνας κατασκευαστὴς ἀκροστιχίδων ἀκόμη, ἢ ἕνας «σηματικὸς» ποιητὴς, μποροῦν ἀξιόλογα νὰ φανερώνουν—φανερώνουν ἀναγκαστικὰ—μιά στάση ἀπέναντι τῆς ζωῆς (μοιραῖα σὲν κάθε ζωντανὸ πλάσμα, καὶ μὲ μόνη τὴν ὑπαρξὴ τους), τὴ στάση ἐνὸς στυλίτη, νὰ ποῦμε, ἐνὸς φακίτη, ἢ γιὰ ν' ἀποφύγουμε ἄλλη λέξι, ἐνὸς ὀμφαλοσκοπούμενου.

* * *

Τὸν κ. Ἀνθία τὸν πείραξε ἡ λέξι αἰσθητισμὸς ποὺ μεταχειρίσθηκα, μιλώντας γιὰ τὸ τελευταῖον βιβλίον του καὶ θέλοντας μὲ τὴ λέξι αὐτὴ—τὴν ἄτυχῃ, ὁμολογῶ, καὶ κάπως «διασυρμένη»,—νὰ προσδιορίσω τὴν καθαρὰ καλλιτεχνικὴν στάσιν μου ἀπέναντι στὴν ποίησιν καὶ τὴν τέχνη γενικὰ, ἔξω ἀπὸ κάθε ἰδεολογία. Ἦ δὴλωσὴ μου αὐτὴ τοῦ ἔδωκε ἕνα εὐκολο ἐπιχείρημα ἐναντίον του: βέβαια, εἶναι σὴν νὰ μοῦ λέῃ, «τί νὰ περμιένῃς ἀπὸ ἕνα «ἔστὲν» καὶ ποὺ δὲν ντρέπεται νὰ τ' ὁμολογῆ πὼς εἶναι ἔστὲν; Ποῦ νὰ πάρῃ εἰδησὴ ὁ κακόμοιρος ἀπὸ ἰδεολογία!»

Φαίνεται ὅτι στὴν Ἑλλάδα πρέπει κάθε τόσο νὰ ἀξηγῆ κανεὶς καὶ τὰ πιδ στοιχειώδη πράγματα. Καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ πιδ στοιχειώδη εἶναι ὅτι, ἂν ἡ τέχνη δὲν μπορῆ νὰ χαρακτηριστῆ φαινόμενον per se, ἀπ' ἑαυτοῦ ὑπάρχον, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀπλὸ ἐπιφαινόμενο, τέτοιο ποὺ νὰ ἔξαρτᾶ ὅλη τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ἀξία του ἀπ' τὴν ἰδεολογία ποὺ τυχόν τὸ ἐμπνέει. Ἄν συνέβαινε αὐτό, τότε ὅλα τὰ ἔργα ποὺ τὰ ἐμπνέουν οἱ «Ὁραίες» ἰδεολογίαις ἢ οἱ ἰδεολογίαις ποὺ τίς πιστεύομε, θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ βρῖσκομε ἀνώτερα ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ τὰ ἐμπνέουν λιγώτερον «εὐγενικὲς» ἰδεολογίαις ἢ καὶ ἐντελῶς ἀντίθετες ἀπὸ τίς δικές μας. Μὰ δὲν γίνεται αὐτό. Γιὰτὶ ὅπως ὁ φιλόσοφος μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ξεχνᾷ τὸ ἄτομον του καὶ νὰ γίνεται γενικὸς καὶ ἀπρόσωπος προκειμένου νὰ στοχαστῆ, ἔτσι καὶ ὁ καλλιτέχνης, ὅταν αισθάνεται, ὑπακούει ἢ πρέπει νὰ ὑπακούῃ πρῶτα στὸ καλλιτεχνικὸν του αἰσθητήριον, καὶ ὕστερον στὴν ἰδεολογία του. Ἄν δὲν συμβαίνει αὐτό, μπορεῖ νὰ εἶναι θαυμάσιος ἀνθρωπος, ὑπέροχος ἰδεολόγος, ἐξαιρετὸς πολεμιστὴς, ἀγωνιστὴς, τὰ πάντα, μὰ καλλιτέχνης δὲν εἶναι. Ἄς βεβαιωθῆ ὁ κ. Ἀνθίας

πὺς καὶ κομμουνιστῆς ἂν ἦσαν, ἀπ' τοῦς πι-
στοτέροισι, ἀπ' τοῦς τῆς φανατικότητος, καὶ ἂν
ἐξαριστοῦσα ὅλη μου τὴ ζοὴ καὶ τὴν εὐτυχία
μου ἀπ' τὴν ἐπιζήτηση τοῦ κομμουνισμοῦ, δὲ
θὰ μ' ἐμπόδιζε αὐτὸ νὰ βρῶ ἀνώτερος ἀπ'
τοῦς στίχους τοῦ μεγαλύτερου ὁμοϊδεάτη μου,
τοῦς στίχους καὶ τοῦ μεγαλύτερου πολέμιου τοῦ
κομμουνισμοῦ, καὶ τοῦ βρωμερότερου ἀνθρώ-
που, ἂν ἦταν πραγματικὰ ὠραιότεροι. Ἄν ὅσοι
ἔχουν τέτοιους ἀντιλήψεις λέγονται «ἐστέτ», τότε
δὲν ντρέπομαι νὰ ἠμολογήσω πὺς εἶμαι καὶ ἐγὼ
ἕνας ἐστέτ.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ὁ «ἀγνὸς λυρισμὸς»

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἑστία»,

Τὸ κριτικὸ σημεῖωμα τοῦ κ. Κλ. Παράσχου,
γιὰ τὴ συλλογὴ ποιημάτων τοῦ κ. Γ'. Σεφέρη,
μπορεῖ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν σὲ μιὰ γενικώτερη συ-
ζήτηση τοῦ ζητήματος τοῦ ἀγνοῦ λυρισμοῦ.

Μολονὶ ἀμφιβάλλω ἂν πραγματικὰ ἡ συλ-
λογὴ τοῦ κ. Σεφέρη — μὲ τὴν τελείωσιν τὴν ἀνά-
γνωσὴν τῆς — βιάζει μισροσὶά μας πρακτικὰ τὸ
πρόβλημα τῆς καθαρῆς ποιήσεως, ἐντούτοις
σὲ τὸ γράμμα μου τοῦτο δὲν ἔχω καμμιὰ πρόθυ-
ση μήτε μὲ τὴν ποιήσιν τοῦ κ. Σεφέρη ν' ἀσχο-
ληθῶ, μήτε νὰ ἐπεκταθῶ σὲ γενικώτερος στο-
χασμούς πάνω στὴν ἔννοια τοῦ ἀγνοῦ λυρισμοῦ.
Θέλω μονάχα νὰ διαπιστώσω μιὰ παρεξήγησιν,
ποῦ γίνεται σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς προσκα-
θείας γιὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἔννοιας τοῦ ἀγνοῦ
λυρισμοῦ.

Ἡ προσπάθεια γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς «ἀ-
γνῆς ποιήσεως» ἀσφαλῶς δὲν εἶναι νέα. Ἡ θεω-
ρητικὴ τῆς διατύπωσιν, καθὼς σημειώνει ὁ κ.
Παράσχος, ἔχει γίνει ἔδω καὶ ἔκατο χρόνια.
Τὸν τελευταῖον ὅμως καιρὸν ἡ ἔννοια τῆς «ἀγνῆς
ποιήσεως» τείνει νὰ προσλάβῃ ἕναν περισσύτερον
ἀφηρημένον χαρακτήρα, ἀπαλλαγμένον ἀπὸ κάθε
ἠθικὸν ἢ θεματογραφικὸν στοιχείον, νὰ πραγμα-
τοποιήσῃ δηλαδὴ μιὰ καθαρότητα, ἀνάλογη μὲ
τὴν καθαρότητα τῶν χημικῶν στοιχείων.

Ἀφορμὴ στὴν τάσιν τῆς δημιουργίας τοῦ εἴ-
δους αὐτοῦ τῆς ποιήσεως ἔχουν δώσει, καθόσον
ταύλαχιστο γνωρίζω, οἱ περίφημοι θεωρῆτες τοῦ
ἄββ. Μπρεμόν γιὰ τὴν «Poésie pure» καὶ ἡ
ἐκλογὴ τοῦ Valéry ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Ἀκαδη-
μία, ποῦ ἔγινε αἰτία νὰ τεθῇ, τελευταῖα, μὲ μιὰ
ἐξαιρετικὴ ἔντασιν, τὸ πρόβλημα τῆς «ἀγνῆς
ποιήσεως» στὴ Γαλλία. Καὶ ἡ παρεξήγησιν ποῦ
θέλω νὰ διαπιστώσω, βρῆσκειται ἀκριβῶς στὸ
σημεῖον τοῦτο.

Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τῆς
«ἀγνῆς ποιήσεως», ὅπως σχεδὸν τὴ διατύπωσιν ὁ
Μπρεμόν, ἔχει γίνει ἔδω καὶ χρόνια στὴν Ἑλ-
λάδα, ἔμελλε, χωρὶς νὰ τὸ ὑπομνησθῶμεν καὶ
μιλοῦμε γιὰ τὴν «poésie pure» σὴν γιὰ κά-
ποια πρωτότυπη καὶ ἐντελῶς νέα ἐκδήλωσιν
στὸν ποιητικὸν λόγον. Ὁ λυρισμὸς μου αὐτὸς
μπορεῖ νὰ ξαφνίσῃ πολλούς. Ὁποῖος ὅμως ἀμ-
φιβάλλῃ, ὡς δοκιμῆσιν νὰ ξαναδιαβάσῃ τὴ «Φαι-
νικία» τοῦ Κωστή Παλαμά, ἀντικρῶζοντάς τιν
μὲ τὸ φακὸ τῆς βαλερικῆς «poésie pure», καὶ

θὰ δὴ — ὡς μοῦ ἐπιτραπῆ ὁ ἀναχρονισμὸς — πό-
σος βαλερισμὸς ὑπάρχει σ' ἕνα μέρος τοῦλάχισ-
του τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Παλαμά.

Με πολλὴν ἀγάπην

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

Καλλιτεχνικὰ Ἐξώφυλλα

Τὰ καλλιτεχνικὰ ἐξώφυλλα δὲν εἶναι πιά τῆ-
σο πᾶνια στὰ νεοελληνικὰ βιβλία. Πρὸ πολ-
λοῦ συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες ἔχουν καταλάβει
ὅτι τὸ ὠραῖο ἐξωτερικὸν ἀποτελεῖ τὴν καλῆ-
την ὀρεκτῆρα ἑνὸς βιβλίου· ἀλλὰ σήμερον, φαίνε-
ται, βρῶσκουν καὶ ζωγράφους ἱκανούς γιὰ τὴν
ἀπαρτίτῃ αὐτῆ διακόσμῃσιν, ἐνῶ ἴσως ἄλλο-
τε δὲν ἔβρισκαν παρὰ μὲ τὸ φανάρι.

Ἀνάμεσα στὰ νέα βιβλία μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ
ἐξώφυλλα μιᾶς ἄρεσε ἐξαιρετικὰ αὐτὸ τὸ μικρὸν
ρομάντισον τοῦ κ. Χρόνη Σαφίδη «Οἱ καθὼς-πρέ-
πει». Τὸ ἐξώφυλλον εἶναι καφετὴ ἀνοιχτό, ἀπὸ
πάνω, τὸνομα τοῦ συγγραφέα μὲ μαῦρον, ὁ τί-
τλος τοῦ βιβλίου μὲ κόκκινον — τυπογραφικὰ
στοιχεῖα τοῦ ἴδιου ρυθμοῦ — καὶ ἀπὸ κάτω τὸ
σκίτσον, μαῦρον ἐπίσης, τοῦ ζωγράφου κ. Γερα-
σίμου Γρηγορίου ποῦ ἀναδημοσιεύουμε. Εἶναι
ἀληθινὰ ὠραῖον! Ὁ κυβισμὸς τον — γιὰ νὰ εἶναι
καὶ μοντέρνον — δὲν ἐμπόδισε καθόλου τὴν πι-
στὴ ἀπόδοσιν ὅλων αὐτῶν τῶν τύπων, ποῦ εἶναι
ἀνθρώποι ζωντανοί. Μπροστὴ, τὸ κορίτσι μὲ
τὴς μπυζέλες ποῦ μιλεῖ γελαστὰ στὸ νέο· ὁ νέος
μὲ τὸ ταγάρ· ὁ ἄλλος δὲλας του μὲ τὸ μο-
νόκλ· τὸ ἄλλα κορίτσι, ὑπιστερὰ, μὲ τὰ κατε-
βασιμένα μάτια, καὶ τὸ ἄλλο, δεξιὰ, ποῦ κά-
ποιον κοιτάζει ἐρωτικὰ — ἀποτελοῦν ἕνα σύμ-
πλεγμα παρμένο ἀπὸ τὴ ζοὴ, τὴ σημερινὴν ζοὴ,
ποῦ δὲ μπορεῖ παρὰ νάρεσιν καὶ σ' ἐκείνους
ἀκόμα ποῦ δὲν τοὺς ἐνθουσιάζουν οἱ τετραγων-
νισμοὶ αὐτοὶ τῶν κύκλων στὴ νέα ζωγραφικὴ...
Ω.

Γιωσέφ Ἐλιγιᾶ

Μετὰ τὸν Καρυωτάκη, καὶ δεύτερον νεκρὸν μιᾶς
στέλλει ἡ ἐπαρχία· μὲ τὴ διαφορά, ὅτι τὸν Γιω-
σέφ Ἐλιγιᾶ τὸν ἔστειλε μόνον ὑπομνησθῆναι, —
χτυπημένον ἀπὸ κεραυνοβόλον τυροειδῆ πυρετὸ
Βράδου φθασμένος ἀπὸ τὸ Κιλκίς στὸ γειτονικόν.
μου σκιτάκι του, ἀνασθητός, καὶ πολὺ ἀργὰ
γιὰ κάθε ἐλπίδα, μετακομίσθηκε τὴν ἄλλῃ
ἡμέρα, — ἐν' ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἀπομνησθῆναι
τῆς ἀπελπιστικῆς θερμοκρασίας — μαζὶ μὲ τὴ
μητέρα του, στὸν «Εὐαγγελισμὸν» μὲ τὸ αὐτο-
κίνητον τῶν «Πρώτων βοηθειῶν». Ὁ θάνατός
του ἦλθε σὲ πέντε ἡμέρας.

Εἶναι ἀδύνατον αὐτῇ τῇ στιγμῇ νὰ βρῶ στὴ
γραμματοθήλασιν τῶν συρταριῶν τὰ τελευ-
ταῖα γράμματά του. Ὅλοι οἱ διανοούμενοι
ξέρουν βέβαια ἀπὸ χρόνια ὅτι, παρουσιασμέ-
νος ἀπὸ τὸν «Νουμά» καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸ λιγό-
ζωο λογοτεχνικὸν περιοδικὸν τῆς «Μεγάλῃς Ἑλ-
ληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», ἔγινε ἔπειτα συνερ-
γάτης τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ ἕνας ἀγνὸς
λυρικὸς ποιητής. Ὅλοι θυμοῦνται τὴ σειρά
τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Ρεβέκκας». Ὁ Γιωσέφ
Ἐλιγιᾶ ἐπανάφερον ἐκεῖ τὰ χιλιετραγουδιμένα

αἰσθημα τοῦ ἔρωτος στὴν πρώτην του μορφῇ,
τὴ βιβλική. Τὸ περιεχόμενον τους καθαρὰ ψυ-
χικὸ καὶ ἡ μορφή τους θερησκευτικὴ, κ' ἐχάρησαν
στὸ αἶσθημα αὐτὸ τὴ δροσιὰ μιᾶς καινούργιας
νεότητος. Ἄλλ' εἶναι κριτικὰ ποῦ δὲν ἐθηροσίευσεν
ποιήματα καὶ γιὰ τὴ μητέρα του: καθὼς ἔμε-
ναν μόνον οἱ δυὸ τους στὸν κόσμον, τὴν ἐλά-
τρευθὲν ἀληθινὰ καὶ θὰ ἦταν ἀριστουργή-
ματα.

Ἀπὸ τὰ γράμματά του ὅμως ἐγὼ ἔμαθα καὶ
κάτι πολὺ σπουδαιότερον ἀπ' ὅλα αὐτὰ, ποῦ, ἂν
ἐκρόφθαινε νάποτελειώσῃ καὶ ἂν κατῶρθωνε
νὰ ἐκδώσῃ, θὰ ἔμενε γιὰ τὰ νεοελληνικὰ γράμ-
ματα ἱστορικὸς σταθμὸς: τὴ μετάφρασιν ὁλό-
κληρης τῆς Βίβλου στὴ δημοτικὴν μιᾶς γλῶσσας. Ὁ
μέγας αὐτὸς κόπος ἐκυριαρχοῦσε στὴν ψυχὴν του
ὁλοκληρωτικὰ. Καὶ τὸ μέτρο καὶ τὸ δείγμα τοῦ
συνόλου τῆς ἐργασίας του ἔδωκε κάποτε στὴ
«Νέα Ἑστία» μὲ τὸν «Ἰωνᾶ», — ἐκλεκτὸν δείγμα,
πυροδευμένο ἀπὸ ὁλόκληρη σοφία ὑπομνηματι-
σμῶν, ἐπεξηγήσεων, παραπομπῶν καὶ βιβλιογρα-
φίας. Ὁ σκοπὸς του ἦταν νὰ μελετηθῇ ἡ Βίβλος
ἐπιστημονικὰ καὶ νὰ διαβασθῇ πρὸ πάντων
γιὰ τὴν ποιητικὴν ὁμορφιάν της.

Ἀπὸ τὸ ἴδιον σύνολον τοῦ ἔργου του εἶχεν
ἀποσπάσει σὲ καιροὺς ἕνα πλῆθος ἀρθρῶν, δη-
μοσιευμένα στὴ «Μεγάλῃν Ἑλληνικῇν Ἐγκυ-
κλοπαιδείᾳ», ὅπου ἦταν τακτικὸς συνεργάτης.
Καὶ μόνον αὐτὰ φθάνουν νὰ χαρίσων σ' ὄνο-
μά του μιᾶν ἐπιστημονικὴν δόξαν.

Κατὰ τὰ λοιπὰ, ἡ γνωριμία μας ἐστάθηκε
πολὺ σύντομη. Ἐγνώρισεν νέον ἐξαιρετι-
κὰ σεμνόν, ὑγιέστατον, — φαινομενικὰ τουλάχισ-
τον, — ἀνυπόκριτον εὐγενικόν καὶ πρόθυμον
γιὰ ὅλα. Ἡ βιοπάλη σὲ λίγο τοῦ ἐστέρησε τὴν
πρωτεύουσα. Παραιτώντας τὰ ἰδιωτικὰ μαθή-
ματα τῆς Γαλλικῆς, ἐζήτησε μιὰ μονιμώτερον
θέσιν τὸν διώρισαν στὸ Κιλκίς. Μοῦ ἔγραψε
ἀπ' ἐκεῖ στιχοῦρημένα τὰ παράπονά του,
συσταίνοντάς μου ὅμως νὰ μὴ δημοσιευθῶν
ποθενά: ἠπιώτερος ἀπὸ τὸν Καρυωτάκη αὐτὸς,
ἔτρεπε μήπως δυσαρστηθῶν οἱ φιλόξενοι ἐντό-
ποι παῦ τὸν ἀγαποῦσαν. Τὸν ἐπερμημένας νὰ
γυρίσῃ, γιὰ νὰ γράψῃ, — ὁ μόνος ποῦ θὰ τὸ
ἐκαμνε ἀθηναικὰ, — τὴν κριτικὴν τοῦ «Ἰωβ»,
τοῦ χθεσινοῦ βιβλίου τοῦ κ. Φριλιγγου. Εἶχ'
ἀκούσει ὅτι ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς περιουσίας του,
ὁ κ. Λάγιος, ἕνας ἀπὸ τοὺς πολὺ καλοὺς ἐκπαι-
δευτικούς λειτουργούς, ἐπρότεινε τὴν μετάθεσιν
του ἀπὸ τὸν ἐφετεριὸν Σεπτεμβρίου στὴ Θεσσα-
λονίκην. Ἐκεῖ, μὲ τὴ συντροφίαν τῆς ἀγαπημένης
του μητέρας, μὲ τὴ χορηγίαν τῶν πλουσιωτέρων
του ὁμογενῶν, ἡ ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου του θὰ
γινάταν πραγματικότης. . .

Μένουν ἴσως καὶ ἄλλα, — ἂν δὲν ἀρκοῦν αὐ-
τὰ — ποῦ θὰ εἶχα νὰ μιλήσω, ἂν ἐγνώριζα κε-
ρισσότερον τὸν Γιωσέφ Ἐλιγιᾶ; Μπορεῖ, δὲν
ξέρω. Θὰ βρεθῇ ὡστόσο πάντα ἀπὸ δὸ καὶ
ὀλίγος τόπος καὶ περισσότερη ἀγάπη, γιὰ νὰ
τὰ πῆ κάποιος ἴσως ἀρμοδιώτερος.

Τ. Α.

Σ. τ. Α. Ποιήματα ἀνεκδῶτα τοῦ Γιωσέφ Ἐλιγιᾶ θὰ δη-
μοσιεύωμεν εἰς τὸ προσεχές. Καὶ φωτογραφίαν του, ἂν
εἴρηκεν.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

«Mon Curé chez les Pauvres» ὑπὸ André de
Lorde καὶ Pierre Chaine.

Δὲν ξέρω ἂν ποθενὰ ἄλλου δημιουργήθησαν
τόσο πολλοὶ τύποι ἀπ' τὴ φιλολογία, ὅσο στὴ
Γαλλία. Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτῇ, ἀπ' τὸν καιρὸν τοῦ
Aurore France, δὲν εἶχε φανῆ κανένας και-
νούργιος καὶ οἱ κριτικοὶ ἀνησυχούσαν. Οἱ νεοί-
λουστέρες δὲν ἔχουν πιά τὴ δύναμιν ν' ἀναστή-
σουν ἕναν τύπον, νὰ τὸν ζωντανέωσιν ἀρκετὰ,
ὥστε νὰ περῶσιν στὴ λαϊκὴν ψυχὴν σὰ σύμβολον
καὶ σὴν ἀδελφός, μὲ σάρκα καὶ ὀστά; Ὁ Clé-
ment Vauteil τοὺς ἐπεφύλασσε μὴν ἐκπλαῆσθαι
σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ὁ ἥρωας πολλῶν
μυθιστορημάτων του, ὁ ἐφημέριος Πελλεγκρέν,
γίνηκε ἕνας ἀπ' τοὺς πρὸ προσφιλῆς λαϊκοὺς
τύπους. Πρέπει ὅμως κανεὶς νὰ ὁμολογήσῃ πὺς
ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα ποῦ χρειαζόνται γι' αὐτό.
Στρατιωτικὸς παπᾶς τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου, ἀ-
γράμματος, ἀλλὰ ἐνθουσιώδης, θερμῶσιμος, κα-
λότατος καὶ ἀφελῆς, πέφτει θύμα ὁλοένα τῶν
ἰδίων του τῶν ἀρετῶν. Στοιχεῖα ἐπικαιρότητος
ὡπὸς ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα μὲ τὴ «Με-
γάλῃν Βραδύᾳ», οἱ προσοδοφόρος κρατικὲς προ-
μήθειαι, οἱ ὑποπτες ἐκλογαί, στὶς ὅποιες ἀθλα-
βῶσκειται μπλεβμένος, καὶ γενικώτερα ἡ ἐκλυση
τῶν ἠθῶν, ὁ ἐξαμερικανισμὸς τῆς παλιᾶς Εὐρώ-
πης, ἡ μηχανοποίηση τῆς ζωῆς δίνουν ἀφορμὴν
σὲ Βωτέλ νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἀγαθὸν ἄββ. σὲ
κάθε νέον μυθιστόρημά του, ἀπολαυστικώτερον
καὶ νεανικώτερον ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς.

* * *

Τὸ «Mon Curé chez les pauvres» εἶναι ἕνα
τριῆμα τῆς σειράς ὅπου ἀναπτύσσεται ἡ περιπε-
τειώδης δράσις τοῦ ἐφημερίου καὶ γύρω ἀπὸ τὸν
ἥρωα ἐμφανίζονται μερικοὶ ἐπίσης χαρακτηρι-
στικοὶ τύποι, γνωστοὶ ἀπὸ τὰ προηγούμενα ἔρ-
γα, ὅπως ὁ πολυπράγμων πολιτικὸς παράγων
Κουζινέ, ἡ ψυχολογία τοῦ Ἐλένη, ἡ οἰκονόμος
τοῦ Βαλερύ, κτλ. Ἡ μεταφορὰ ὅμως τοῦ μυ-
θιστορήματος στὸ θέατρο εἶναι, μπορεῖ νὰ πῆ
κανεὶς, προβληματικὴ καὶ μόνον ἐπαινοὶ ὀφείλου-
ται στοὺς δυὸ συγγραφεῖς ποῦ τὸ κατῶρθωσαν.
Πράγματι, ἐκτὸς ἀπ' τὴν πολὺ πυκνὴν πλοκήν,
τὴ μεγάλη κίνησιν τῶν προσώπων, τὴν πολυσύν-
θετην δράσιν, ὁ Βωτέλ οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, πα-
ρουσιάζει σὲ μιὰ ἀπ' τὴς κυριώτερες σκηνῆς
τῶν. . . Πάπα! Ὁ σκόπελος ἦταν ἐπικίνδυνος,
ἀλλ' οἱ δυὸ συγγραφεῖς κατῶρθωσαν νὰ τὸν
περικάμψων τὸσο ἐπιτυχῶς, ποῦ καὶ αὐτὸ τὸ
ὄργανον τῶν Ἰησοῦτων «Les Etudes» γράφει
μ' ἐνθουσιασμὸν γιὰ τὸ ἔργο.

* * *

Ἄλλ' εἶναι προτιμότερον ν' ἀρχίσωμε ἀπ'
τὴν ἀρχή. Ὁ ἐφημέριος εἶναι στὴν ἐνορία του,
στὴ Sablesienne, μὲ τὴ γριὰ οἰκονόμον του ποῦ
γοιτιάζει, γιατί ὁ, τι ἔχουν καὶ δὲν ἔχουν τὸ
μοιράζει στοὺς τεμπέληδες ποῦ ἐρχόνται νὰ
τοῦ κλαυτοῦνε, ὅταν παρουσιάζεται ἕνας κομ-
ψὸς κύριος, ἐβραῖος, βαρῶνος, ἀντιπρόσωπος

δήθεν ενός φιλανθρωπικού όμιλου, και του λέει πως άποφάσισε να κάνει μιá μεγάλη δωρεά για τους φτωχούς της ένορίας του. Για να προσελκύση την έμπιστοσύνη του μάλιστα του μετρά άμέσως πέντε χιλιάδες φράγκα. Έπειτα φέρνει την όμιλία επιδειξιότατα πάνω σε κάτι όμοια άγάλματα που κατέχει ή ένοριακή εκκλησία με ζωηρά χρώματα και ζωντανές εκφράσεις. Μεταξύ αυτών είναι κι ένα παλιό και μαυρισμένο, σωστό κουφάρι, — ένας άτεχνα σκαλισμένος ξυλένιος Χριστός — που κανείς δεν ξέρει ποτέ γίνηκε και ποιός τον έφερε στην εκκλησιά. Αν δεν ήταν ο σεβασμός που τρέφει ή άββάς στα θεία, θα τό είχε προς πολλή πετάξει σε καιμιά αποθήκη. Νά όμως που ή βαρώνος Κρανάκ του προτείνει να τό πάρη στο Παρίσι, να τό βάλη, να τό ανακαινίση, να τό κάνει σαν καινούργιο. Ο έφημέριος φυσικά δέχεται προθυμότατα, άλλ' άκόμη δεν έφυγε ή ύποχρεωτικός έπισκέπτης του, και καταφθάνει μιá έπιτροπή του Υπουργείου της Παιδείας, για ν' αναγγέλλη στον Πελλεγκρέν ότι τό άγαλμα αυτό — σημαντικότατο μεσαιωνικό έργο — θα μεταφερθή στο Μουσείο. Έκπληξις. Έξηγήσεις. Ο Κουζινέ, ύφυπουργός ή ίδιος, βρίσκει κικρότατες εκφράσεις για να στηλιτεύση την έπιπολαιότητα του άββά και του ύποσχεταί μιá σύντομη καθαίρεση.

Στή β' πράξη, ή άββάς, παυμένος, ύποχρεώθηκε να πάη ως άπλός εργάτης στο τυπογραφείο «Προλετάριος». Όπως φανερώνει τόνοςμα, πρόκειται περί κομμουνιστικής οργανώσεως, με την όποία συνεργάζονται ή προστατευομένη του άββά, Έλένη. Η Έλένη είναι σφοδρά έρωτευμένη με τον Πέτρο Κόκκινο, έναν άπ' τους άρχηγούς της οργανώσεως, και είναι έτοιμη να κάνει ό,τι της πη. Μιá άλλη όμως κομμουνίστρια, ή Jeanne Réveil, έπωφελεται από το έρωτος, για να ύποχρεώση τον Κόκκινο να έμμεταλλευθή ύπέρ της ιδέας την Έλένη. Έκείνος πισζόμενος δέχεται, κι ή άνύποπτος άββάς μεσολαβεί κοντά στον Κουζινέ — ύφυπουργό της Αεροπορίας — να την προσλάβη για γραμματέα του. Η Έλένη μάλιστα άποδεικνύεται χρησιμότητα. Άλλά μιá μέρα, που ή Πέτρος Κόκκινος πάει να της ζητήση να κλέψη κάτι έγγραφα, ή έφημέριος τους πιάνει άγκαλιασμένους. Γίνεται έξω φρενών βλέποντας τη διαγωγή της προστατευομένης του και θέλει σώνει και καλά να την πάρη άπ' τό Υπουργείο. Ο νόμος είναι μαζί του και μόνο ένα θαύμα μπορεί να σώση την κατάσταση. Αυτό τό θαύμα ή Πέτρος Κόκκινος δεν άργεί να τό εκτελέση. Ο νούντιος του Πάπα στο Παρίσι τηλεφωνεί δήθεν στον Πελλεγκρέν πως είναι μεγάλη ανάγκη να φύγη άμέσως για τή Ρώμη, όπου τον ζητά ή . . . Πάπας.

Αμ' έπος, άμ' έργον. . . Ο έφημέριος αφήνει κι Έλένη κι όλους και τρέχει στο Βατικανό, σκρώχνει δεξιά άριστερά και κατορθώνει να φθάση τέλος μέχρι του γραφείου του Πάπα. Δυό καρδιάλιοι συνομιλούν. Βλέπουν εκπληκτοι τον άββά να εισορμά, άλλ' όταν μαθαίνουν πως έφθασε ως εκεί, αναρθώνονται οι

τρίχες της κεφαλής τους. Θέλουν να τον φεγατίσουν, άλλ' ή ίδιος ή Πάπας τον προλαμβάνει. Έξηγήσεις. Ο Πάπας άντι να θυμώση, νουθετεί με μεγάλη φρόνηση και γλυκύτητα τον άποστάτη. Όπως έλέχθη κι άνωτέρω, ή σκηνή αυτή είναι γεμάτη τάπη και πολύ ώραλο. Τέλος ή άββάς φεύγει ύπό τής εύλογίας του Πάπα. Φθάνει στο Παρίσι, σ' ένα καφενείο όπου οι πράκτορες της Μόσχας έχουν συμβούλιο. Ο Πέτρος Κόκκινος άποκαλύπτεται άπλός κατάσκοπος της «μπουρζουαζίας», κι έτοιμάζονται οι άλλοι να τον δολοφονήσουν, όταν ή Πελλεγκρέν, που ήταν κρυμμένος κάτω άπ' τό τεξάκι, κόβει τό ήλεκτρικό ρεύμα και κάνει τόσο θόρυβο, που οι κοιμουνιστάι νομίζουν πως είναι ή αστυνομία και προσπαθούν να σωθούν. Σε λίγο ανάβουν πάλι τά φώτα, έρχεται ή Έλένη κι ή έφημέριος εύλογεί την ένωσή της με τον ψευδο-Κόκκινο, ενώ ή αστυνομία που περικύκλωσε τό καφενείο, συλλαμβάνει τους κομμουνιστάς.

Αυτή με λίγα λόγια είναι ή μεγάλη κωμωδία των Lorde et Chatne, που χειροκροτήθηκε άπ' όλο τό Παρίσι. Δυστυχώς ή έλλειψη χώρου δέ μου επιτρέπει να δώσω μιάν εκτενέστερη άνάλυση, για ν' αντιληφθή ή άναγνώστης με πόση τέχνη και φυσικότητα δικαιολογούνται οι άπιθανότητες της και κυρίως ή τολμηρή έπίσκεψη στο Βατικανό.

A. Σ. Β.

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΓΑΛΛΙΑ

«Κάιν»

Πρό έπταετίας, τό 1924, ένας γάλλος σκηνοθέτης του κινηματογράφου, ή Λέων Πουαριέ, συνόδευσε την πρώτη άποστολή που διέσχισε την Αφρική από βορρά σε νότο, φέρνοντας στην έπιστροφή, ένα θαυμάσιο φίλμ των ήθων και έθιμων, της ζωής και της φύσεως της αφρικανικής ήπειρου. Ο πλοῦτος όμως και ή παρθένος όμορφιά του τόπου, του έδωσαν την ιδέα να γυρίση εν' άλλο φίλμ, όπου ή πλοκή κ' ή έμφάνιση των ανθρώπων θα παιαίωνα μόνο τή λαμπρότητα αυτής της φύσεως, ένα είδος κινηματογραφικού ποιήματος, που για διαφόρους τεχνικούς λόγους δέ μόρσεσε να πραγματοποιήση παρά τής τελευταίους μήνας.

Η έπιτυχία αυτής της εργασίας υπερέβη κάθε προσδοκία. Όλοι είναι σύμφωνοι, για να όμολογήσουν πως είναι σωστό καλλιτέχνημα, κάτι που δεν βαστά από τις συνηθισμένες ταινίες παρά τή φωτογραφία. Όπως έλέχθη και άνωτέρω, ή πλοκή είναι δευτερεύον έντελώς στοιχείο του έργου, άπλουστάτη και μάλλον συμβολικού χαρακτήρος. Ένα βαπόρι διασχίζει τον Ινδικό Ωκεανό γεμάτο επιβάτας, ως επί τό πλείστον πλούσιους, που έπιδεικνύουν με τή συνηθισμένη έπιπόλαιη άφροντισία τους τά άγαθά που τους χάρισε ή τύχη. Υπάρχουν όμως μέσα στο πλοίο κ' οι εργάτες του βαποριού, οι καρβουνιάρηδες. Οι άτυχοι κ' οι κακομοιριασμένοι, που βλέπουν με φθόνο την

πολυτέλεια μέσα στην όποία κινούνται οι συνεπιβάτες τους της α' θέσεως. Ένας ίδιος, τώπος κακορρέζικου, που ό,τι πιάσει γίνεται γόμα, καθώς λένε, γνωστός άπ' όλους με τό παρατσούκλι «Κάιν», — ψυχή έπαναστατημένη σε σώμα άθλητοῦ — ύποφέρει άπ' αυτή την κατάσταση. Μιá ευκαιρία του δίνεται, Αρπάζει ένα πορτοφόλι και μιá βολίτζα, μπαίνει σε μιá σκεδιά κάποιου ίθαγενοῦς και μες στη νύχτα δραπετεύει άπ' τό βαπόρι.

Την έπαύριο, στο άπέραντο πλαίσιο του ώκεανού, τό πλοίο δέ φαίνεται κιá. Μακριά, πολύ μακριά, στον ορίζοντα, ή στεριά διαγράφει μιá μαύρη γραμμή. Ο δραπέτης έξετάζει τά κλομαία. Το πορτοφόλι είναι γεμάτο χρήματα. Αντιθέτως μέσα στην τσάντα μόνο ένα περιστερο κριτά την προσοχή του. Αποκοιμείται εύχαριστημένος, μιá όταν ξυπνά, αντιλαμβάνεται πως τά θαλάσσια ρεύματα τον παρέσυραν στ' άνοικτά. Είναι χαμένος. Τότε αρχίζει μιá άτελειώτη άγωνία, μιá άγωνία που θα κρατήση πάνω άπό δέκα μέρες. Νηστικός, εξαντλημένος, ή Κάιν περιέρχεται τέλος σε κοματώδη κατάσταση. Μά ή τύχη δεν τον είχε εγκαταλείψει. Ένας άέρας τον ρίχνει σε κάτι βράχους. Η σκεδιά θρυμματίζεται. Η δραπέτοτητα του νερού έπαναφέρει τον δραπέτη στις αίσθήσεις του. Βγαίνει σε μιάν άγνωστη στεριά. Μιá ύπεροχη, όργιαστική βλάστηση, γάργαρα νερά, χαμαιλέοντες, πολύχρωμα πουλιά, ήσυχες ήλιαζόμενες χελώνες τον ύποδέχονται. Τρώγει μπανάνες, καρύδια, μάγκους κι αίσθάνεται σαν μιάν αναγέννηση να ξεφαντώνη μέσα του. Κι' αλήθεια, μιá νέα ζωή αρχίζει γι' αυτόν. Κάτω από μιá συστάδα δέντρων, βόησε κάτι κόκκαλα, κάτι συναξάρια, κάτι σημειώσεις, άφημένους άπό ένα μισσιονάριο που φαγώθηκε άπ' τους καννιβάλους. Έτσι πληροφορείται πως βρίσκεται σ' ένα άκατοίκητο νησί, που τό έπισκέπτεται, κάπου-κάπου, μιá φυλή άγρίων. Άλλά προς τό παρόν είναι μόνος, έλεύθερος κ' ή ψυχή του διαστέλλεται από χαρά στην τόση καλωσύνη που δείχνει ή φύση γι' αυτόν. Από κτήνος ξαναγίνεται άνθρωπος.

Είναι ρωμαλέος, έπινοητικός, εργατικός. Γρήγορα βρίσκει τρόπο να προσθέση στην τροφή των καρπών ψάρια και ψητό, να κατασκευάση όπλα, να σικόση μιá καλύβα. Γυμνός κ' ισχυρός, ζει χωρίς φροντίδες άλλ' και όχι χωρίς μελαγχολία. Του λείπει ή γυναίκα. Και για να την βρή, άποφασίζει να έγκαλειψη τό νησί του. Την ήμέρα όμως που θ' αναχωρήση, ξυπνώντας τό πρωί, άκούει κάτι παράξενες βραχνές φωνές. Τρέχει προς την παραλία και βλέπει μερικούς άγρίους, άπ' αυτούς που άγέφερν ή μισσιονάριος, που παίρνουν τή σκεδιά του. Μιá στιγμή, σκέπτεται να τους έμποδίση, άλλ' θα ήταν παραφροσύνη να έπιταθή ένας εναντίον δέκα. Κι' έξαφνα άκούει γυναικείας φωνές. Γαράσσεται, κλονίζεται. Προχωρεί μέσα στα φύλλα, διαλέγει τή σύντροφό του — τή Ζουζούρ — κι' όπως στην προϊστορική έποχή, την αρπάζει, μ' όλη την αντίστασή

της, και την τρέχει στην καλύβα του, μέσα στα δέντρα. Οι ίθαγενείς όμως άμέσως τον περικύκλώνουν. Η στιγμή είναι δραματική. Το περιστερο, που σκέπτεται την τελευταία στιγμή, τον σώζει. Οι άγριοι, τρομοκρατημένοι, τρέπονται εις φυγήν κι ή Κάιν μένει μόνος με τή γυναίκα που κατέκτησε. Η οικογένεια γήγορα μεγαλώνει. Παιδάκια μελαμρά έρχονται να φαιδρύνουν την ταπεινή καλύβα. Η εύτυχία του είναι τελεία. Άλλά κάποτε ή πόνος κτυπά την πόρτα του. Ένα παιδί του πεθαίνει, από ένα φίδι που τό δάγκασε, και μέσα στη θύελλα που μάχεται, ενώ ή Ζουζούρ θρηνηεί, ή Κάιν πάει να βάλη κοντά στο μισσιονάριο τό σκήνωμά του. Μιá άγνωστη έπιθυμία, μες στη θλίψη του, να προσευχηθή, τον κάνει ν' ανοίξη ένα βιβλίο προσευχών κι' έξαφνα μιá φράση, σαν άνάγλυψη, βγαίνει άπ' τις σελίδες του μισοκατεστραμμένου βιβλίου: Ου κλέψεις. Ο πόνος ξυπνά τή φωνή της συνειδήσεως κι' ή μέχρι τότε εύτυχής Κάιν δέ μπορεί πιά να ήσυχάση. Η έπιθυμία της έπανορθώσεως του άδικήματός του τον καταδιώκει, κι' όταν αντιλαμβάνεται ένα βαπόρι, κάνει σημεία να πλησιάση. Άνθρωποι λευκοί σαν κι' αυτόν ξεμπαρκάρουν στο νησάκι κι' ή Κάιν φεύγει μαζί τους, χωρίς να σκεφθή τή Ζουζούρ και τό παιδί της, για να έπιστρέψη ό,τι έκλεψε και να ξαναγίνη ένα έντιμο μέλος του πολιτισμένου κόσμου. Άλλά μόλις άναβαίνει τό πλοίο, έρχεται πάλι εις έπαφήν με την πραγματικότητα. Ο καπτανίος τον συγχάρει για τή χειρονομία του και τον . . . στέλνει να έργασθή στις μηχανές. Μέσα σ' ένα κλουβάκι, τό καναρίνι του καπτανίου τραγουδά μελαγχολικά κι' έξαφνα τό ραδιόφωνο αρχίζει να μεταδίνη ειδήσεις άπ' την Εύρώπη: Άνεργία, άρρώστειες, καταστροφές, δυστυχία . . .

Τό πλοίο τώρα τίθεται εις κίνηση, οι μηχανές ξαναπαίρνουν το ρυθμό τους, εν' αόλακι αρχίζει να μεγαλώνη στη θάλασσα. Κάτι σαν πανικός γεμίζει την ψυχή του Κάιν. Άναβαίνει στο κατάστρωμα και μ' ένα πήδημα βρίσκεται στη θάλασσα. Έπειτα, με μεγάλες μπρατσιές, κολυμπά προς τό νησάκι όπου γνώρισε την εύτυχία, ενώ ή Ζουζούρ έρχεται προς αυτόν σε μιá σκεδιά.

Έτσι τελειώνει αυτό τό λιγοπρόσωπο φίλμ όπου, εκτός από τον Κάιν, που ύποδύεται ή ήθοποιός Θωμάς Μπουρντέλ που συνδυάζει θαυμάσιο παράστημα μ' εύγενική άντίληψη, και τή Ζουζούρ, που ένοσάρωνει μιá νεαρή αντιλλιανή κρεολή, σπάνια έμφανίζονται άνθρωποι. Η φύση, στο φαικό, ξεδιπλώνει πέρα ως πέρα τις μυστικές της χάρες και κάνει την ταινία αυτή ένα βιβλικό ποίημα.

Καιμιá σκηνή δέ γυρίσθηκε σε στούντιο. Όλες είναι παρμένες στη Μιδαγασκάρη, μέσα στο άθθεντικό πλαίσιο των τροπικών. Λίγα λόγια, άλλ' αντιθέτως όλη ή ποικίλη συμφωνία των φωνών του δάσους, του άνέμου, των κυμάτων δίνουν σε κάθε σκηνή χαρακτηριστικά καλλούσης ζωής.

A. Σ. Β.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ὀμήρου Μπεκέ: «Στὴ Χαρά τοῦ Βουνού»
("Ἐνα ταξίδι στὸ Πήλιο).

Ἐπάρχει πρὸ εὐχάριστο φιλολογικὸ εἶδος, καὶ γιὰ τὸν συγγραφέα καὶ γιὰ τὸν ἀναγνώστη, ἀπὸ τὴν ταξιδιωτικὴ ἐντύπωση; Ἀμφιβάλλω. Ἄν ἡ εὐχαρίστησις, τουλάχιστον, προέρχεται ἀπὸ τὴν ποικιλία, κανένα φιλολογικὸ εἶδος δὲν μπορεῖ νὰ συναγωνισθῇ τὴν ταξιδιωτικὴ ἐντύπωση. Πουθενὰ ἄλλοῦ ὁ συγγραφέας δὲν ἔχει τόση ἀνεση, τόση ἐλευθερία, τόσο πλατεῖα καὶ ἐλαστικὰ πλαίσια, σὲ τέτοιο βαθμὸ τὴν δυνατότητα, χωρὶς ν' ἀλλοιώνῃ καθόλου τὴν φύσιν τοῦ εἶδους, νὰ ἀλλάξῃ κάθε τόσο τόνο, διάθεσιν. Ἐπάρχουν ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις ξένων μεγάλων συγγραφέων οἱ «Ταξιδιωτικὲς Εἰκόνες» τοῦ Κάινε, τὸ «Ρώμη, Νεάπολη, Φλωρεντία» τοῦ Στένταλ, τὸ «Λίμα, Ἰδωνὴ καὶ Θάνατος» τοῦ Μπαρρές, μὲ τίς ὁποῖες τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ παραβληθῇ. Εἶναι σελίδες, ὅπου σ' ἕνα μοναδικὸ ἀμάλγαμα, βρῖσκει κανεὶς τὰ πάντα: Πορτραῖτα, περιγραφές, παρατήρηση, ψυχολογία, κοινωνικὴ ἱστορία, αἰσθητικὸ καὶ φιλοσοφικὸ στοχασμὸ, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διάχυτον ἕνα ἀπόκρυφο λυρισμὸ, πού φθάνει σὲ ὀξύτητα καὶ βάθος κάποτε τὸν λυρισμὸ μεγάλων ποιητῶν.

Στὴν Ἑλλάδα τὸ εἶδος αὐτὸ καλλιεργήθηκε πολὺ λίγο, καὶ, ἂν ἐξαιρέση κανεὶς τίς ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις τοῦ Οὐράνη, μερικὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες παίρνουν θέσιν ἀληθινά, γιὰ τὸν τόνο, γιὰ τὸ ποῖόν τῆς αἰσθαντικότητος, γιὰ τὸ ὕψος, σὲ ὅ,τι ἐκλεκτότερο ἔχει ἢ νεώτερή μας πεζογραφία, λιγοστὲς εἶναι οἱ λογοτεχνικὲς ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις — οἱ πραγματικὰ λογοτεχνικὲς — πού θὰ μπορούσαν νὰ σταματήσουν ἕνα κάπως ἀπαιτητικὸ ἀναγνώστη.

Ὁ κ. Μπεκές εἶναι ποιητὴς, ποιητὴς ὁμῶς χωρὶς πλούσια καὶ καλλιῶδη αἰσθαντικότητα, χωρὶς διάθεση μουσικὴ καὶ χωρὶς ἀκόμη, τὸ χάρισμα νὰ δίνῃ πλαστικὴ ζωντάνια στὰ αἰσθητικὰ καὶ τὰ συναισθητικὰ του, στὶς ιδέες μᾶλλον — εἶναι κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς νοησιαρχικῶς — πού ἀποτελοῦν τὴν οὐσία τῆς ποίησός του. Στὴν πρόζα του ὁμῶς — καὶ ἐννοῶ τὸ «Ταξίδι στὸ Πήλιο» — πρῶτο, ἂν δὲν γελιέμαι, πεζογράφημα πού παρουσιάζει — ἐμφανίζει ἀρετές, πού ἀντισταθμίζουν σὲ ἀρκετὸ βαθμὸ τὰ ἐλαττωματικὰ του, καὶ μᾶς κάνουν νὰ λησιμονοῦμε κάποτε-κάποτε ἄλλες ἀρετές, τίς πολυτιμότερες, κατὰ τὴ γνώμη μας, καὶ γιὰ τὴν ποίησιν καὶ γιὰ τὴν πεζογραφία. Τὸ «Στὴ Χαρά τοῦ Βουνού» προδίδει συγγραφέα εὐσυνείδητο, προσεκτικὸ, πού ξέροι νὰ συνθέτῃ, νὰ διηγῆται, πού δὲν ρητορεύει, οὔτε φλυαρεῖ, πού ἀπὸ κάθε εἰκόνα, κάθε ἐπεισόδιο, κάθε σκηνή, λέγει μόνο ὅ,τι πρέπει νὰ πῇ, πού τὰ λογῆς θεάματα καὶ γεγονότα τῆς ζωῆς δὲν τὸν ἀφήνουν ἀδιάφορο ἀλλὰ τοῦ ξυπνοῦν καὶ τοῦ κινοῦνε τὴ σκέψιν, ἕνα συγγραφέα, τέλος, πού κατορθώνει νὰ εἶναι ἄπ' ἀκρῆ σ' ἀκρῆ σχεδὸν τοῦ βιβλίου του, ἐνδιαφέρον. Καὶ ἀληθινά, τὸ τα-

πειναιὸ αὐτὸ ἀξίζει ἰδιαιτέρως νὰ τονισθῇ. Ἰσχυρώντας τίς ἐντυπώσεις του ἀπὸ μιὰ διαδρομὴ πού δὲν προσφέρει οὔτε νέο οὔτε πλουταῖο ὕλικό, ὁ κ. Μπεκές κατορθώνει, μὲ τὴ γοργὴ του διήγησιν, μὲ τὴν ἐναλλαγὴ τοῦ τόπου του, μὲ τὸ σοφὸ πλέξιμο μικροεπεισοδίων, εἰκόνων, περιγραφῶν τῆς φύσης, στοχασμῶν, νὰ μὴ εἶναι στὶς τριακόσιες σελίδες τοῦ ἔργου του οὔτε στιγμὴ κουραστικὸς. Ἐγὼ τοῦλάχιστον τίς ἐδιάβασα μονομιᾶς σχεδόν, μὲ μεγάλη εὐχαρίστησιν. Καὶ τὸ λέγω αὐτό, ὄχι γιὰτὶ ἔχει βέβαια καμμιά ἰδιαιτέρη σημασία, μὰ γιὰτὶ σὺν κριτικῶς, ὑποχρεωμένος νὰ διαβάξω τόσα καὶ τόσα βιβλία, ἔγινα μοιραῖα, ἀρκετὰ ἀπαιτητικὸς ἀναγνώστης, ἀλλοίμονο! ἄπ' τοὺς ἀπαιτητικότερους ἴσως.

Π.

Γιάννη Θεοδωρίδη: «Φάσμα»

Μιὰ νομβέλλα πού βάζει σὲ μάταιο κόπο τὸ μυαλό. Ἡ «Φάσμα», πού γεμίζει μὲ τ' ὄνομά της, — ἡ ζωὴ της χάνεται στὸ σκοτάδι, — τίς σελίδες τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου, οὔτε σύμβολο εἶναι ἄλλ' οὔτε καὶ πρόσωπο καθωρισμένο, πραγματικὸ. Μήπως τουλάχιστον εἶναι σύμβολα ἢ πρόσωπα καθωρισμένα ὅσοι βρῖσκονται γύρω της; Θέλει νὰ ὑποβάλλῃ, ν' ἀναστατώσῃ, νὰ προκαλέσῃ ὄνειρα καὶ πόθους. Γιὰ τὸν ἀναγνώστη ὁμῶς μένουσιν ἀνύπαρκτες καὶ αὐτὴ καὶ ἡ προσπάθειά της.

Στὸ κάτω-κάτω, θὰ μπορούσῃ νὰ πάρῃ κανεὶς γιὰ παραλήρημα τὴ νομβέλλα αὐτὴ. Στὴ «Φάσμα» ὁμῶς δὲν ὑπάρχουν οὔτε οἱ κούφιος, ἀλλὰ καλογραμμένες ἐκείνες φράσεις, οὔτε οἱ ἀσύνδετες, ἀλλὰ πρωτότυπες σκέψεις πού, μολονότι δὲν συγκινοῦν καὶ δὲν προσφέρουν τίποτα στὸν ψυχικὸ μας κόσμον, προκαλοῦν κάποιον ἐνδιαφέρον καὶ προσπάντων δὲν ἀφήνουν τὸν ἀναγνώστη νὰ κουρασθῇ καὶ νὰ πλῆξῃ. Ἐτσι, ἡ «Φάσμα» δὲν κατορθώνει, παρὰ νὰ βάζῃ σὲ κόπο τοὺς ὑπομονητικούς. Ἄλλ' ἐπιτρέπεται νὰ διαβάσῃ κανεὶς πενήντα πανωκάτω σελίδες, χωρὶς νὰ βρῇ ἔστω καὶ μιὰ ὠραία φράσιν ἢ μιὰ προσωπικὴ σκέψιν;

Π. Χ.

Ἀπ. Μαιμέλη: «Περ' ἄπ' τ' ἀνθρώπινα»

Ἐπάρχει κάτι τὸ ἐφιαλτικὸ, τὸ θολὸ καὶ ταυραγμένον, τὸ σκοτεινὸ, στὴν ποίησιν τοῦ κ. Μαιμέλη, πού τὸ αἰσθάνεται κανεὶς ὡς καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἀρθρωσὴ τοῦ στίχου του, ὡς καὶ σ' αὐτὴ τὴν κατασκευὴ τῶν φράσεών του. Μαντεύομε τὸν ἄνθρωπον πού μέσα του περνοῦν δράματα φευγαλέα, ἀσύλληπτα, τὰ ὅποια ἀγωνίζεται νὰ συλλάβῃ καὶ πού μόλις κατορθώνει καὶ νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ ἀπὸ τὴν ἀσύλληπτη οὐσία τους. Τὸ δράμα μένει πάντα θαμπό, σκοτεινὸ, καὶ ὅταν ἀκόμη ἢ ἐκφρασθῇ πού παίρνει ἔχει μιὰ κάποιον πλαστικὴ καθαρότητα, καὶ κατ' ἐξοχὴν καταλαβαίνομε τὴν ἀκριβῶς τρεμοσάλεψη στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ.

Στὸ «Περὶ ἀπὸ τὰ Σκότη» ὁ δραματισμὸς αὐτὸς γίνεται ἀκόμη σκοτεινότερος παρ' ὅ,τι στὶς προηγούμενες συλλογὰς τοῦ κ. Μαιμέ.

λη. Ἐνας ἄνθρωπος σπαράζει, δέρονται μὲς στὰ ἐφιαλτικὰ του ὄραματα, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ μᾶς μπάσῃ ἐντελῶς καὶ μᾶς στὸν κόσμον αὐτὸν τῶν ὄραμάτων. Κάποτε-κάποτε τὸν παρακολουθοῦμε, μὰ ὡς ἕνα σημεῖο μόνον. Ὑστερα, ἀπότομα χάνεται καὶ μᾶς ἀφήνει σὺν θαμπωμένους ἀπὸ κάποιον δράμα παράξενο, ἐφιαλτικὸ, πού τὸ θαμπώσαμε μιὰ στιγμὴ καὶ πού χάθηκε ἀμέσως. Ὁ θάνατος εἶναι ὅ,τι συχνότερα δραματίζεται ὁ ποιητὴς, ὁ θάνατος μὲ ὅλη τὴν φοιτητικὴ συνοδεία του καὶ τοὺς τόπους ὅπου μοναδικὸς δυνάστης βασιλεύει:

Ἄχνες βαριές ἀπὸ ξερβιά,
ἀπὸ δεξιὰ θυμιάμα
καὶ μύσχοι μὲς' ἄπ' τὰ ἔγκατα ἀναδεύαν!
Ξερβιά,
μέσα ἄπ' τοῦ τοίχου τὰ βαθιὰ σκασίματα,
κρηπῶνες πῶχουν γίνει ἄπ' τὸν καιρὸ,
σπινές νυχτεριδολαλιές,
ἀίτηφωλιές ἀόρατες γροικιόνταν
καὶ γεννητούρια σερπεντὰ πηγαινορχόνταν,
μέσο τους ξεχωρίζοντας
φαρμακερὸ τὸ γκρίζο σκράπι
καὶ ἀνήσυχο, σκοῦρο, δειλό,
τὸ ἄκακο παραδελίρι,
πού ἔχοντας πόδια τέσσερα,
στραβὰ καὶ δίχως νύχια,
σὰ σερπεντὰ σερτὰ καὶ αὐτά,
μὲ τὴν κοιλία ὅλο πάνε.
Ἄλλα στεκόταν σὰ ν' ἀφουγκραστοῦν
τὴν ἀχη ἀρμονία τῆς ἐρημίας,
ἄλλα τραβοῦσαν χαροπὰ,
σὺν τρομαγμένα ἄλλα βιαζόμενα ποδίζαν,
καὶ ἀσάλευτα πεντέξῃ λαφρανάσαιναν
τίς ἄχνες, τίς βαριές πού ἢ μούχλα ἀνάδινε
στῆς σκοτεινῆς ἐριμᾶς τὴν ἀγριάδα!

Ἡ ποίησιν τοῦ κ. Μαιμέλη ἔχει τίς περισσότερες φορές — ἀλλ' ὄχι πάντοτε — μιὰν ἀναμφισβήτητὴ ὑποβλητικότητα. Κάτι ξυκνᾶ μέσα μας καὶ ἀναταράζει, ὄχι ξόδεο, ἀλλὰ βαθύ. Ἐναν κόσμον παράξενο, σκοτεινὸ, μυστικὸ, πού μᾶς φέρνει δέος. Στεκόμαστε στὸ κατώφλι του καὶ φοβόμαστε νὰ προχωρήσομε. Καὶ βλέπομε, αἰσθανόμεστε μᾶλλον, τὸν ποιητὴ νὰ προχωρῇ ἄφοβα, ἀποφασιστικά, μὲ μιὰ νοσηρὴ περιέργεια καὶ μιὰν ἀκράτητη ὀρμὴ μέσα στὸν κόσμον αὐτόν, πρὸ πέτρα, πέτρα ἄπ' τὰ σύνορα τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ βυθισθῇ, ποιὸς ξέροι, σὲ τί μυστικὰ καὶ ἀνεξιχνίαστα ὄραματα, πού δὲ θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ μᾶς τὰ ζωγραφίσῃ!

Π.

«Χιανὸν Λεύκωμα»

Ἐπὶ τῶν κυρίων Γ. Τσίμα καὶ Π. Παπαχατζιδάκη ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς τὸ 2^{ον} τεῦχος τοῦ Χιανοῦ Λευκώματος, ἐπὶ πολυτελοῦς χάρτου, ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς Νέας Μονῆς καὶ τῶν γειτονικῶν αὐτῆς μονῶν Ἀγ. Μάρκου καὶ Ἀγ. Πατέρων ὡς καὶ ἄλλων τοπείων. Τοῦ τεύχους προτάσσεται χάρις δεικνύων τὴν περιοχὴν ἐξ ἧς προέρχονται τὰ ἀπεικονι-

ζόμενα κτίρια καὶ τοπία. Τὸ 2^{ον} τοῦτο τεῦχος σημειώνει μεγάλην πρόοδον καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν. Λαμπραὶ φωτοτυπικαὶ εἰκόνες ἀποδίδουν καὶ τὴν μικροτέραν λεπτομέρειαν τῶν μετὰ μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως ἐκλεγέντων θεμάτων. Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξίαι εἶναι αἱ ἀπεικονίσεις τῶν θαυμασιῶν ψηφιδωτῶν, ἅτινα κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τοῦ καθολικοῦ καὶ τοῦ ἑσωνάρθου τῆς Νέας Μονῆς, τῶν ὁποίων τόσον δύσκολος ἦτο ἡ φωτογράφησις διὰ τὴν σκοτεινότητα τοῦ χώρου καὶ τὸ ὕψος, εἰς ὃ εὐρίσκονται αἱ εἰκόνες.

Διὰ πάντα τ' ἀνωτέρω προσόντα τῆς ἐκδόσεως πολλὰ ὀφείλονται χάριτες εἰς τοὺς δύο φιλοπροόδους καὶ καλλιτέχνους Χίους νέους, οἵτινες οὐ μόνον τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτῶν τάλαντον διέθεσαν ὑπὲρ ἑνὸς τόσον ὠραίου ἔργου, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀτρετοὺς κόπους καὶ δαπάνας ὑπεβλήθησαν πρὸς εὐδόωσιν τοῦ σκοποῦ των. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐτὴν ὑψηλὴν αὐταπάρνησιν θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ὠραῖον ἔργον των, παρέχοντας εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ τὰς ἄλλας φυσικὰς ἢ τῆς τέχνης καλλονὰς, ἐκ τῶν ὁποίων τόσον ἀφθονεῖ ἡ ὠραία πατρίς των.

Α. Ο.

Κ. Πασαγιάννη: «Ἑλληνικὰ Ταξίδια»

Ὁ κ. Κώστας Πασαγιάννης εἶναι ἕνας προνομῶχος ἄνθρωπος: χάρις στὴ θέσιν του — εἶναι, μοῦ φαίνεται, ἐπιθεωρητὴς ἢ κατὶ τέτοιο στὸ τμήμα «Ξένων καὶ Ἐκθέσεων» τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἑθν. Οἰκονομίας, — μπορεῖ καὶ ταξιδεῦει ὅταν θέλῃ, ἴσως καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ χρόνου. Ἐτσι κατώρθωσε νὰ τριγυρῇ ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ τὴν γνωρίσῃ πιθαιμὴ τὴν πιθαμὴ. Νὰ τὴν γνωρίσῃ ὄχι σὺν ἕνα κοινῶς δημόσιος ὑπάλληλος, στεγνὸς καὶ ἀσυγκίνητος, ἀλλὰ σὺν αἰσθαντικῶς ἄνθρωπος, πού εἶναι σὲ θέσιν νὰ νοιώσῃ βαθύτερα καὶ νὰ ἐκτιμῆσῃ πραγματικὰ μιὰ ἄπ' τίς ὠραιότερες φύσεις τοῦ κόσμου.

Τὸ βιβλιαράκι πού ἐξέδωκε μὲ τὸν τίτλον «Ἑλληνικὰ Ταξίδια» δείχνει ἀρκετὰ πόση ἀγάπη τὸν ἔσπερξε καὶ στὶς πιὸ ἀπόμυες γωνίες τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Εἶναι, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος σημειώνει, «ἀπλὰ ταξιδιωτικὰ σημειώματα ἑνὸς εὐλαβητικοῦ προσκυνητῆ πού λατρεύει τὴν Ἑλληνικὴ φύσιν». Μὰ κάτω ἀπὸ τὰ σύντομα καὶ ἀποκλειστικὰ σχεδὸν πληροφοριακὰ σημειώματα γιὰ τὴν Ἀττικὴν, τὴν Ρούμελην, τὴν Ἠπειρο, αἰσθάνεται κανεὶς τὴ συγκίνηση ἑνὸς ἀνθρώπου πού βλέπει καὶ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴν φύσιν, καὶ δὲν τὴν τριγυρίζει σὺν μανιακῶς πεζοπόρος ἢ σὺν ἀπλῶς περιηγητῆ. Βέβαια, τὰ «Ἑλληνικὰ Ταξίδια» δὲν εἶναι τίποτε περισσότερον ἀπὸ ἕνα προσεκτικὸ καὶ φροντισμένον γραμμένον ὁδηγὸ. Μὰ ὁ ὁδηγὸς αὐτὸς ἔχει τὸ πολυτιμὸν χάρισμα νὰ μὴ δίνῃ μόνο πληροφορίες, μὰ νὰ ξεσκεπάσῃ καὶ μιὰ ψυχὴ, γιὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἑλληνικὴ φύσιν στάθησε κάτι παραπάνω ἀπὸ μιὰ γραφικὴ καὶ χαριτωμένη εἰκόνα.

Π.

Ηλ. Η. Βουτιερίδης: *Ἄλ. Παταδιαμάντης Ἄλ. Μωραϊτίδης (Ἡ ζωὴ τους καὶ τὸ ἔργο τους, με τοὺς στίχους τῶν δύο διηγηματογράφων καὶ με βιβλιογραφικὸ σημεῖωμα).*

Σὲ μιὰ σύντομη διάλεξη γιὰ δύο μάλιστα μαζί συγγραφεῖς — καὶ συγγραφεῖς σὺν τοὺς Διόσκουρους σκιαθίτες — δὲ θὰ μπορούσε βέβαια νὰ μᾶς μάθῃ καλεῖς τίποτε τὸ καινούριο γι' αὐτούς, οὔτε νὰ συνοψίσῃ κἂν τὰ ἅσα ἔχουν κατὰ καιροὺς γραφῆ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τους. Ἔτσι, ἄλλωστε, δὲν ἦταν κἂν ἡ φιλοδοξία τοῦ κ. Βουτιερίδη. Καλεσμένος ἀπὸ τὸ σύλλογο τῶν Σκιαθιτῶν νὰ μιλήσῃ στὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο ποὺ ἔκαναν στοὺς δύο κατὰ τὴν τριῶν συγγραφεῖς, ὁ κ. Βουτιερίδης κατόρθωσε νὰ διηγηθῇ σὲ ἄδρες, μεγάλες γραμμές καὶ τὴ ζωὴ τους καὶ νὰ δώσῃ καὶ μιὰ ιδέα τοῦ ἔργου τους. Ἡ ιδέα αὕτη εἶναι πάρα πολὺ γενικὴ καὶ ἴσως ὄχι ὅσο θὰ ἔπρεπε ἀναθεωρημένη γιὰ σήμερα. Ὁ κ. Βουτιερίδης λέγει γιὰ τοὺς δύο σκιαθίτες συγγραφεῖς ὅ,τι περίπου ἐδῶ καὶ τριάντα σαράντα χρόνια γράφει γι' αὐτοὺς ἀπὸ ἓνα πλῆθος κριτικῶν καὶ δημοτῶν τους. Ὅπως δὲ ὅμως, κατατοπίζει ἀρκετὰ καλά, με τοὺς γενικούς του χαρακτηρισμούς, τοὺς ἀνίδεους κάπως καὶ ἀπληροφόρητους, στὸ ἔργο δύο συγγραφέων, ἀνάμοιων στὸ ποῖόν τῆς τέχνης τους, ποὺ εἴχαν ὅμως κάμπολλες ὁμοιοτητες καὶ σὺν ἄνθρωποι καὶ σὺν τεχνίτες. Π.

Ι. Συκουτρῆ, ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν «Φιλολογία καὶ Ζωή». Ἀθήναι, 1931. Ἀρχ. 26.

Τὸ τεῦχος τοῦ κ. Συκουτρῆ, ὅπου, ἀνατυπωμένος ἀπὸ τὸ «Ἀρχεῖον Φιλοσοφίας καὶ Θεωρίας τῶν Ἐπιστημῶν», περιέχεται ὁ ἐναρκτήριος λόγος τῆς ὑφηγίας του στὸ Πανεπιστήμιο τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι ἔργο ὄχι εἰσφορᾶς νέων γνώσεων, ἀλλὰ κριτικῆς καὶ μεθοδολογίας. Καὶ εἶναι, ἀλήθεια, πρὸ παντὸς ἀκαρτέγητῃ μιὰ μεθοδολογικὴ εἰσαγωγὴ μέσα στὸ ἀχανές αὐτὸ θέμα, στὴν ἐννοια τῆς «φιλολογίας», — ποὺ τὸν περασμένον μόλις αἰῶνα, ὁ Boeckh τὴν ὠρίζε «γνώμιν τῶν ἐγνωσμένων»... δηλαδὴ τὸ «*de omni re scibili*» ὄχι τῶν ἀμαθῶν ἢ φανατισμένων Μέσων Χρόνων, ἀλλὰ τοῦ ἀνεξέλιθου καὶ τοῦ ἀπέραντου 20^{ου} αἰῶνος, ποὺ ἡ «γνώση ἐπλούτισε κ' ἡ ἀλήθεια με δύο βυζιά δὲ μᾶς προφαίνεται», κατὰ τὸν στίχο τοῦ ποιητοῦ.

Ἐπιστημονικῶτατα, ὁ συγγραφεὺς ἀρχίζει ἀπὸ τὸν καθορισμὸ τῶν ἐννοιῶν του. «Μιλώντας γιὰ τὴ Ζωή», λέγει περίπου, «ἐννοῶ τὴν Πνευματικὴ Ζωή, καὶ γιὰ Πνευματικὴ ζωὴ ἐννοῶ τὸν Πολιτισμὸ ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ υποκειμένου». Ἀλλὰ εἶναι Πολιτισμὸς, — Πολιτισμὸς ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ τοῦ ἀντικειμένου; Στὸ Πανεπιστήμιο ἐμάθαμε ἕναν ὀρισμὸν πρώτης ἀνάγκης: «Πολιτισμὸς εἶναι ἡ αὐξήσις τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου». Ὄρισμὸν καθαρὰ περιγραφικόν, ἀπὸ τὸν ὅποσον προτιμοῦμε βέβαια αὐτὸν τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Συκουτρῆ! «Πολιτισμὸς εἶναι τὸ σύνολον τῶν δημιουρ-

γημάτων τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, ἐντὸς τῶν ὁποίων διάφοροι ἠθικαὶ ἀξίαι πραγματοποιοῦνται».

Ἄπ' ἐδῶ καὶ πέρα ἠμποροῦσε, πιστεύω, νὰ πραγματευθῆ τὸ ζήτημα ἀμεσώτερα καὶ ἀπλοῦστατα ὁ συγγραφεὺς. Ἐπροτίμησε ὅμως νὰ κάμῃ περιφορὰ μεγάλης διαμέτρου, καὶ τοῦτο γιὰ νὰ θίξῃ ἴσως καὶ νὰ σαφηνίσῃ καὶ συγγενικὲς ἐννοιαι. «Ὁ ἐξ υποκειμένου πολιτισμὸς, ἔξακολουθεῖ, εἶναι ἡ καινούργια κάθε φορὰ περίπτωσις ἀφομοιώσεως τῶν στοιχείων τῆς Παραδόσεως ἐκ μέρους νέας ἀνθρώπινης γενεᾶς, — δηλ. πότε παθητικά, πότε ἀρνητικά, πότε ἐκλεκτικά. Ποιὸ θὰ εἶναι ὅμως τὸ ὄργανο καὶ ὁ συνδυαστικὸς κρῖκος, ὁ ἐργάτης ποὺ θὰ ἐπιτύχῃ τὴν μίαν οἰανδήποτε αὐτῆ σχέσιν μεταξὺ τοῦ ἀφηρημένου Παραδόσεως καὶ τοῦ ζωντανοῦ Παρόντος τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας; Ἡ ὕψις ἀρεθῆ καθέναις νὰ τὸ προσηκώσῃ στὴν τύχην καὶ μόνος του;

Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν βαθμὸ τῆς τοπικῆς, καὶ ἰδίως τῆς χρονικῆς, ἐγγύτητος τῶν πραγμάτων καὶ τῶν συμβόλων: ἓνα χθεσινὸν ἠρῶα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς ἐξηγηθῆ, οὔτε ὡσάν μηχανικὸ κατασκευάσμα, οὔτε ὡσάν παράστασις συμβολικῆ. Ἀλλὰ πῶς νὰ νοηθῆ σήμερα τὸ μεσαιωνικὸν ἔθιμο τῆς θεοδικίας; ἢ «ἀγενεῖας πείρα» τῶν Βυζαντινῶν; ἢ τὸ ἐπιτάφιον ἀνάγλυφο τῆς Ἰγηςῶς; Ἡ Ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἔχῃ ἐδῶ τὸ μέρος τοῦ διερμηνεύου. Ὅταν πρόκειται γιὰ γραπτὰ κείμενα, ἢ Ἐπιστήμη λέγεται Φιλολογία. Ἡ φιλολογία, λέγει αὐτολεξεί ὁ κ. Συκουτρῆς, παρέχει συστηματοποιημένα ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια ἕκαστος συγγραφεὺς [ὅταν γράφῃ] προϋποθέτει γνωστὰ εἰς τοὺς συγχρόνους».

Ὁ ὀρισμὸς δὲν εἶναι στενότερος ἀπὸ τὸν ὀρισμὸν τοῦ Boeckh. Ἡ διαλεκτικὴ, ἢ μᾶλλον ἡ συστηματικὴ ἀγχίνοια τοῦ κ. Συκουτρῆ, βρίσκει στὴ γλώσσα τὸ ἓνα καὶ συγκεντρωτικὸν ἀντικείμενον τῆς ἀπιστήμης του. Προσθέτει ὅμως δύο φορές ὅτι παρόμοια ἀποψη εἶναι μηχανικῆ, ἂν ὄχι βεβιασμένη (σ. 31 καὶ 17, κείμενον καὶ υποσημειώσεις). Τὰ γλωσσικὰ μνημεῖα, βέβαια, εἴτε εἶναι τὸ μέσο, εἴτε ὁ σκοπός, περιέχουν σχεδὸν τὰ πάντα καὶ με τὰ ὀλίγα ὑπόλοιπα εἶναι ἀναπόσπαστα δεμένα.

Πρόκειται λοιπὸν καὶ ὁ νέος ἐπιστήμων νὰ περιελθῆ με τὴ σειρά του τοὺς συναδέλφους του στὸ φροσφρόν ἐπιτάφι τῆς ἀνθρώπινης παντογνωσίας, — ἐν' Ἀπόλυτο ποὺ συντρίβει, ἀντί ν' ἀπελευθερώνη;

Νομίζω ὅτι εὐτυχῶς ὄχι. Ἀμεῖωτη ποσοτικά, ἢ ἔκτασις τῆς ἐπιστημονικῆς φιλολογίας παρουσιάζεται, με τὸ γενικὸ πνεῦμα τῆς μελέτης, ποιοτικὰ κάπως μειωμένη. «Ἐχομε καὶ ἄλλους σκοποὺς στὴ ζωὴ καὶ στὴ μελέτη, λέγει παρακάτω ὁ συγγραφεὺς ἢ Ἰνῶσις δὲν εἶναι ὁ μοναδικός. Φυσικά, θὰ συγκεντρώσωμε, πρώτα, τ' ἀπαραίτητα ἐρημνευτικὰ στοιχεῖα, — τυπικά, γραμματικά, συντακτικά, στιχουργικά, πραγματικά, κριτικά καὶ ὅ,τι ἄλλο μᾶς χρησι-

μεῖναι: ἀλλ' ὁ σκοπός μας δὲν εἶναι αὐτός — ὁ ἀθροιστικὸς».

Ἐνα δεύτερο στάδιο τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας — καλλιτεχνικὸ — παρουσιάζεται ἔτσι, πλατύτερο ὅμως καὶ ποικιλοπρότερο ἀπὸ τὸ πρῶτο: πρόκειται καὶ νὰ συγχρονισθοῦμε με τὸν λογοτέχνη (σ. 35), καὶ γιὰ τοῦτο μᾶς χρειάζεται νὰ γνωρίσωμε δλόκληρην τὴν ἐποχὴν ποὺ ἔζησε κ' ἐδημιούργησε. («Ὁλ' αὐτά, πιστεύω, στὸ λαῖσι μᾶς κάπως περιορισμένης δυνατότητας, καθὼς ὁ Spengler τὴν καθώρισε, ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια). Βαρὺ λοιπὸν καὶ τοῦτο τὸ χρέος, ὅσο κι' ἂν εἶναι «λυτρωμένο ἀπὸ τὴν τυπολατρεία καὶ τὸν ὄλισμὸ τῶν ἱστορικῶν λεπτομερειῶν» (πρόκειται γιὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Brunetiere, ποὺ ἐπὶ λέμνησεν ὁ Παπαρηγόπουλος);

Δὲν πρέπει βέβαια νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ μελέτη εἶναι γιὰ φιλόλογους, καὶ ὄχι ἀπλῶς γιὰ φιλαναγνώστες. Ἀλλὰ πιστεύω καὶ γι' αὐτούς ἔτι τὸ τρίτο στάδιο τῆς ἐργασίας, ποὺ ἀναφέρει ἀμέσως ὁ κ. Συκουτρῆς, — τὸ ἀνθρωπιστικὸ — αὐτὸ πρέπει, ἔστω καὶ πρωτότερα, ἔστω καὶ ἀπὸ μιὰ γενικὴν ιδέα, νὰ γίνῃ τὸ εἰσαγωγικόν. Δὲν εἶναι τάχα περιττὸ νὰ σπουδάζεται ἓνα γλωσσικὸ μνημεῖο, ὅταν δὲν ἔχῃ τίποτε πᾶ γὰ προσφέρει στὸ σύγχρονον πολιτισμὸν μᾶς; Ὁ κ. Συκουτρῆς μεταφέρει ὀραλοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Βιλαμόβιτς γιὰ ὅσους «συνειθίζουσι νὰ περιφρονοῦν ὡς μικρολόγον τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξαχρῖσθαισιν τοῦ ἀρχαίου βίου». Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ ὅτι, τὸ συνηθέστερον, στὴν περίπτωση αὕτη, ἡ ἀνάγκη εἶναι ποὺ γίνεσθαι φιλοτιμία... Ὁ κ. Συκουτρῆς εἶναι νέος καὶ προικισμένος με φυσικὴν ἀκμαιοτητα ὄχι συνηθισμένη. Ἐτσι, δὲν εἶναι ἀνεξήγητῃ ἡ ἀπεριόριστη μνημονικὴ του αἰσιοδοξία. Ποιὸς θὰ ἠμποροῦσε ὅμως ν' ἀνταποκρίνεται μέχρι τέλους σὲ παρόμοιαις προκαταβλικῆς ἀπαιτήσεσι;

Ἐγὼ δὲν εἶμαι φιλόλογος. Εἶμαι, ὡς ποθμὲ, ἓνας ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων. Στὸν κύκλο μας, βασιλεύει, στὰ ζητήματα αὐτά, ἀθθαίρεσις ἀπόλυτη, καὶ τὸ μόνον στήριγμα κάθε γνώμης εἶναι τὸ κῆρος τοῦ προσώπου ποὺ τὴν εἶπε. Ὡς τόσο, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόστασίν μου, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Φιλολογίας καὶ Ζωῆς» ὡς μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ πιστεύω ὅτι, καθὼς ἔχομε σήμερα ἐμπρός μας ἑπτὰ χιλιάδες χρόνια πολιτισμοῦ, ἓνα φιλοσοφικὸ πρῶσιμα φαίνεται ἀπαραίτητος ὀδηγὸς τῆς ἔρευνας καὶ τῆς γνώσεως. Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ κ' ἓνα τέτοιο φιλοσοφικὸ πρῶσιμα νὰ πάρω ἀπὸ τὴ μελέτη του: εἶναι τὸ τρίτο αὐτὸ στάδιο, τὸ ἀνθρωπιστικόν.

Θέλει τάχα ὁ συγγραφεὺς νὰ κυττάξω ἀνεστραμμένη τὴν σειρά τῶν στοχασμῶν του; Ἴσως ὄχι. Μὰ δὲ θάξῃ δίκιο. Γιατί δὲν κάνω ἄλλο, παρὰ νὰ ζητῶ ἐνός εἰδους νομιμοποίηση καταστάσεως ἀπὸ πολὺν καιρὸ τώρα πραγματικῆς κ' ἴσως θεληματικῆς ἀγνοημένης. Καὶ δὲν εἶναι ἡ ὄρα νὰ βάλωμε τὸ ζήτημα ἐμπρὸς στὴν εὐγένεια, στὴν ὀξυδέρκεια, στὴ σωφροσύνη κ' ἐπὶ τέλους στὴν πνευματικὴ φιλία τοῦ νεαρότατου ὑφηγητοῦ;

Τ. Α.

Κ. Κόντου: «Τὰ τραγούδια τοῦ χωριάτη» ποιήματα.

Οἱ στίχοι τοῦ Μυτιληναίου ποιητῆ κ. Κόντου, οἱ συγκεντρωμένοι στὸν πολυσέλιδο καὶ καλοτυπωμένον αὐτὸν τόμο, ἀντιπροσωπεύουν, σύμφωνα με τίς παρατεθειμέναις χρονολογίας, ποιητικὴν ἐργασία δεκαπέντε καὶ περισσότερον χρόνων: ἀξίζουν λοιπὸν νὰ κοιταχθοῦν με προσοχὴ καὶ με συμπάθεια, ἀφοῦ ἀνταποκρίνονται σὲ μιὰ προσπάθεια σοβαρώτερη ἀπὸ τοῦ εὐκόλου ἐρασιτεχνισμοῦ, ποὺ δὲν ἀργεῖ νὰ ξεθυμᾶν ὕστερ' ἀπὸ τὴν πρώτη συνηθισμένη ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία. Εἶναι δύσκολο νὰ ἐξακριβωθῆ τί μπορεῖ νὰ προσφέρει στὴν ἐλεύθερη ἐνέργεια ἐνός ποιητῆ ἢ ἐργατικότητῆ του, ἢ ἐπίμονη καὶ φιλόπονη ἐπίδοσίν του στὸ θέμα — τὰ ζητήματα αὐτά εἶναι μπλεγμένα μεταξὺ τους κατὰ τρόπο δυσκολοξεχώριστο — ἀλλὰ μένει πάντα γεγονός ἀναμφισβήτητο πῶς ὁ χειρότερος ἐχθρὸς τοῦ συγγραφέως εἶναι ἡ προχειρότητα τῶν ἐπαναπαύει με τὸ παραμικρὸ κατόρθωμά του καὶ προκαλεῖ τὴ φυγὴ τῆς βαθείας ἐκείνης ἀνησυχίας, ποὺ παίζει, γιὰ τὴν ποιησὴν, τὸ ρόλο τοῦ ἀνικανοποίητου στὴν περίπτωσιν τῶν σεξουαλιστικῶν σχέσεων. Ἐπειτα, δὲν εἶναι τόσο πολλοὶ ἐκείνοι ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἐμπιστευτοῦν τὴ συγγραφικὴν τους τύχην στὴν πρώτη μορφή τοῦ φαινομένου των, σ' αὐτὸ ποὺ πρωτοδίνει ἡ ἐμπνευσὴ χωρὶς τὴ συνεργασία τῶν ὑπολοίπων παραγόντων. Οἱ ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, οἱ μέτριοι, εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ φυλάξουν τὸ λίγο ποὺ τοὺς δόθηκε με μιὰν ἀγρυπνὴ ἐπιμέλεια, δὲσπιστοι πάντα στὴν ἱκανότητά τους κ' ἔτοιμοι ν' ἀκολουθήσουν ὅ,τι κάθε φορὰ τοὺς φαίνεται καλύτερο.

Ὁ κ. Κόντος δὲν ἐβιάσθη, καθόλου μάλιστα, νὰ παρουσιάσῃ στὸ κοινὸ τὰ προϊόντα τῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς του. Εἶχε τὴν ὑπομονὴ νὰ τὰ κρατήσῃ, κ' ἴσως νὰ τὰ ξανακοιτάξῃ καὶ νὰ τὰ διορθώσῃ σ' ὄλο τὸ μακρὸ διάστημα ποὺ τοῦ ἔμεναν ἀνέκδοτα. Αὐτὸ τουλάχιστο δηλώνει ἡ τεχνικὴ καὶ σχεδὸν ἀσπογὴ ἐκτέλεσις τῶν ποιημάτων του, ἡ ὁμοιογενὴς καὶ ταυτοσημὴ σύστασίν τους, ἡ ὀμαλὸ καὶ συμμετρικὸν ξετύλιγμά τους. Ἡ κυριώτερη καὶ φανερότερη ἀρετὴ τῶν «Τραγουδιῶν τοῦ χωριάτη» εἶναι ἡ μορφὴ τους: λεία καὶ καθαρὴ ἐπιφάνεια, χωρὶς ἀλλάγματα καὶ τρικυμίσματα. ἀλλὰ ποὺ δὲν τῆς λείπουν οἱ ἀλαφροὶ κυματισμοί. Ὁ κ. Κόντος κατανόησε τὴ μεγάλη σημασία τῆς γλωσσικῆς πειθαρχίας (οἱ μυτιληναῖοι σήμερα εἶναι οἱ μόνον ὀρθόδοξοι στὸ φανατισμὸ τους δημοτικιστῆς, παράδειγμα ὁ Μυριβήλης, ὁ Βενέτης, ὁ Φριλιγγος) καὶ μεταχειρίζεται τὸ γνήσιον ἐκφραστικὸν ἴδιωμα τοῦ τόπου του με μοναδικὴν εὐσυναιδησία. Ἀποφεύγει κάθε πλαστὸ γλωσσικὸ τύπο καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνασύρῃ κάθε φορὰ τὸν ἐκάστατε χρειάζομενον μετ' ἀπὸ τὸ πλοῦσιον ἀπόθεμα τῆς δημοτικῆς. Εἶναι κι' αὐτὸ κάτι, σὲ μιὰ περίοδο ὅπου οἱ νέοι μας, ἀμελέτητοι οἱ περισσότεροι καὶ φαντασιμένοι, φιλοτιμοῦνται, θαρροῦν, νὰ μεταφέρουν στὰ πεζὰ καὶ στοὺς στίχους των τὴν πιὸ ἀποκρουστικὴ

γλωσσική εκδήλωση, ένα κάρμα από τὰ πιά
ἐπερόλιτα καὶ κακοχωνεμένα στοιχεία τοῦ
λόγου.

Ὅσο γιὰ τὸ εἶδος τοῦ περιεχομένου ὁ κ.
Κόντος ἔχει φανερώσει ὀριστικά τὴν κλίση του
πρὸς τὴ φύση καὶ τὴ ζωὴ τοῦ υπαίθρου, πρὸς
τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον καὶ τὸ ψυχικὸ ἐπίπεδο
τῶν ἀγροτῶν — σκαφτιάδων, δραγιάτων, θε-
ριασιῶν —, πρὸς τ' ἀπλὰ καὶ εἰδυλικά θέ-
ματα τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ. Θέλει ν' ἀγνοῖ τὴ
βιοτικὴ καταπόνηση καὶ τὴς ἠθικῆς δοκιμασίας
τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ περιορίζεται ν'
ἀποδόση μιὰν ἀποψη ζωῆς λιγώτερο πολυσύν-
θετη ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ προσιτὴ ὀπωσθήποτε
στὸ βλέμμα. Ἡ κύρια προσπάθειά του ἀποβλέ-
πει στὴν ἀναπαράσταση σκηνῶν τοῦ ἀγροτικοῦ
βίου καὶ διαθέτει πρόθυμα γι' αὐτὸ κάθε ζω-
ματικὸ τόνο του. Οἱ περιγραφές του ξεχειλί-
ζουν ἀπὸ χρῶμα καὶ τὸ ἀφειδώλυτο σκάρπι-
σμα τῆς λαμπρῆς ἴλης φτάνει κάποτε ὡς τὴ
γλιδή, ἀποτελώντας ἔτσι κάποια ἀντίθεση, ἢ
ἀσυνέπεια, μεταξὺ τῆς πάντα καλομελετημένης
φραστικῆς μεθόδου καὶ τῆς κάπως ἀρρυθμιστῆς
στὴν ἀπληστία τῆς ποιητικῆς ἐπιταγῆς. Ὅπου
κατορθώνει νὰ πετύχῃ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἐξου-
δετέρωσιν τῶν δυὸ τούτων ἀντιρροπῶν δυνά-
μειον, παρέχει ἀποτελέσματα ἀνώτερα μιᾶς γυ-
μνασμένης δεξιότητος κ' ἐνὸς γούστου καλ-
λιεργημένου. Αὐτὸ φαίνεται προπάντων ἐν
σειρᾷ μὲ τὴν ἐπιγραφή «Στὸν ἥσιο τοῦ πεύ-
κου», ὅπου συναντοῦμε κομμάτια ἐξοικονομη-
μένης περιοχῆς — εἶναι ἄλλωστε ὄλα ὀχτάστι-
χα — καὶ ἀναπαυτικῆς φιλοσοφίας.

Κάμπε ἀνοικτὴ, ποὺ ἀνάδυσαν
τὶς κόρες τὶς ξανθὲς σου
οἱ λυγαριὲς μὲ πλουμιστὲς
καρδέλλες καὶ στεφάνια,
πλατεῖά ἀνάβρασι ἢ δύναμη
τῆς κλάσης μέσθ' ἐξου
στὸ φρωτεινὸ ξανάσασμα
ποὺ ὑψώνεται ὡς τὰ οὐράνια.

Κι' ὄλα μὲ θεῖα τὰ πλημμυροῦναι
μιὰν ἀπεραντοσύνην,
ἀπὸ τοῦ νοῦ τὸ λάμπισμα
ἕως τῆς δρασιάς τῆ στάλα,
καὶ νὰ, ἀκλουθοῦν τὴ λιτανεῖα
τῶν πεύκων, ποὺ ἀγοσθῆναι
ἱερόληρα ἀνεβαίνοντας
τοῦ ἀκροσούρανον τῆ σκάλα.

Κ' ἓνα ἄλλο :

Ἐλιά ἱερή, δὲ μ' ἔδυσαν
οἱ πεῦκοι οἱ θροσολάτες
μηδ' ἢ ἔννια ἢ ἀκατάδεχτη
τῆς λεύκας φτάνει ἀγάλια
ν' ἀπλώνουν, πάνου ἀπ' τῶν γκρεμῶν
τὴ φρένη, κι' ὡς τὶς στράτες,
κάποιου ὀλογάλαξου ὄνειρου
τὴν ἡρεμὴ ἀναγάλλια.

Ἐρῆς νὰ στάξης μπάλαμο
κι' ὡς τὴν ψυχὴ τῆ στείρα,

κι' ἢ δεητικὴ σου ἢ ὀμορφιά
μὲ νέα συμπόνια ἐντύθη
ἀπ' τὴ νυχτιὰ ποὺ ἐνὸς Θεοῦ
ράϊσε ἢ καρδιά καὶ γύρα
στὴ ρίζα σου τ' ἀνθόνερο
τοῦ πόνου του ἔξεχούθη.

Αὐτὰ εἶναι τὰ προσόντα τῶν «Γραγουδιῶν
του χωριάτη», προσόντα θετικά, μόνιμα, ἀναρ-
φισβήτητα. Παίρνοντας λοιπὸν γιὰ βάση τὴ
μορφὴ τους, μπορούμε νὰ κατατάξουμε χωρὶς
διαταγῆ τὸν κ. Κόντο στὴ σχολὴ τοῦ δημοτι-
κισμοῦ, ὅπως διαμορφώθηκε ἀπὸ τὸν Πάλλη
καὶ τὸν Παλαμᾶ, τὸν Ψυχάρη καὶ τὸν Ἐρτα-
λιώτη κι' ἄλλους κατόπι νεώτερους ἀπὸ τὸ
ἐπιτελεῖτο τοῦ «Νουμά». Εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ
ἀγκάλιασαν μὲ θέρμη τὸ δημοτικιστικὸ ἰδανικὸ
καὶ μὲ μιὰ γενναϊότητα ἀσυνήθιστη τὸ ἀνύρω-
σαν σὲ σύμβολο καὶ τὸ ὑπερασπίστηκαν ἀπὸ τό-
σας καὶ τόσες προσβολές, πολεμιστὰι μαζί καὶ δη-
μιουργοί. Τὸ καράδειγμα τὸς θὰ μὲν ἔζηλευ-
το στὴν ἰστορία μας καὶ θὰ φρωτίζῃ μιὰν ὀλό-
κληρὴ ἐποχὴ μὲ λάμψη ἀπαράλλαχτη τῆς
φυσίας. Τώρα ὅμως τὸ γλωσσικο ζήτημα, χω-
ρὶς νὰ λυθῇ τελειωτικά, ἔχει ὑποχωρήσει σὲ
ἡρεμώτερον ζῶν καὶ οἱ σημερινοὶ νέοι ἀναζη-
τοῦν σὲ ἄλλες ἰδέες, ριζοσπαστικότερες, τοῦς
θεοῦς των. Τόσο στὴν πολιτικὴν, ὅσο καὶ στὴν
ποίησιν, ὅπου γιὰ καλὴ τύχη ὁ ἀγῶνας γίνεται
χωρὶς αἵματα, οἱ καὶ πολλοὶ ἔχουν ποδοπατή-
σει τὶς παλιῆς ἀντιλήψεις καὶ προχωροῦν μὲ
καινούργια κηρύγματα. Στὸ μεταξὺ ὅσπου νὰ
μᾶς δεῖξουν κι' αὐτοὶ τὴ δύναμή τους, ὡς δια-
βάξουμε φρόνιμα τραγοῦδια. . .

Γ. Κ.

Α. Κ. Σπανοῦδη : «Ὁ Ἀθλητισμὸς, σύγχρο-
νὴ θρησκεία». Ἐκδόσεις «Φλάμμα», 1931.

Ἐνα φυσικὸ περιβάλλον ἔχει, φαίνεται, ἴσως
πιθανότατες νάναπτύξῃ τελειότητα, ὅσο καὶ
ἀντιδράσεις. Πιστεύω ὅτι ἡ ῥακὴ τῆς σύγ-
χρονης νεολαίας πρὸς τὸν ἀθλητισμὸ προέρχε-
ται κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὴν ἀπο-
κτημένη ταχύτητα τοῦ ἑθνωπαϊκοῦ πολέμου.
Ἄλλὰ, μὲ τὴν ἴδια φυσικὴ συνέπεια, ἢ συγγα-
φῆς τῆς «Σύγχρονης Θρησκείας» χρωστᾷ τὴν
προσωπικὴν τῆς κλίση σὲ μιὰν ἀντίδραση, σὲ
μιὰν ἐξέγερση. Οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων,
καθὼς λέγει στὸν μαχητικὸ τῆς πρόλογο, τῆς
τὴν δημοθύρησαν, ἀπὸ παιδί, μέσα στὴν ψυχὴ
τῆς! — Ποιοὺς ἄρα γὰ νὰ ὑποθέσῃ κανεῖς, ἀπὸ
τοῦς Κωσταντινουπολίτες λογίους, διανοουμέ-
νους, συγγραφῆς καὶ ποιητᾶς, ποὺ, ἔδω κι'
ἑπτὰ χρόνια, ἐγνωρίσαμε ἀπὸ κοντά; Ἦταν
δυνατὸ νὰ εἶχε γίνει ἔστια μυζαντινισμοῦ
τὸ σαλόνι τῶν δικῶν τῆς, μὲ ὄλη τους τὴν ἑθ-
νωπαϊκὴ μόρφωση, τὴ φιλελευθέρη σκέψη, τὴν
προοδευτικὴν νοστοροπία; Ἀκούω γιὰ τὸν κ.
Φωτιάδη, — γιὰτὶ δὲν τὸν ξέρω προσωπικά —
πὼς εἶν' ἄξιός νὰ κάμῃ γοητευτικὴ καὶ μιὰ συνο-
μιλία γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα· ὁ καθαρότατος
στοχασμὸς τῶν γραπτῶν τοῦ κ. Γιαννίδη δὲν
ὑστερεῖ. . . Μὰ τότε ποῖός εἶναι ὁ ἔνοχος; ὁ
συμβαλισμὸς τοῦ κ. Μελαχροινῶ; ὁ μυστικισμὸς

τοῦ κ. Μαυρέλη; ὁ ρομαντισμὸς τοῦ κ. Μπεκέ;
ἢ ὁ λυρισμὸς τοῦ κ. Γιαλοῦρη καὶ τοῦ κ. Ρον-
τάκη;

Ἀδύνατο. Ἡ ἀποστροφή τῆς δ. Σπανοῦδη
πρὸς τὸ φιλολογικὸ τους κύκλο εἶναι ἀπὸ τὶς
παρεξηγήσεις ποὺ δημιουργοῦν οἱ ἀφοσιώσεις
κ' οἱ ἰσχυρὲς ἀποκλειστικότητες. Τὸ λέγω ὀχι
μόνο γιὰ τοῦς νεαροὺς ἀθλητᾶς τοῦ κάθε εἶ-
δους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοῦς «ἀνθρώπους» τῆς δρά-
σεως, ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια νοστοροπία, καὶ ἴσως
μάλιστα αὐτοὶ κάπως, κοινωνικά, ἐπικίνδυνη.
Πιστεύουν αὐτοὶ ὅτι «οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμά-
των» γίνονται τάχα οἱ ἄθλιοι σκλάβοι μιᾶς φι-
λοδοξίας ἢ μιᾶς διάστροφης συνήθειας. Ἀλλὰ ὀ-
χι γιὰ τοῦς περισσοτέρους, τὰ Γράμματα εἶναι
πλουσιώτατη ἰδωνή, ἢ σκέψης ἀνάγκη, καθὼς ἢ
ἀναπαυτῆ, ἢ καλλιέργεια τῆς φαντασίας μὲ ἀ-
κοπή ἔρευνα, γερμάτη πλούσιες ἀνταμοιβές. Πόσο
κοντὰ εἶν' αὐτὰ, μὰ καὶ πόσον ἀδιαπέραστα βρι-
σκται ἢ συγγραφεὺς, ὅταν γράφῃ: «ἔμουν μέσα
στὴν ἀπόλυτη κι' εὐγλωττὴ σιωπὴ τῆς ἀθλητι-
κῆς ἐξομύσεως πρὸς τὸ ἰδεώδες τέρμα ἐνὸς
δρατοῦ λευκοῦ νήματος, ποὺ κυνηγᾷ ὁ δρο-
μῆς, ἢ μιᾶς ἀόρατης νοητῆς καμπύλης ποὺ δια-
γράφῃ ὁ ἄλτης, ψηλότερα καὶ πάντα ψηλότερα».

Ἄλλ' ὡς ἀφήσωμε τὴν παρόμοια κριτικὴν, γιὰ
τὴν ἡμέρα ποὺ ἢ δ. Σπανοῦδη θὰ δημοσιεύσῃ
τὶς προσωπικῆς ψυχολογικῆς τῆς ἀθλητικῆς ἐξο-
μολογήσεις.

Τὸ βιβλίον τῆς εἶναι, πάντα, γραμμένο ἐξαί-
ρετα, καὶ μὲ τὸν καλύτερον τρόπο τῶν ἀνθρώ-
πων τῶν γραμμάτων. Τὸ ὄφρος του εἶναι γορ-
γὸ καὶ σαφές, ἢ γλωσσικὰ φιλολογικὰ διαλεγ-
μένη, τὸ διάβασμα ἐντυπωτικὸ καὶ ἄκοπο. Τὸ
πρῶτο κεφάλαιο, πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἀθλητικὴ
φιλολογία. Ἐπειτα, ἀρχίζει ἢ διδασκαλία, με-
θοδικά, χωρὶς ρητορισμοὺς καὶ μὲ ἀφθονα πα-
ραδείγματα. Ἄλλ' ἀπὸ τὸ κεφάλαιο Δ' καὶ
κάτω, τὰ πράγματα γίνονται καλὸ σπουδαία:
πύνακες, συγκρίσεις, ἀριθμοί, στατιστικῆς. . .
Ἀπὸ ποῦ αὐτὰ; Καμμιά βιβλιογραφία στὸ
ἔργο! — Ἡ συγγραφεὺς τὰ συνάξει ἀπὸ τὸν
καθημερινὸ, βέβαια, τύπο καὶ τὰ περιοδικὰ.
Αὐτὸ θὰ πῆ κλίσις, πάθος. . . Ἀκολουθοῦν δυὸ
κεφάλαια γιὰ τὰ ὀμαδικὰ καὶ ὀτομικὰ σπόρ.
Ἀπ' ἔδω ἢ μπροεῖ κανεῖς νὰ βγῆ καρδιαμένος
μὲ γνώσεις ποὺ ἔγιναν πιά τῆς πρώτης ἀνάγ-
κης, καὶ νὰ μὴ χάσῃ ἔξαφνα ἐμπρὸς στὶς καμπύ-
λες τοῦ φῶτ-μῶλ, νομίζοντας ὅτι ὁ κυριώτερος
σκοπὸς τοῦ παιγνιδιοῦ εἶναι οἱ αἰσθητικοὶ ἐ-
κείνοι ἀέρινοι κύκλοι στὰ μισοῦρανα. . . Τὰ
«σπόρ στὴν Ἑλλάδα», ἄλλο φιλολογικὸ κεφά-
λαιο, εἶναι τὸ πῶς ἀξιοθαύμαστο γιὰ τὴ συλ-
λογὴ τῶν στοιχείων του μέρους προκειμένου γιὰ
μιὰ χώρα, ὅπου ἢ βιβλιογραφία τῆς εἶναι ἄ-
γνωστὴ σχεδὸν ἐντελῶς.

Στὸ σύνολο, τὸ ὄρατο, κομψότατο κ' εἰκο-
νογραφημένο μάλιστα βιβλίον, εἶναι γραμμένο
μὲ γνώση καὶ πίστη. Εἶθε! Εἶθε νὰ διαδοθῇ ἢ
«νέα θρησκεία» σ' ἐκείνους ποὺ ὀπωσθήποτε
θὰ ἔμεναν κι' ἀπὸ τὰ ληθινὰ Γράμματα μα-
κρὰ! Θὰ μεταγγίσουν αὐτοὶ ἔσωτερικά ἓνα
νέο αἷμα καὶ σταῦς ἄλλους, τώρα ποὺ ἀπ' ἔξω
«βάρβαροι καὶ δὲν ὑπάρχουν». . . Τ. Α.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Αἰσχύλου (μετάφρ. Βασ. Δεδούση): «Ὁ Προ-
μηθεὺς δεσμώντης». Δρ. 12,50.

Σοφοκλέους (μετάφρ. Βασ. Δεδούση): Ὀιδί-
πους Τύραννος». Δρ. 20.

Φρειδερίκου Μούρατη (μετάφρ. Γ. Α. Ἀρβα-
νιτάκη): «Ἐν χειρόγραφον τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως — χρονικὸν τῆς ἐποχῆς Κωνσταντίνου τοῦ
Παλαιολόγου καὶ Ἰωάννου Ὀνούαδου» (ἱστορικὸν μυ-
θιστόρημα). Σὺλλογος πρὸς διαδόσιν Ὀφελίμων Βι-
βλίων. Δρ. 9,60

Δ. Καλλιμάχου: «Θέλησις καὶ Ἐνθουσιασμός». («Ἐρευνα» Ἀλεξανδρείας).

Ἀλεξάνδρου Σ. Γιατροπούλου: «Ἡ Ἀλχημεία
κρυφμένη ἀπὸ τὰς θεωρίας καὶ τὰς πράξεις τῆς». Θεσσαλονίκη.

Ἀπ. Ἀργυροπούλου, εἰσαγγελέως Πρωτοδικῶν:
«Ἡ κριτικὴ καὶ ἢ ἀξία τῆς μαρτυρίας». (Ἀγόρευσις
ἐνώπιον τοῦ Κακούργοδικαίου Ζακύνθου). Δρ. 25.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὴν «Πρωΐαν», ἀπαντῶν ὁ κ. Κ. Θ. Παπα-
λεξάνδρου εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ συνεργάτου μας κ.
Παύλου Νιρβάνα «Σνομπισμὸς», ποὺ ἐδημοσιεύθη
εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος τῆς «Νέας Ἐστίας»
διατυπώνει τὰς ἀντιρρήσεις καὶ τὰς γνώμας του,
μερικαὶ τῶν ὀποίων παρουσιάζουν τὸ ζήτημα τῆς
κυκλοφορίας τοῦ βιβλίου ἀπὸ πλευρᾶς ποὺ δὲν ἐξη-
τάσθησαν ἕως τώρα ἀπὸ κανέναν ἄλλον. Φυσικά,
συμφωνοῦμεν μὲ τὸν κ. Νιρβάναν, ὁ ὀποῖος δικαίως
δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ πὼς οἱ Ἑλληνες «ἀπὸ
τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη ἀποφάσισαν νὰ φιλοσοφή-
σουν». Καὶ συμφωνοῦμεν, παρ' ὄλους τοῦς ἰσχυρι-
σμοὺς τοῦ κ. Παπαλεξάνδρου, ὁ ὀποῖος ἐβρίσκει
τὴν προτίμησιν τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸ φιλοσοφικὸν
καὶ τὸ κοινωνιολογικὸν βιβλίον φυσικὴν συνέπειαν
τῆς γενικῆς κρίσεως τῆς ἐποχῆς μας, χωρὶς νὰ
ἔχη, βέβαια, ὅπ' ὄφιν του ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ
ν' ἀγωνιᾷ καὶ νὰ μὴ καταφεύγῃ ποτὲ στὸ λογο-
τεχνικὸ καὶ πρὸ πάντων στὸ φιλοσοφικὸ βιβλίον, ὅταν
δὲν εἶναι συνηθισμένος νὰ διαβάσῃ, καὶ νὰ κατα-
νοῆ τὰς λύσεις ποὺ δίνει τὸ ἐπιστημονικὸν (φιλο-
σοφικὸν καὶ κοινωνιολογικὸν) βιβλίον καὶ κατὰ
συνέπειαν νὰ τὰς ἀναζητῇ. Καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι
ἓνα μεγάλο μέρος τῶν ἀγοραστῶν τοῦ φιλοσοφικοῦ
καὶ τοῦ κοινωνιολογικοῦ βιβλίου ὀχι μόνον δὲν
εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταλάβῃ τὰ ἔργα τῆς «προτιμή-
σεως» του, ἀλλὰ δὲν ἔχει καὶ τὴν διάθεσιν νὰ τὰ
διαβάσῃ. Πλουτίζει τὴν βιβλιοθήκην του ἀπλῶς
γιὰ νὰ ἔχη πληρῆς στὸ σπῆτι του ἓνα ἔπιπλο ποὺ
συνηθίζεται τὸν τελευταῖον καιρὸ. Καὶ φυσικά, τὸ
πλουτίζει μὲ τὰ βιβλία ἐκεῖνα ποὺ εἶναι περισσό-
τερο τῆς μόδας.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τοῦ ἰσχυρισμοῦ περὶ κρίσεως
κλπ., ποὺ φρονοῦμεν ὅτι εἶναι πολὺ συζητήσιμος,
ἐβρίσκομεν ὅτι ὁ κ. Παπαλεξάνδρου ἔχει πολὺ δίκιο,
ὅταν ὑποστηρίξῃ ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι πρέπει νὰ
ἐξασφαλίσουν τὸ μέλλον τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ τοῦ
κοινωνιολογικοῦ βιβλίου, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν προ-
τίμησιν τοῦ κοινοῦ πρὸς αὐτὸ, δηλαδὴ κυκλοφο-
ροῦντες βιβλία καλοδιαλεγμένα καὶ καλοτυπωμένα,
καὶ δημιουργοῦντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πραγμα-

τικούς φιλιαναγνώστας και όχι προσωρινούς φίλους τοῦ βιβλίου.

— Ἀπό ἐπιστολῆν τοῦ κ. Κώστα Οὐράνη, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ «Ἐλευθέριον Βῆμα», πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ «Ἐνωσις Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν» προσέειπε εἰς μίαν ἐνέργειαν ἀναμφιβόλως ἄστοχον: δι' ἐγγράφου τῆς εἰδοποίησε τὴν «Ἐνωσιν τῶν Γάλλων Λογοτεχνῶν» ὅτι «δὲν εἶχε ἀναθέσει σὲ κανένα νὰ τὴν ἀντιπροσωπεύσῃ (εἰς τὸ ἐν Παρισίοις συνελευθὸν συνέδριον τῶν λογοτεχνῶν) κ' ὅτι οἱ Ἕλληνες, πού τυχὸν θὰ προσήρχοντο σὸ συνέδριον, δὲν ἀντιπροσώπευαν κανένα ἄλλο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους και μόνο». Καὶ ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι περισσότερο ἄστοχος ἀκόμη, δεδομένου ὅτι ὁ κ. Κώστας Οὐράνης και ὁ ἄλλος θρύλος (οἱ Ἕλληνες πού ὑπῆρχε φόβος νὰ προσέλθουν σὸ συνέδριον) εἶχαν ἐπισήμως προσκληθῆ ἀπὸ τὴν «Ἐνωσιν Γάλλων Λογοτεχνῶν» μαζί με μερικούς ἄλλους λογοτέχνους μας. . .

Εἰς τὰς «Φιλολογικὰς σελίδας» τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νέων» ἐνδιαφέροντα ἱστορικὰ σημεῖωματα τοῦ κ. Κ. Καιραφύλα και κριτικῆ τῶν βιβλίων τοῦ ἄλλου θρύλου, γραμμένη μετὰ τὴν εὐσυνειδησίαν πού χαρακτηρίζει τὸν συνεργάτην μας. Ἐπίσης ὠραιότατα χρονολογήματα τοῦ κ. Σπύρου Μελεᾶ και ἐνδιαφέρονται ἀνταποκρίσεις τοῦ κ. Γ. Φτέρη ἀπὸ τὸ Παρίσι.

— Εἰς τὴν σειράν τῶν καθημερινῶν ἐπιφυλλίδων τῆς «Ἠρωΐας» ἀρθρον τοῦ κ. Ἀρίστου Καμπάνη, εἰς τὸ ὁποῖον συζητοῦνται αἱ γυνῆς τῆς κυρίας Μαρίας Ἀργυροπούλου περὶ γλώσσης. Ὁ κ. Καμπάνης καθορίζει τὰς βάσεις τῆς γραμματικῆς πού ἐξέδωσαν τελευταίως μερικοὶ «Ἀθηναῖοι», διατυπώνει τὰς παρατηρήσεις του και καταλήγει ἐπικριτικῶς τὴν «γενναίαν πρωτοβουλίαν τῆς κυρίας Ἀργυροπούλου».

— Εἰς τὴν «Ἠρωΐαν», ἐπίσης, εὐρίσκομεν κατά Παρασκευὴν τὰ ἐνδιαφέροντα ἀρθρα τῆς κ. Σοφίας Σπανοῦδης διὰ τοὺς μουσικούς μας και τὴν μουσικὴν μας κίνησιν και τὴν σειράν τῶν ἐπιφυλλίδων τοῦ κ. Φώτου Πολίτη διὰ τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ θεάτρου, αἱ ὁποῖαι ἐκλείων μετὰ τὰ «τελικὰ συμπεράσματα». Ὁ κ. Πολίτης πιστεύει ὅτι τὸ θέατρον εἶχε μείνει χωρὶς περιεχόμενον και μορφήν, ἐλλείπει τῶν συνθηκῶν ἐκείνων τῆς ζωῆς ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀναπηδοῦσε τὸ δραματικὸν και τὸ κωμικὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ συγχρόνως ὑποστηρίζει ὅτι εἰς ἕνα τὸπον σὴν τὴν Ἑλλάδα, ὅπου τὸ άτομον «μάχεται ἀκόμη γιὰ τὴν ἠθικὴν λευτερίαν του (ὁ κ. Πολίτης θεωρεῖ ὡς αἰτίαν τῆς παρακμῆς τοῦ θεάτρου εἰς τὴν εποχὴν μας τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ λεγόμενα πολιτισμένα κράτη ἐκέρχεται τὴν ἠθικὴν ἐλευθερίαν του, ἐπειτα ἀπὸ ἀγῶνας αἰώνων, και δὲν εἶχε πλέον λόγον νὰ μάχεται) ὑπάρχει ἐδῶτατο ἕδαφος θεατρικῆς δημιουργίας. Καὶ καταλήγει ὁ κ. Πολίτης τονίζων ὅτι ἡ κρίσις τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου εἶναι ἐντελῶς ἐξωτερικῆς, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἑλλειψιν οὐδαμῶν συγγραφέων.

— Εἰς τὴν «Ἐργασίαν», γράφων ὁ κ. Ἀριστος Καμπάνης γενικῶς περὶ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Βλαχογιάννη εἰς ἀφορμῆς τοῦ νέου του βιβλίου τὰ «Παλληκάρια τὰ Πηλῖα», κἀμινε εἰς τὸν ἐκλεκτὸν συγγραφέα και ἱστοριοδίφην μίαν ὑπόθεσιν: τοῦ συνιστᾶ νὰ «χρησιμοποιήσῃ τις πολυτίμες ἡμέρας του ὅχι μόνο γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῶν ἐγγράφων πού εἶχε ἀποθησαυ-

ρίσει, ἀλλὰ και γιὰ τὴν πραγμάτωσιν μερικῶν ἄλλων ὑποσχέσεων του (μονογραφία γιὰ τὸν Καραϊσκάκη κ. ἄ.). Ὁ κ. Βλαχογιάννης εἰς τὴν αὐτασίαν αὕτην, πού προέρχεται, φυσικῶς, ἀπὸ ἐνδιαφέρον, δὲν ἀπήντησε. Ἴσως προτιμᾷ ν' ἀπαντήσῃ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἐργασίας πού τοῦ ζητοῦν. . .

Ω.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

24 Ἰουλίου

κ. Γ. Θ. Β. Θεσσαλονίκην. Ἐλάδομεν, εὐχαριστοῦμεν. Περιμένομεν και ἀπὸ τὰ φιλολογικὰ θεμάματα, γιὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἐγράφτε σὸ προηγούμενον γράμμα σας. — κ. Π. Φ. Νέαν Σμύρνην. Ἐυχαριστῶς, νὰ μᾶς τὸ στείλετε, ἀφοῦ δὲν ἔχετε ἀξιώσεις νὰ δημοσιευθῆ, παρὰ μόνο ἂν μᾶς ἀρέσῃ. Ἐίμαστε συμφωνώτατοι. Ὅσο γιὰ τὰ παλιά, ἔχετε ὅπ' ὄφει δὲν ὅλη τὴν ἐργασία δὲν εἶναι δυνατό νὰ τὴν κάνουμε μόνοι μας! και μερικοὶ συνεργάται πού μᾶς βοηθοῦν, εἶναι κάπως ἀδυστήρητοι. — κ. Α. Γ. Τ. Σάλακον. Γιὰ τὴ «φωνητικὴν μεταρρύθμιση» (θέλετε βέβαια νὰ πῆτε γιὰ τὴν καινοτομία τῆς φωνητικῆς ὀρθογραφίας) ἐγράψαμε πολλά. Ἐν ἄρθρῳ σας ἴσως δὲν θὰ ἐπερίττει. Ἄλλ' ὅπως εἶναι γραμμένο, στὸν πολεμικὸ αὐτὸ τόνον, δὲν ταιριάζει στὴ «Νέα Ἑστία». Δὲν μᾶς ἀρέσει νὰ προκαλοῦμε τοὺς ἀντιθέτους. Προσπαθοῦμε νὰ πείθουμε τοὺς ἐπιδεκτικούς. — κ. Α. Γ. Ρ. Ραφάνην. Ἐνὸς μεγάλου δὲν μπορέσαμε, δυστυχῶς, ἀκόμη νὰ τὸ διαβάσωμε. Ἐίχανε και τέτοιες ἔσπετες αὐτὸν τὸν καιρὸ! Ἀπὸ τὰλλα σας κάτι θὰ δημοσιευθῆ συντόμως, και κἀνὸ θὰ φυλαχθῆ γιὰ τὸ Χριστουγεννιάτικον, πού θὰρχίσει ἂν τυπώνεται σὲ λίγο, γιὰ τὸ φεστιβὸ θὰ εἶναι ὀλοδιόλου ἐκτακτόν. — κ. Π. Α. Γ. Ἐνταῦθα. Συμφωνοῦμε μετὰ πολλὰς σας ἀπόψεις, και γενικῶς γι' αὐτὸ τὸ βιβλίο ἔχουμε τις καλύτερες διαθέσεις. Ἄλλ' τὸ γράμμα σας δὲν μπορεῖ νὰ δημοσιευθῆ ὅπως εἶναι, κ' ἐννοεῖτε βέβαια γιὰ τὸ. Δὲν μᾶς κάνετε τὴν χάριν (πάντα ὑπάρχει καιρός) νὰ μᾶς στείλετε ἐν ἄλλο, κ' ἐκτενέστερον ἀκόμη, πού νὰ μιλήσῃ μόνο γιὰ τὸ βιβλίο; — κ. Ν. Α. Μυτιλήνην. Ἡ κριτικὴ σας ὀλο δημοσιευθῆ. Ἐπίσης και τὸ διήγημά σας. Στέλνεται μᾶς ὅ, τι θέλετε. Ὅταν ἔχετε ὅπ' ὄφει σας τὴν ἀναπόφευκτὴ αὕτη ἀργοπορία, δὲν θὰ σὰς πειράξῃ. Σ' ἄλλα περιοδικὰ, σὴν τὴ «Νέα Ἑστία», ἕνα ἐκτενές διήγημα, ἕνα μυθιστόρημα, ἕνα ὀδοιπορικόν, περιμένει χρόνια τὴν σειράν του. Γιὰ τὴν ἐκδοσὴ δὲν ξέρομε τίποτα. Ὅλο μᾶς λέγουν ὅτι θὰ δημοσιευθῆ. — κ. Α. Α. Κέρκυραν. Ἐίμαστε ἐντελῶς συμφωνοῦν. Ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ κ. Ντόρου «Στοῦ γλοταμοῦ τὸ χάρι» περιέχει και πράγματα πού μᾶς ἔκαμαν μεγάλη ἐντύπωσιν. Ἄλλα βέβαια δὲν μᾶς συγκίνησαν τόσο! ἀλλὰ συμπεραίνουμε ὅτι αὐτὰ, ὀλο πλούστατα, δὲν τὰ καταλάβαιμε, ὅπως δὲν κατὰ λαβαν κ' ἐκεῖνα πού μᾶς ἀρεσαν ἄλλοι πολλοί. — κ. Ε. Τ. Πειραιᾶ. Δὲν θυμούμαι τώρα. Παρακάτω ὑπάρχει μετὰ ἀπάντησιν, πού περιέσπε ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεῦχος, πρὸς ἡ. Ἐδφρ. Γ. Πειραιᾶ. Μὴν εἰσθε σεις; Ἐότε, συμφορηθῆτε! Ἄλλῶς μᾶς ξαναστᾶνε τὸ διήγημα, πού ἀσφαλῶς θὰ ἐλάθῃ. Ἡ ὑπογραφή σας ἐντελῶς ἀδιάβαστη! — κ. Γ. Θ. Ἐθνήκην. Ὁ ἀγαπητός

μας φίλος εἶχε ἄδικο, εἰς ὀλο. . . Φυσικῶς, τῶν ἀθηναίων συνεργατῶν τὸ ποσοστὸν εἶναι πολὺ μεγαλύτερον. Ἄλλ' ἂν λημονῆτε και ὅτι, κατὰ κανὸνα σχεδόν, σθῆνομεν τὸν τόπον διαμονῆς ἀπ' ὀλο τὰ χειρόγραφα πού ἐγκρίνομεν. — Ἡ στοιχειοθετημένη συνεργασία σας ἐδημοσιεύθη πρὸ τινος. Πάντοτε δέ, σὰς γράφομεν ἀπὸ αὕτην τὴν στήλην διὰ μᾶς στέλλετε ὠραία πράγματα, ἀλλὰ πολὺ ἐκτενῆ. — κ. Θ. Κ. Κ., Ναύπλιον. Πολὺ νωρὸς δὲν εἶναι ἀκόμη, νὰ γράψετε ποιήματα χωρὶς ὀμοιοκαταληξίαν; Ἀρχίστε ἀπ' αὕτην! — κ. Α. Σαλτ. Σαλαμίνα. Ἐχουν κάποια χάρι και μουσικότητα, ἀλλὰ και πολλές παραχωρήσεις χάριν τῆς στιχουργίας («ὀνειρεμένο βῆμα μου», «νὰ σέρνῃ μου τὰ κρίματα» κλπ.) — δ. Φ. Α. Γελ., Πολύγυρον. Θὰ σὰς σταλῆ ἀντὶ ὀρχ. 7. Ἐὰ ποιήματα ἀρκετὰ καλὰ και τὰ κρατοῦμε. Στιχουργικῶς ὀμως μᾶς φαίνονται κάπως πιὸ ἀμελεημένα ἀπὸ ἄλλοτε. — κ. Γ. Καλ., Καλάμας. Πῶς νὰ σὰς ἀπαντήσωμε, χωρὶς νὰ τὸ ἴσομε; Ἐὰ πολὺ, ν' ἀναλάβωμε τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἐπιστροφῆς, σὲ περίπτωσιν ἀρνητικῆ. Ἄλλ' δὲν τὸ πιστεύομεν! ἔχομεν κάποια ἐμπιστοσύνην σὲ σὰς, ἀρκεῖ νὰ ἔχετε ἐργασθῆ μετὰ τὴν καρδιά σας. — κ. Δημ. Γκ., Ἐνταῦθα. Θὰ συμμορφωθῶμεν. — κ. Τ. Κυβ. Καλάμας. Νὰ προσκαλοῦσθε ἀκόμη. Ἡ Τέχνη εἶναι μακρὰ, πολὺ. — δ. Μ. Φ. Ἐνταῦθα. Καὶ ὀμως, ὁ τρόπος πού εἶναι γραμμένα, δὲν τὰ προσορίζει ἀκόμη διὰ τὴν «Ν. Ἑστίαν». Ἐὰ «Χιδόνι» εἶναι ὀραιότερον ἀπὸ τ' ἄλλο: ἀλλ' ἂν τὸ θέμα ἦταν ὀλιγώτερον παιδικόν. . . — κ. Ν. Π. Βαρ., Διμορφωμένον, ἀλλ' ὅχι «κατὰ τὰς ὑποδείξεις μας. . .» Ἡ. χ. τὰ «στὴ ρίζα ἐκατ'», «εἰν' τὸ προσωνυμάρι», «θωδιάζει». . . δὲν τὰ ἐγκρίνομεν καθόλου. — κ. Α. Καλ., Ἐνταῦθα. Κρατοῦμεν ὀρισμένως τὰ «Μισομοῖα» και «Καράδια». Καὶ . . . ne varietur! . . Ἐὰ λοιπὰ δὲν εἶναι πλέον ἀξία τῆς σημερινῆς ὑπογραφῆς σας. — δ. Ἐδφρ. Τ. Πειραιᾶ. Δὲν εἶναι ἀσχημὸν. Ἐὰ χαλὰ ὀμως ἡ καθάρευσιν, ἡ ὀποία εἶναι ἀκατάλληλη γιὰ παραμῦθον. Θέλετε νὰ μᾶς στείλετε μερικά ἄλλα, νὰ διαλέξωμε; Μερικά παιδαγωγικὰ θὰ ἠμπορούσαμε νὰ κρατήσωμε — ἂν συμφωνῆτε — και διὰ τὴν «Διάπλασιν». — κ. Γ. Θ. Κ. Λευκίμην. Ἐδιαβάσαμε τὸ γράμμα σας μετὰ ἀπειρὴν συμπάθειαν. Ἄλλ' τὴν «Θερίστρα» εὐρίσκομεν πολὺ ἐκτενῆ. Θὰ ἐκέρχιστε, ἂν τὴν εὐσυντομεύατε εἰς τὰ κυριώτερα. Ἐὰ «Ἠρώ» ἄτεχνον τὸ «Πανηγύρι» ὠρατόν, — ἀλλὰ μόνο του; Στείλετε ἀργότερα και ἄλλα! — κ. Β. Κ. Λευκάδα. Κρατοῦμεν πρὸς δημοσίευσιν μόνον τὸ «Ἀνθρωποι». Ἐ' ἄλλα, στιχουργικῶς ἀρκετὰ καλὰ, δὲν ἔχουν κάποιαν περισσώτερη πρωτοτυπία. — κ. Ἀγγελον Ἐδφρ. Ἀλεξανδρούπολιν. Ἐχουν χάριν, ἀλλ' ὅχι τέχνην. Εἶναι περισσότερο ὀδωτικὰ, πολὺ ὀλιγὰς, ὅστε νὰ ἐνδιαφέρουν ὀλους. . . — κ. Λαζ. Α. Ἐθνήκην. Ἐννοοῦμε τὴν προσπάθειάν σας. Ἄλλ' τ' ἀποτελέσματα δὲν εἶναι ἀκόμη ἀπολύτως ὀκανοποιητικὰ. . . Ὅσο γιὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ στίχου, και ὁ νέος μᾶς φαίνεται ἀτυχῆς. Κάτι πιὸ χτυπητό, πιὸ ζωηρό, πιὸ θριαμβευτικόν νὰ βρῆτε γιὰ τὸ τέλος! Καὶ γιὰ τὸ νοιώθουμε; νοιώθουμε θὰ ἔπρεπε, ἡ θὰ νοιώσωμε. — κ. Ἀλκ. Γιαν., Ἐθνήκην. Ὅλο ἔχουν τὴν πρωτοτυπία τους. Θὰ γράψετε μετὰ μερὰ πολὺ καλὰ στὴ φόρμα πού κυνηγάτε, Ἐὰ «Ἐνα αἰσθηματικόν κλπ.» θὰ γινόνταν ἕνα ὀραιότατον πεζόν. Κρατοῦμε τὸ «Κοι-

νόν, πολὺ κοινόν». Ἄλλ' γιὰ τὸ δὲ φαίνεστε και ἀπὸ τις σελίδες ἄλλων νεανικῶν περιοδικῶν, ὀπου ὀρισμένως θὰ εἶχατε τὴν θέσιν πού σὰς ἀξίζει; — κ. Π. Μακρ., Ἐνταῦθα. Μὰ ποιὸς σὰς εἶπε ὅτι δὲν θὰ δημοσιευθῆ και ὁ «Πυρετός»; Καὶ τὸ σημερινόν τὸ κρατοῦμε. — κ. Π. Μακρ., Πάτρας. Διὰ τὰ χειρόγραφα, δὲν φανταζόμεθα νὰ ἔχουν ἀξίαν ἀνεκδοτῶν. Θὰ πρόκειται περὶ χειρογράφου ἀνθολογίας. Ὅπως δὴποτε, ἂν θέλετε, στείλετέ μας. Ἐδικὸν σας διήγημα δὲν ἔφθασε ποτὲ στὰ χέρια μας. — κ. Α. Π. Ἐὰ «Ἐμουγγόν» εἶναι κάποιαν πρωτοτυπία, εἶναι ὀμως γραμμένο ἀκατάστατον και πολὺ συγκεχυμένον. Καὶ ἀρχιτεκτονικῶς ὀστεραὶ μακρηγορεῖτε εἰς τὰ ἐκποσιώδη και παρατρέχετε τὰ σημαντικὰ. Ἐξαιρητικῶς, θὰ σὰς ἐπιστραφῆ. — δ. Μ. Π. Πειραιᾶ. Στιχουργικῶς αἱ μεταφράσεις εἶναι ἀρκετὰ ἐπιτυχεῖς. Ἄλλ' εἶναι πρόωρον νὰ συζητήσωμεν ἀκόμη περὶ αὐτοῦ: ὑπάρχουν πολλὰ μεταφραστικὰ λάθη, πού θὰ τὰ εὐρετε, μετὰ ὀλίγην προσοχήν, και μόνη σας: π. χ. «Lorsque, des villes las. . .» «Ὅταν, κουρασμένη ἀπὸ τις πολιτεῖες (ἡ ματιὰ μας) . . .» «au delà des yeux» — πιὸ πέρα ἀπὸ τὴν ὀραση; «du soleil aux pentes» — ἀπὸ τὸν ἥλιον ὀς τις πλαγιὰς, δηλαδή ἀπὸ πᾶν ὀς κάτω» κλπ. — δ. Β. Γ. Ἐνταῦθα. Νὰ τὸ ἐπιμεληθῆτε ὀπο ἐπισφιν λεκτικῶν Π. χ. ἀντικαθιστώντας τις λέξεις: «καυτοῦνι», «πλατέα», «διανομέα», «κῶρ Φώτη», κ' ἐν γένει βρίσκοντας λόγια ποιητικώτερα. Ἡ ψυχολογία πολὺ παραστατικὴ και τὸ θέμα ἐνδιαφέρον. — δ. Α. Μ. Ἐνταῦθα. Σχεδόν τὰ ὀδια θέξαμε νὰ εἰποῦμε και γιὰ σὰς. Ἐἴρετε, ὀσο μετὰ περιγραφήν γίνετα πιὸ ρεαλιστικὴ, τόσο θέλει μεγαλύτερη τέχνη. . . Ἀὕτη ἡ θεληματικὰ κρυμμένη παῖση δὲν εἶναι ἐκόλο κατόρθωμα. Ὅπως δὴποτε περιμένομε καινούρια. — δ. Λουκρέτιαν. Ἐνταῦθα. Δὲν εἶναι καλινῶδία, — τώρα προτιμοῦμε ἐκεῖνον πού «γεννᾶ τὸ τέλει ζήτημα». Καὶ ἐννοια σας ἰ τὸ ἔχομε φυλάξει. — κ. Ἀλ. Ὀλ. Ἐνταῦθα. Κρατοῦμε τὸ «Ἀλῶνον Ἐξέμμε». Στὸ ἐρώτημά σας, ἀπαντοῦμε ναι, κατηγορηματικὰ. Χρειάζεται ὀμως κάποια περισσώτερη στερεότης μορφῆς, κάποια σαφήνεια εἰς τὰς εἰκόνας μέχρι τέλους. Ἐἴχετε ἀκόμη ρευστὴν τὴν φαντασίαν — κ. Τ. Μαυρ., Κοζάνην. Ἐἴχετε ἐν μέρει ἄδικο, διότι συγκρίνετε ἀνομοιογενῆ πράγματα: ποιήματα μετὰ πεζὰ — τὰ δικά σας — τῶν ὀποίων ἡ ἀργοπορία τῆς δημοσίευσως εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὰ ποιήματα και νομίζετε ὅτι ἔχομεν καλύτερ' ἀπ' αὐτὰ; Ὅσο γιὰ τὴν ποιητικὴν σας συνεργασία, πού πολὺ τελευταίως ἀρχίσατε νὰ μᾶς στέλλετε, εἴμεθα, ὀμολογουμένως, ἐπιφυλακτικοί: γιὰ τὸ δὲν μᾶς στέλλετε κάτι. . . μετριολατῆστερον, λυρικώτερον, αἰσθηματικώτερον; Συνεργασία σας θὰ δημοσιευθῆ συντόμως. — κ. Μιλτ. Π. Γρεβενά. Σὰς ἀπαντήσαμε στὸ προηγούμενον. — κ. Α. Γ. Α. Ἐνταῦθα. Κρατοῦμε τὴν μετάφρασιν και θὰ προσπαθήσωμε νὰ συμμορφωθῶμε.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

Παραοράματα σὸ προηγ. τεῦχος: — Σελ. 782 (κριτικὴ διὰ τὸ βιβλίου τῆς κ. Ἐλλης Δασκαλάκη) στήλη α' στ. 47 τὸ «χωριστὴν ἐξείρεσιν» νὰ γίνῃ «χτυπητὴν ἐξείρεσιν». Σελ. 782, στήλη α' στ. 50 τὸ «ἀφῆκε» νὰ γίνῃ «ἀφῆνε». Σελ. 734 στήλ. 1 στ. 6 ἠμφοσθητήσαν» σελ. 735 στήλ. 2 στ. 16 ἀναμειχθηθή.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και Αποθεματικά Δρχ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις τῆ 31 Δεκεμβρίου 1930 » 7.150.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΝ ΣΙΚΑΓΩ, 33 S. CLARK STREET
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΓΓΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργα-
σίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὅρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτη-
ρίῳ) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ ἄλλαν εὐνοϊὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW - YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς
νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ
Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα . . . \$ 1.500.000.—

ΕΞΕΔΟΣΗ

Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΣ ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΙΧΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΝ κ.

ΔΗΜ. Μ. ΣΑΡΡΟΝ

ΜΕ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

[Ἡ μετάφραση πρωτοδημοσιεύθηκε στὴ «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ», τὰ Σημειώματα πρωτοδημο-
σιεύονται στὸ βιβλίον].

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΔΕΙΟΝ ΤΗΣ

«ΕΣΤΙΑΣ», ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 8Α

Δρχ. 25